

NEWADAM

JOHAN CRUIJFF

MIJN VERHAAL

de autobiografie

Johan Cruijff – Mijn verhaal

Opgetekend door Jaap de Groot

**JOHAN
CRUIJFF**

MIJN VERHAAL

De autobiografie

Nieuw Amsterdam Uitgevers

Copyright © Interclarion 2016

Opgetekend door Jaap de Groot

Alle rechten voorbehouden Tekstredactie Paul Brandt

Tijdschrift MacMillan Publishers, Londen 2016

Voor de herkomst van het beeldmateriaal,
zie de fotoverantwoording op blz. 277.

Ontwerp omslag en binnenwerk Philip Stroomberg

Foto voorplat VI Images/Getty Images

Foto achterplat STF/Staff/Getty Images

NUR 491

Gebonden editie ISBN 978 90 468 2124 4

Paperback ISBN 978 90 468 2115 2

E-boek ISBN 978 90 468 2156 5

www.nieuwamsterdam.nl

www.johancruyff.com

Deze digitale editie is gemaakt naar de eerste druk, 2016, met ISBN

INHOUD

Voorwoord

Johan Crujff – Mijn Verhaal

Nawoord van Jordi Crujff

Tijdlijn

Fotoverantwoording

Personenregister

VOORWOORD

Ik ben iemand zonder diploma's. Alles wat ik geleerd heb is via de praktijk. Toen ik op twaalfjarige leeftijd mijn vader verloor, is mijn opvoeding door Ajax bepaald. Eerst door mijn tweede vader, die terreinknecht bij de club was, later door mijn trainers Jany van der Veen en Rinus Michels. Dankzij Ajax leerde ik niet alleen hoe ik beter kon voetballen, maar ook hoe ik me moest gedragen.

Door mijn schoonvader heb ik financiële ervaring opgedaan. Van marketing had nog geen voetballer gehoord en omgaan met commercie was iets totaal nieuws. Juist op dat moment kwam er iemand in mijn leven die me daarmee zou helpen en opvoeden. Hoe belangrijk dat was, zou later blijken. Want toen ik even dacht dat ik het wel alleen kon, ging het ook meteen fout.

Dat geeft niks. Het hoort bij het leven. Het gaat er uiteindelijk om of je ervan geleerd hebt.

Ik wil ermee aangeven hoe belangrijk mijn familie is. Niet alleen mijn ouders, schoonouders, vrouw, kinderen en kleinkinderen, maar ook al die mensen die me bij Ajax bij de hand hebben genomen in een fase van mijn leven dat ik heel kwetsbaar was. Daarom is ook Ajax voor mij familie.

De familie is dan ook bepalend geweest voor wie ik nu ben. Iemand die als voetballer één tekortkoming heeft. Ik kan alleen als top denken. Als speler of coach ben ik niet in staat om iets op een laag niveau te doen. Ik kan alleen die ene kant op denken. Richting de top. Op de best mogelijke manier.

Daarom moest ik uiteindelijk stoppen als voetballer. Ik was fysiek niet langer in staat om te doen wat aan de top nodig was. Dan heb ik in het veld niets meer te zoeken. Maar omdat het in mijn hoofd wel goed zat, ben ik coach geworden.

Ik wil er vooral mee zeggen dat mijn leven altijd in het teken heeft gestaan van beter maken en beter worden. Dat heb ik vertaald naar alles wat ik gedaan heb.

Johan Crujff

HOOFDSTUK 1

Waar mijn talent voor voetbal vandaan komt is een raadsel. Ik heb het duidelijk niet van mijn vader of opa. Alleen mijn oom Gerrit Draaijer, de broer van mijn moeder, heeft als linksbuiten een paar wedstrijden in het eerste van Ajax gespeeld.

De club is vanaf het begin in mijn leven geweest. Mijn ouders hadden in Betondorp op een paar honderd meter van het stadion een groente- en fruitwinkel, dus dat kon niet missen. Ajax speelde een belangrijke rol in mijn vaders leven. Hij sloeg geen wedstrijd over. Het talent mag ik dan niet van mijn vader geërfd hebben, wel zijn onvoorwaardelijke liefde voor de club.

De eerste keer dat ik bij Ajax kwam weet ik nog als de dag van gisteren. Ik was denk ik een jaar of vijf. Mijn vader vroeg of ik mee wilde om fruitmanden af te leveren voor de clubmensen die ziek of geblesseerd waren. Toen leerde ik Henk Angel kennen, een vriend van mijn vader en terreinknecht bij de club. Hij vroeg me of ik hem een keer wilde komen helpen en daar ben ik de volgende dag al mee begonnen.

Nadat zijn vrouw was overleden schoof ome Henk vaak aan bij ons aan tafel. Tijdens het eten zat ik vaak ademloos te luisteren naar zijn verhalen over wat er bij Ajax speelde. In die tijd kwam behalve hij ook Arend van der Wel bij ons eten. Hij was een jonge speler van het eerste elftal die in Amsterdam-Noord woonde. Te ver om na zijn werk eerst nog naar huis te gaan en dan 's avonds op tijd voor de training te zijn, dus daarom at hij bij ons.

Door ome Henk en Arend kwam ik alles over de club te weten. Van de kleedkamer tot het eerste elftal. Al snel liep ik ook zelf overal tussendoor. Stadion De Meer was sindsdien mijn tweede huis. Ik was er altijd. Vanaf mijn zevende nam ik ook steeds een tas met voetbalschoenen mee. Je wist maar nooit of ze bij een training of wedstrijd een mannetje tekortkwamen. Vaak had ik geluk, maar dat kwam vooral omdat ze medelijden met me hadden. Ik was een scharminkel, zag eruit als een garnaal en daarom vonden ze me zielig. Zo pakte ik dankzij mijn uiterlijk toch m'n voordeel.

Een hoogtepunt was natuurlijk de eerste keer dat ik een vol stadion in mocht. Niet als voetballer, maar om met een hooivork bij het doel het regenwater weg te prikken. Ik was een jaar of acht, maar zoiets vergeet je nooit meer.

Tijdens mijn jeugd hebben diverse mensen daar mij veel normen en waarden bijgebracht, die ik later altijd ben blijven hanteren. Mooi gras, schone kleedkamers, het poetsen van je schoenen, het vastmaken van doelnetten; het zijn allemaal zaken die je gevoel voor het voetbal bepalen.

HOOFDSTUK 2

We hadden thuis een warm gezin. Ik sliep op één kamer met mijn broer Henny, die tweeënhalf jaar ouder is. Op jonge leeftijd is dat een groot verschil. Hij had zijn eigen leven en ik ook.

Mijn vader Manus was een kunstenaar. Hij had één glazen oog en ging dan mensen voor een stuiver uitdagen wie het langst in de zon kon kijken. Legde hij zijn hand op z'n goede oog, keek een minuut in de zon en pakte z'n centen.

Moeder Nel was heel sociaal. Voor haar stond alles in het teken van het gezin. Zij had negen broers en zusters. Dus had ik niet alleen negen ooms en tantes, maar ook tientallen neven en nichten. Het mooie was dat als er iets moest gebeuren, er altijd wel iemand was die je kon helpen. De een wist wat over kachels, de ander kon goed schilderen, en zo was er altijd wel iemand bij wie we konden aankloppen als er een probleem was.

Ik ben ook echt een mix van mijn ouders. Mijn sociale kant heb ik van mijn moeder, de bijdehandigheid van mijn vader. Want bijdehand ben ik zeker. Nog steeds ben ik altijd aan het kijken hoe ik de grens kan opzoeken om een voordeel te pakken.

Ik zat in Amsterdam-Oost op de Groen van Prinstererschool. Een christelijke school, terwijl ik niet gelovig werd opgevoed en er in de buurt ook katholieke en openbare scholen waren. Ik kwam alleen in een kerk om een bestelling af te geven. Toen ik mijn vader vroeg waarom ik naar de School met den Bijbel moest, zei hij: 'Johan, ze vertellen daar mooie verhalen. Op deze manier probeer ik je zo veel mogelijk mee te geven en later mag je zelf beslissen wat je ermee doet.'

Al snel stond ik op school bekend als de jongen met de bal. Die nam ik ook mee de klas in. Onder mijn bureau en tussen mijn voeten. Soms haalde de meester 'm weg, omdat ik te veel kabaal maakte. Zonder dat ik er erg in had, was ik met mijn voeten bezig de bal van links naar rechts te tikken.

Wat ik me van mijn schooltijd vooral herinner, is dat ik nooit gespijbeld heb. Hoewel ik niet gek op leren was, had ik wel het besef dat ik het moest doen.

Hoewel ik een middelmatige leerling was, had ik van jongs af aan een speciaal gevoel voor getallen. Daar heb ik iets mee. Zo ben ik op 2 december met Danny getrouwd. Dus 2 plus 12 en ontstaat er een verband met mijn rugnummer 14. Helemaal speciaal is dat het met het jaar erbij eigenlijk 2-12-68 is, dus 2 plus 12 en 6 plus 8. Dat is 2 keer 14. Geen wonder dat we na 48 jaar nog bij elkaar zijn. Ons huwelijk was dubbel goed.

Hetzelfde met mijn zoon Jordi. Hij is in '74 en ik in '47 geboren. Allebei dus 11. En hij is jarig op 9 februari en ik op 25 april. Dat is 9 plus 2 en 2 plus 5 plus 4. Ook allebei 11.

Cijfers fascineren me. Tot het onthouden van telefoonnummers aan toe. Mijn vrienden hoeven die maar één keer aan me door te geven en ik vergeet het nooit meer.

Misschien dat ik daarom ook heel goed in hoofdrekenen ben. Dat heb ik niet op school geleerd, maar in de groentezaak van mijn ouders. Als mijn vader bestellingen aan het rondbrengen was en mijn moeder eten moest koken, dan was het even mijn taak om de klanten te helpen. Maar omdat ik nog te klein was, kon ik niet bij de kassa. Zo heb ik hoofdrekenen geleerd, en omdat ik dat al heel jong heel goed kon heeft dat mijn fascinatie voor getallen misschien wel in de hand gewerkt.

Eigenlijk heb ik het meeste op straat geleerd. Het nadenken over hoe een nadeel toch voordelen kan opleveren. Dat je inziet dat een stoeprand eigenlijk geen obstakel is, maar dat je er ook een een-twee mee kunt maken. Zo heb ik mede dankzij de stoep aan mijn techniek kunnen werken.

Hetzelfde geldt voor evenwicht. Het voorkomen van dat je valt. Als dat op straat gebeurt, dan doet dat pijn. Pijn die je niet wil voelen. Dus ben je tijdens het voetballen tegelijk bezig om niet te vallen.

Daarom ben ik een groot voorstander om de jeugd zonder noppen te laten voetballen. Ze missen de uren die ik op straat had, dus ook de uren om te oefenen hoe je niet komt te vallen. Geef ze daarom vooral tijdens trainingen vlakke zolen en help hen op die manier om beter in balans te blijven.

Als voetballer heb ik altijd vooral een enorme hekel aan looptrainingen gehad. Als we weer het bos in moesten, was ik vooral bezig om te voorkomen dat ik de volle afstand moest afleggen. Dan verschool ik me achter een boom en hoopte dat bij het doorkomen van de ronde de koppen niet werden geteld. Dat ging een tijdje goed, tot mijn toenmalige trainer Rinus Michels het doorkreeg.

Als straf moest ik op mijn vrije dag 's ochtends om acht uur bij de Bosbaan een straftraining doen. Michels kwam exact op tijd aanrijden. Hij zat in zijn pyjama achter het stuur, draaide het raampje open en zei: 'Het is me veel te koud, ik ga weer onder de dekens.'

Stond ik daar voor joker.

Toch is dat voor mij altijd belangrijk geweest. Voetballen, maar wel met plezier. Vooral ook lol maken.

Later had ik dat als trainer met Frank Rijkaard, die tijdens looptrainingen steeds deed alsof hij heel erg moest hoesten. Hij liet dan zijn groep weglopen en sloot zich dan aan bij de groep die daarachter zat. Zo zorgde hij er in fases voor dat hij uiteindelijk een ronde minder dan de rest liep. Niet één trainer had het door, maar ik wel. Dan stond ik gewoon te genieten.

Natuurlijk heb ik het later wel tegen hem gezegd, maar tegelijk moest ik er ook vreselijk om lachen. Van dat soort bijdehandigheid hou ik wel. Met dank aan mijn vader.

Hoewel, mijn moeder had dat eigenlijk ook wel in zich. Toen ik later verkering met

Danny kreeg, wilde ik soms langer uitgaan dan Michels toestond. Die reed 's avonds altijd door Amsterdam om te controleren of onze auto's op tijd thuis geparkeerd stonden. Dus leende ik een keer de wagen van mijn schoonvader en liet mijn auto thuis staan. Michels vertrouwde het niet en wilde me de volgende dag toch een boete geven. Ik woonde nog thuis en zei: 'Bel mijn moeder maar, want ik was thuis.'

Dan speelde mijn moeder het spel perfect mee, moest Michels de boete terugdraaien en had ik later samen met m'n moeder de grootste lol.

Ik denk daarom met een goed gevoel aan mijn jeugd terug, ik heb alleen maar liefde gekend. Thuis, maar ook bij Ajax. Dankzij mijn tweede vader Henk Angel, die als de velden in de zomer waren ingezaaid of in de winter niet bespeelbaar waren, mij in het stadion allerlei klussen liet doen. Als beloning mocht ik dan in de zaal onder de hoofdtribune voetballen.

Verder bracht ik de zomervakantie bij Arend van der Wel door. Die was van Ajax naar Sportclub Enschede gegaan en woonde daar mooi in de natuur. Toen heb ik ook mijn eerste rijlessen gekregen. Tussen de benen van Arend achter het stuur.

Bij Sportclub Enschede ontmoette ik ook Abe Lenstra, in die tijd helemaal een icoon. Ik heb zelfs een keer op de training een balletje met hem getrapt. Wat me van Abe vooral is bijgebleven, is dat hij altijd een bal bij zich had.

Mijn jeugdtrainer Jany van der Veen bracht me, naast het voetbal, ook normen en waarden bij. Hij was de eerste die me bij Ajax leerde om altijd één bepaalde lijn te volgen.

Aan Vic Buckingham, die me in het eerste liet debuten, heb ik nog iets anders te danken. Hij had twee zoons van mijn leeftijd, die in Amsterdam een beetje zoekende waren. Omdat mijn moeder werkster bij het gezin Buckingham was, kwam ik ook bij hen thuis. Zo heb ik Engels geleerd. Dus niet op school, maar door veel met de familie Buckingham te praten.

Vanuit de voetballers ontfermde Piet Keizer zich over mij. Ik was na Piet de tweede contractspeler bij Ajax en ik kon merken dat hij om mij gaf. Zo zorgde hij er altijd voor dat ik 's avonds om half tien thuis was, anders kreeg ik van Michels een boete.

Met Michels had ik een speciale band. Hij is later zelfs Sinterklaas geweest op een kinderfeestje bij ons thuis. Alleen werd hij toen wel door mijn dochter Chantal herkend. Ik hoor het haar nog zeggen: 'Hé, jij bent de Sint helemaal niet, jij bent oom Rinus.'

Michels nam me als jonge speler altijd apart. Hoewel ik pas achttien was en de jongste van de selectie, deed hij dat met niemand anders. Dan legde hij uit hoe hij wilde voetballen en wat er gedaan moest worden als er iets misging. Ook was hij de man die me, na het overlijden van mijn vader, naar de dokter bracht omdat we thuis geen vervoer meer hadden. Er zijn later minder leuke zaken tussen Michels en mij voorgevallen, maar die hebben nooit het beeld kunnen verstoren van de man die er voor mij stond toen ik hem als

jonge knul echt nodig had.

Henk Angel, Arend van der Wel, Jany van der Veen, Rinus Michels, Piet Keizer en nog vele anderen zijn daarom mede bepalend geweest voor wie ik uiteindelijk geworden ben. Tijdens belangrijke momenten in mijn leven waren ze er ook buiten het veld voor me.

HOOFDSTUK 3

Mijn vader overleed toen hij vijfenveertig en ik twaalf was. Op de dag dat ik op de lagere school mijn diploma kreeg. Tijdens het afscheidsfeest kreeg ik te horen dat hij dood was. Een hartaanval. Zijn cholesterol was te hoog. Zijn dood heeft me nooit losgelaten. Naarmate ik ouder werd, werd het gevoel ook steeds sterker dat zijn lot ooit het mijne zou worden. Dat ik bijvoorbeeld geen vijftig zou worden.

Daarom was ik niet echt verrast toen ik op bijna dezelfde leeftijd als mijn vader hartproblemen kreeg. Ik had me er min of meer op ingesteld. Alleen was er één groot verschil. Dertig jaar later was de medische wetenschap wel in staat het probleem op te lossen.

Mijn vader is, net als mijn moeder, begraven op de Oosterbegraafplaats in Amsterdam. Schuin tegenover het oude Ajaxstadion. Sinds zijn dood heb ik altijd tegen hem gepraat als ik langs de begraafplaats liep, fietste of reed. Eerst over school, later meestal over voetbal. Dat de scheidsrechter een eikel was, over mijn doelpunten, dat soort dingen.

Door de jaren heen zijn onze gesprekken veranderd, maar nooit verdwenen. Zoals ik hem bij iedere moeilijke beslissing in mijn leven om raad ben blijven vragen. ‘Hé, wat vind jij?’ Dan stond ik de volgende ochtend op en wist wat ik moest doen. Ik heb nog steeds geen idee hoe het in elkaar steekt, maar bij iedere beslissing die ik moest nemen was het er, de overtuiging van hoe ik het moest aanpakken.

Het is logisch dat je op een gegeven moment gaat twijfelen. Dat je je afvraagt of het allemaal wel echt is. Ik was begin twintig, woonde nog in Amsterdam en was net getrouwd. In die tijd waren er veel ruzies bij Ajax. Het was ook een periode waarin bij mij de twijfel toesloeg over bepaalde zaken, zelfs over de aanwezigheid van mijn vader. Er is immers nog nooit iemand teruggekomen.

Ik heb mijn vader toen een beetje voor het blok gezet. Ik vroeg hem mijn klokje stil te zetten wanneer hij, in wat voor vorm dan ook, in mijn nabijheid was. Het kan toeval zijn, maar de volgende ochtend stond mijn klokje stil. Mijn schoonvader had een klokjeswinkel en diezelfde dag heeft een horlogemaker ernaar gekeken, die niets kon vinden maar hem wel weer aan de praat kreeg.

Prompt de volgende ochtend hetzelfde verhaal. Weer stond mijn horloge stil. Ik ben weer naar die winkel gegaan en weer konden ze niks vinden. Die avond heb ik tegen mijn vader gezegd dat hij me had overtuigd. Mijn klokje is toen weer gaan lopen en heeft nooit meer stilgestaan. Ik draag hem nog dagelijks.

Na de dood van mijn vader moest mijn moeder bijverdienen. Ajax ontfermde zich over ons gezin, betaalde haar voor het schoonmaken van de kledkamers en zorgde ervoor dat ze aan de slag kon als werkster bij de Engelse trainers die Ajax toen had. Zo bleef ook

ik nauw verbonden met de club. Helemaal toen mijn moeder trouwde met ome Henk, die ik echt als mijn tweede vader heb ervaren.

Omdat er geen geld meer was om op vakantie te gaan, was ik het hele jaar op De Meer te vinden. Altijd om te voetballen, terwijl er tijdens de zomerstop bij Ajax gehonkbald kon worden. Ook daar was ik heel goed in. Als catcher haalde ik zelfs het Nederlands team tot vijftien jaar. Verder was ik de eerste slagman. Ik was zo klein dat ze nooit drie slag konden gooien. Dus vaak vier wijd en meteen op de honken.

Door het honkbal heb ik veel details geleerd die me later in het voetbal van pas zijn gekomen. Als catcher bepaal je de worp van de werper, omdat hij niet en jij wel het overzicht van het veld hebt. Daarmee werd op natuurlijke wijze mijn latere kracht als voetballer, het totale overzicht, aangescherpt. Zoals je ook leerde om vooruit te denken. In het honkbal word je van jongs af aan geleerd dat je al moet weten waar de bal naartoe moet voordat je 'm gevangen hebt.

Je bent continu bezig om in fracties van een seconde te beslissen tussen ruimte en risico. De vraag of je met een worp de afstand tussen looper en honk kunt overbruggen. Maar ook het tactisch inzicht om in een flits de juiste beslissing te nemen en die ook technisch goed uit te voeren.

Honkbal is typisch zo'n sport die een talent tijdens zijn opleiding erbij kan doen, omdat er veel parallellen met het voetbal zijn. Zoals startsnelheid, het toepassen van de sliding, ruimtelijk inzicht, leren om een zet vooruit te denken en nog veel meer. Ik weet zeker dat het bij mij heeft gewerkt. Ik ben me ook later in het honkbal blijven verdiepen, waardoor ik als coach diverse 'adviezen' uit de honkbalsport met succes in het voetbal heb kunnen toepassen.

Mijn ontwikkeling als voetballer verliep voorspoedig. Mijn opleiders waren Vic Buckingham, Keith Spurgeon en vooral Jany van der Veen. Die zorgde altijd voor heel specifieke trainingen, waarin de basis van het voetbal centraal stond. Partijspelen werden altijd afgewisseld met het bijhouden van de vijf basisonderdelen van het voetbal: schieten, koppen, dribbelen, drijven en het controleren en stoppen van de bal. Zo waren we altijd echt met voetbal bezig.

Deze manier van trainen is voor mij altijd de standaard gebleven. Het heeft me doen realiseren dat het makkelijkste vaak het moeilijkste is. Zo beschouw ik het één keer raken van de bal als een maximale vorm van techniek. Maar om de bal perfect één keer te kunnen spelen, moet je die eerst honderdduizend keer hebben geraakt.

Dat was toen nog de leerschool bij Ajax, waardoor er steeds meer spelers zouden doorbreken die technisch meer dan uitstekend waren. Vooral dankzij al die ogenschijnlijk simpele trainingen van mensen als Van der Veen.

Iemand die ook psychologisch sterk was. Ik herinner me nog de mentale truc die hij eerst samen met Vic Buckingham en later met Rinus Michels met mij uithaalde. Van der

Veen regelde dan dat ik eerst één helft met de junioren mocht meedoen en de volgende dag reserve was bij het eerste, waar ik soms mocht invallen. Wat ze ermee bereikten was dat ik, omdat ik bij het eerste was geweest, daarna de morele plicht had om in mijn eigen elftal de beste te zijn.

Overigens heb ik vrij lang in twee verschillende elftallen gespeeld. Zelfs nadat ik op mijn zeventiende bij Ajax had gedebuteerd. Speelde ik in het eerste als veldspeler en in het derde elftal als keeper. Dat vond ik ontzettend leuk om te doen. Bovendien kon ik het best aardig. Ik ben zelfs reservekeeper geweest in de tijd dat we met Ajax in de Europa Cup speelden. Toen bestond nog de regel dat de doelman niet door een andere doelman gewisseld mocht worden.

Een paar maanden na mijn debuut in 1964 tijdens de uitwedstrijd tegen G.V.A.V. in Groningen kreeg ik door Ajax mijn eerste contract aangeboden. In het bijzijn van mijn moeder heb ik dat getekend. Toen we de bestuurskamer uit liepen, heb ik haar meteen verteld dat ze die dag voor het laatst de kleedkamers had schoongemaakt. Ik wilde niet dat zij in de ruimte aan het werk moest die ik net daarvoor had vuilgemaakt.

Wel moest ze nog een tijdje thuis mijn voetbalkleren wassen. Voor een wasmachine was geen geld, daar moest ik eerst nog een paar maanden voor sparen.

Het is nu misschien moeilijk te begrijpen dat je zogenaamd een sterspeler was, maar gewoon je vuile was mee naar huis nam als je in de modder had getraind. Maar dat vormt je wel. Het vormt je in het bijhouden van je kleren. Het vormt je in het schoonmaken van je schoenen. Het vormt je als mens.

Later heb ik als trainer geprobeerd om dat aan de jeugdspelers over te brengen. Met de verkapte boodschap dat als je zelf je schoenen schoonmaakt, je weet welke noppen eronder zitten en er een beter gevoel voor het materiaal ontstaat. Bovendien hoop je dat ze daardoor hun gevoel voor het sociale ontwikkelen.

Of ik zorgde dat twee, drie man de kleedkamer schoonmaakten. Om zo het verantwoordelijkheidsgevoel te versterken. Allemaal zaken die in het voetbal terugkomen. Zo ben je eigenlijk aan het kopiëren van wat je zelf mee hebt gemaakt.

Maar het simpele feit dat ik mijn vuile wedstrijd kleding thuis moest wassen, zegt natuurlijk veel over hoe professioneel Ajax rond 1965 georganiseerd was. Met Piet Keizer en ik als de enige fullprofs, waardoor we alleen 's avonds met de complete selectie trinden. Overdag waren dat er een stuk of zeven, omdat sommige spelers een sigarenzaak hadden en zelf konden bepalen om er een paar uur tussenuit te gaan.

Maar die situatie heeft niet lang geduurd. Rinus Michels zou er snel een professionele organisatie van maken.

HOOFDSTUK 4

Uiteindelijk heeft de periode van professionele groei negen jaar geduurd. Vanaf de start van mijn eerste seizoen in de eredivisie in 1965 tot de WK-finale van 1974 in München. Binnen tien jaar van het onbekende Ajax naar het totaalvoetbal waar de wereld het nu nog over heeft.

De vraag is of dit nog steeds kan. Ik denk van wel. Eigenlijk weet ik het wel zeker. Dat bewijs is in de jaren tachtig en negentig weer met Ajax geleverd en daarna ook met Barcelona en Bayern München.

De basis van de grote doorbraak van Ajax was de combinatie van talent, techniek en discipline. Daar hebben de trainers Jany van der Veen en Rinus Michels een grote rol in gespeeld. Van der Veen bracht ons niet alleen de liefde voor het voetbal en de club bij, maar was in staat om heel verfijnd aan onze techniek te sleutelen. Ook had hij oog voor slimmigheden in het veld, die we later in ons positieospel hebben meegenomen.

Na de opleiding van Van der Veen leerden we het voetbalvak bij Michels. Hij kreeg het voor elkaar dat Ajax meer fullprofs kreeg, waardoor er ook overdag kon worden getraind en we zowel technisch als fysiek veel beter werden. Daarnaast hamerde hij op onze mentaliteit. Het bijzondere was dat het nooit oversloeg in kadaverdiscipline. Er was binnen Ajax altijd ruimte voor zelfspot en humor. Ik denk dat deze combinatie bepalend is geweest voor de uitstraling die we later als team hadden. We wisten waar we mee bezig waren en voerden dat met plezier uit. Juist daarmee intimideerden we vaak onze tegenstanders.

Zo heb ik vanaf het begin nooit iets als faalangst gevoeld of tegen een wedstrijd opgekeken. Omdat ik vanaf mijn vijfde jaar bijna dagelijks in De Meer was, kende ik alle eerste-elftalspelers al toen ik bij de A-selectie kwam. De stap van de junioren naar het eerste was voor mij eigenlijk niks bijzonders. Zo ging ik ook het veld in. Ik was gek van voetballen en vond het heerlijk om een wedstrijd te spelen. Of dat nu in de junioren, het derde elftal of het eerste was, dat maakte mij weinig uit.

Dat veranderde ook niet toen later de grote wedstrijden kwamen. Mijn debuut in het Nederlands elftal in 1966, en later de eerste Europacupwedstrijden, speelde ik zoals ik het altijd had gedaan. Michels noemde mij in die tijd een ongeslepen diamant, maar betrok me wel overal bij. De aparte voorbespreking over de tegenstander en onze tactiek voerde hij alleen met mij en niemand anders. Hij gaf me daarbij de verantwoordelijkheid om in het veld zaken bij te stellen als de situatie daarom vroeg. Zo wees hij me er al op jonge leeftijd op om in het teambelang te denken. Deze methode heb ik later als trainer ook bij spelers als Marco van Basten en Pep Guardiola toegepast. Het werkt namelijk twee kanten op: het is goed voor het team en goed voor de speler in kwestie.

Natuurlijk maak je als jonge speler dan fouten. Maar dat hoort allemaal bij het

leerproces waar je dan middenin zit. Zoals de eerste keer dat ik uit het veld werd gestuurd. Het was tijdens een van mijn eerste interlands met het Nederlands elftal tegen Tsjechoslowakije. Ik werd continu geschopt, maar de scheidsrechter, Rudi Glöckner uit Oost-Duitsland, deed er niets tegen. Op een gegeven moment vroeg ik hem waarom hij die verdedigers steeds hun gang liet gaan, maar het enige wat hij zei was dat ik mijn mond moest houden. Toen ik even later weer een rotschop kreeg en hij wéér niet floot terwijl hij er met z'n neus bovenop stond, zei ik daar opnieuw wat van. Ik kon vertrekken.

Het werd een enorme rel, maar daarmee werd wel voor het eerst de discussie in gang gezet over het recht van protesteren door een voetballer. Ik stond namelijk volledig in mijn recht. Die Tsjechen waren bezig mij uit de wedstrijd te schoppen, de scheidsrechter liet het gewoon gebeuren en pakte uiteindelijk mij aan omdat ik me afvroeg waarom hij niets deed. Terwijl in het veld spelers en de arbitrage samen verantwoordelijk zijn om ervoor te zorgen dat het publiek optimaal wordt vermaakt.

Alleen leefde dat in 1966 totaal niet. De scheidsrechter was de baas en aan zijn autoriteit werd niet getornd. Los nog van het enorme sociale verschil tussen mij, een jonge sporter die midden in het Beatles-tijdperk zat, en een Oost-Duitser die één keer per week negentig minuten mocht regeren en verder in de DDR zijn mond moest houden.

Het waren voor- en tegenslagen waar we ook met Ajax mee te maken kregen. Nadat we in mijn eerste volledige seizoen kampioen waren geworden, hadden we voor de Europacup Liverpool geloot. Op dat moment niet alleen de beste club van Engeland, maar ook een van de sterkste teams ter wereld. Ben ik normaal gesproken slecht in het onthouden van wedstrijden en gebeurtenissen, van de legendarische 'mistwedstrijd' in het Olympisch Stadion in Amsterdam en de return op Anfield Road in Liverpool weet ik zo'n beetje alles nog.

Vooraf omdat we in die wedstrijden tegen Liverpool de bevestiging kregen dat we technisch superieur waren. Puur op techniek werden de Engelsen weggespeeld. Het werd in Amsterdam 5-1, en ik herinner me nog hoe hun manager Bill Shankly na afloop riep dat het allemaal een misverstand was en dat het in Liverpool 7-0 zou worden.

Een week later stond ik met kippenvel op het veld. Niet omdat ik onder de indruk was van de tegenstander, maar van de sfeer. Die enorme Spion Kop waar de meest fanatieke supporters staan, en al hun gezang: Anfield Road was ongelooflijk indrukwekkend. Ik heb echt negentig minuten lang genoten en speelde ook een heerlijke wedstrijd, die in 2-2 zou eindigen. Maar meer nog dan de blijdschap over het halen van de volgende ronde, zat vanaf die avond het Engels voetbal in mijn hart. In die geweldige entourage had ik als speler graag een paar seizoenen gevoetbald. Helaas is die droom niet uitgekomen, omdat in die tijd de grenzen voor buitenlandse spelers nog dicht bleven. Ik vind dat tot vandaag de dag nog ontzettend jammer.

Hoewel iedereen na de uitschakeling van Liverpool riep dat we kans maakten de

Europacup te winnen, werden we in de volgende ronde uitgeschakeld door Dukla Praag. Onterecht en ongelukkig, maar het gebeurde wel. Daar heb ik natuurlijk ook weer van geleerd.

Intussen bleven we met Ajax stappen in de goede richting maken. Eerst de overwinning op Liverpool, een jaar later tegen Real Madrid pas in de verlenging verliezen, en weer een seizoen verder tegen AC Milan de verloren Europacupfinale, om die vanaf 1971 wel drie jaar op rij te winnen. Zo was Ajax binnen zes jaar van een modale club de beste ploeg ter wereld geworden. Het geheim? De combinatie talent, techniek en discipline heb ik al genoemd. Verder maakte Michels ons ervan bewust hoe belangrijk de organisatie in het veld is. Dat je weet wat de mogelijkheden zijn.

Zo hadden we bij Ajax wat wij noemden de tutti frutti-kant op links en de serieuze kant op rechts. Rechts was met Wim Suurbier, Johan Neeskens en Sjaak Swart een degelijke zekerheid, op links wist je nooit wat er ging gebeuren met Ruud Krol, Gerrie Mühren, Piet Keizer en mijn persoon. Zo hadden we een perfecte mix van techniek, tactiek, prestatie en manier van voetballen. Om zo de toeschouwers, die de hele week hadden gewerkt, op hun vrije zondag te kunnen vermaken met mooi voetbal en tegelijk een goed resultaat.

Ik heb in deze periode veel van Michels geleerd. Zoals van zijn stelling dat verdedigen een kwestie is van de tegenpartij zo min mogelijk tijd gunnen. Of dat je bij balbezit ruimte moet zien te vergroten en bij balverlies ruimte juist verkleinen. Eigenlijk is alles in het voetbal een optelsom van meters. Gekoppeld aan handelingssnelheid en voortdurend snelle schakelingen. Dat zijn dan de 10.000 trainingsuren die in de praktijk worden gebracht.

HOOFDSTUK 5

Verliep mijn ontwikkeling als voetballer vrij normaal, de zaken daarbuiten niet. Mijn eerste contractbespreking deed ik samen met mijn moeder en daarna liep ik eigenlijk overal tegenaan. Vooral tegen de media en tegen de commercie. Omdat het meteen al heel snel ging. Met alles. Ik maakte zelfs een grammofonplaatje en mijn verkering met Danny kwam op de voorpagina's terecht. Vaak vond ik het leuk, soms niet. Ik pakte het allemaal mee, terwijl ik van zakendoen geen enkel benul had.

Daarom is de komst van Cor Coster in mijn leven een godsgeschenk geweest. Hij was de vader van Danny, diamantair in Amsterdam en een geslaagd zakenman. Toen ik de eerste keer bij mijn schoonouders op bezoek kwam, vroeg hij me of ik een spaarrekening had. Nee dus. Ik had alleen verstand van voetbal. Cor was verbijsterd, en is toen mijn zaken gaan regelen.

Vanaf dat moment zei ik tegen Ajax: 'Praat maar met hem, hij komt me helpen.' Dat wilden ze aanvankelijk niet. In 1968, drie jaar nadat ik mijn eerste contract had getekend, nam ik hem voor het eerst mee om namens mij te onderhandelen. Het bestuur was stomverbaasd en liet weten dat hij er niet bij mocht zijn. Ik heb toen gezegd: 'Maar jullie zitten hier met z'n zessen, waarom mag ik niet iemand erbij hebben die mij helpt?'

Toen ze voet bij stuk hielden, zijn we opgestapt. Later lieten ze alsnog toe dat Cor de besprekingen voor mij deed. Ajax was er niet blij mee, maar uiteindelijk heeft Cor niet alleen voor mij, maar ook voor het totale Nederlandse voetbal veel voor elkaar gekregen. Zo heeft hij meegewerkt om de spelersvakbond vvc's op te richten, in een tijd dat er voor spelers na hun carrière nog helemaal niets financieel was geregeld.

De samenwerking tussen Cor en mij draaide voor hem al snel uit op een fulltime job. Niemand kon om Cor heen, hij hield me altijd uit de wind. De dood van mijn schoonvader in 2008 heeft daarom een behoorlijke impact op mij gehad. Hij is heel bepalend voor mijn leven geweest. Niet alleen voor mij als voetballer, ook als schoonvader, vader van Danny, opa van onze kinderen, en als mens.

Het belangrijkste inzicht dat hij mij heeft gegeven is het hebben van eigenwaarde. Cor begeleidde me dan ook in sociaal opzicht. Hij besepte dat het zijn rol was om mij op een bepaalde manier op te voeden. Als bekende voetballer leef je namelijk in een irreële wereld. Eigenlijk alles is abnormaal. Het salaris, de belangstelling, noem maar op. In zo'n fase moet de zaakwaarnemer vooral zien te voorkomen dat zijn talent in twaalf sloten tegelijk loopt.

Dat risico is door de jaren heen alleen maar groter geworden. Ook door de sociale media. Veel voetballers gaan er prat op dat ze heel veel volgers hebben, maar wie volgen zij? Volgens mij niemand. Dat is niet stoer, maar een beperking.

Cor begreep dat toen al als geen ander. Hij zorgde niet alleen voor een goede

ontwikkeling als voetballer, maar ook als mens die na de voetballerij verder met zijn leven moet. Helaas zijn er vandaag de dag weinig spelersmakelaars die dat begrijpen. Vaak vraag ik me af welk belang ze eigenlijk dienen. Dat van de voetballer of van hun bedrijf?

Ik ga zelfs een stap verder. Als een makelaar werkelijk met het voetbal begaan is, dan zou hij niet alleen het belang van zijn speler, maar ook dat van de club onder ogen moeten zien. Dus meedenken in wat een club zich wel of niet kan permitteren. Zoals mijn schoonvader dat later ook tijdens de onderhandelingen met Ajax en Feyenoord heeft gedaan.

In mijn beleving is in het voetbal geld heel belangrijk, maar het komt altijd op de tweede plaats. Als geld op de eerste plaats staat, dan ben je verkeerd bezig. Wat dat betreft hou ik me vast aan de grote elftallen uit de historie: Ajax, Real Madrid, Barcelona, Bayern München, AC Milan en Manchester United. Al hun teams hadden een harde kern die uit de eigen opleiding afkomstig was. En spelers die het DNA van de club in zich hebben, brengen toch altijd iets extra's.

Daarom snap ik niet waarom Engeland zo weinig aan de opleiding doet. Is het niveau door het uitgeven van al die miljarden echt zoveel verbeterd? Nee dus. Ik weet zeker dat het proces naar succes dat we met Ajax vanaf 1965 zijn gestart nog altijd werkt. Een goede opleiding en sterk leiderschap. En dat gekoppeld aan de combinatie van talent, techniek en discipline.

Natuurlijk is geld een factor. Helemaal nu. Maar de basisgedachte blijft hetzelfde. Kom als team, ga als team weg en kom als team terug.

HOOFDSTUK 6

In 1973 waren we met Ajax onverslaanbaar. Drie jaar lang was er alles gewonnen wat er te winnen viel. De laatste twee seizoenen gebeurde dat zonder Rinus Michels, die na het winnen van de eerste Europacup in 1971 een contract tekende bij FC Barcelona.

Hij werd bij Ajax opgevolgd door de Roemeen Ștefan Kovács. Een aardige man, maar met veel minder discipline. En als je zowel individueel en als groep veel minder discipline hebt, dan ontstaan er veel meer meningen. Kovács was een trainer die zei: 'Hé, jongens, dit zijn de regels. Denk daarover na, doe eens dit, doe eens dat en ontwikkel jezelf.'

Aanvankelijk werkte dit heel goed. De kracht was dat de spelers zich ontwikkelden, er in de kleedkamer meer meningen kwamen, maar dat de groepsdiscipline het allemaal toch bij elkaar hield.

Na de tweede gewonnen Europacupfinale in 1972 ontstonden de eerste problemen. Tegen Inter Milaan speelden we met afstand de beste van onze drie finales en wonnen we met 2-0. De hele wereld was lyrisch over die wedstrijd, waarin we de Italianen van de eerste tot de laatste minuut onder druk hadden gezet. Het was voetbal op zijn mooist en dan ook nog eens in een finale uitgevoerd.

Alleen werd daarna binnen Ajax de ontwikkeling in gang gezet dat de waterdragers dachten de champagnedragers te kunnen zijn. De kiem daarvoor was de visie van Kovács, die spelers weliswaar stimuleerde om zich verder te ontwikkelen, maar dit zelf onvoldoende begeleidde en corrigeerde.

Daardoor kwamen de verhoudingen binnen de selectie scheef te liggen. Zolang iedereen zijn mening had gehad, maar op het veld vanuit één collectieve gedachte was blijven spelen, was er weinig aan de hand geweest. Alleen gebeurde dat niet. Zo ontstond een verwijdering omdat spelers dingen gingen doen waar ze geen verstand van hadden. Vervolgens accepteerden ze het ook niet meer als ze daarop gewezen werden.

Dat is ook de reden geweest dat ik in augustus 1973 bij Ajax ben weggegaan. Terwijl ik net mijn contract met zeven jaar had verlengd. Juist omdat ik vader was geworden, had ik me voorgenomen mijn kinderen in het vertrouwde Nederland op te laten groeien. Met dat langjarige contract dacht ik de toekomst van mijn gezin in alle opzichten veilig te hebben gesteld.

Al snel kon ik daarnaar fluiten. De situatie binnen Ajax was van de ene op de andere dag voor mij onhoudbaar geworden. Ik heb al aangegeven dat de trainer daarbij ook een belangrijke factor was. Terwijl Michels altijd zei: doe je werk, zei Kovács: ontwikkel jezelf. Daarmee tastte hij de spel- en trainingsdiscipline aan.

Dat was doodzonde. Want wat de mensen vaak vergeten is dat die andere spelers ook stuk voor stuk heel goede voetballers waren. Het was niet zo dat ik de ster was en de rest een stuk minder. Nee, die waren zeker op hun positie in het elftal even goed als ik. Ik was

dan wel de beste voetballer, maar de back was een betere back, de middenvelder een betere middenvelder en de linksbuiten een betere linksbuiten. Dus waarom zou ik dan meer recht van spreken hebben dan een ander in ons team? Helaas ging dat idee steeds meer bij een aantal van hen leven.

De nekslag was de stemming over het aanvoederschap. Dat gebeurde in het trainingskamp, vlak voor het begin van de competitie. Ik vond het al vreemd dat er gestemd moest worden. Ik had aangegeven gewoon aanvoerder te zullen blijven, toen ik te horen kreeg dat ook Piet Keizer kandidaat was en dat er dus gestemd ging worden. Met als verwijt: 'Je doet te veel zelf, je doet te veel dit, je doet te veel zo.' Het was een vorm van jaloezie die er nooit eerder geweest was.

Uiteindelijk kozen de spelers Piet als aanvoerder. De klap was behoorlijk. Ik ben meteen naar mijn kamer gegaan, heb Cor Coster gebeld en gezegd dat hij direct een nieuwe club moest zoeken. Ik was er helemaal klaar mee. Ik kreeg ook meteen blessures die je niet los kon zien van wat er toen door me heen ging.

De klap kwam extra hard aan omdat we niet alleen medespelers waren, maar ook intieme vrienden. Daarom zag ik het helemaal niet aankomen. Dat heb ik later ook met anderen gehad. Mensen met wie je een speciale band denkt te hebben, maar die je uiteindelijk toch loslaten.

Ik heb over die stemming later veel nagedacht. Me afgevraagd wat ik fout had gedaan. Als aanvoerder was ik sociaal, maar ook asociaal. Omdat de trainer niet ingreep, voelde ik me gedwongen dingen te benoemen die volgens mij de prestaties ondermijnden. Zowel richting de groep als naar spelers persoonlijk. Niet handig in een periode dat iedereen van ons team op handen werd gedragen, maar ik voelde me als aanvoerder en professional verplicht dat te doen. Maar altijd met de bedoeling om te verbeteren en nooit om te kleineren.

Dat waren ook de grootste confrontaties. Door bij sommige jongens aan te geven dat ze normaal moesten doen. Ze duidelijk te maken dat wat er gisteren gewonnen is best leuk en aardig is, maar dat we morgen ook weer willen winnen. Toen kwamen steeds vaker de tegenstellingen aan de oppervlakte.

Dan heb ik het nog niet over de andere zaken gehad waar ik als aanvoerder voor de andere spelers mijn nek had uitgestoken. Zoals de oprichting van de spelersvakbond vvcs, wat later weer zou resulteren in het spelerscontractfonds, volgens mij de eerste pensioenregeling voor voetballers ter wereld. Ik was leidend, ook in de manier van denken, richting dat soort zaken.

Mijn schoonvader en Karel Jansen hebben uiteindelijk de vvcs opgezet, terwijl ik daar nooit lid van ben geweest. Kreeg ik het verwijt dat ik de vakbond wel had opgezet, maar geen lid was geworden. Moest ik weer uitleggen dat deze organisatie juist niet voor mij bestemd was. Ik had nu eenmaal al een heel goed salaris en was prima in staat om mijn

zaken te regelen. Alleen gold dat voor heel veel andere spelers niet. Zeker de voetballers in de lagere regionen. Voor hen was de vvcs een uitkomst, alleen voor mij niet. Daarom moest ik vooral geen lid worden, om de mogelijkheid te houden om van twee kanten aan te kunnen vallen als de situatie erom zou vragen. Bovendien moet je nooit een grootverdiener samenvoegen met modale verdiemers. Dan is er maar één partij en dat is niet goed.

Dezelfde rol had ik bij Ajax. De club was in de Europacup veel gaan verdienen. Omdat ze in het verleden maar één of twee ronden verder kwamen, was dat eigenlijk gevonden geld. Alleen werd dat nooit gedeeld met de spelers, die voor de extra inkomsten hadden gezorgd. Op een gegeven moment heb ik het bestuur gevraagd wat er per ronde verdiend werd. Toen ik het bedrag hoorde, heb ik voorgesteld om zeventig procent aan de selectie te geven.

In feite kostte dat de club niks, omdat het niet in de begroting was opgenomen en het geld van de UEFA kwam. Het bestuur wilde er niet aan, terwijl het juist een heel eerlijke deal was. We gingen als spelers weliswaar goed verdienen, maar dan moesten we wel presteren. Anders kregen we niks. Volgens mij is daar weinig mis mee. Uiteindelijk heb ik ook mijn zin gekregen en kwam er een extra premie vrij voor de selectie.

Als je dit allemaal in ogeschouw neemt, dan wordt misschien duidelijker waarom het wegstemmen van mij als aanvoerder zo hard is aangekomen. Natuurlijk was Barcelona een prachtige transfer, maar het zou nooit in me opgekomen zijn als dat incident in het trainingskamp er niet geweest was.

Waarom Barcelona? Spanje had net de grenzen voor buitenlandse voetballers opengegoid, Rinus Michels was ernaartoe gegaan en ik was er al op vakantie geweest. Bovendien had ik op Mallorca een paar keer Carles Rexach ontmoet. Hij speelde bij Barcelona en vertelde er mooie verhalen over.

Als ze dan bij Ajax zo aan het zeuren zijn, dan ga je er nog meer over nadenken, en als een club als Barcelona je graag wil hebben, ja, dan komt het ineens dichtbij.

Aardige bijkomstigheid was dat ook Vic Buckingham, de trainer die mij bij Ajax had laten debuten, bij Barcelona gewerkt had. Inmiddels zat zijn opvolger Michels er en was het een prettige samenloop dat Armand Carabén er bestuurslid was. Een geweldige man, die een Nederlandse vrouw had. Weer een paar van die toevalligheden die ik even niet als toevallig beschouw.

Daar kwam bij dat de aanbieding gigantisch was. Bij Ajax verdiende ik in die tijd één miljoen gulden, waarover ik in Nederland 72 procent belasting betaalde. Bij Barcelona kreeg ik twee keer zoveel, maar daarover betaalde ik geen 72 procent belasting, maar 30, 35 procent. Ik verdiende niet alleen veel meer, ik hield ook veel meer over.

Hoe langer ik erover nadacht, hoe meer zin ik erin kreeg. Voetballen in een zuidelijk land, in een sterke competitie met een club als Real Madrid, waar grote namen als Di

Stéfano en Puskás hadden gespeeld. Uiteindelijk heb ik voor Barcelona getekend. Terwijl heel Catalonië op z'n kop stond, werd er vanuit Nederland behoorlijk nage-trapt.

Het was in de tijd dat generaal Franco in Spanje aan de macht was, waardoor ik ervan beschuldigd werd voor een dictatuur te gaan voetballen. Toen duidelijk was dat ik bij Ajax wegging, werden er naar mijn huis allerlei giftige beesten opgestuurd en nog veel meer van dat soort narigheid. Maar het ergste vond ik dat Ajax mijn moeder, die altijd voor Ajax haar best had gedaan, een mindere plek in het stadion gaf. Ook nog eens achter een paal. Eigenlijk werd ik daar nog het meest door gekwetst.

HOOFDSTUK 7

Op 2 december 1968 ben ik met Danny getrouwd. Vanuit een leven waarin ik alleen met voetbal bezig was geweest, moest ik dingen gaan delen. En me meer verdiepen in de mensen om me heen. De verantwoordelijkheid die ik toen kreeg voor ons eigen gezin, nam ik in mijn geval ook mee naar het voetbal. Dus niet alleen nadenken over je eigen belang, maar ook over de rechten van andere spelers. Ineens ging ik me bijvoorbeeld verdiepen in iets als het premiestelsel.

Dat is bij mij allemaal vanzelf gegaan. Er is nooit een moment geweest waarop ik dacht: dat ga ik in de toekomst doen. Door omstandigheden kwam het op mijn pad en ik ging erin mee. Je wordt op die weg gezet en dan ga je die aflopen. In mijn geval met veel hulp.

Wat mijn gezin betreft natuurlijk met Danny. En hoe meer ik erover nadenk, hoe meer ik tot de conclusie kom dat het vormen van mijn gezin een rol heeft gespeeld in het ontstaan van totaalvoetbal. Een speelwijze die alleen uitgevoerd kon worden door voetballers die niet alleen oog voor zichzelf, maar ook voor anderen hebben. Continu moeten tien spelers anticiperen op wat de man aan de bal doet.

Dat is precies wat er binnen het gezin gebeurt, zeker als er kinderen zijn. Vrijwel alles wat je richting één persoon doet, raakt ook de ander. Daarom is het zo belangrijk geweest dat ik al een gezin met twee dochters had toen we in 1973 naar Barcelona verhuisden. In 1970 was Chantal geboren en twee jaar later volgde Susila. Ik zat dus midden in mijn leerproces als vader toen ik met alle commotie rond mijn transfer te maken kreeg.

Dat begon al met de aankomst op het vliegveld in Barcelona. Zo veel mensen, zo veel enthousiasme. Aan de ene kant overdonderde het me, aan de andere kant was het ongelooflijk inspirerend. Na die negatieve periode bij Ajax zoog ik eindelijk weer nieuwe energie op.

Intussen had ik wel nog een leuk cadeautje van de Nederlandse voetbalbond meegekregen. In Nederland sloot de transfermarkt al in juli, terwijl die in Spanje tot eind augustus open bleef. Dus wilde de KNVB geen speelvergunning afgeven en moest ik twee maanden wachten voordat Barcelona mij in de competitie kon laten spelen. Daarom werd besloten om vriendschappelijke wedstrijden te organiseren. Zo kregen de supporters toch nog de kans om me in actie te zien. Het werd een groot succes. Ieder duel was uitverkocht en na drie wedstrijden had de club mijn transfergeld alweer terugverdiend.

Aanvankelijk wilde de KNVB daar ook moeilijk over doen, maar toen heb ik toch even bedreigd om voor het Nederlands elftal te bedanken. Richting het WK in Duitsland moest de beslissende kwalificatiewedstrijd tegen België in november worden gespeeld, en daarvoor waren nog wat interlands gepland. Dus heb ik gezegd dat ik zonder wedstrijdroute me onmogelijk voor Oranje beschikbaar kon stellen. Hoe kun je van

iemand verwachten dat hij op dat niveau kan presteren als je hem dwingt om twee maanden langs de zijlijn te gaan staan? Natuurlijk was het een beetje druk geven, maar het werkte wel.

Op 5 september maakte ik mijn debuut voor Barcelona tegen Cercle Brugge. Het werd 6-0, ik scoorde twee keer en meteen was iedereen overtuigd. Dat is het voordeel als je er meteen staat. Daarna speelden we nog drie oefenduels, die allemaal werden gewonnen. Ogenschijnlijk leuk en aardig, maar de impact van die wedstrijden werd alsmaar groter omdat Barcelona in de competitie een belabberde start had. Toen ik op 28 oktober eindelijk in de thuiswedstrijd tegen Granada opgesteld kon worden, had de ploeg maar één wedstrijd gewonnen en bengelde ergens onderin.

Gelukkig was het ook tegen Granada meteen raak. Het werd 4-0, ik scoorde twee keer en daarna werd er geen wedstrijd meer verloren. Ik heb dat seizoen in een roes ondergaan. Het enthousiasme was weliswaar heel inspirerend, maar tegelijkertijd realiseerde ik me maar al te goed dat de lat iedere week hoger werd gelegd. Zolang ik maar presteerde was er niets aan de hand.

Van quitte af aan gebeurde er in Barcelona altijd wat. Niks ging normaal. Neem de geboorte van mijn zoon Jordi. Op de dag dat Danny was uitgerekend, stond de uitwedstrijd tegen Real Madrid op het programma. Alleen hadden we besloten om ook ons derde kind in Amsterdam ter wereld te laten komen, bij dezelfde gynaecoloog als bij Chantal en Susila, en weer met een keizersnede. En net als de twee vorige keren wilde ik daar per se bij zijn.

Voor mij de normaalste zaak van de wereld, maar achter mijn rug bleek iedereen in paniek te zijn. Op een gegeven moment vroeg Rinus Michels of de baby niet een week eerder kon worden gehaald. Ik heb nog altijd het vermoeden dat hij achter mijn rug al uitgebreid met de dokter had gesproken. Danny en ik zijn akkoord gegaan, waarna Jordi op 9 februari werd geboren en ik een week later in Madrid kon meedoen.

Toch werd ook dat weer een gedoe, omdat Danny vanwege die keizersnee tien dagen moest wachten voordat ze naar huis mocht. Dus na de wedstrijd tegen Real. Omdat we in Madrid met 0-5 zouden winnen, werd dat een hele toestand. Terwijl iedereen in Catalonië uit zijn dak ging, was ik meteen terug naar Nederland gevlogen om Danny op te halen. Toen we samen met de baby op het vliegveld van Barcelona arriveerden, was het weer een hele heisa. Hoewel er al een paar dagen overheen waren gegaan, waren de supporters nog altijd niet uitgefeest.

Die 0-5 in Santiago Bernabéu had een ongelooflijke impact. Niet alleen op de club, maar op heel Catalonië, dat gebukt ging onder het harde bewind van de toenmalige dictator Franco vanuit de hoofdstad Madrid. Daarom had de overwinning een grote politieke lading gekregen. Dat ondervond ik zelf ook toen ik Jordi in Barcelona wilde laten registreren.

Tijdens die paar dagen dat Danny in het ziekenhuis lag, had ik Jordi bij de burgerlijke stand in Amsterdam opgegeven. Onder de naam Johan Jordi, roepnaam Jordi. De officiële papieren nam ik mee naar Barcelona. Gelukkig maar, want er kwam meteen een kink in de kabel. Toen ik Jordi bij zo'n overheidskantoor op ons woonadres wilde inschrijven, kreeg ik namelijk te horen dat hij onder een andere naam geregistreerd moest worden. Het Catalaanse Jordi mocht niet, het moest het Spaanse Jorge worden.

Dan heb je aan mij een kwaaije. Ik heb meteen tegen die ambtenaar gezegd dat het voor ons Jordi was en bleef. Ik zei letterlijk: 'Als je het niet wilt doen, dan doe je het niet, maar dan wordt het jouw probleem.' Door alle losgekomen emoties na die 0-5 op Real Madrid durfde hij me uiteindelijk niet tegen te spreken en werd Jordi als eerste onder die naam in het Catalaanse register bijgeschreven.

Daar zat dus voor mij helemaal geen politiek idee achter, maar het had alles te maken met het recht om zelf te bepalen hoe we ons kind wilden noemen. Omdat we niet wisten of het een jongen of een meisje werd, hadden we twee namen bedacht. Voor het meisje Nuria, en Jordi als het een jongen zou worden. Die namen bestonden niet in Nederland, dus vonden Danny en ik dat wel apart. Nog niet wetende dat het in Catalonië zo beladen was.

Nuria en Jordi hebben we in december bedacht, maar naarmate de geboorte naderbij kwam en we de namen met anderen deelden, kregen we al te horen dat we de Catalaanse naam Jordi wel konden vergeten. Toen heb ik meteen al gezegd dat Danny en ik zelf beslissen hoe hij heet en dat we dat door niemand anders laten bepalen.

We kozen de namen omdat we ze mooi vonden en niet omdat de schoonmoeder of schoonvader zo heette. We hadden onze eerste dochter al Chantal genoemd, een Franse naam. Susila was weer een Indiase naam. Dat was ook een beetje de instelling van onze generatie. Je deed soms dingen die afweken van de gangbare regels van vorige generaties.

Dat had ik ook met die ambtenaar in Barcelona. Die eerst zei dat het niet mocht. Waarop ik reageerde dat hij dan pech had. Al gaf ik die ambtenaar uiteindelijk wel een sterk alibi. Omdat ik Jordi eerst in Amsterdam had ingeschreven, kon ik hem de Nederlandse geboorteakte laten zien en aangeven dat hij het gewoon van een officieel document kon overschrijven. Want of hij het nu wel of niet deed, die geboorteakte bleef overal in de wereld geldig. Dat stelde hem zo gerust, dat hij Jordi alsnog in het Catalaanse bevolkingsregister inschreef.

Wat dat betreft had die 0-5-overwinning niet alleen een grote emotionele waarde voor het Catalaanse volk, maar had ik er op dat moment met Jordi bij de burgerlijke stand ook profijt van. Want ik betwijfel toch of die ambtenaar overstag was gegaan als we in Madrid hadden verloren en ergens onderin hadden gestaan.

Die wedstrijd tegen Real was namelijk echt de ommekeer. Alles klopte die avond in Santiago Bernabéu. De tactiek die Michels voor die wedstrijd had bedacht werkte feilloos.

Zo moest ik die avond niet in de spits spelen, maar me steeds laten terugzakken, waardoor anderen in de ruimte moesten duiken die daardoor ontstond. Dat was een opvallende tactische zet, maar ik ben er pas jaren later achter gekomen hoe Michels dat had bedacht.

In die tijd woonde een vriend van Michels in Madrid. Dat was Theo de Groot, met wie hij ooit bij Ajax samen had gespeeld. Theo, de vader van sportjournalist Jaap de Groot, woonde naast Benito. Die speelde als verdediger bij Real Madrid en kwam regelmatig bij zijn Nederlandse burens over de vloer. Blijkbaar wist hij niets van de relatie tussen De Groot en Michels, want voor de wedstrijd tegen Barcelona zou hij de hele tactiek van Real aan zijn buurman verklappen. De kern van hun speelwijze was dat ik geen vaste mandekking kreeg, maar door de vier verdedigers in hun eigen zone gedekt zou worden.

Toen Michels daar door zijn voetbalvriend over werd geïnformeerd, besloot hij om mij steeds een linie te laten terugzakken. De vier verdedigers hadden dan niets om te dekken, zouden uit hun doen raken en daar moesten onze opkomende middenvelders van profiteren.

Het plan werkte perfect, want door onze acties vanuit de tweede lijn werd Real totaal verrast. Zo zie je maar hoe toevalligheden grote gevolgen kunnen hebben. Want na die 0-5 ging alles los. Er werd een serie neergezet zoals nog nooit was vertoond. Vanaf mijn competitiedebuut tegen Granada tot het einde van het seizoen zouden we geen wedstrijd meer verliezen en werd Barcelona voor het eerst in veertien jaar weer landskampioen.

Een onvergetelijke ervaring. Ik denk er nog altijd met een goed gevoel aan terug. In tegenstelling tot bij Ajax werd mijn leiderschap bij Barcelona wel geaccepteerd. Als aanvoerder dien je daarbij altijd je verantwoordelijkheid te nemen. Ik heb al aangegeven dat het hebben van een gezin me daarbij geholpen heeft. Het leerde me om me nog meer in anderen te verdiepen. De basis ook van het totaalvoetbal, dat we later in 1974 zo perfect tijdens het WK zouden uitvoeren.

Daarbij beschikte ik als voetballer in het veld niet alleen over het totale overzicht, maar was ik door alle heisa tijdens mijn eerste seizoen bij Barcelona steeds beter in staat met veel druk om te gaan. Dat zat nu eenmaal in het totaalpakket van de aanvoerder. Michels speelde daarin een heel positieve rol. Er is later weleens beweerd dat hij vooral door mij zo groot geworden is, maar hij heeft me in mijn ontwikkeling als speler wel op de juiste momenten steeds het juiste gereedschap aangereikt.

Als achttienjarige liet hij me al meedenken over de wedstrijd tactiek en ook zou hij de omgeving waarin ik moest presteren enorm professionaliseren. Michels voerde het ritme op en was continu bezig met onze ontwikkeling. In bijna elk detail. Ik heb later als trainer en als adviseur ervaren hoe moeilijk je het krijgt als de voorwaarden om te presteren niet maximaal worden ingevuld. Dan kan je nog zoveel willen en nog zoveel verzinnen, het gaat dan nooit werken.

Michels heeft die voorwaarden voor mij als speler wel geschapen. Zowel bij Ajax,

Barcelona als bij het Nederlands elftal. Dat de boel door mijn inbreng vervolgens naar weer een hoger niveau werd getild, doet daar niets aan af. Om dat te bereiken zijn ook anderen nodig, want het lukt je nooit in je eentje.

HOOFDSTUK 8

De aanstelling van Michels als supervisor van het Nederlands elftal voor het WK is voor mij heel belangrijk geweest. Misschien zelfs wel doorslaggevend. Ik was de manier waarop ik bij Ajax moest vertrekken natuurlijk nog niet vergeten. Ik kwam die Ajacieden weer tegen bij Oranje en dat was in het begin echt een probleem. Ook omdat ze maar bleven zeuren. Zoals klagen dat ik later dan zij bij de interlands aankwam. De heren vergaten alleen dat de luchtverbindingen in die tijd nog niet zoals nu waren.

Als ik met Barcelona bijvoorbeeld een wedstrijd in het noorden van Spanje speelde, dan moest ik eerst met de bus urenlang terug naar Barcelona, vervolgens vliegen naar Amsterdam om op Schiphol nog een aansluitende vlucht naar zo'n plek in het Oostblok te regelen. Ik ging zondag weg en kwam dinsdag aan, terwijl we woensdag moesten voetballen. Allemaal heel gecompliceerd; toch kreeg ik later te horen dat sommige spelers zich eraan ergerden dat ik niet gelijk met de rest van de selectie was afgereisd. Maar hoe kon ik dat doen?

Onder de toenmalige bondscoach Frantisek Fadrhonc is dit nog even een zure appel geweest waar ik doorheen moest bijten. Dan sta je voor de keuze of je het nog wel of niet moet doen. Gezien het vooruitzicht van het WK was niet spelen voor Oranje geen issue en heb ik de knoop om mee te doen doorgehakt. Dan is het voor mij ook over. Helemaal toen de KNVB besloot om Michels voor het WK de supervisie te geven. Met zijn komst waren alle voorwaarden ingevuld om het totaalvoetbal uit te voeren. Naast het individuele talent van de spelers is de groepsdiscipline daarbij een factor. Iemand die zeurt of niet oplet is hinderlijk bezig voor de rest en dan heb je een baas als Michels nodig die dat ziet en ingrijpt.

Onze manier van spelen heeft later tijdens het WK de naam totaalvoetbal gekregen. Wie het bedacht heeft weet ik niet, maar het dekt wel de lading. Totaalvoetbal is, buiten de kwaliteit van de spelers, vooral een kwestie van afstand en meters. Dat is de basis van het hele tactische denken. Als de afstanden en ruimtes kloppen, dan is alles beloopbaar.

Het sluit ook heel nauw. Het kan niet zo zijn dat iemand in zijn eentje gaat jagen. Dan werkt het niet. Iemand begint met provoceren en dan moet het team meteen als geheel gaan schakelen.

Een voorbeeld. Als ik druk zette op een rechtsbenige verdediger, dan ging ik jagen op zijn rechterbeen. Daardoor werd hij gedwongen om met zijn zwakke linkerbeen te passen. Op dat moment kwam Johan Neeskens van links en werd die tegenstander gedwongen om ook nog eens sneller met zijn linkerbeen te handelen. Zo werd zijn probleem extra vergroot.

Om dat te doen moest Neeskens zijn man loslaten. Zijn tegenstander stond daardoor vrij, maar kon niet met Neeskens meelopen omdat vanuit onze verdediging Wim Suurbier

naar de positie van Neeskens was doorgeschoven. Omdat hij Wim in de gaten moest houden, kwam deze tegenstander met zijn rug naar het duel tussen Neeskens en mij met zijn medespeler te staan. Zo was er snel en effectief een manmeersituatie gecreëerd.

Dus kort samengevat: ik zette druk op het sterke been van de tegenstander, Neeskens deed hetzelfde aan zijn zwakke kant en Suurbier zorgde weer dat de tegenstander van Neeskens gedwonwerd om in zijn positie te blijven staan. Dat gebeurde allemaal binnen een cirkel van vijf tot tien meter.

Dat is eigenlijk altijd de essentie van het totaalvoetbal geweest, je doet altijd wat je ziet. En nooit wat je niet ziet. Met andere woorden, je moet altijd het overzicht hebben en de bal kunnen zien.

Neem het rugby. Die spelers moeten de bal naar achteren gooien om dan naar voren te kunnen lopen. Door die actie heb je ook nog eens een beter overzicht van wat er voor je gebeurt. Alleen in het voetbal zien veel mensen dat niet. Die denken dat ze de bal naar voren moeten spelen, terwijl juist de opkomende man moet worden aangespeeld. Die komt weliswaar van achteren, maar heeft wel het overzicht.

Of je speelt bijvoorbeeld de spits aan, die de bal een linie terugkaatst naar iemand die ook het speelveld beter overziet. Precies zoals ze dat bij het rugby doen.

Totaalvoetbal heeft in ieder geval alles te maken met de afstanden op het veld en tussen de linies. Als je zo voetbalt geldt zelfs de doelman als één linie. Sinds de keeper een terugspeelbal niet meer mag oprapen, moet hij ook mee kunnen voetballen. Iemand die klaarstaat om mee te doen op het moment dat de verdediging de bal heeft. Vaak gepositioneerd aan de rand van het strafschoopgebied, om zo aanspeelbaar te zijn voor de medespelers die voor hem staan. Daarom was er in onze speelwijze voor het WK in Duitsland geen plaats voor een lijnkeeper.

Vandaar dat er voor Jan Jongbloed als doelman werd gekozen. Ook omdat onze eerste keus Jan van Beveren onvoldoende fit voor het WK was. Het aardige was dat Jongbloed in zijn jeugd aanvaller was geweest. Als doelman voetbalde hij niet alleen graag mee, maar hij kon het ook heel goed en voorkwam vaak doelpunten omdat hij in staat was om als aanvaller te denken.

Voor Jongbloed stond een verdediging met maar één echte verdediger, Wim Rijsbergen. Arie Haan was middenvelder en de backs Ruud Krol en Wim Suurbier waren van oorsprong buigen tenspelers. Bijna allemaal spelers die voetballend konden meedenken. Ze waren positioneel goed en technisch zelfs meer dan goed.

Het omturnen van een buitenspeler tot back is trouwens afkomstig uit de Ajax-filosofie. Daar ging men ervan uit dat als iemand van zijn achtste tot achttiende altijd rechtsbuiten had gespeeld hij altijd vooruit heeft moeten denken. Ook heeft hij altijd een hekel aan teruglopen gehad, want hij wil zo vaak mogelijk naar dat doel toe. Dit houdt in dat hij liever niet achteruit wil lopen en er alle baat bij heeft dat het veld klein blijft.

Daar komt bij dat over het algemeen een buitenspeler meer techniek heeft dan een klassieke back. Ook dat is een voordeel.

Ik hoor en lees weleens dat onze manier van voetballen in Duitsland een toevalstreffer is geweest. Dat is echt totale onzin. Er was op dat moment sprake van een groep spelers die verschrikkelijk goed was, niet normaal gewoon. Zo verschrikkelijk goed. Je had voor links op het middenveld Gerrie Mühren, maar ook Willem van Hanegem. Daarmee hadden we twee middenvelders van wereldklasse in huis. Wim Jansen en Johan Neeskens op rechts, wat wil je nog meer? Zeg maar wie beter is. Piet Keizer of Rob Rensenbrink? Je kon steeds kiezen en toch doen en laten wat je wilde.

Het was wereldklasse gekoppeld aan professionalisme. Zoals iemand als Ruud Krol, voor wie ik altijd een enorme bewondering heb gehad. Iemand die besloten had de top te halen en sindsdien gewoon altijd zijn huiswerk deed. Hij was rechtsbenig, maar brak als linksback door. Door elke dag na de training langs de lijn te rennen en elke keer met links die voorzetten te geven. Elke dag opnieuw. Tot hij met links net zo goed was als met rechts. Super.

Als je de middenvelders neemt, de achterhoedespelers en de aanvallers, dat was zo veel kwaliteit. Maar niet alleen van elf man, je kon er moeiteloos vijftien opstellen die extreem goed waren op verschillende posities. Dus de rechtsback kon ook rechtshalf spelen, of Johnny Rep of René van de Kerkhof als rechtsbuiten, je hoefde er niet naar om te kijken. Bovendien waren ze allemaal in staat iets extra's te brengen.

HOOFDSTUK 9

Het WK van 1974 was het vijfde jaar van het Nederlandse succes. Het begon in 1970 toen Feyenoord in de Europacupfinale Celtic versloeg en daarna was Ajax drie keer op rij de beste van Europa. Uiteindelijk was het Nederlands elftal in 1974 de kers op de taart. Met de selectie van vooral Ajacieden en Feyenoorders kwam toen eindelijk het beste uit twee voetbalwerelden bij elkaar. De ideale mix.

Het zorgde voor de laatste grote stap. Pas in Duitsland heb ik ervaren hoe groot het WK eigenlijk is. We hadden met Feyenoord en vooral Ajax vier jaar lang wereldwijd het clubvoetbal gedomineerd, maar zelfs dat kon niet tegen de uitstraling van één WK op.

De grootsheid ervan leek alles te beïnvloeden. Neem alleen de impact van het Wilhelmus, ons volkslied. Ik had nog nooit meegemaakt dat het in een stadion zo massaal en vol hartstocht werd gezongen. En dan al die in oranje geklede supporters. Ook dat was er toen voor het eerst.

Het gevoel dat je er voor je land stond werd met de dag sterker. De trots om voor je land te spelen. Het echte Oranjegevoel, dat je later ook telkens met Koninginnedag op 30 april terugzag, is volgens mij tijdens dat WK ontstaan. Van speler tot supporter, iedereen was ongelooflijk trots om mee te doen en om erbij te zijn.

Het ging ook steeds beter, beter en beter, waarna de hele wereld erachter ging staan. Er waren nog geen mobiele telefoons en internet, dus het werd niet in één keer groter, maar stap voor stap. Gaandeweg werd je onderdeel van één grote, unieke beleving.

Toch verliep de voorbereiding op het WK allesbehalve vlekkeloos. Er was veel gedoe over de financiën en sponsors. Niet zo raar, want alles was vreemd en nieuw. Omdat het alle kanten op schoot, is er een spelersraad gekomen met afgevaardigden van Ajax en Feyenoord. In het veld waren we altijd concurrenten geweest, maar toen waren we ineens bezig om met elkaar tot oplossingen te komen.

Dankzij mijn schoonvader was ik op dit soort onderdelen al veel verder in mijn ontwikkeling dan de rest. Cor en ik liepen daarin voorop. Die spelersraad was dan ook een goede gelegenheid om onze ervaringen met anderen te delen. We waren het er al snel over eens dat het er niet om ging wie het meeste ging verdienen, maar dat het om de groep als geheel ging. Dus gelijke monniken, gelijke kappen. Met voor iedereen hetzelfde basisbedrag en extra premies als je speelde. Wie het meest speelde, kreeg het meeste geld. Het was een beetje pionieren, maar uiteindelijk zijn we er als groep wel uit gekomen.

De lijn die we volgden, hield ook in dat qua reclame ik niet meer kon worden ingezet dan een ander. Bovendien had ik als enige speler sponsorverplichtingen. Zoals met het sportmerk Puma, waardoor hun concurrent Adidas op het WK niet van mij kon gebruikmaken. Tot die tijd hadden we met het Nederlands elftal altijd in een neutraal Oranjeshirt gespeeld, zonder een sponsoruiting. Maar voor het WK was er ineens een shirt

met drie strepen, het kenmerk van Adidas. Een contract dat de KNVB met hen had afgesloten, zonder de spelers daarin te kennen. Vonden ze niet nodig, want het shirt was van hen. 'Maar het hoofd dat er uitsteekt is van mij,' was mijn reactie. Uiteindelijk is ook dat opgelost, door speciaal op mijn shirt één streep weg te halen, waardoor het weer neutraal werd.

Het waren dingen die meespeelden, omdat het toch allemaal nieuw was. Maar het was wel een fantastisch mooie tijd. Ook omdat eigenlijk alles bij elkaar zou komen. Daardoor werden we ook als team alsmat sterker. Wij merkten steeds meer dat we een hechte groep waren geworden. Ofschoon we allemaal internationals van verschillende clubs waren, was het wel een team. Op bijna elk gebied en onderdeel.

Dat bleek tijdens onze eerste wedstrijd tegen Uruguay. Het elftal stond er meteen. Natuurlijk wisten we dat we best wel iets konden. Alleen hadden we nooit gedacht dat een Zuid-Amerikaans land, dat in onze denkwijze toch groot en bijzonder was, niet kon meekomen. Eigenlijk schrokken we toen van onze eigen kwaliteit. Want dit was natuurlijk wel het WK en we stonden niet tegenover een ploeg als Feyenoord, die precies wist hoe Ajax speelde. Toch voetbalden we tegen mensen van wie het leek alsof ze verstandloos waren. Die dingen deden die wij al vijf, zes jaar geleden hadden afgeleerd.

Ik wil er vooral mee zeggen dat het steeds meer vanzelf ging. Zoals wij voetbalden was voor ons eigenlijk niet meer dan normaal, maar wereldwijd ontstond er een ongelooflijke adoratie voor de manier waarop we dat deden. Met krachtig en dynamisch spel, waarbij alles erop gericht was om zo efficiënt mogelijk de tegenstander terug te dringen. Verdedigers konden aanvallen en aanvallers konden verdedigen. Het liefst met z'n allen op de helft van de tegenstander. De mensen vonden het fantastisch om te zien. Het werd ook met de wedstrijd beter en dat versterkte ons gevoel dat we wereldkampioen konden worden.

Op de groepswedstrijd tegen Zweden na wonnen we alle wedstrijden met ruim verschil. Uruguay, Bulgarije, Oost-Duitsland en Argentinië, ze waren kansloos. Alleen tegen Zweden bleef het o-o, maar hadden de mensen het na afloop weer over de schijnbeweging die ik had gemaakt. De zogenaamde 'Johan Cruyff Turn', waarbij ik in een voorwaartse beweging de bal achter mijn standbeen om kap, en meteen mijn lichaam wegdraai en richting de bal wegsprint.

Daar heb ik nooit extra op getraind. De Turn is in een flits in me opgekomen, omdat het op een zeker moment de beste oplossing was voor de situatie waarin ik me bevond. Het zijn impulsen die ontstaan omdat je technische en tactische bagage zo groot is geworden dat de benen steeds beter kunnen doen wat het hoofd wil. Tot een gedachteflits aan toe.

Zo ben ik altijd met schijnbewegingen omgegaan. Ik heb ze nooit toegepast om de tegenstander te kleineren, maar alleen als het de beste oplossing was. Daarom speelde ik

de bal door iemands benen als het op dat moment de enige kans was om erlangs te komen. Dat is heel wat anders dat iemand te dollen met een bal door zijn benen. Ik heb daar nooit van gehouden. Het irriteerde me zelfs als anderen het deden.

De halve finale tegen Brazilië beschouw ik als het hoogtepunt van het WK. Die wedstrijd is me zelfs meer bijgebleven dan de finale. Vooral omdat we de toenmalige wereldkampioen op alle fronten overklasten. Qua techniek, qua snelheid, qua creativiteit; in alles waren we beter. Met natuurlijk de 2-0 als hoogtepunt. Niet alleen werd mijn doelpunt, waardoor het 2-0 werd, later tot het mooiste van het WK gekozen, het symboliseerde ook alles waar totaalvoetbal voor stond. Onze linkerspits Rob Rensenbrink, die zich liet zakken, vervolgens onze linksback Ruud Krol de vrije ruimte in stuurde, die de achterlijn haalde en voorgaf, waarna ik bij de eerste paal zou scoren. De hele opbouw en afronding zijn nog altijd prachtig om te zien.

Hoewel veel mensen die wedstrijd nog steeds als een van de beste uit de WK-historie zien, waren we zeker in de beginfase niet in ons goede doen. Het was natuurlijk wel Brazilië waar we tegen speelden. De wereldkampioen en het summum in het voetbal, qua techniek, qua uitstraling en met al die bekende jongens. In het begin speelde dat mee, tot we over een drempel heen stapten en we hen op hun specialiteit zouden overklassen. Technisch waren we allebei goed, maar wij bleken in staat om vanuit de techniek het tempo op te schroeven. Daar kwam het verschil te liggen. Onze handelingsnelheid lag vele malen hoger.

Daarnaast bleek het gras een belangrijk detail. Het gras in Brazilië was totaal anders dan in Europa. Dat wisten we. Je merkte het vooral als je een bal inspeelde. In Duitsland was het gras kort, dun en droog, terwijl het in Brazilië langer, dikker en vetter was. Dat is van invloed op de snelheid van de bal; het kan een wereld van verschil veroorzaken. Ons geluk was dat we in Duitsland en niet in Zuid-Amerika speelden, waardoor het gras in ons voordeel werkte. Wij waren er duidelijk meer aan gewend dan zij.

Bovendien zat Brazilië in een overgangsfase. Ze waren bezig de pure techniek achter zich te laten en te vervangen door een mix van techniek, fysiek en arbeid. Terwijl onze basis juist de techniek was en de rest een kwestie van afstanden en ondersteuning was. Dus positiespel om minder te hoeven lopen, om zo de techniek beter tot zijn recht te laten komen.

Desondanks kwamen wij in de beginfase goed weg. Ik gaf al aan dat we toch tegen Brazilië opkeken. We hadden een paar keer geluk en nadat we ons drie keer rot waren geschrokken, was de ploeg erdoorheen en zijn we gaan voetballen zoals we dat het beste konden.

Helaas was het tegen Duitsland in de finale precies omgekeerd. Als we maar vijftig procent tegen ze hadden opgekeken zoals dat met Brazilië het geval was geweest, dan had het waarschijnlijk allemaal in ons voordeel gewerkt. Maar na de 2-0 tegen de Brazilianen

was iedereen zo uitgelaten en tevreden, dat de volgende wedstrijd eigenlijk niet meer uitmaakte.

Het was, zeker na onze snelle openingsgoal, tegen Duitsland een kwestie van hoogmoed komt voor de val. Zodra je dat punt gepasseerd bent, wordt het zo ongelooflijk moeilijk om het terug te draaien. Als je alleen al ziet hoeveel kansen we gehad hebben. Wat we ook probeerden, ze gingen er gewoon niet meer in.

De hele wedstrijd was iedereen steeds net iets te vroeg of net iets te laat, maar nooit op tijd. Het was gewoon geen 100 procent. Natuurlijk kun je op 95 procent nog een hoog niveau halen, maar als de tegenstander 110 procent geeft, dan loop je risico's. Zowel offensief als defensief. Kijk alleen maar hoe de goals erin gaan. Zoals de 2-1 van Gerd Müller hebben we ze nooit tegen gekregen. Omdat steeds iemand een stap te laat of te vroeg was. Het zit dan helemaal in je kop.

Wim Jansen die toch die stap in het strafschopgebied maakt en Ruud Krol die bij de tweede goal van Gerd Müller zijn benen niet bij elkaar houdt. Vooral dat laatste is tekenend voor hoe we als team in de wedstrijd zaten. Veel mensen denken dat bij het verdedigen de bal moet worden afgepakt. Maar de kunst van het verdedigen is ook het besef wanneer je de doelman de kans moet geven om een bal te stoppen.

Wat nooit mag gebeuren, is om bij een schot op goal de bal door je benen te laten gaan. Dan kan de keeper er nooit meer bij. Toch zie je dat nog wekelijks. Terwijl het bij het verdedigen zo moet zijn dat iedereen zich realiseert dat de doelman vijf van de zeven meter van het doel kan verdedigen. Als verdediger moet je dus weten dat je de doelman helpt als je die resterende twee meter afschermt. Zodra je twee meter weggeeft, gaat de doelman voor schut.

Nogmaals, die fout wordt nog wekelijks vreselijk vaak gemaakt. Veel voorhoedespelers wachten ook op het moment dat de verdediger die stap maakt, waardoor de bal door zijn benen richting doel kan worden geschoten. Vier van de vijf keer zit-ie er ook in, omdat de doelman ook met die beweging is meegegaan. Daarom mag die ruimte nooit weggegeven worden. Het is een manier van verdedigen die nog steeds heel zwak is.

Omdat het in de finale allemaal net niet was, verloren we met 2-1. Toen er afgefloten werd was er natuurlijk de teleurstelling. Je weet dat je beste van de wereld bent, maar je bent dat qua prijs niet geworden. Toch was ik daar snel weer overheen. Eigenlijk heb ik er weinig tot geen last van gehad.

Dat heeft alles te maken met het enorme positivisme en de bewondering voor ons spel in de hele wereld. Op de Duitsers na vond zo'n beetje iedereen dat wij hadden moeten winnen. We staan er zelf niet zo bij stil, maar het is een voorbeeld geweest voor miljarden mensen. Bovendien deed je de deur open voor alle spelers die niet groot en sterk waren. De hele filosofie over hoe voetbal gespeeld moest worden, werd toen bijgesteld.

Een filosofie die tot vandaag de dag eigenlijk heel simpel is. Er is een bal en die hebben wij of die hebben zij. Als wij hem hebben, dan kunnen zij niet scoren. Als je de bal goed aanspeelt, dan is de kans op een goed vervolg groter dan dat het mislukt. De hele tendens is toen verschoven naar kwaliteit en techniek, terwijl het daarvoor vooral om inzet en werken te doen was.

Het WK heb ik in een roes beleefd. De focus lag op mij, dus droeg ik ook de meeste verantwoordelijkheid. Gelukkig kreeg ik toen wel de ondersteuning van iedereen. Ik moet zeggen dat het me toch wel makkelijk is afgegaan. De persconferenties en al het praten, ik heb het nooit als een last gezien of als vermoeiend ervaren. Uiteindelijk was het zelfs zo dat de jongens uit de groep spontaan zeiden: 'Los jij het nu maar op. Roep maar iets, want dan zijn wij ervan af.'

Ik zat tijdens het WK in een soort van flow, waardoor ik weinig stress gevoeld heb. Vergeet niet dat we veel wonnen en geen tegenslagen kenden. Ook binnen de selectie was het eigenlijk alleen maar positief, met als basis het plezier dat we aan het voetbal beleefden.

Wel kregen we voor het eerst met de roddelpers te maken. Vlak voor de finale publiceerde *Bild-Zeitung* een verhaal over Nederlandse spelers en naakte Duitse vrouwen in het zwembad van ons hotel. Ik zou daarbij zijn geweest en dat was Danny ter ore gekomen. Ingegeven door een paar reservespelers die geroddeld hadden dat ik voor de finale urenlang mijn woedende vrouw aan de lijn had gehad.

Het was iets nieuws in het topvoetbal, om via de media te proberen een situatie te manipuleren. Alleen raakte het me niet. Ook later als coach heb ik me daar zelden of nooit door laten beïnvloeden. Dus zeker niet voor een WK-finale. Dat ik door de publicatie minder geconcentreerd zou zijn geweest is daarom flauwekul. Volledige flauwekul. Danny zat toen in ons tweede huis in de bergen bij Andorra, op een plek waar nog geen telefoonverbinding was. We konden daarom met geen mogelijkheid contact met elkaar krijgen. Pas na de finale heb ik voor het eerst weer met haar gesproken, om aan te geven hoe een roddel als deze een eigen leven is gaan leiden.

Het zijn indianenverhalen, die op dat moment bij het spel horen. De werkelijke reden waarom we de finale verloren is simpel. We misten te veel kansen, hadden pech dat de Duitse doelman Sepp Maier de wedstrijd van zijn leven keepte, en we kregen een onterechte strafschoep tegen. Omdat het verhaal over Danny en mij complete onzin is, blijft het WK voor mij een mooie herinnering. Met als meest unieke ervaring dat je een finale verliest, maar uiteindelijk toch als winnaar naar voren komt. Waar ter wereld ik ook kom, de mensen hebben het nog altijd over ons team van toen. Meer nog dan de meeste wereldkampioenen die er geweest zijn. Daar ben ik best een beetje trots op.

Door het WK waren we ook cultfiguren geworden. Onze uitstraling van bluf en bravoure sprak de mensen aan. De kracht zat 'm in het feit dat we het niet acteerden, maar

dat we zo waren. Nederlands en zeker Amsterdams.

Ik bleek ook een trendsetter te zijn. Qua mode, qua haardracht, voor steeds meer mensen werd het een punt hoe ik eruitzag. Dat was helemaal de invloed van Danny. Door haar ging ik behoorlijk met mijn tijd mee. Want voor alle duidelijkheid, ik heb nog nooit zelf kleding gekocht. Ik heb er gewoon geen verstand van.

Ik zie ook geen kleuren, ik zie helemaal niks wat dat betreft. Ik pak uit de kast wat vooraan ligt. Of het wel of niet bij elkaar hoort, dat zie ik helemaal niet. Geen enkel idee. Daarom heb ik me er ook nooit mee bemoeid.

Hetzelfde met mijn haar. Ik liet het groeien omdat Danny het mooi vond. Net als met mijn kleren. Dat was allemaal Danny. Mode, kleuren en dat soort dingen, ik heb er eigenlijk nooit interesse in gehad. Nu nog niet.

Wat al die Europacups en wereldbekers met Ajax niet voor elkaar hadden gekregen, was na één WK wel gebeurd. Alles wat ik zei en wat ik bedacht, deed er ineens toe. Niet alleen in Nederland, maar overal. Een impact die me nog regelmatig verrast.

Het WK van 1974 was daarom niet alleen heel bijzonder, het was ook de afsluiting van een tijdperk. Waar we in 1965 bij Ajax mee begonnen, werd in 1974 bekroond met het beste voetbal dat Nederland ooit heeft laten zien. Helaas zou het daarna weer minder worden.

HOOFDSTUK 10

Ondanks de fantastische ervaring van 1974 kwam er voor mij geen WK in 1978. Aanvankelijk twijfelde ik toch nog, hoewel ik altijd heb gedacht dat ik in 1978 zou stoppen. Als je me vraagt waarom, geen enkel idee. Stoppen op mijn eenendertigste zat nu eenmaal van jongs af aan in mijn hoofd.

Daarom vroeg ik me af of ik mentaal nog scherp genoeg zou zijn om iets van een WK te maken, in de wetenschap dat het daarna over en uit was. Na het tegenvallende EK in 1976, toen ik ook nog van het veld werd gestuurd, namen de twijfels toe. Tot in 1977 mijn positieve gevoel terug zou komen. We speelden met het Nederlands elftal een paar geweldige wedstrijden tegen Engeland en België, en ik begon me serieus af te vragen of ik met zo'n sterk team toch niet naar het WK moest gaan.

Tot er op 19 september 1977 iets heel ingrijpends gebeurde. Ik zat thuis voor de televisie naar een basketbalwedstrijd te kijken toen de deurbel ging. Iemand zei dat hij van een postorderbedrijf of zo was en een pakje moest afgeven. Toen ik even later opendeed kreeg ik meteen een geweer tegen mijn hoofd gedrukt en moest op mijn buik gaan liggen. Iedereen was thuis. De kinderen waren in hun kamer en Danny moest van die kerel ook op de grond gaan liggen.

Ik probeerde op hem in te praten. 'Wil je geld hebben, wat wil je?' Ik werd vastgebonden en aan een meubel vastgemaakt. Om dat te doen moest hij even zijn geweer wegleggen en op dat moment stond Danny op en rende de kamer uit, naar buiten toe. Die vent ging er meteen achteraan. Er werd zo geschreeuwd dat in het hele complex de deuren opengingen. Al snel werd hij overmeesterd. Ik weet nog dat ik me los wist te maken en meteen zijn geweer pakte, om te voorkomen dat hij 'm weer kreeg.

Later bleek er voor ons appartement een busje te staan met een matras erin. Alles wees dus op een ontvoering zoals die in die tijd nog veel in Spanje voorkwamen. Dat was schering en inslag. Ik weet niets van zijn motief, ben daar ook niet in geïnteresseerd geweest. Heb er nooit meer naar geïnformeerd. Voor mij telde maar één ding en dat was dat die man meteen weg uit ons leven moest.

Wat volgde was een verschrikkelijke tijd. Maandenlang leefden we met permanente politiebewaking. Als ik op reis ging, als ik de kinderen naar school bracht, als ik met Barcelona ging voetballen. Altijd waren er mensen bij me, liepen er mensen om me heen. Er was altijd een politieauto in de buurt of in het zicht of die achter me reed. Zeker zes maanden lang sliepen er dagelijks zelfs agenten bij ons in de woonkamer.

Het was een sfeer die niet te harden was. Onmogelijk. Het was zo'n verschrikkelijke belasting, daar kon ik niet mee doorgaan. In zo'n situatie vertrek je niet naar de andere kant van de wereld en laat je het gezin zes tot acht weken alleen. Bovendien was het niet alleen onverantwoord om weg te gaan, het was ook onverantwoord om erover te praten.

Sterker nog, ik mocht er van de politie niks over zeggen. Ze zeiden steeds maar weer: leg alsjeblieft niet te veel uit want je brengt misschien andere gekken op een idee.

Er was dus geen enkele basis om met het Nederlands elftal naar Argentinië te gaan. Doe je een WK, dan moet je daar voor tweehonderd procent van overtuigd zijn. Doe je dat niet en twijfel je over je gezin of over andere zaken, dan moet je niet gaan. Het wordt dan toch niks.

De toenmalige bondscoach Ernst Happel is nog in Barcelona bij me langs geweest, maar ik heb nooit één seconde aan mijn beslissing getwijfeld. Omdat de politie me op het hart had gedrukt er niets over te zeggen, heb ik ook tegen Happel volgehouden dat ik mezelf zowel geestelijk als fysiek niet in staat achtte om zo'n belangrijk toernooi te spelen. Ik merkte dat hij moeite had met die uitleg, omdat een WK toch van een andere orde is. Een groot sportman als Happel voelde dat het niet klopte, maar ik heb ook tegenover hem nooit iets over mijn privésituatie losgelaten.

Toen kwam daar nog de nationale actie 'Trek Cruijff over de streep' overheen. Postzakken vol met verzoeken van mensen om toch met Oranje mee te gaan. Allemaal met de bedoeling om me van gedachten te laten veranderen. Maar omdat het om de veiligheid van mijn gezin ging, kostte het me juist helemaal geen moeite om voet bij stuk te houden. Ik heb nooit één seconde getwijfeld om toch naar Argentinië te gaan. Het was uitgesloten. Wie onder zulke omstandigheden zijn gezin achterlaat is niet goed bij z'n hoofd.

Helaas hebben we nog lang last van die poging tot ontvoering gehad. Omdat de bedreigingen bleven komen. Er was in die periode een meisje in Valencia ontvoerd. Een groot drama, maar ook Danny en ik kregen te horen dat ze wisten dat we kinderen hadden en ook bij ons zouden langskomen. Voor onze veiligheid hebben we toen twee dobermannpinchers aangeschaft. Ons hele gezin is op training geweest om te leren hoe we met die honden moesten omgaan. Later adviseerde de politie ons dringend om die honden weg te doen. Want stel je voor dat ze een indringer zouden aanvallen. Ik bracht daar nog tegen in dat dit nou precies de bedoeling was.

Uiteindelijk mis je om vreselijke redenen het WK. En is me, achteraf gezien, de mogelijkheid ontnomen om daar op mijn hoogtepunt te stoppen. Toen Nederland opnieuw de finale haalde, werd ik door de BBC gevraagd als gastcommentator voor de wedstrijd tegen Argentinië. Daar in Londen heb ik het in de studio heel moeilijk gehad.

Je kijkt naar zo'n wedstrijd en het schiet door je hoofd dat als je erbij geweest zou zijn je carrière misschien met een wereldtitel zou zijn afgesloten. Had ik dit, had ik dat. Ik heb het niet vaak, maar toen werd ik er wel door gegrepen. Een soort van iets dat ik had kunnen bereiken, maar wat tegelijk niet realistisch was. Want om het te kunnen bereiken, had ik er moeten zijn. Dan had ik mijn gezin achter moeten laten. En dat kon niet.

Nu verloor Nederland voor de tweede keer op rij de finale van het WK en is het de vraag of we het gehaald zouden hebben als ik erbij had kunnen zijn. Ik denk het eerlijk

gezegd van wel. Omdat mijn kwaliteiten op dat moment nog altijd een toegevoegde waarde zouden zijn geweest. Dat hadden we daarvoor al laten zien. We wonnen zelfs op Wembley met 2-0 van Engeland en in de kranten stond de volgende dag: 'A total sight of football delight'. Een prachtige zin, die ik nooit vergeten ben.

Ik had zelfs het gevoel dat we misschien als elftal iets verder waren dan in 1974. Toch moest ik eruit stappen. Bij de BBC heb ik echt wel even gedacht: goh, wat had ik daar op dit moment graag willen staan. Heel raar en spijtig hoe het allemaal is gelopen.

Omdat het ware verhaal niet naar buiten kon worden gebracht, kreeg mijn vrouw het opnieuw te verduren. Het begon al in 1974, met dat onzinverhaal over al die telefoontjes voor de finale, waardoor ik met mijn gedachten niet meer bij de wedstrijd tegen de Duitsers zou zijn geweest.

Na 1978 begon het weer helemaal van voren af aan. Dit keer zou Danny de kwade genius achter mijn afzegging voor het WK in Argentinië zijn geweest. Het is echt ongelooflijk. Als er één spelersvrouw is geweest die nooit de publiciteit heeft gezocht, dan is zij dat wel. Toch kreeg ze van zo'n beetje alles de schuld.

Rond mijn zestigste verjaardag was de maat vol. In al die terugblikken op mijn leven in de media werd Argentinië er weer met de haren bij geslept. Omdat Danny zogenaamd niet wilde dat ik naar het WK ging, zou Nederland een wereldtitel door de neus zijn geboord. Als je dan als familie het werkelijke verhaal weet, dan ervaar je zoiets als een klap in je gezicht. We hadden dertig jaar gezwegen, maar ook omdat de kinderen het huis uit waren heb ik toen besloten om het echte verhaal alsnog naar buiten te brengen. Daarmee was het klaar. Definitief klaar.

Toch ben ik na al die jaren nog altijd en overal alert. Ik heb zelfs een ritueel ontwikkeld bij het openen van het hek bij mijn huis. Helaas heb ik moeten leren om met dit soort dingen om te gaan. Jammer dat het soms zo moet zijn.

HOOFDSTUK 11

Ik heb vijf jaar bij Barcelona gespeeld. Daardoor heb ik een band met de club gekregen en zeker ook met de Catalanen. Dat werd tien jaar later nog eens extra versterkt toen ik coach van Barcelona werd en ons gezin zich definitief in Catalonië vestigde.

Het eerste seizoen was natuurlijk spectaculair. Het enorme enthousiasme bij mijn komst, de 0-5-overwinning op Real Madrid, het kampioenschap en daarna voor mij persoonlijk nog het WK. De verwachtingen waren in en rond Barcelona altijd hooggespannen, maar het is na 1974 niet meer gelukt om kampioen te worden. Alleen in 1978 werd nog de Spaanse beker gewonnen.

Naarmate ik langer in Spanje voetbalde, werd het me steeds duidelijker hoe de politiek een factor was in de competitie. Aanvankelijk stond ik daar als speler nooit zo bij stil. Zeker ik niet. Ik ben een Amsterdammer die zegt waar het op staat. In de tijd van het regime van generaal Franco viel dat in Spanje nogal op. Iemand als Armand Carabén, toen bestuurslid van Barcelona, vond dat prachtig. Ik begreep later dat hij mijn karakter bewust via de club gebruikte in de veredelde vrijheidsstrijd van Catalonië tegen de macht in Madrid. Als een internationaal bekende speler was ik redelijk onaantastbaar, en zo kon Franco af en toe toch geprovoceerd worden.

Nogmaals, zeker in het begin ben ik me daar nooit zo bewust van geweest. Ik was bezig met voetbal, niet met politiek. Maar op een gegeven moment merkte ik wel dat er dingen niet klopten. Het is natuurlijk te gek voor woorden dat ik in vijf jaar maar één keer kampioen ben geworden. Vooral in 1977 zijn we bestolen. Ik was in de vorm van mijn leven en alles wees erop dat we de titel zouden pakken. Tot ik tegen Málaga van het ene op het andere moment uit het veld werd gestuurd. Volgens de scheidsrechter had ik tegen hem *hija de puta* geroepen, wat hoerenjong betekent. Maar tot vandaag de dag heb ik die woorden nooit in mijn mond gehad. Toen niet en daarna ook niet.

Ik praatte wel veel in het veld, maar dat was voornamelijk het coachen van mijn medespelers. Natuurlijk roep je in het heetst van de strijd ook dingen die niet helemaal correct zijn, maar we hebben hier wel met topvoetbal te maken en dan moet je soms hard en duidelijk zijn. Alleen zal het bij mij nooit uitdraaien op schelden met woorden als hoerenjong. Ik denk dat ik met mafkees zo'n beetje het verst ben gegaan.

Alleen was zelfs dat tegen Málaga niet het geval. Ik riep iets tegen een van mijn medespelers, die een paar keer zijn man had laten lopen. Iets in de trant van: 'Je moet je man dekken.' Komt die scheidsrechter op me af en stuurt me van het veld. Ik was verbijsterd. Dit was niet normaal. Helaas gebeurde het gewoon en was het later voor de tuchtcommissie in Madrid zijn woord tegen dat van mij. Ik was kansloos en werd voor drie wedstrijden geschorst. Drie wedstrijden, waarvan we er twee verloren en één keer gelijk werd gespeeld. Toen mijn schorsing erop zat konden we naar het kampioenschap fluiten.

Dat incident is voor mij nog altijd het meest duidelijke bewijs hoe de politiek in die tijd de competitie beïnvloedde. Daardoor zijn we prijzen misgelopen. Gelukkig is er daarna veel in Spanje veranderd en heeft Barcelona qua titels nog veel goed kunnen maken.

Verder was het leven als speler van Barcelona er een van uitersten. Om er te wonen was Barcelona heerlijk. Echt fantastisch. Bovendien zorgde de aanwezigheid van Rinus Michels en Johan Neeskens, die na mij van Ajax was gekocht, dat we de Hollandse sfeer niet helemaal zouden loslaten. Alleen kon ik er met mijn familie maar weinig van genieten, omdat het voetbal me volledig opslokte. Vooral het reizen naar uitwedstrijden heb ik altijd ongelooflijk zwaar gevonden. Vaak met de bus of de trein en soms ook in de nacht, waardoor we in de trein moesten slapen. Lange reizen en weinig thuis, het was soms echt slopend.

In die jaren bij Barcelona was Rinus Michels trainer. Toch is hij niet de man geweest die mij naar de club heeft gehaald. Dat hoorde ik pas jaren later van Carabén, die me vertelde dat de Duitse topscorer Gerd Müller de eerste keus van Michels was. Ik heb het daar nooit met hem over gehad. Zoals ik nooit gemerkt heb dat ik een soort van tweede keus ben geweest. Net als bij Ajax besprak hij vooraf alles met me, en gaf me ook bij Barcelona de regie in het veld.

Dat was niet het geval met Hennes Weisweiler, die Michels een jaar als trainer heeft afgelost. Ik heb nog nooit als speler ruzie met een trainer gehad, maar hij is de enige geweest met wie het totaal niet werkte. Het probleem met Weisweiler was vooral dat hij continu tegen volwassen mensen zei wat ze moesten doen. Tot een bepaalde hoogte kan dat, maar hij sloeg door. Sommige spelers zouden daar volledig door blokkeren.

Op een gegeven moment heb ik tegen hem gezegd: 'Waar ben je mee bezig? Je eist iets van een speler wat hij helemaal niet kan.' Weisweiler was woedend en begreep niets van mijn houding. Het was tekenend voor het veel te grote cultuurverschil. In die tijd was het in Duitsland nog een kwestie van de trainer beslist en de rest doet. Wij Nederlanders waren van: we denken mee. Als we het ermee eens zijn, dan doen we het, en zijn we het er niet mee eens, dan doen we het niet.

Voor het einde van het seizoen werd Weisweiler ontslagen en daar gaf hij mij de schuld van. Maar als hij voor de spiegel was gaan staan, dan had hij moeten inzien dat zijn manier van werken niet alleen bij mij niet werkte, maar bij vrijwel niemand binnen de selectie. Weisweiler en Barcelona was een combinatie die gedoemd was te mislukken. Een kwestie van de verkeerde trainer bij de verkeerde club. Zoals dat vaker gebeurt. Veel te vaak eigenlijk.

In 1978 stopte ik met voetballen. Ik weet nog steeds niet waarom. Stoppen op mijn eenendertigste zat al jaren in mijn kop. Zomaar erin gekomen en er nooit meer uit gegaan.

Eigenlijk was de afscheidswedstrijd in Amsterdam al een voorteken van dat het niet

zo moest zijn. Met Ajax werd ik met 8-0 door Bayern München geslacht. Niet bepaald een afscheid waar je vooraf van droomt.

Daarna werd ik ondernemer. Die beslissing is een van de belangrijkste lessen uit mijn leven geweest, misschien wel de belangrijkste.

Het gebeurde tijdens een fase waarin de controle een beetje weg was. Ik zag mijn schoonvader nog maar drie, vier keer per jaar. Toen ik nog voetbalde was hij als manager niet meer zo nodig. Ik had langjarige contracten, alles was geregeld en tachtig, negentig procent van de tijd was ik aan het voetballen. Maar vanaf het moment dat ik niet meer speelde, ging die tachtig procent in andere dingen zitten. Bovendien ging ik mijn eigenwijzigheid ook nog op een totaal verkeerde manier gebruiken.

Op een gegeven moment ben je bezig je eigen kennissenkring op te bouwen. Een van die kennissen zegt dan iets en daar loop je achteraan. Achter iets waar je geen verstand van hebt. Plus, dat is eigenlijk het meest stomme, iets waar je eigenlijk helemaal geen binding mee hebt. Anderen maken daar weer gebruik van. Want waar geld is, daar lopen alle ratten omheen. Dat weet je nu eenmaal. Alleen dat wist ik toen niet.

Ik investeerde in een varkensfokkerij. Hoe kwam ik erbij...?! Ook was er namens mij onroerend goed op Ibiza gekocht. Als je iets leuk vindt of je hebt er iets mee, dan kun je het nog uitleggen. Maar dit was niet uit te leggen. Toch bleef ik erin meegaan.

Tot iemand aangeeft dat je eigenlijk ziende blind bent. Iemand die aan je vraagt: 'Wat ben je in godsnaam aan het doen? Is dit jouw toekomst? Iets waar je de rest van je leven mee bezig wilt zijn?' Dan moet je eerlijk toegeven dat je dat inderdaad niet wilt. Omdat het me eigenlijk helemaal niet interesseert. Uiteindelijk loop je tegen een muur. Zo hard, dat er geen excuses meer zijn.

Heel even leek het allemaal heel wat, tot mijn schoonvader weer in Barcelona op bezoek kwam. Die zei meteen: 'Wat heb je gedaan?' Ik vertelde dat ik drie stukken grond had gekocht waarop gebouwd kon worden. Cor vroeg meteen naar de eigendoms papieren. Daar overviel hij me mee. Ik had betaald, maar naar papieren had ik nooit omgekeken. Dat was ik niet gewend.

Om een lang verhaal kort te maken, er bleken geen eigendoms papieren te zijn. Cor zei dat ik besodemieterd was. 'Jij hebt betaald, maar alles staat op zijn naam.' Hij was ook heel resoluut en zei tegen me: 'Schrappen uit je hoofd, die hele handel. Accepteer je verlies en ga weer doen waar je goed in bent.'

Daar kwam Núñez nog overheen. Die bankrover. Hij werd in 1978 voorzitter van Barcelona en flikte me meteen een kunstje, zoals hij dat later vaker heeft gedaan. Jarenlang betaalden de clubs in Spanje de belasting van de spelers. Op een gegeven moment werd de wet veranderd en kreeg iedereen een naheffing. Omdat ik net bij Barcelona was gestopt, vertikte Núñez het om die voor mij te betalen, terwijl het om geld ging dat ik als speler bij de club had verdiend. Omdat hij de rest van de selectie nodig had voor het nieuwe seizoen,

loste hij het probleem voor hen wel op, maar ik kon het verder zelf uitzoeken.

Ik heb geen idee hoeveel geld ik toen ben kwijtgeraakt. Geen enkel idee. Ik denk tachtig procent van mijn vermogen. Ik moest ook uit de flat waar ik woonde. Daar werd beslag op gelegd en ik kon mijn spullen pakken. Er zijn stukken in de krant verschenen dat het om zes miljoen dollar zou gaan, maar ik weet het niet. Het zal ongetwijfeld een hoop geld zijn geweest.

Ik heb alle ellende snel van me afgezet. Dat was niet zo moeilijk, want ik heb geen enkele binding met geld. Mijn schoonvader deed altijd de financiën. Toen hij overleed in 2008, moest ik voor het eerst sinds dertig jaar weer zelf naar de bank. Ik wist niet eens welke bank ik had. Ik had en heb ook helemaal niks met zakendoen.

Zelfs als je me nu vraagt hoeveel geld ik heb, dan zou ik het niet weten. Geen enkel idee. Ik hoor het wel als er problemen zijn. Ik leef niet in die wereld. Het is niet mijn ding. Ik heb, na die ene uitglijder, ook nooit meer geïnvesteerd. Geen flat, geen stuk grond of wat dan ook. Mijn geld staat al jaren op de bank en ik heb geen idee of ze rente betalen of überhaupt iets geven. Het klinkt misschien wel heel stom, maar ik heb er geen enkele interesse in. Een neefje doet nu mijn bankzaken en geeft wel op tijd een seintje als er iets mocht zijn.

Die fouten van toen zijn dus uit mijn systeem. Ook omdat ik geloof dat iedereen een *destino* heeft, dat zijn lot bepaald is. Mijn lot was waarschijnlijk er jong mee uitscheiden, een gigantische stommititeit uithalen, en dan weer als voetballer terug op mijn pad komen. Eigenlijk is dat het hele verhaal.

Stel dat ik dezelfde fout op mijn zesendertigste zou hebben gemaakt, dan had ik de draad niet meer kunnen oppakken om weer te gaan voetballen. Nu kon ik nog noodgedwongen naar Amerika. Wat ik daar allemaal ben tegengekomen, wat er daarna weer gekomen is, dat is allemaal na mijn tweeëndertigste gebeurd. Als ik die fouten niet had gemaakt, dan was er waarschijnlijk heel veel moois aan me voorbijgegaan.

Daarom denk ik ook dat hoe het liep voorbestemd was. Ik kwam erachter toen het te laat was, maar in dit geval was het toch dik op tijd. Wat dat betreft ben ik altijd heel praktisch geweest. Als ik iets niet kan terugdraaien, dan sluit ik het af. Boek dicht, nieuwe bladzijde. Als je dat doet, doe het dan ook goed. Dat heb ik proberen te doen.

Tegenslagen stop ik dus meteen weg. Of het nu de verloren WK-finale of die zakelijke ellende betreft, ik ga meteen op zoek naar het positieve. Ik weet niet of het een soort van bescherming van mezelf is, maar zo zit ik in elkaar. De een vindt het kortzichtig, de ander ziet het als overleven. Ik vind het allemaal prima. Geen mens begint aan iets om het te laten mislukken. Achteraf kun je zeggen had ik dit of had ik dat, maar je kunt het niet meer veranderen. Dan is het beter om van je fouten te leren. Zoals mijn kortstondige carrière als ondernemer. Dat was eenmalig. Dan is het voor mij: 'Prima, jongens, het is klaar, welterusten en op naar de volgende situatie.'

Dat is ook een van de voornaamste redenen geweest om op mijn besluit terug te komen om te stoppen met voetballen. Wat moest ik anders? Bovendien vroeg ik me eindelijk af of ik het eigenlijk wel kon maken om niets meer te doen met het unieke talent dat ik gekregen had. Stoppen op mijn eenendertigste was gewoon te jong, dus die fout heb ik meteen maar weer goed gemaakt. Sindsdien weet ik ook mijn plaats. Die is in het voetbal en nergens anders.

HOOFDSTUK 12

Binnen een half jaar nadat ik als voetballer stopte, was ik bijna al mijn geld kwijt. Er was sprake van alarmfase 1. Nadat er beslag op mijn appartement was gelegd, hebben we in maart 1979 besloten om de draad weer op te pakken en naar Amerika te gaan. Tijdens die zes maanden nadat ik gestopt was, tolde er van alles door mijn hoofd. Alles waar ik voor gevoetbald had was ineens weg.

Toch heeft dat thuis niet voor spanningen gezorgd. Dat kwam omdat Danny altijd deelgenoot is geweest in het oplossen van de problemen. Zelfs toen ik buiten haar om al die investeringen had gedaan. Terwijl we drie kinderen hadden en het ook door de dreiging van ontvoeringen een periode van enorme onzekerheid was.

Bovendien kon zij haar vader beter partij bieden dan ik. Natuurlijk had ik grote fouten gemaakt, maar Cor was ook een beetje een overdrijver. Tijdens dat soort discussies met haar vader zorgde Danny voor het evenwicht. Zoals ze dat vaker deed. Zij was ook van het organiseren van dingen, ik deed eigenlijk altijd maar wat. Op één onderdeel waren we wel hetzelfde, en dat was om bij problemen de boel af te sluiten en niet meer terug te kijken.

Om helemaal opnieuw te kunnen beginnen heb ik voor Amerika gekozen. Ver weg van het verleden en ideaal om vanuit de situatie waarin ik van honderd naar nul was gekletterd weer iets moois op te bouwen. Het is een van de beste beslissingen uit mijn leven geweest. Ik, die al mijn geld had verloren en mijn plaats weer wist, ontdekte in Amerika de manier waarop ik mijn nieuwe ambities kon ontwikkelen.

Ik tekende voor Los Angeles Aztecs. Er gingen wel allerlei verhalen dat ik met New York Cosmos in gesprek was, maar dat is nooit aan de orde geweest. Tenminste, niet bij mij. Omdat ik absoluut niet op kunstgras wilde spelen. Dat was geschikt voor honkbal en American football, waar ze met hun handen sporten. Dat Amerikaanse kunstgras was om op te lopen, niet om op te voetballen.

Wel heb ik nog een demonstratiewedstrijd met Cosmos gespeeld. Samen met Franz Beckenbauer, die er onder contract stond. Ook heb ik na afloop met de broers Ertegun gesproken, de grote bazen van Atlantic Records en eigenaren van de club. Alleen is het nooit tot onderhandelingen gekomen om bij Cosmos te gaan spelen. Het Giants Stadion was mooi en indrukwekkend, maar nadat ik op het AstroTurf had gespeeld was ik er klaar mee.

Dat kunstgras was in de verste verte niet te vergelijken met het kunstgras van vandaag. Het was een soort tapijt, waardoor je soms enorme blaren onder je voeten kreeg. Ook stuitte de bal anders dan ik gewend was. De Amerikanen vonden het fantastisch, maar voor mij was het onbespreekbaar om bij een club met zo'n mat te gaan spelen. Ik wilde best in de Amerikaanse profcompetitie voetballen, maar dan wel op gras.

Zo kwam ik bij Los Angeles Aztecs terecht, waar in de Rose Bowl prachtig groen gras

lag. Dat was later ook het geval bij Washington Diplomats, de andere club waar ik voor speelde in de Amerikaanse profcompetitie. Bij mijn aanvankelijke keuze voor de Aztecs speelde ook mee dat Rinus Michels daar trainer was. Zo kon ik na zeven maanden niksdoen de draad weer oppakken.

De onderhandeling verliep trouwens op typisch Amerikaanse manier. Het ging in een supertempo. Binnen één dag was alles afgehandeld en kreeg ik te horen dat ik vijf uur later het vliegtuig moest nemen, want ze wilden me 's avonds al mee laten voetballen. Het is ongelooflijk maar waar: na een reis van twaalf uur stond ik vier uur na de landing al op het veld. En tot het moment dat ik hem in de kleedkamer zag, had ik geen contact gehad met Michels.

Ik heb uiteindelijk drie kwartier meegedaan, maakte twee goals en dat was genoeg om de mensen te overtuigen. Het mooie is dan weer dat Michels na de wedstrijd even langskwam in het hotel om zelf een massage te geven. Ik kon niet meer lopen en dat had hij gezien. Blijkbaar had hij tijdens zijn opleiding als sportinstructeur ook geleerd om te masseren, want hij deed dat uitstekend. Dat is het vreemde aan de relatie met Michels geweest. Hij was altijd extreem streng en tegelijk ook altijd extreem helpend.

Amerika was echt een schone lei. Ver weg van Europa, waar iedereen me aan het uitlachen was, kwam ik in een totaal andere wereld terecht. Alleen bleven de verwachtingen hetzelfde. Er gebeurde ook van alles, ik verveelde me geen moment. En natuurlijk lekker op vakantie naar Hawaï, omdat het maar vijf uur vliegen van Los Angeles was. Of minder leuk, de verkoop van de Aztecs aan Mexicaanse investeerders. Van de ene op de andere dag. Die Mexicanen wilden er een Spaanse enclave van maken en omdat de eigenaar van Washington Diplomats meteen voor de deur stond, werd ik weer doorverkocht...

Dat kon allemaal omdat je geen contract had met de club, maar met de North American Soccer League. De federatie. Als die akkoord was met de club, dan kon je als speler zomaar te horen krijgen dat je verkocht was aan een andere club en binnen 48 uur aan de andere kant van Amerika moest zijn. Je had maar het vliegtuig te pakken. Wie je ook was. Een free agent bestond toen in het soccer nog helemaal niet.

Ook was er halverwege de competitie de *cut and trade*. Als je in die fase geblesseerd was, dan liep je het risico dat je contract verbroken werd. Het sociale dat wij in Europa hadden, bestond daar niet. Het denken week enorm af van wat wij gewend zijn. Of je deed het halverwege goed en kon je blijven meedoen, of je werd eruit geflikkerd en namen ze een nieuwe.

Mijn idee over een herenakkoord in het voetbal stamt ook uit de ervaringen die ik in Amerika heb opgedaan. Zoals het met elkaar maken van afspraken over het aantal buitenlandse spelers per team. Of maak afspraken over jeugdspelers en reik daarbij elkaar de hand. Met als doel een beter evenwicht in de competities te krijgen. Help elkaar om de

competitie op peil te houden. Binnen de Amerikaanse sport beseffen ze als geen ander hoe belangrijk het is om samen op te trekken. Dat is ook een groot verschil tussen de Amerikaanse franchises en veel Europese clubs. Bij de clubs hier heeft niet iedereen de mentaliteit die bij topsport past, bij een franchise is dat een vereiste.

Na de Mexicaanse overname van de Aztecs kon ik dus naar de andere kant van Amerika vertrekken. Eigenlijk had ik daar helemaal geen trek in. Het was maart, ik liep in LA in mijn korte broek rond terwijl er in Washington nog een halve meter sneeuw lag. Maar tijdens mijn eerste bezoek was ik gelijk helemaal om. Ik kreeg alle mooie dingen te zien en ging uiteindelijk toch akkoord met de verhuizing. Achteraf gezien zijn het twee fantastische jaren geweest.

Washington is uniek. Iedereen die ernaartoe gaat is een voorbijganger. Volgens mij wordt niemand er geboren. En alles is er politiek.

Zo was de voorzitter van de Diplomats een Democraat, dus werd ik meteen door die partij omarmd. De vrouwen van de Kennedy's zochten een huis voor me, want wat ik in eerste instantie helemaal niet doorhad, was dat ik ook daar een bekend iemand bleek te zijn.

Mijn buurman was Robert McNamara, onder president John F. Kennedy de Amerikaanse minister van Defensie en in mijn tijd president van de Wereldbank. Een man met een enorm aanzien in de wereldpolitiek. Die zag ik om vijf uur nog in zijn korte broek in de tuin lopen en om zeven uur stopte er dan een limousine met al die Amerikaanse vlaggetjes erop voor zijn deur. Maar tegelijk was hij ook een heel fijne vent, die ons allerlei nuttige tips over de buurt gaf. Zoals een goede school voor de kinderen en waar we het best brood en groenten konden kopen. Intussen ging ik op de fiets naar de training. Vanwege de mooie omgeving en omdat het zo lekker rijden was.

Washington is een extreme wereld, maar wel hartstikke leuk. En leerzaam. Zo was Washington Diplomats ondergebracht in het bedrijf dat ook Madison Square Garden in New York bezat. Andy Dolich, onze general manager, had zijn opleiding bij Madison Square Garden gehad, en de manier waarop hij Washington Diplomats leidde opende mijn ogen. Het heeft me ook niet verbaasd dat Andy later met de honkbalclub Oakland A's de World Series zou winnen, en uitstekend werk heeft geleverd bij Golden State Warriors, Memphis Grizzlies en San Francisco 49'ers.

Iemand die op het allerhoogste niveau in zowel de Major League Baseball, NBA als NFL heeft gewerkt, was bij Washington Diplomats dus mijn mentor. Dankzij de ervaringen met mensen als Dolich ken ik de bedrijfstak voetbal inmiddels van haver tot gort. Ik weet wat een speler denkt, ik weet wat een trainer denkt, ik weet wat de sponsors denken en ik weet alle voor- en nadelen als die drie elementen samenvallen.

Ik heb in Washington een andere kijk op topsport gekregen. Want Amerika is topsport. Het topsport-denken zit in hun genen. Het grote verschil tussen Amerika en

Europa is dat de sport daar via het schoolsysteem geregeld wordt en bij ons via het clubsysteem. Bij ons moet je eerst lid van een club worden, bij hen moet iedereen naar school, waar ze sport zo belangrijk vinden dat het bij het lespakket hoort. Een groot contrast dus met onze situatie, waarin sport en school volledig gescheiden zijn.

Bij ons is leren één ding, sport een ander ding. Een denkfout. Het is hetzelfde, alleen op een ander niveau. In Amerika hebben ze dat heel goed door. De een wordt dokter, de ander advocaat en weer een ander American footballer. Het is niet iets wat gescheiden van elkaar is, het hoort bij elkaar. Bij de Amerikanen wordt studeren en sport zelfs gemixt. Wij splitsen het, zij doen het bij elkaar. Daarom begrijpt iemand die Einstein is de sport, en begrijpt de sporter ook Einstein.

Terwijl bij ons de sporters de dommen zijn. Zo wordt er nog te vaak tegenaan gekeken, maar zo is het natuurlijk niet. Je kunt geen topsporter zijn als je dom bent. Is onmogelijk. Laatst hoorde ik van een vriend een mooi verhaal. Hij had de bekende Chinese basketballer Yao Ming gesproken, de vroegere sterspeler van Houston Rockets. Op een gegeven moment hadden ze het over de beste speler waar Yao Ming ooit tegen gespeeld had. Dat bleek Shaquille O'Neal te zijn.

De uitleg die Yao Ming daarvoor gaf vond ik heel mooi en bijzonder. O'Neal kreeg met Yao Ming voor het eerst met een speler met hetzelfde postuur te maken. Even groot en even sterk. De eerste twee ballen waren voor Yao Ming, daarna kwam hij er niet meer aan te pas. Volgens Yao Ming heeft iedere aanvaller in het basketbal zo'n honderd situaties onder de basket in zijn hoofd zitten. Daardoor weet hij op iedere willekeurige plek intuïtief wat hij moet doen.

Alleen O'Neal bleek in staat om binnen een paar minuten de nieuwe situaties met Yao Ming te analyseren en in de database onder zijn schedel op te nemen. Dus binnen vijf minuten zaten variant 101 en 102 in zijn systeem, en was hij Yao Ming de baas. Dan ben je geen domme sporter, maar gewoon heel intelligent. Ik zeg zelf ook altijd: voetballen doe je met je hoofd en je gebruikt je benen.

Als je zo naar sport en intelligentie kijkt, dan krijg je een veel bredere kijk op alles. En hik je steeds meer aan tegen het bekrompen denken in veel Europese sportlanden. Natuurlijk heeft Amerika wel veel meer mogelijkheden, maar is het er ook veel harder dan bij ons. Juist vanwege al die mogelijkheden. Waar wij vijf spelers voor één plek in het veld hebben, hebben zij er vijfhonderd. Dus is de onderlinge strijd harder en zo iets creëert een andere mentaliteit. Dat kan ook niet anders.

Verder werken Amerikanen met heel veel data en statistieken. De percentages zijn gerelateerd aan wat er wel en wat er niet is gebeurd. Met vaak de conclusie dat een basketballer die tachtig procent raak schiet slecht is en degene die negentig procent scoort goed. Toch kun je daarover discussiëren, vind ik. Ik weet zeker dat de conclusies die ik zou trekken afwijken van degenen die puur naar de cijfertjes kijken. Want als Messi uit tien

schoten drie raak schiet, dan komt hij maar op dertig procent. Toch zit hij daarmee wel op een heel hoog niveau. Terwijl het volgens de statistieken maar dertig procent is. Ik zou zeggen: doe het hem maar na en ook nog eens op dat niveau. Dat is bijna onmogelijk.

Billy Beane heeft dat als eerste gezien. De topman van Oakland A's ging in het profhonkbal anders naar de cijfers kijken en boekte daar verrassende successen mee. Hij begreep dat het weliswaar in de details zit, maar dat je ook goed moet zien wat een detail is. Dan hoeft de waarheid niet in zeventig procent te zitten, maar ook in die één of twee procent. Zelfs zo'n klein percentage kan het verschil maken. Het is maar net hoe je ertegenaan kijkt. Het zijn zelden of nooit de grote fouten die beslissend zijn, maar de kleine fouten. Die moet je zien te minimaliseren.

Wat mij betreft kunnen die data en statistieken daarom nooit leidend zijn. Het is een hulpmiddel, waar je met je eigen blik naar moet kijken. Beane begreep dat als eerste en het mooie is dat hij geïnspireerd werd door het totaalvoetbal dat het Nederlands elftal tijdens het WK in 1974 speelde. Het fascineerde hem dat de linksback in staat was om ook rechtermiddenvelder te spelen; dat zogenaamde specialisten ook op andere posities goed uit de voeten konden. Daardoor is hij honkballers anders gaan analyseren.

Verder kreeg ik in Amerika de bevestiging dat topsport er is om het publiek te vermaken. Dat heb ik altijd al gehad, maar het was fijn om te zien dat ze in misschien wel het grootste sportland ter wereld er precies zo over denken. Mensen werken de hele week hard. Als die naar het stadion komen, dan moeten ze na afloop blij naar huis gaan en respect hebben voor wat ze gezien hebben.

Dat kan op een heleboel manieren. Je kunt winnen, je kunt inzet tonen, maar er is niet altijd succes. Met andere woorden: leer ook te relativiseren. Het gaat namelijk niet alleen om winnen. Daar heb ik altijd heilig in geloofd. Je probeert natuurlijk altijd te winnen, maar belangrijker is hoe je dat wilt doen. Daarbij moet je je goed realiseren wat er onder jouw publiek leeft en je daarop instellen. Dat weten ze in Amerika als geen ander. Ze weten wat de fans op het veld willen zien, ze weten wat ze willen kopen, ze weten wat ze willen eten, ze weten alles.

Ook in het soccer, hoewel het in mijn tijd in die sport wel een wereld van uitersten was. Aan de ene kant moest ik op topniveau presteren binnen een professioneel geleide organisatie, aan de andere kant kreeg ik een eigen televisieprogramma waarin ik eerst moest uitleggen hoe groot het veld was, dat het veld groen was en waar de lijnen voor dienden. Het voetbal was nog nieuw en moest vanaf het begin aan de Amerikanen worden uitgelegd. In mijn programma vertelde ik de mensen hoe ze een bal moesten trappen en waar ze tijdens de wedstrijd naar moesten kijken. Het was eigenlijk heel komisch: ik speelde op topniveau, maar tegelijk zat ik in een speeltuin.

Maar het werkte wel. Washington zat vol met Italianen, met mensen die allemaal gevoetbald hadden. Dat gold ook voor de Engelsen, die weer de Amerikanen in hun

omgeving enthousiast maakten voor het voetbal. Er waren in ieder geval een heleboel mensen die ooit iets met voetbal hadden, maar er moest wel iemand komen die het via de televisie ging aanjagen.

En in Amerika is het zo dat er veel mogelijkheden ontstaan als je bekend bent. Daardoor kreeg ik een eigen televisieprogramma. Dat was het summum voor al die Italiaanse en Engelse coaches. Ineens was voetbal op de televisie, dus was het belangrijk. Er waren zelfs trainingen op tv te zien. Er haakten steeds meer mensen aan en het effect werd alsmaar groter. Mooi om mee te maken.

In Washington heb ik ook de eerste ervaringen opgedaan die later geleid hebben tot de oprichting van mijn foundation. Ik gaf al eerder aan dat de eigenaar van de club een Democraat was en via hem kwam ik in contact met de familie Kennedy. Op een gegeven moment werd ik door de zus van John F. Kennedy, Eunice Kennedy Shriver, gevraagd om ambassadeur te worden van de Special Olympics. Zij had de organisatie voor gehandicapte sporters opgericht, die inmiddels wereldwijd een begrip is. Ik vond het ook heel bijzonder toen ik een paar jaar geleden samen met haar zoon de Special Olympics in Polen mocht openen.

Dat zaadje voor mijn foundation is in mijn eerste seizoen bij Washington Diplomats geplant. Ik werd ergens in meegenomen, dat uiteindelijk een onderdeel wordt van de dingen die je besluit te doen. Maar ik geef eerlijk toe dat het niet vanzelf is gegaan.

Bij Washington Diplomats moest ik vanaf het begin bij iedere uitwedstrijd een clinic voor gehandicapte kinderen verzorgen. In het begin had ik daar heel veel moeite mee. Na een paar maanden heb ik aangegeven dat ik ermee zou stoppen. Omdat het geen enkele zin had. Iedere keer als ik ze aangaf hoe ze een bal moesten trappen, schoten ze 'm een heel andere kant op.

Toen ik de organisatie dat vertelde, vroegen ze me een video te bekijken die ze van mij hadden gemaakt. Ze zeiden erbij voor één keer niet te kijken waar de bal belandt, maar naar de ogen van het kind, naar de ogen van de moeder en naar de ogen van de vader. En te kijken naar de blijheid die ik gaf als ze die bal hadden geraakt, en dat er iets gelukt was wat ze vroeger niet konden. Natuurlijk duurde het lang voordat ze zich ietsje verbeterden, maar dat was niet waar het om ging. Het ging erom dat ze een bal hebben en proberen om hun coördinatie te verbeteren.

Die Amerikanen voegden er nog aan toe: 'Als je de volgende keer terugkomt, dan zie je een totaal ander kind en een totaal ander mens. Je ziet de blijheid dat ze bereikt hebben om met hun voeten de bal te kunnen raken.'

Die uitleg kwam behoorlijk bij mij binnen. Zo ontdekte ik ineens de blijdschap die ik tweeweg had gebracht. Ik begon die clinics leuk te vinden, ging er anders naar kijken en er ook over nadenken. Ineens haalde ik een gigantische voldoening uit de dingen die ik deed. Ik kreeg in de gaten dat ik eigenlijk niks deed en er toch wat gebeurde.

Zo had ik een buurjongetje met het syndroom van Down. Die kwam ineens binnenlopen met een bal. Die leerde ik schieten, een beetje koppen, een beetje dit en een beetje dat. Dat ging zo een maandje of twee door. Tot ik een keer van een reis terugkwam en hij op straat meevoetbalde. Toen hij me zag kwam hij naar me toe, sprong tegen me op en we gaven elkaar twee zoenen. Zo blij was hij dat hij op straat mee kon voetballen. Of beter gezegd, ze lieten 'm meevoetballen. Maar het simpele feit dat hij tussen al die anderen mocht meedoen gaf 'm ongelooflijk veel vertrouwen.

Dat werkte in alles door. De familie van die jongen moest bij warm weer altijd extra goed opletten. Ze hadden een zwembad en waren doodsbenauwd dat er ooit een dag zou komen dat hun zoontje erin zou vallen en zou verdrinken. Op een gegeven moment kwam ik bij dat zwembad en zodra hij me zag nam hij een aanloop en sprong erin. Hij bleek zijn angst kwijt te zijn. Door het vertrouwen dat hij door het voetbal gekregen had. Omdat zijn angst verdwenen was, kon hij ook leren zwemmen.

Ik heb toen van nabij ervaren dat door een beetje helpen, een beetje dit en een beetje dat, een kind kan veranderen. Dat het rendement zo hoog is, terwijl je voor je gevoel eigenlijk niks doet. Een levensles die ik dankzij de Special Olympics naar het voetbal heb doorgetrokken. Daarom heb ik ook zo'n moeite met mensen die roepen dat het resultaat heilig is. Ze weten alleen niet waar ze mee bezig zijn, en het is ook nog eens een zwak excuus. Natuurlijk is het resultaat belangrijk, maar het belangrijkste zijn de mensen die de club door hun bloed voelen stromen. Die moet je het goede gevoel geven.

Het is zo tegenstrijdig als wat, maar ik ben wat dat betreft een heel idealistische professional die weet waarover hij het heeft. Als kind ben ik opgegroeid met Ajax. Daarna ben ik drie keer met ruzie weggegaan, toch was ik altijd weer blij als de club won. Dat gevoel zit in je bloed. Heel ondefinieerbaar, maar het allermooiste dat er is.

Bijna vijfendertig jaar later behoort Amerika tot de top 25 van de wereld en raken de stadions ook bij de nationale profcompetitie steeds voller en voller. Dit verrast me niet. Amerikanen zijn in staat om naar het succes toe te werken. Ze zijn in staat om hun tekortkomingen te onderkennen en daaraan te werken, want iets moet een succes worden.

Natuurlijk zijn er nog hobbels op de weg. Zo kon bondscoach Jürgen Klinsmann vaak niet het beste elftal opstellen, omdat hij verplicht was om van iedere franchise iemand te selecteren. Hij kon het niet maken om vier spelers van één club te nemen. Dat kon niet, want de andere franchises betalen mee en moeten aan het eigen publiek ook een international kunnen presenteren.

Eerlijk gezegd weet ik niet of dat nu is opgelost, maar ik wil er vooral mee zeggen dat het een beperking is waar je als coach tegenaan loopt. En het belangrijkste is dat het opgelost wordt. Het gaat er tenslotte om dat ze een stap maken en die maken de Amerikanen ieder jaar opnieuw. Al jarenlang.

Een ander punt is de opleiding. De oplossing van het probleem om kinderen die

buiten de scholen aan het voetballen zijn toch onderdeel van het systeem te laten worden. Dat stimuleert nog meer kinderen om te gaan voetballen, waardoor de participatie toeneemt en de vijver waaruit de franchises kunnen vissen weer groter wordt. In Europa hebben we het onderscheid tussen amateurs en profs, in Amerika heet het anders, ze doen het anders, maar eigenlijk komt het op hetzelfde neer. Daarom zou de oplossing ook zo moeten zijn. Dus door twee gescheiden werelden bij elkaar te brengen. Die van de talenten die op de scholen zijn ontdekt en de spelers die uit de buurt en van de straat komen.

Inmiddels zijn vrijwel alle Amerikaanse teams sterk. Of het nu het nationale elftal betreft of de top van de Major League Soccer, iedere ploeg in de wereld kan ertegen aan de bak. Aan goede spelers geen gebrek, alleen is het nog niet supersterk. Die uitzondering is er nog niet. Zo'n talent dat het verschil kan maken.

Dat heeft te maken met hoe het naar en aan de top wordt ingevuld. Qua opleiding, qua training en qua wedstrijd tactiek. Want dat ene bijzondere talent, dat er zeker zal rondlopen, moet wel geholpen worden. Dat vind ik nog een van de grootste tekortkomingen in het Amerikaanse systeem, dat ze de uitzonderingen nog niet de regel laten bevestigen.

En niet alleen in het voetbal. Of je nu het golfen of paardrijden neemt, vrijwel iedereen doet hetzelfde. Er wordt te veel vastgehouden aan vaste regels. Dat zie je overal in hun samenleving terugkomen. Veel regels en normen, maar wie is nou de Einstein? Als het Amerikaanse voetbal daar flexibeler mee zou omgaan, dan wordt er weer een belangrijke hobbel genomen.

Maar ik heb het al aangegeven, ik heb in Amerika vooral heel veel geleerd. Lessen die ik later in mijn leven heb kunnen toepassen. Ik kan me nog herinneren dat we in Washington net ons huis hadden betrokken. Er kwam iemand van de club langs die benieuwd was hoe we onze verzekeringen geregeld hadden. Ik dacht: verzekeringen? Kreeg ik te horen dat je er zelfs een voor je stoeprand moest hebben. Want als daar iemand op uitglijdt en die sleept je voor de rechter, dan heb je een probleem.

Ik wist niet wat ik hoorde. Vervolgens werd me verteld dat iemand zomaar kon beweren dat er op mijn stoep een banaan lag, terwijl ik daar nooit een banaan had zien liggen. Dan had hij ook nog een foto gemaakt, nadat hij er zelf een banaan had neergelegd. Daar moest ik echt allemaal rekening mee houden.

Dan begint al het anders denken. Dus niet door je schouders op te halen en de boodschap niet serieus te nemen, maar door te schakelen. Uiteindelijk zeg ik tegen die man: prima, en het zou fijn zijn als jij dat voor ons zou kunnen regelen. Ik wil er vooral mee zeggen dat het eigenlijk heel bijzonder is dat de club zelfs op dat niveau bezig is om voor jou problemen te voorkomen. Daar moet je niet om lachen, maar juist heel veel respect voor opbrengen.

Het is bovendien een van de dingen die in Europa niet goed is geregeld. Daar is men

zelden of nooit bezig met het voorkomen van problemen. Vandaar al dat gedoe met voetballers die uit een arm gezin komen, goed kunnen voetballen en dan rijk worden. Ga er maar aan staan. Probeer dat maar te verwerken. De begeleiding van dat soort processen mis je bij eigenlijk alle clubs. Omdat de werelden te veel uit elkaar liggen. De leiding, de directeuren en managers die dat in de gaten moeten houden, begrijpen de cultuur van dat soort spelers niet. Zij hebben wel gestudeerd, hebben maatschappelijk iets bereikt, maar zijn niet in staat om zich te verplaatsen in de achtergrond van al die jongeren en kinderen. Wie begeleidt ze, wie corrigeert ze? In Europa is daar nog veel terrein mee te winnen.

Het waren in ieder geval heerlijke jaren in Amerika. Drie mooie en leerzame seizoenen bij Los Angeles Aztecs en Washington Diplomats, waar ik veel om me heen heb gekeken. Andersom was de waardering naar mij toe ook enorm. Ik ben door burgemeester Tom Bradley tot ereburger van Los Angeles benoemd en ben erevoorzitter van de USA Special Olympics geworden.

Tegelijkertijd heb ik er de wetten voor het leiden van een proforganisatie geleerd. Het werken met specialisten, in een omgeving waarin alles in het teken van de prestatie van het team staat. Van de ticketverkoper tot de materiaalman.

Verder is er in Amerika bij mij de basis gelegd om later mijn foundation en scholen op te richten. Toen heb ik ingesnoeven wat ik vijftien jaar later pas ging uitvoeren. Dankzij mijn ervaringen met de Special Olympics en de manier waarop de Amerikanen studeren en sporten hebben samengevoegd.

Ik ben later nog vaak in Amerika terug geweest. Een boeiend en inspirerend land, zeker wat de sport betreft. Maar drie jaar was genoeg om alles te leren, goed over veel zaken na te denken en op een bepaald niveau weer als speler in actie te komen. Alleen was het voor mij als voetballer niet goed genoeg. Ik wilde meer. Dat gevoel werd alleen maar versterkt toen ik bij Ajax meetrainde, tijdens de periodes waarin de competitie in Amerika stillag. Ik merkte dat ik op het Europese niveau nog goed kon meekomen en besloot die stap weer te maken. Terug naar Ajax. Die knoop hakte ik eind 1981 door.

Nog altijd ben ik best een beetje trots dat ik met mensen als Pelé, Franz Beckenbauer, Johan Neeskens en al die anderen aan de basis heb gestaan om de voetbalsport het enige nog vergeten continent te laten veroveren. Als ik nu zie hoe soccer zich ontwikkelt, dan is het slechts een kwestie van tijd voordat Amerika de wereldtitel wint. Als voetballiefhebber zou ik dat geweldig vinden.

HOOFDSTUK 13

Terug als speler bij Ajax was eigenlijk fantastisch. Er was een jonge groep en er werd tegen me opgekeken. Toch liep ik snel tegen een probleem aan. Ik had net in Amerika een soort van opleiding gehad van hoe ze daar een club managen. Daar ben ik, zeker bij Washington Diplomats, drie jaar door beïnvloed. Voetballen bij Ajax hield voor mij daarom niet alleen in om op het veld te staan, maar ook kijken naar hoe mensen de club leidden. En waarom ze het deden. Daar werd ik dus niet vrolijk van.

Maar op het veld was Ajax gelukkig nog steeds Ajax. Met veel jeugd. Ik was 34 jaar en kwam tussen veel van die jonge jongens terecht. Frank Rijkaard, Marco van Basten; ik kreeg meteen een leidersrol, op elk gebied. Allereerst als voetballer. Ik moest meteen overtuigen. Iedereen sprak over die ouwe lul die weer terug was. Zoals we in Nederland zijn, vanuit de negatieve kant. Maar ik had het geluk dat ik in die eerste wedstrijd tegen Haarlem al snel een doelpunt maakte. En nog een mooie ook. Alle monden vielen meteen weer open. De critici konden er verder niets meer mee, want ik bleek het nog te kunnen.

Daarna ging ik vooral helpend voetballen voor andere spelers, wat ik eigenlijk altijd al deed. Inmiddels had ik zo'n beetje op alle posities gespeeld. In de spits, als middenvelder, libero, alles had ik gedaan. Wat dat betreft was er voor mij niets nieuws. Wel kreeg ik te maken met een nieuwe generatie voetballers. Voor wie dingen geregeld waren die wij tien, twaalf jaar daarvoor nog zelf moesten doen. Er waren gewoontes en normen gekomen die op zich logisch waren, maar zeker als topvoetballer moet je wel blijven denken. Blijven improviseren. Als je daar buiten het veld al mee begint, dan neem je dat ook mee in de wedstrijd.

Ik bedoel hier vooral het sociale deel mee. De zekerheden. Mijn vrouw moest mijn trainingspak vol modder nog wassen, maar voor die jongens lag het 's ochtends allemaal klaar in de kleedkamer. Wij hadden geen tante Sien die in een spelershome iedere dag de koffie, vers sap, broodjes en pasta klaar had staan. Er was niks. Helemaal niks. Wat ik na mijn terugkeer bij Ajax zag was een gewoontepatroon van een beter leven en minder verantwoordelijkheid. Spelers die zelf hun schoenen schoonmaakten? Ik zag ze niet. Dus gleden er jongens uit tijdens de warming-up en zeiden dan lachend: 'O ja, ik had mijn noppen moeten verwisselen.' Het waren tekortkomingen in de opvoeding die ik hun dan weer probeerde bij te brengen.

In plaats van Rinus Michels en Štefan Kovács kreeg ik bij Ajax te maken met Kurt Linder als trainer. Iemand van wie ik veel geleerd heb. Toen ik me in december 1981 weer in De Meer meldde, was het eerste wat hij zei: 'Op jouw leeftijd moet je nooit te hard trainen. Zorg er vooral voor dat je motor nooit afslaat.'

Ik hoefde dus tijdens de training niet zo hard te lopen als die jonge gasten, want volgens Linder had ik daar niks aan. Hij hield ook continu in de gaten dat ik niet geblesseerd zou raken. Na Linder kreeg ik in mijn tweede seizoen te maken met Aad de

Mos. Die was nog jong en wilde weer veel van mij leren.

Dat weet je zonder het te weten. Hij vraagt bepaalde dingen, hij zegt bepaalde dingen en dan praat je gewoon. En dan is het niet dat je denkt: hé, ik moet hem wat leren. Nee, het is een onderwerp en daar praat je dan over. Tussen De Mos en mij is het nooit een kwestie geweest van: ik weet iets en hij niet.

In de kleedkamer en op het veld zat het dus goed. Ik heb al aangegeven dat het daarbuiten in het clubbestuur een ander verhaal was. Door mijn tijd bij Washington Diplomats, met een supermanager als Andy Dolich, herkende ik veel zaken die niet klopten. Vooral na het tweede seizoen zou dat escaleren.

Maar eerst even terug naar het begin. Door terug te gaan naar Nederland, was ik weer in het regime van zeventig procent belasting terechtgekomen. Tijdens de onderhandelingen hadden mijn adviseurs geregeld dat ik een pensioen kon opbouwen. Ik kreeg een salaris dat voor het Nederlandse profvoetbal het maximum was. Meer kon Ajax niet betalen.

De crux zat 'm daarom in een mooie constructie die mijn schoonvader had bedacht. We vroegen aan de bestuurders hoeveel toeschouwers Ajax bij een bepaalde wedstrijd trok. Dat waren er bijvoorbeeld 10.000. We hebben toen voorgesteld dat alles wat boven die 10.000 toeschouwers zou komen gedeeld werd tussen de club en mij. Dus met 20.000 mensen was de opbrengst van 5000 kaartjes voor Ajax en kreeg ik de recette van die andere 5000. Het geld van die 5000 zou dan weer naar mijn pensioenvoorziening gaan.

Het eerste jaar werden we kampioen, er kwamen enorm veel mensen naar het stadion en ik verdiende enorm veel geld. Maar dat verdween niet in mijn zak, dat was voor later. De constructie was een gigantisch succes. En het tweede jaar was net zo succesvol. Ook omdat er veel wedstrijden in het Olympisch Stadion werden gespeeld, waar meer dan 50.000 mensen in konden. Bijna het dubbele van De Meer.

We waren in ieder geval bezig met presteren en tegelijk het publiek te vermaken. Als dat lekker gaat, dan kom je af en toe op een leuk idee. Zoals de ingeving om een penalty in tweeën te nemen. Samen met Jesper Olsen deed ik dat tijdens Ajax-Helmond Sport. Het verschil in kwaliteit was zo groot, dat er totaal geen spanning in de wedstrijd zat. Dus probeerden we met zo'n strafschop de fans toch iets extra's te bieden. In plaats van de bal op doel te schieten, passte ik 'm breed op Olsen. Eerst stond de doelman perplex, maar toen hij besloot op Jesper af te gaan speelde die de bal weer terug op mij. Omdat ik keurig in een positie achter de bal was blijven staan, kon ik die met twee vingers in mijn neus in het lege doel tikken. De mensen vonden het geweldig.

Ook dat seizoen verliep in alle opzichten heel positief. Tot het bestuur ineens vond dat ik veel te veel geld verdiende. Waarop ik natuurlijk zei: 'Maar jullie verdienen toch evenveel als ik? Waarom klaag je over mij, terwijl je zelf ook het geld in je zak stopt? Je hebt nog nooit zo veel toeschouwers gehad.'

Ze waren het niet met me eens, dus dat werd bonje.

Intussen had mijn schoonvader altijd goede banden met de mensen bij Feyenoord gehad. Toen die van de problemen met Ajax hoorden, zeiden ze meteen: 'Kom maar bij ons en dan passen we hetzelfde systeem toe.' Dat was natuurlijk heel interessant, want bij Feyenoord zou het helemaal hard gaan met een stadion waar 47.000 mensen in konden.

Het werd uiteindelijk Feyenoord. Omdat ze bij Ajax weigerden overstag te gaan. Ik kreeg te horen dat ik te oud was, te dik en noem maar op. Alles wat er in hen opkwam, kreeg ik op mijn bord. Bovendien eisten ze dat ik weer genoeg zou nemen met een normaal salaris en dat deed ik natuurlijk niet.

Ik moet zeggen, het werd bij Feyenoord een fantastische tijd. Echt super. In het begin was ik natuurlijk de grote vijand, moest de supporters overtuigen en voor me zien te winnen. Net als eerder bij Barcelona, Los Angeles Aztecs, Washington Diplomats en Ajax is dat me meteen in de eerste wedstrijd gelukt.

Tijdens het toenmalige Rotterdam Toernooi scoorde ik een mooie goal. Iedereen begon te juichen. Alleen realiseerden ze zich ineens dat ze juichten voor iemand die ze haatten. Er was even sprake van totale confusie in het hele stadion, maar het ijs was gebroken toen de supporters zagen hoe blij de andere Feyenoorders op het veld waren. Om het helemaal mooi af te maken zouden we dat toernooi ook nog winnen.

Er is vaak gesuggereerd dat tijdens die laatste drie jaar de trainers er voor de show waren, omdat ik toch alles zou bepalen. Dat is onzin. In de topsport werkt het zo niet. Zo zal ik me Kurt Linder altijd blijven herinneren als de man die voorkwam dat bij mij de motor afsloeg. Aad de Mos was voor mij een nieuwe naam, maar ook met hem werkte het. De aanpak van Thijs Libregts bij Feyenoord was eigenlijk dezelfde als die van Linder. Bij een bosloop zei hij altijd tegen mij: 'Loop mee en kijk maar wanneer je aankomt.'

Wat het technische en tactische deel betrof, moet je niet vergeten dat Rinus Michels het al aan mij overliet tijdens de wedstrijd toen ik achttien was. Dus het automatisme om iemand in het veld naar voren of naar achteren te sturen, of in actie komen als er iets in het elftal moest gebeuren, dat zat er bij mij al heel jong in. Bij alles. Zoals tijdens het WK in 1974 natuurlijk, dat deed ik gewoon heel natuurlijk, zonder erbij na te denken. Het was dus nooit een kwestie van: 'Ik ga dit op eigen houtje doen.' Zo werkte het niet. Zeker niet als je als voetballer op een niveau staat dat je tijdens de wedstrijd medeverantwoordelijk bent voor het functioneren van het hele team.

Daarom is het nooit zo geweest dat Linder, De Mos of Libregts trainde en ik alleen maar voetbalde. Het resultaat was een optelsom van ons tweeën. Het kon niet zo zijn dat hij slecht was en ik goed, of hij goed en ik slecht. Dat kon niet. Dan zou er nooit het rendement zijn ontstaan van bijna drie jaar in Nederland voetballen en dan drie keer kampioen worden en twee keer de beker winnen. Dat lukt alleen door een goede samenwerking.

Daarom is het vooral een kwestie geweest van een uitstekende wisselwerking tussen degene die aan de kant stond, de trainer, en ik op het veld. Maar dat is niet meer dan normaal. Ook omdat er in het voetbal geen time-outs zijn. Een trainer kan in de rust wat zeggen, maar probeer tijdens de wedstrijd maar iets aan de linksbuiten door te geven als vijftigduizend mensen aan het zingen zijn. Dat krijg je niet voor elkaar. Dan moet er ook iemand in het veld staan die de boel in de gaten houdt.

Daarom nam ik drie of vier keer per wedstrijd een ingooi in de buurt van de trainer. Dan kon hij even snel tegen me zeggen: 'Hou dit in de gaten, hou dat in de gaten.' Of ik vroeg dan even iets aan hem. Dit zijn geen situaties waarin prestige een factor is, het zijn handelingen die horen bij het professionele denken. Bij zowel de trainer als zijn verlengstuk in het veld. Daarbij is het respect altijd doorslaggevend geweest. Daarom heb ik eigenlijk nooit ruzie met een trainer gehad. Alleen Hennes Weisweiler is de uitzondering op de regel geweest, toen die een jaar trainer bij Barcelona was. Met anderen zijn er nooit problemen geweest.

Nogmaals, mijn laatste jaar als actief voetballer bij Feyenoord is een feest geweest. Prima gewerkt met Libregts, en met types als Ruud Gullit en André Hoekstra hadden we een fijne groep spelers. Joop Hiele, Ben Wijnstekers, Stanley Brard en al die anderen, het zat dat jaar helemaal goed.

Zelf was ik dat seizoen begonnen met de instelling: ik zal jullie eens wat laten zien. Dat lukte, en niet zo'n klein beetje ook. Als ik eraan terugdenk, dan kan ik het eigenlijk nog niet vatten. Hoe was het in godsnaam mogelijk? Vooral als je bedenkt dat we eerst nog met 8-2 verloren van Ajax in het Olympisch Stadion. Alle hoon die er toen kwam. Maar mensen vergeten dan dat zoiets altijd het begin van de wederopstanding is. Dat is nu eenmaal zo.

Na die 8-2 wonnen we alles. Werkelijk alles. De beker, de competitie, en ik ook nog de Gouden Schoen voor de beste voetballer van de eredivisie. Rond Pasen wilde Feyenoord al mijn contract verlengen. Maar eerst speelden we nog een dubbelprogramma, met een wedstrijd op zaterdag en maandag, geloof ik. Na die tweede wedstrijd ging het de volgende ochtend mis. Ik kwam strompelend de trap af en kon daarna eigenlijk niet meer naar boven komen. Tegen Danny heb ik toen gezegd: 'Dit kan ik niet meer volhouden. We moeten ermee kappen. Het is over.'

Was die mislukte afscheidswedstrijd in 1978 een sterk signaal dat mijn afscheid niet helemaal klopte, vijf jaar later werd het boek gesloten zoals het hoort. Aan de top. Met voetbal en momenten waar de mensen bij Ajax en Feyenoord het nu nog over hebben. En er werden prijzen gewonnen. In drie jaar drie landstitels en twee bekens. Beter kon niet. Daarom was het goed zo. Het was mooi geweest.

Wel wil ik nog een misverstand uit de wereld helpen. Ik werd niet gedreven door rancune. Zelfs niet toen ik in 1983 via Feyenoord mijn gram op Ajax wilde halen, nadat de

club me bij het grofvuil had gezet. De zogenaamde wraak waar ik op uit zou zijn, had weinig met mijn gekrenkte ego te maken, zoals vaak is gesuggereerd. Zo simpel liggen dit soort zaken bij mij nooit.

In 1983 overleed mijn tweede vader, ome Henk, en dat verlies greep me zo aan dat mijn spel bij Ajax eronder leed. Het bestuur wist dat, toch werden er allerlei indianenverhalen over mij de wereld in gebracht en werd ik zwaar beschadigd bij Feyenoord afgeleverd.

In Rotterdam heb ik daarna alles bijeengeschaapt om in de geest van mijn tweede vader mijn carrière af te sluiten. Het gaf me de ongelooflijke kracht om op mijn zevenendertigste alles te winnen wat er te winnen viel. Het landskampioenschap, de beker, de Gouden Schoen. De krachten die in me los kwamen, verbazen me nu nog. Daarvoor heb je aan rancune alleen niet genoeg.

Jeugdteam van Ajax (Johan Crujff gehurkt in de voorste rij, tweede van rechts).

Theo Laseroms (Feyenoord) en Johan Cruyff (Ajax) tijdens de wedstrijd tussen die twee clubs in de Nederlandse eredivisie in 1970.

Johan Cruyff neemt de beker in ontvangst na het winnen van de Europacupfinale tussen Ajax en Juventus.

Zittend op een bal tijdens de training. 'Dan zie je meer.'

Johan Cruijff arriveert in Barcelona, 11 november 1976.

Rinus Michels heeft als coach van Barcelona een onderonsje met aanvoerder Johan Cruyff.

Johan Cruyff neemt afscheid van Barcelona met een wedstrijd tussen Barcelona en Ajax, 1 juni 1978.

Johan Cruijff debuteert in het Nederlands elftal, 7 september 1966.

Johan Cruyff scoort tijdens het WK in 1974 het tweede doelpunt tegen Brazilië.

Johan Cruyff wordt onderuitgehaald tijdens de WK-finale van 1974 tegen West-Duitsland. Binnen een minuut krijgt Nederland een strafschop.

Getrouwd met Danny.

Samen met zijn vrouw Danny en schoonouders Diny en Cor Coster.

Een trotse vader met zijn kinderen Susila, Jordi en Chantal (v.l.n.r.).

Johan Cruijff en zijn kleinzoons.

Johan Cruijff kijkt toe hoe Nottingham Forest-manager Brian Clough (midden) met Elton John aan het dollen is op een receptie in Londen, 6 mei 1978.

HOOFDSTUK 14

Nadat ik bij Feyenoord gestopt was, besloot ik om een jaar vanaf de zijlijn toe te kijken. Dus meer op afstand. Dat was heel verfrissend. Toen werd me ook duidelijk waarom het Nederlands elftal het WK van 1982 en het EK van 1984 had gemist en de kwaliteit van de trainers en de jeugdopleiding zwaar ter discussie stond. Ik zag tijdens mijn sabbatical dat er bij de clubs een schrijnend gebrek aan vakmensen was, echte specialisten. Mensen die in staat zijn om de technische kwaliteiten van een profvoetballer nog iets verder te verbeteren, zuiver gericht op de top. Figuren die allerlei algemeenheden verkondigden waren er genoeg, maar des te minder mensen die wisten hoe bepaalde details aangepakt moesten worden.

Toen ik begon te voetballen was er bij Ajax Jany van der Veen. Die was zelf een goede speler geweest en trainde vanuit de praktijkervaring die hij bij zijn eigen trainers had opgedaan. De mix van zijn eigen inzichten en wat hij van anderen had geleerd, bracht hij tijdens zijn trainingen weer over op de nieuwe generatie voetballers. Ik weet nog dat we in de jeugd bij slecht weer in de zaal moesten trainen. Dat was niet bepaald leuk. Eigenlijk vond ik het niks. Kwam Van der Veen met kopspelletjes op de proppen. Wat kon je anders doen in de zaal? Er werd een net opgehangen waar we overheen moesten koppen, aan beide kanten van het net een team. Zo werd er van de nood een deugd gemaakt.

Later scoorde ik tegen Inter met het hoofd het beslissende tweede doelpunt in de Europacupfinale van 1972. Technisch perfect uitgevoerd, terwijl ik qua lengte eigenlijk niet echt een kopper was. Allemaal dankzij een trainingsvorm die mijn jeugdtrainer ooit ter plekke had bedacht.

Toen kwam de omschakeling bij de KNVB. Je moest een diploma hebben om trainingen te mogen geven. Maar wie van de voetballers ging nou leren? Daardoor kwam er een ander soort trainer dan de straatvoetballer die we gewend waren. Dat proces is zich door blijven ontwikkelen. Op een gegeven moment moest er zelfs vier jaar gestudeerd worden om trainer te kunnen worden.

Als ik dan mezelf als voorbeeld neem: om tegelijk te voetballen en te studeren kon gewoon niet. Daar was toen geen tijd voor. Ik was vrij als de scholen dicht waren en de scholen wilden geen uitzonderingen maken. Via mijn Cruyff Institute heb ik later geprobeerd de sporters een oplossing te bieden, maar in die tijd werd er helemaal niet zo gedacht. Wilde je als sporter studeren, dan was je kansloos.

Door deze situatie werden de mindere spelers de trainers. Omdat ze geen rasvoetballers waren gingen ze leren. Het een was het gevolg van het ander. Zij die niet bij het eerste van hun club of het Nederlands elftal zaten hoefden niet elke dag te trainen en konden naar school. Het logische gevolg was dat de kwaliteit van het voetbal achteruitging. Hoewel de KNVB inmiddels een kortere trainersopleiding voor ex-internationals heeft, is er nog steeds sprake van een bedachte opleiding in plaats van een

straatopleiding.

Dat zie je vandaag de dag ook in het voetbal terug. Wat ik dertig jaar geleden constateerde is nauwelijks bijgesteld. Daardoor is wat ooit de kracht van het Nederlandse voetbal was, de technische vaardigheid, onze zwakte geworden.

Begin 1985 begon het weer te kriebelen toen ik als adviseur door Roda JC werd gevraagd. Ook deed Leon Melchior aan mij het verzoek om te helpen met het opzetten van de jeugdopleiding bij MVV uit Maastricht. Melchior was een internationaal ondernemer die in zijn vrije tijd een wereldberoemde manege met veel toppaarden had opgezet. Daarnaast had MVV hem advies gevraagd bij het reorganiseren van de club, en hij polste mij weer of ik de organisatie bij de jeugd wilde doorlichten.

Die kriebels waren de eerste signalen dat ik weer openstond voor een terugkeer in de voetballerij. Al snel daarna stond zowel Feyenoord als Ajax op de stoep. Vooral de belangstelling van Ajax deed me goed. Het gaf aan dat de club een streep onder het verleden wilde zetten. Omdat ik via Feyenoord mijn sportieve revanche al dubbel en dwars had genomen, besloot ik onze eerdere ruzie maar te laten voor wat het was.

Daarna ging het snel en stelde Ajax mij in juni aan als technisch directeur. Het was voor het eerst in de historie van het Nederlandse voetbal dat de omschrijving technisch directeur werd toegepast. Een juridisch trucje om zonder trainersdiploma toch op het veld te kunnen staan. De trainersvakbond had namelijk gedreigd met een kort geding als ik tot hoofdtrainer benoemd zou worden. Technisch directeur was een omschrijving waarmee Ajax en ik toch uit de voeten konden.

Overigens werd onze houding wel door de KNVB in de hand gewerkt. Begin 1985 had ik al een brief aan de Nederlandse voetbalbond geschreven, met de vraag wat ik moest doen om als coach werkzaam te mogen zijn in het betaald voetbal. Die brief heb ik in overleg met mijn oud-trainer Rinus Michels opgesteld, die toen technisch adviseur van de KNVB was. Het idee achter deze actie was vooral om de regels zo te veranderen, dat mensen die vanwege hun knowhow en ervaring daadwerkelijk iets voor het profvoetbal konden betekenen, ook de kans kregen om zich te manifesteren. Nu duurde de hele procedure van studies en cursussen vijf tot zes jaar en dat was veel te lang. De ervaring van een ex-prof was dan meer dan vijfjaar niet aan het topvoetbal besteed en dat was doodzonde.

Omdat ik ook inzag dat in het leven alleen de zon voor niets opgaat, ben ik zelf met een alternatief gekomen. Ik heb voorgesteld om ex-profs en oud-internationals eerst een examen te laten doen, om ze daarna les te geven in de vakken waarvoor ze een onvoldoende hadden gehaald. Zo kon het tempo van de cursus flink worden opgevoerd en zouden de goede mensen sneller op de plek komen waar ze thuishoorden. Daar waar ze hard nodig waren.

Het totale Nederlandse voetbal zat in die periode te springen om mensen die zowel een elftal als elf spelers individueel konden analyseren en verbeteren. Ik was toen al van

mening dat de echte top alleen kan worden gehaald als tijdens de opleiding continu aan kleine facetten wordt gesleuteld. Met mijn voorstel om eerst examen te doen en pas daarna de cursus voor de persoon in kwestie in te vullen, probeerde ik met een adequate oplossing voor de KNVB te komen om snel meer echte vaklui aan te trekken.

Daar nam ik trouwens persoonlijk een groot risico mee. Normaal zou ik fluitend voor de vakken tactiek en techniek moeten slagen, maar omdat ik zo anders over voetbal dacht dan de meeste anderen, en zéker anders dan de docenten van de cursus, was ik waarschijnlijk nooit door het examen gekomen.

Alleen gingen er maanden voorbij en hoorde ik maar niets van de KNVB. De bond had aangegeven de zaak in behandeling te hebben, maar daar bleef het bij. Omdat het zo lang duurde, moest ik uiteindelijk de term technisch directeur verzinnen om bij Ajax aan de slag te kunnen. Ik dreigde een speelbal van de reglementen te worden en dat zag ik niet zitten.

Gelukkig had ik door mijn ervaringen in het Amerikaanse soccer een goed inzicht gekregen in hoe het in de profsport ook kon werken. De situatie bij Ajax was dusdanig dat ik die ervaring op de club kon toepassen. En dat was hard nodig. De eerste stap was om de verantwoording over het totale voetbal te nemen. Van de profs tot de pupillen. Het kwam er bij deze manier van leidinggeven op neer dat ik een team met alle trainers en leiders moest vormen. Zij waren de mensen die het beleid moesten uitvoeren.

Al snel had ik door dat mijn rol bij Ajax de KNVB en de trainersvakbond niet lekker zat. Ze kwamen me bespioneren en concludeerden dat ik wel actief aan de trainingen deelnam. Dat heb ik eigenlijk simpel kunnen weerleggen. Ik ben niet het type dat vanuit een ivoren toren mensen aan het werk zet. Voetbal is mijn vak, dus ik hoor op het veld thuis. Dus gebruikte ik maar als excuus dat ik door mijn zware carrière als voetballer goed moest aftrainen en daarom altijd tussen de spelers liep.

Maar eerlijk is eerlijk, echt een training leiden deed ik niet of nauwelijks. Ik had mijn technische staf met Cor van der Hart, Spitz Kohn en Tonny Bruins Slot, drie zeer ervaren trainers, die mijn gebrek aan die ervaring prima compenseerden. Tussen de spelers kon ik zelf perfect aan de details werken. Dat is iets wat je zelfs na honderd jaar opleiding niet leert. Dat heb je of je hebt het niet.

Verder werd de hele organisatie rond het eerste elftal naar Amerikaans model opgezet. Dus met specialisten. Ik heb me als voetballer al gerealiseerd dat ik volgens iedereen wel de beste speler kan zijn, maar dat de linksback toch echt een betere linksback is dan ik. Dat heb ik ook zo vertaald richting mijn technische staf.

Naast drie trainers had Ajax ook een looptrainer in dienst. Vervolgens heb ik de eerste keeperstrainer in Nederland aangesteld, die niet alleen met de doelman van het eerste elftal aan de slag ging, maar alle keepers binnen de club onder zijn hoede nam. Later ging ik ook met interne en externe scouts werken.

Ik delegeerde en liet anderen de trainingen doen, anderen de scouting en ga zo maar door. Simpelweg omdat ze daar beter in waren dan ik. Ik heb nooit gedaan wat ik niet kon. Ik was opgegroeid met één trainer en één of twee assistenten, maar ik was in mijn tijd ook beïnvloed door de flowerpower. Door het anders denken. Zo kwam ik een keer bij Ajax op de proppen met Len del Ferro. Een operazanger die zich gespecialiseerd had in ademhalingstechnieken, om zo een maximaal rendement te halen uit het in- en uitademen. In de topsport is dat heel belangrijk. Dus ging Del Ferro in de kleedkamer met de spelers aan de slag.

Later heb ik bij Barcelona weer een reflextherapeut ingeschakeld. Die werkte met voeten, omdat alle energie in het lichaam altijd bij de voeten uitkomt. Zo iemand schakelde je dan in omdat hij misschien ook iets kon toevoegen.

Zo was ik altijd maar bezig om met allerlei specialisten nog beter aan details te kunnen werken. Dat was echt een belangrijk onderdeel van mijn werk. Zeker in het begin, omdat ze in Nederland niet gewend waren om zo te functioneren. Maar van mij kregen ze te horen: 'Als jij de conditietraining doet, dan ben jij verantwoordelijk. Niet ik. Dus vraag niet aan mij wat je moet doen. Voor mij zijn twee dingen belangrijk: ze moeten in principe 120 minuten kunnen voetballen en er moet gelachen worden. Ik ben niet de politiemannetje, ik ben niks. Maar als je het niet voor elkaar krijgt, dan ga jij eruit en neem ik een ander.'

Dus altijd eigen verantwoordelijkheid bij de eigen kwaliteiten. Als je dat zo vastlegt, dan nemen de meesten die goed zijn hun eigen verantwoordelijkheid en dan functioneert het ook. Ze hoeven namelijk nooit te denken: wat zou hij denken? Daarom ging ik de eerste keer dat ze de spelers trainten meestal niet kijken. Dat was hun pakkie-an.

In plaats van een hoofdtrainer met een assistent had Ajax ineens een technische staf van zeven man. Maar ondanks alle gespecialiseerde trainingsarbeid bleef de basis de techniek. En dan bedoel ik niet dat techniek altijd iets met de bal moet zijn. Neem de looptraining. Dan gaat het er niet om dat iemand tien kilometer achter elkaar kan rennen, maar of hij door een betere techniek beter gaat lopen. En misschien worden door een betere looptechniek blessures voorkomen. Of dat hij sneller wordt in de kleine ruimte.

Het is een heel pakket dat niets met de bal te maken heeft, maar wel onder de noemer 'techniek' valt. In welke vorm dan ook. Naast het lopen zit daar bijvoorbeeld sprongkracht bij, kopkracht. Je kunt wel een bal met je hoofd raken, maar klopt het vervolg dan ook? Het zijn enorm veel details voor één onderdeel.

Het voetbal deed ik dan zelf. Elk detail. Hoe en waar zit je rechterarm als je links schiet? Hoe krijg je het beste evenwicht? Waar heb je een probleem mee en hoe kun je dat oplossen? Of keek ik samen met de andere specialisten of er van een technische training gelijk een conditietest kon worden gemaakt. Dat is vaak niet alleen een kwestie van wat je wilt verbeteren, maar ook de intensiteit waarmee je traint.

Zo ontstond er bij Ajax een situatie waarin iedereen niet alleen leerde om het beste

van zichzelf te geven, maar dat ook met anderen te delen.

Ook had ik gezien dat het Nederlandse voetbal steeds verder was afgedreven van de manier waarop we in 1974 de wereld hadden verrast. Ik besloot vanaf het begin bij Ajax weer vanuit de basisprincipes van het totaalvoetbal te gaan spelen. Zo werd doelman Stanley Menzo een nadrukkelijk meevoetballende keeper, die ook ver voor zijn doel actief moest zijn. Dertig jaar later is die verandering van toen nog altijd zichtbaar. Bij clubs als Barcelona en Bayern München zit het zelfs helemaal verankerd in de clubfilosofie. Vind ik echt mooi om te zien.

Mijn bedoeling was om de Ajax-school weer een eigen gezicht te geven. Dat kwam neer op zo veel mogelijk aanvallend voetbal. Met drie spitsen en zonder een vrije man achterin, waardoor de backs door schade en schande moesten leren wanneer ze positie- of mandekking moesten toepassen.

In die tijd speelden alle ploegen in de eredivisie met twee spitsen, dus had ik in plaats van vier maar drie verdedigers nodig. Op die manier kreeg ik vier man op het middenveld. Daarvoor werd meestal de back ingewisseld voor de speler die nu bekendstaat als de nummer 10, de schaduwspits. Door Menzo als keeper bij balbezit op ten minste de zestienmeterlijn te laten staan, werd de rest van het elftal gedwongen om ver van het doel af te voetballen.

Bovendien gaf ik met de keuze voor Menzo aan hoe ik over de samenstelling van een elftal dacht. Daarbij zocht ik niet altijd naar de elf beste voetballers, maar naar een groep spelers die het best bij elkaar paste. Dus koos ik voor verdedigers die primair het best bij Stanley pasten. Dat gepuzzel of speler A wel bij speler B past, heb ik trouwens altijd hartstikke leuk gevonden.

Zoals ook onze wedstrijden vrijwel altijd leuk waren om te zien. Bovendien lokte het veel discussies uit, wat volgens mij ook de bedoeling van profvoetbal moet zijn. De ene vond dat voetbal op deze manier weer leuk was, en anderen vonden weer dat dit soort voetbal nooit tot echte resultaten zou leiden. Intussen hield ik iedereen voor dat we in het begin best weleens tegen een nederlaag aan zouden lopen, maar dat was in het kader van onze opleiding eigenlijk onbelangrijk. We waren bezig om in het eerste elftal te investeren. Dat team was al goed genoeg om altijd bij de eerste drie te eindigen, maar ik wilde meer en ook nog eens op een leukere manier.

Daar heb ik heel consequent aan vastgehouden. Zelfs toen we een paar keer verloren, heb ik nooit iets van twijfel gevoeld. Ook niet later bij Barcelona. Bovendien won ik altijd een prijs. Tijdens dat eerste seizoen bij Ajax was dat de nationale beker en mochten we meedoen aan de Europacup voor bekerwinnaars. Die zouden we in 1987 ook meteen winnen door Lokomotiv Leipzig in de finale in Athene met 1-0 te verslaan, dankzij een kopgoal van Marco van Basten. Dat Ajax was het jongste elftal dat ooit een internationale hoofdprijs won. Heel bijzonder, vooral omdat er al jarenlang geroepen werd dat

Nederlandse clubs het nooit meer zouden redden tegen het grote geld uit Italië en Spanje.

Het winnen van de Europacup leverde nog een ander voordeel op. Eindelijk kwam er een wel heel positieve reactie van de KNVB.

Zo'n zes maanden nadat ik begin 1985 die brief had geschreven, kwam het bericht dat mijn verzoek om een verkorte trainerscursus was afgewezen. Ajax-voorzitter Ton Harmsen, die ook in het bestuur van de bond zat, vertelde me zelfs dat uitgerekend Michels het had tegengehouden. Alleen vond ik dat een heel vreemd verhaal. Michels had mij juist geholpen die brief te schrijven, waarna het door het bestuur aan hem zou worden voorgelegd in zijn functie als technisch adviseur. Zo zou mijn aanvraag de goede kant op gestuurd worden. Maar volgens Harmsen deed hij uiteindelijk precies het tegenovergestelde. Ik kan dat nog steeds niet geloven. Ik heb het ook nooit meer aan Michels gevraagd, omdat ik het me niet kon voorstellen. Nog steeds niet.

Maar volgens Harmsen heeft het bestuur het advies genegeerd en werd mij begin 1986 alsnog dispensatie verleend. De voetbalbond hanteerde daarbij zes criteria die op mij van betrekking waren: 1. verdiensten voor het Nederlandse voetbal; 2. bijdrage tot promotie van het voetbal in het algemeen; 3. opleidingsniveau en maatschappelijke carrière; 4. leiderschapskwaliteiten en veronderstelde kwaliteiten op didactisch en methodisch gebied; 5. kennis van technische staf en spelersgroep; 6. bereidheid om eventueel aan een speciale cursus deel te nemen.

Maar na het winnen van de Europacup liet de KNVB ineens alle bezwaren richting mijn technisch-directeurschap vallen. Op 1 juni 1987 werd ik niet alleen door de voetbalbond gehuldigd voor het internationale succes van Ajax, ook schonk de KNVB mij het diploma 'Coach betaald voetbal'.

Dat was natuurlijk een heel uniek gebaar. Maar als me nu gevraagd zou worden of ik baat bij een versnelde cursus zou hebben gehad, dan denk ik van niet. Of eigenlijk weet ik dat wel zeker. Zowel bij Ajax als later bij Barcelona heb ik nooit dingen gedaan die ik niet zelf beheerste. Ik heb voor mijn technische staf altijd gezocht naar specialisten die complementair waren aan mij. Maar ik heb dan ook wel het geluk gehad bij twee grote clubs te werken die zich dat qua organisatie konden permitteren.

HOOFDSTUK 15

Ik was meer coach dan trainer, en weer meer speler dan coach. Het liefst voetbalde ik tijdens de training gewoon met de selectie mee. Om daarna aan de opstelling te puzzelen en tijdens de wedstrijd met de strategie bezig te zijn. Vond ik heerlijk om te doen.

Natuurlijk ben ik als coach beïnvloed door anderen. Ik heb tenslotte nogal wat trainers en coaches gehad. Als je met mensen als Jany van der Veen, Rinus Michels, Georg Kessler, Štefan Kovács, Frantisek Fadrhonc, Hennes Weisweiler, Gordon Bradley, Kurt Linder, Aad de Mos en Thijs Libregts gewerkt hebt, dan blijft er wel wat hangen. Van de een neem je wat mee en van de ander leer je weer wat je niet moet doen.

Ik ben er mede door gevormd, maar uiteindelijk vorm je toch jezelf. Maar het mag inmiddels wel duidelijk zijn dat Van der Veen en Michels de meeste invloed op mij gehad hebben. Van der Veen op trainersgebied; het leren hoe iemand technisch goed moest voetballen. Michels als coach en manager. Die was kei- en keihard en waar je mee omgaat word je mee besmet.

Dat bleek al tijdens mijn eerste optreden als coach. Dat was trouwens vijf jaar eerder dan ik daadwerkelijk in die functie zou beginnen. Terwijl ik nog bij Washington Diplomats voetbalde, vroeg Ajax me eind 1980 om tijdens de Amerikaanse competitie stop tijdelijk technisch adviseur te worden. Leo Beenhakker was de trainer en het eerste elftal draaide niet zoals het moest. Bij de eerste wedstrijd tegen FC Twente besloot ik niet in de dugout, maar op de tribune te gaan zitten, omdat ik zo het beste overzicht had.

Op een gegeven moment stond Ajax met 2-3 achter en zag ik een paar mogelijkheden om de wedstrijd te laten kantelen. Ik ben van de tribune gekomen, heb langs de zijlijn wat wijzigingen aan de spelers gegeven en ben op de bank naast Beenhakker gaan zitten. Ajax won uiteindelijk met 5-3. Na afloop was er in de pers veel rumoer over de manier waarop ik Leo voor schut zou hebben gezet.

Maar eerlijk gezegd denk ik dat ik nu weer hetzelfde zou doen. Beenhakker wist waarvoor ik was gevraagd en als adviseur dien je dan te handelen als de situatie daarom vraagt. Dat was tegen FC Twente het geval. Ajax dreigde de wedstrijd te verliezen en ik zag de oplossing voor het probleem. Dan ga je adviseren, helpen.

Alleen moet het dan wel lukken. Was dat niet gebeurd, dan had iedereen me mogen slachten. Daar was geen sprake van, want het lukte zelfs heel goed. Door met wat posities te schuiven kwam de ploeg beter tot zijn recht, en als trainer zou ik alleen maar blij zijn met zo'n adviseur. Bovendien is het een momentopname, omdat meteen daarna weer de volgende wedstrijd wacht. Daarom heb ik er nooit een punt van gemaakt.

Toch maakte Ajax-FC Twente wel duidelijk waar mijn kracht ligt. Net als speler heb ik ook als coach het totale overzicht.

Vijf jaar later koos ik definitief voor het coachen. Omdat ik zelf voetballen altijd het

leukste heb gevonden, is coach worden daarom altijd mijn tweede keus geweest. Dat kwam pas aan de orde toen ik als actief speler stopte en toch iets in de voetballerij wilde blijven doen. Maar ook toen is de training voor mij eigenlijk de vervanging voor de wedstrijd geweest. Daarom zorgde ik er, eerst bij Ajax en later bij Barcelona, altijd voor dat er in de eerste fase van de voorbereiding op het seizoen iedere dag een wedstrijd als training werd gespeeld.

Dat is een benadering die afwijkt van wat veel andere trainers in de maanden juli en augustus doen. Het is zomaar een voorbeeld van hoe trainers onderling kunnen verschillen. Zo heb ik door de jaren heen onder de trainers twee groepen zien ontstaan: zij die altijd al trainer wilden worden en zij die het geworden zijn omdat ze fysiek niet langer in staat waren om te voetballen. Het is duidelijk dat ik tot die laatste groep behoor. En dan ben ik ook nog een type trainer dat liever coacht en een ander de training laat doen.

Kies je als club voor iemand als ik, dan moet je ook heel goed een combinatie met een 'echte' trainer overwegen. Iemand als Tonny Bruins Slot bij Ajax en later bij Barcelona vulde mij bijvoorbeeld perfect aan.

Bij Ajax bleek alleen de combinatie tussen de toenmalige directeur Arie van Eijden en mij weer geen gelukkige. Als het bestuur kennis van zaken zou hebben gehad, dan hadden ze ons nooit laten samenwerken. Tenminste, niet op de manier zoals het toen ging. Er had leiding gegeven moeten worden om de directeur het verlengstuk van mij richting het bestuur te laten zijn. Iemand die onderdeel van het team is, net zoals eigenlijk iedereen onderdeel van het team zou moeten zijn. Van de koffiejuffrouw tot de voorzitter. Binnen een topclub hoort het zo te werken.

Alleen werd er bij Ajax helemaal niet zo gedacht. Ik, die net in Amerika had ervaren hoe een moderne profclub werkt, werd geconfronteerd met een organisatie die niet met z'n tijd was meegegaan.

Het is pijnlijk te constateren dat dertig jaar later er niet veel is veranderd. Er gaat weliswaar nog veel meer geld in het topvoetbal om, toch worden er nog veel van dezelfde fouten gemaakt. Met als gevolg dat er beslissingen worden genomen door bestuurders die totaal niet weten welke afwegingen ertoe doen. Keuzes die op basis van persoonlijke gesprekken en lobbyen in bestuurs- of directiekamers worden gemaakt. Met soms rampzalige gevolgen, waarbij te vaak de betrokken trainers sneuvelen en de beleidsbepalers buiten schot blijven.

Ik wil hiermee aangeven dat er een enorme mensenkennis op het gebied van trainers vereist is om de juiste persoon op de juiste plaats te krijgen. Daarom ben ik iedere keer opnieuw verbijsterd als ik zie wie deze knopen bij clubs mogen doorhakken. De schade die zij veroorzaken werkt vaak nog jaren door. Zo worden miljoenen verspild, en worden trainers en zeker ook voetballers onnodig beschadigd.

Dat heb ik als coach ook aan den lijve ondervonden. Bij Ajax en Barcelona. Het begon

in beide gevallen met succes, waardoor de spelers en ik in de schijnwerpers stonden en de bestuurders op de achtergrond bleven. Dat hielden ze niet lang vol: ze gingen zich op de verkeerde manier manifesteren en liepen uiteindelijk in de weg. Zo werkten ze zelf de problemen in de hand, waar ze mij later op wilden afrekenen.

Eigenlijk was er vanaf dag één bij Ajax sprake van een spanningsveld. Door mijn Amerikaanse ervaringen had ik ook een visie ontwikkeld over de financiële verschillen tussen de spelers onderling. Van Andy Dolich had ik in Washington bijvoorbeeld geleerd hoe die verschillen de verhoudingen in de kleedkamer kunnen beïnvloeden en in het verlengde daarvan het resultaat op het veld.

Daarom heb ik me altijd, bij welke speler ook, met de salarissen en premies bemoeid. Terwijl ik daar eigenlijk helemaal geen interesse in had. Maar met het opleiden en ontwikkelen van mijn selectie werd ik wel gedwongen een bepaald denkpatroon te ontwikkelen. Het kon bijvoorbeeld niet zo zijn dat speler nummer 9 in de pikorde meer verdiende dan speler nummer 3, omdat de ene zaakwaarnemer uitgekookter was dan de ander.

Zoiets komt altijd uit en zorgt voor irritatie en spanning. Daarom heb ik altijd exact willen weten hoeveel iedereen verdiende om onrust in de kleedkamer te voorkomen.

Daarnaast had Ajax nog een ander probleem gecreëerd. De club werkte met gelimiteerde transfersommen. Dat zag er allemaal leuk en aardig uit, zeker op de korte termijn, maar daarna ontstonden de problemen. Dat werd helemaal duidelijk toen AC Milan door de Italiaanse miljardair Silvio Berlusconi werd overgenomen en met veel geld de transfermarkt op ging. Door de policy van gelimiteerde transfersommen zou Ajax daar niet van profiteren, maar onze grote concurrent PSV wel. Die kregen van AC Milan voor Ruud Gullit tien keer zoveel als Ajax voor Marco van Basten. Daar kwam bij dat in Nederland bijna geen andere club de visie van Ajax hanteerde. Terwijl onze beste speler voor weinig geld de deur uit liep, moest er voor een vervanger uit de eredivisie bijna evenveel worden betaald als Van Basten had opgeleverd.

Op zulke momenten was mijn mond mijn grootste probleem. Ik zei recht voor de raap van het bestuur wat ik ervan vond en stelde ze aansprakelijk voor het uithollen van de selectie. Daar maakte ik geen vrienden mee.

Zo was ik na het winnen van de Europacup voor bekerwinnaars in een ongelooflijke situatie terechtgekomen. We hadden met Ajax zo veel mogelijkheden om door te groeien, maar de leiding zat ons dwars. Diverse keren heb ik het bestuur aangegeven om de directeur stage te laten lopen bij Dolich. Dat zou goed voor hem en voor Ajax zijn. Maar ze namen me niet serieus, en deden niets met mijn voorstel.

Daarna ging het op de transfermarkt helemaal mis. Van Basten ging voor een spotprijs naar AC Milan en ik had al maanden Cyrille Regis van Coventry City op het oog. Een fysiek sterke spits met uitstraling, die ook nog goed kon voetballen. Omdat hij met

zijn club in de race voor de FA Cup lag, wilden we toeslaan voordat hij in de picture kwam. Alleen was er na een maand door Ajax nog niet serieus met hem onderhandeld, won Coventry de FA Cup met Regis als uitblinker en was hij voor ons niet meer te betalen.

Zo zouden er die zomer drie transfers mislukken omdat er steeds te lang werd gewacht. Uiteindelijk kreeg ik van een van mijn spelers, Arnold Mühren, de tip dat Frank Stapleton transfervrij was. Zij hadden samen bij Manchester United gespeeld en ik herinnerde me Stapleton als een prima aanvaller. Hij kostte niks, ook omdat hij in die periode nogal blessuregevoelig was. Zo moest ik uiteindelijk aan mijn spelers komen.

Rabah Madjer was de druppel. Hij had met een mooie hakbal de finale van de Europacup voor landskampioenen tegen Bayern München beslist, en was een speler die mij enorm aansprak. Ik was erachter gekomen dat hij een enorme fan van mij was en ervan droomde om ooit onder mij te voetballen. Bovendien had hij bij zijn club FC Porto een gelimiteerde transfersom van 800.000 dollar bedongen. Omdat drie transfers waren mislukt, heb ik het eerste deel van de onderhandelingen zelf gedaan. Misschien niet goed, maar ik vertrouwde het niet meer. Pas toen we er mondeling uit waren, heb ik het bestuur en de directeur ingeschakeld.

De afspraak was alleen dat de transfer absoluut niet mocht uitlekken voor de Supercupwedstrijd Ajax-FC Porto, die een week later gespeeld zou worden. De Portugezen waren daar heel resoluut in. Die Supercup was voor hen een hoofdprijs en ze wilden niet de indruk wekken dat ze met deze transfer de finale uit handen zouden geven.

De afspraken waren duidelijk en de transfer kon niet meer misgaan. Toch ging het mis. Op een manier die duidelijk maakte hoe de boel binnen Ajax verziekt was. Alleen twee bestuursleden en de directeur waren van de afspraken met FC Porto op de hoogte en via een van hen zou het uitlekken naar de pers. Ook nog een dag voor de wedstrijd, waarna een woedende Porto-voorzitter aan mij liet weten dat de transfer van de baan was. Vervolgens dook Bayern München op Madjer en liep ik weer achter de feiten aan.

Zo kwam ik van het ene probleem in het andere terecht. Bij Ajax was Van Basten binnen de spelersgroep altijd de onbetwiste nummer 1 geweest. Ik werd na zijn vertrek naar AC Milan niet alleen gedwongen om zijn kwaliteit te compenseren, maar ook zijn autoriteit. Omdat ik niet de spelers kreeg die ik wilde, moest ik een keuze uit de bestaande selectie maken.

Na Van Basten wilde ik weer een natuurlijke leider in de groep. Ik dacht daarbij aan Frank Rijkaard. Hij was weliswaar de beste speler, maar door allerlei omstandigheden werkte het niet. Frank is van nature bescheiden en ik heb toen geprobeerd dat te veranderen. Helaas is dat geëscaleerd en stopte hij van de ene op de andere dag bij Ajax. Hij wilde niet meer, hij had het helemaal gehad. Ik ben daar enorm van geschrokken. Maar het zal ook duidelijk zijn dat dit probleem niet was ontstaan als de clubleiding op de transfermarkt gewoon professioneel te werk was gegaan.

Helaas was mijn signaal richting Rijkaard niet overgekomen, dat ik juist bezig was om hem als voetballer verder te helpen. Corrigeren doe ik namelijk niet met iemand die het niet kan leren. Daar steek ik mijn energie niet in. Zeker in topsport mag je bij dat corrigeren hard zijn en duidelijk aangeven waar het op staat.

Dat geldt ook richting de spelers die aan het einde van het seizoen afvallen. Ik heb iedere keer opnieuw ervaren hoe hard ik dan voor mezelf moet zijn. Maar omdat je nu eenmaal door moet selecteren, ben je bijna verplicht om de persoon te vergeten. Het allermoeilijkste wat er is, maar je hebt geen keus. Zodra je met de een marchandeert, kun je de tweede niet meer corrigeren en glijt uiteindelijk de hele spelersgroep door je vingers.

Zo werkt het aan de top en eerlijk gezegd kan ik ook niet anders denken. Dat is waarschijnlijk mijn tekortkoming. Ik kan me niet verplaatsen in iemand die het niet kan. Een speler moet bij mij iets kunnen leren. Want als hij niet leert, moet ik afscheid van hem nemen. Ik moet hogerop en kan geen tijd verliezen aan iemand die het toch niet leert.

Het vervelende is alleen dat degenen die het niet halen vaak wel de aardigste zijn. Die moet je dan wegsturen. Dat voelde altijd heel vervelend, naar. Ook omdat het in sommige gevallen zelfs vrienden waren geworden.

Maar de breuk met Rijkaard was dus van een andere orde. Door het slechte zakelijke beleid was het evenwicht binnen de selectie aangetast en werd ik gedwongen te vroeg iets te forceren met iemand die daar nog niet klaar voor was.

Als coach heb ik altijd een elftal gewild met een mooie mix van zelf opgeleide spelers, jong gescout talent en wat aankopen die het elftal zouden versterken. Bij Ajax waren we in dat opzicht fantastisch op weg. De supporters genoten van het spel en we hadden weer Aron Winter en op 17-jarige leeftijd Dennis Bergkamp laten debuteren. Ook had ik een paar grote Amsterdamse ondernemers zover gekregen om één miljoen gulden in de jeugdopleiding van Ajax te steken. Voor die tijd een ongelooflijk hoog bedrag. Zeker wat talentontwikkeling betreft.

Terwijl het stadion vol zat en Ajax weer prijzen won, drong het bestuur zich toch steeds meer op. Dat bleek al tijdens de transferperiode, maar ook daarna wilden ze meer greep op het technisch beleid. Begin 1988 had ik het helemaal gehad en nam ontslag. Tijdens een korte wintersportvakantie had voorzitter Ton Harmsen me telefonisch laten weten dat hij mijn problemen met de clubleiding had opgelost. Ik moest alleen nog even met het totale bestuur praten en dan zou het helemaal goed komen. Ik kwam eerder terug van vakantie en bleek in de maling te zijn genomen. In plaats van begrip te tonen, gingen de andere bestuursleden vol in de aanval. Harmsen zat erbij en keek ernaar.

Daarmee was de grens bereikt, en ik heb de volgende dag mijn contract ingeleverd. Hoe graag ik ook in Nederland had willen blijven en zeker bij Ajax. Ik heb er echt een paar slapeloze nachten van gehad, juist omdat mijn gezin het zo naar z'n zin had. Maar er was geen beginnen aan. Ze wilden me bij Ajax kapotmaken. Daarvoor werd ook de pers

misbruikt en helaas hadden slechts een paar journalisten dat door. Alles wat ik had opgebouwd, wilden ze vernielen. Dat heb ik ze niet gegund. Ik wilde sterven in mijn eigen ideeën.

Daarna zijn ze zichzelf tegengekomen. Je kunt niet ongestraft onwaarheden blijven verkopen. Niet ongestraft iemand schaden. Harmsen deed dat eerst toen ik speler was en later weer toen ik coach was. Dat kun je niet ongestraft blijven doen. Het is tussen ons dan ook nooit meer goed gekomen.

Het voelde bij Ajax allemaal zo goed en ineens was het voorbij. Eigenlijk is het een heel rare periode geweest. Ik werd trainer, wat niet mocht. Ik won een internationale hoofdprijs, terwijl niemand dat verwachtte. En ik werd gedwongen te vertrekken, omdat ik de club naar een hoger plan wilde brengen. Intussen spraken de feiten voor zich. Drie keer was ik bij Ajax gekomen en drie keer was de kas leeg. Nu ging ik voor de derde keer weg en voor de derde keer zat de kas vol.

Gelukkig overheersen toch de goede herinneringen. Vooral dankzij de spelers. We hadden een heerlijke groep. Echt fijne mensen onder elkaar. De lol en plezier die we hadden is uiteindelijk het middel gebleken om het zo lang vol te houden. Tot er geen beginnen meer aan was en ik zelfs ruzie kreeg met iemand als Rijkaard. Gelukkig kwam het later weer goed tussen Frank en mij, maar zelfs zo ver was het uiteindelijk gekomen.

Onze wens om ons als gezin definitief in Nederland te vestigen werd helaas niet vervuld en weer werd Barcelona het alternatief. Voor de tweede keer en opnieuw nadat ik gedwongen was om bij Ajax te vertrekken.

HOOFDSTUK 16

Ik zei al eerder dat ik in de eerste plaats voetbal om het publiek te vermaken. Het is voor mij niet alleen een kwestie van winnen. Ik heb mezelf altijd voorgehouden: hoe win je en op welke manier wil je dat doen? Daarbij moet altijd rekening worden gehouden met de fans. De supporters die op de tribune zitten of voor wie de club een stuk van hun leven is.

Je moet je als speler of als coach in die mensen zien te verplaatsen. In Nederland wordt namelijk anders gedacht dan in Duitsland, anders dan in Engeland, anders dan in Spanje en Italië. De karakters zijn anders. Daarom kun je niet op z'n Italiaans spelen als je in Holland woont. Dat kan niet. Wie je ook bent en waar je ook vandaan komt.

Mijn hele grote voordeel als trainer van Barcelona was dan ook dat ik er al gespeeld had. Ik wist de beperkingen, wist hoe ik die beperkingen kon veranderen en een kwaliteit kon geven. Om dat te kunnen doen moet je op de hoogte zijn van de manier van leven, de politiek, het karakter.

Om te beginnen moest ik bij Barcelona afrekenen met een traditie. Die van een grote naam, veel geld, maar geen prijzen. Zo was het technisch niveau, vergeleken met dat van Ajax, een stuk minder. Bovendien dacht iedere speler in Amsterdam aan aanvallen, terwijl iedereen in Barcelona achteruit voetbalde. Dus moest ik beginnen het denkpatroon te veranderen.

Dat is trouwens ook in mijn eigen belang. Ik wil alleen werken bij clubs die willen voetballen. Voetballen zoals het hoort. Technisch goed en aantrekkelijk. Ik moet sfeer voelen, de kleedkamer ruiken.

Een club die voetbalt in een stadion met een sintelbaan eromheen is niets voor mij. Het trainingsveld en de kleedkamer mogen nooit ver weg zijn. Spelers moeten het gevoel hebben dat ze vanuit hun eigen vertrouwde plek het veld op kunnen stappen. Het is prachtig en een groot voordeel als de jeugd kan trainen zoals bij Ajax of Barcelona, waar ze op de achtergrond het stadion zien. De plek waar ze ooit zouden willen spelen.

Voetbal is voor mij emotie. Ik moet er niet aan denken alleen maar bezig te zijn om te voorkomen dat de ander aan voetballen toekomt. Ik wil me op de bank niet vervelen. Als trainer wil ik genieten en streven naar perfect voetbal. Dan komen de resultaten vanzelf.

Waar ik ook gewerkt heb, ik wilde dat mensen over voetbal spraken en dachten. Het liefst de hele dag. Bij Barcelona ontbrak zo'n specifieke voetbalsfeer. Niemand had een verhaal. Dat vooral wilde ik aan de club en de fans geven. Praten over voetbal, praten over de manier zoals het gespeeld zou moeten worden. Zelfs de grootste roddel moest voetbal zijn.

Om dat in gang te zetten is een kwestie van je vrije geest gebruiken en een groot doorzettingsvermogen hebben. Bovendien zie ik al dit soort dingen als een puzzel. Ik zie een probleem en probeer het meteen op te lossen. Op een bepaalde manier die voordelig is

voor het volgende puzzelstukje. Uiteindelijk komt daar rendement voor terug. We hebben tenslotte te maken met een spel. Een heel leuk spel.

Natuurlijk was ik extra op mijn hoede door wat me bij Ajax als trainer was overkomen. Alleen was de situatie bij Barcelona mogelijk nog erger dan bij Ajax. Het was aan alle kanten crisis, met de ene rel na de andere. Intussen zaten er nauwelijks nog 40.000 toeschouwers op de tribunes.

Ik wist daarom heel goed waarom clubpresident Josep Lluís Núñez mij zo graag wilde hebben. Hij was vooral bezig zijn eigen positie te redden. Ik ben daarom niet gehaald omdat hij achter mijn visie stond; ik was een politiek middel. Ik wist dat vooraf, maar door de ervaringen bij Ajax was ik dubbel gewaarschuwd en heb vooraf mijn eisen gesteld.

Zoals het principe dat alleen ik de baas ben in de kleedkamer. Dus niet de spelers, niet het bestuur, maar ik. Als het bestuur iets wilde bespreken, dan kwam ik wel naar hen toe, want in de kleedkamer wilde ik ze niet zien. Dat heb ik vooraf heel duidelijk bij Núñez aangegeven, wetende dat hij het daar niet mee eens was. Presidenten als hij zijn gewend dat iedereen doet wat ze zeggen, maar ik draaide het om. Wij hebben mede daarom nooit een warme relatie gehad.

Tijdens de seizoenspresentatie werden meteen de kaarten geschud. Het publiek begon voor Núñez te klappen en floot Alexanco uit, die ik net tot aanvoerder had benoemd. Ik heb de microfoon gepakt en tegen de supporters gezegd dat ik net zo goed meteen kon stoppen als ze daarmee door zouden gaan. Tijdens een conflict met de clubleiding was Alexanco als aanvoerder voor zijn spelers gaan staan. Die had karakter getoond en juist zo iemand had ik nodig om Barcelona weer omhoog te krijgen. Daarom heb ik tegen de fans gezegd niets met het verleden van Barcelona te maken te willen hebben. Dat verleden bestond uit haat en nijd tussen iedereen binnen de club. Dat was niets voor mij. Zo wilde ik niet werken en ik heb de supporters gevraagd mij daarbij te steunen.

Daarna heb ik richting de pers alles opengegooid. De kranten moesten weer vol op de goede manier. Dan kun je gaan meewerken of tegenwerken. Ik heb toen wel gezegd: 'Ik ga jullie helpen. Jullie mogen schrijven, analyseren en interpreteren wat je wilt, maar als je met ons praat, schrijf dan wel precies op wat de spelers en ik zeggen.'

Ook waren de trainingen vrij te bezoeken. Goed voor de sfeer en de band met het publiek werd erdoor versterkt. Soms kon ik het zelfs in mijn voordeel gebruiken als een speler weer even terug op zijn plek moest worden gezet. Liet ik een rechtsbenige voetballer die naast zijn schoenen was gaan lopen, met links afwerken op de goal. De bal schoot alle kanten op en de fans lagen dubbel. Zo werd het probleem meteen opgelost.

Daarna ben ik aan de slag gegaan. Door eerst de kleine fouten te minimaliseren. Het zijn zelden of nooit de grote fouten die het probleem vormen, maar het zijn vaak de kleine

fouten. Daar begint ook het coachen. Daarom trainde ik ook tussen de spelers in. Dan zie je het meeste en kun je adequater ingrijpen.

Vaak zat ik langs het veld op een bal. Er waren dan mensen die zeiden dat ik lui was. Dat zou kunnen en iemand mag dat zeker denken, maar als ik stilzit zie ik meer dan wanneer ik beweeg. Zo zittend kan ik dan iemand beter analyseren en beter de details zien. Vaak details waarvan ik denk dat 99 procent van de mensen ze niet kennen, niet zien of ze zich niet realiseren.

Vanaf het begin heb ik bij Barcelona de boel omgedraaid. Wat ik aantrof was een speelstijl waarin verdedigers minder moesten lopen dan de aanvallers. Dat wilde ik gelijk veranderen. Met in het achterhoofd dat voetbal een optelsom van meters is, een kwestie van logisch nadenken.

En, wat ik al aangaf, door het totale denken om te draaien. Door tegen de spits te zeggen dat hij de eerste verdediger is, de doelman te laten inzien dat hij de eerste aanvaller is en aan de verdedigers uit te leggen dat zij de lengte van het veld bepalen. Vanuit het besef dat de afstanden tussen de linies nooit meer dan 10 tot 15 meter mogen zijn. Verder moest iedereen ervan doordrongen zijn dat er bij balbezit ruimte gecreëerd moest worden, en dat ze zonder bal de ruimte moesten verkleinen. Dat doe je effectief door elkaar in de gaten te houden. Dus zodra de een gaat lopen, sluit de ander aan.

Een proces waar je dag in, dag uit mee bezig moest zijn. En zodra het erop leek dat het hun ging vervelen, bedacht ik weer een oefenvorm waardoor we tijdens de trainingen ook bleven lachen. Mij ging het om ruimte benutten, meters inschatten. Ik was daar zo mee bezig, dat er weleens aan me gevraagd werd of ik een wiskundeknobbel heb. Zou kunnen, het is inderdaad een gegeven dat ik altijd gefascineerd ben geweest door cijfers en afstanden. Dat probeerde ik zo efficiënt mogelijk naar spelers toe te vertalen.

Neem bij Barcelona de combinatie Pep Guardiola en Ronald Koeman als het centrale verdedigingsduo. Beiden waren niet snel en geen verdedigers. Toch speelden we altijd op de helft van de tegenstander. Daarbij maakte ik een kansberekening op basis van drie passes die de tegenstander zou kunnen geven. Allereerst de bal in de diepte die over onze laatste linie werd gespeeld. Als de keeper goed en ver van het doel stond opgesteld, dan was die altijd voor hem. Dan de crosspass. Daarvoor had ik snelle backs, die als buitenspeler waren opgeleid. Die waren altijd op tijd om de bal te onderscheppen. De derde optie was de inspeelpass door het midden. Guardiola en Koeman waren positioneel zo sterk, dat die eigenlijk altijd door hen werd onderschept. Hoewel ze ogenschijnlijk niet de ideale centrale verdedigers waren, werkte het daarom wel. Omdat ook de keeper goed stond en de backs op de juiste manier werden gebruikt.

Zo waren we met de spelers voortdurend bezig om naar dit soort oplossingen te zoeken. Zoals het druk zetten. Niet door dertig meter te sprinten, maar door op het juiste moment een paar meter te bewegen. Dan legde ik uit dat iedereen die je vijf meter ruimte

geeft eruitziet als een goede voetballer. Pak je daar drie meter van af, dan is het ineens een ander verhaal. Om zo te kunnen voetballen heb je wel een hoge handelingssnelheid nodig en moet je voortdurend omschakelen. Meer dan 10.000 trainingsuren gingen eraan vooraf om uiteindelijk het niveau van het Dream Team te halen.

Daarom heb ik een voorliefde voor sporten met veel tactiek, zoals honkbal en basketbal. Als honkballer, in mijn jeugd, leerde ik om altijd 100 procent vooruit te denken, maar in het voetbal is dat niet voldoende. Daar is 110 procent nodig. Ook omdat in het voetbal geen time-out bestaat. Daarom moeten trainingen de time-out compenseren.

Net als bij Ajax viel het spel van Barcelona al snel op. De mensen vonden het prachtig en van het begin af aan zat het stadion weer vol met 90.000 toeschouwers. We hadden ook het voordeel dat steeds meer teams defensiever gingen denken, terwijl wij vooral bezig waren met het scoren van doelpunten. Daar was alles op gericht. Vaak ging het goed, soms niet. Maar er was altijd wel wat aan de hand. Er zat dynamiek in het spel en er gebeurde veel voor het doel.

Uitgangspunt van ons spel was het drie-spitsensysteem, met twee vleugelaanvallers en de intentie om de tegenstander op de eigen helft vast te zetten. Dat scheelde weer wat loopwerk en zo was iedereen fitter om acties te maken. Ook mentaal. Daarom moesten we er zo vaak en intensief op trainen. Hoe sneller het een automatisme werd, hoe minder mentale energie dat zou kosten. Zo werd iets in de hand gewerkt dat op een natuurlijke concentratie leek. Je bent honderd procent geconcentreerd bezig, maar omdat het vanzelf gaat merk je het niet.

Maar die honderd procent is wel nodig om het positieospel uit te voeren, waarbij iedere keer nieuwe driehoeken ontstaan en de speler aan de bal altijd twee afspeelmogelijkheden heeft. Onder het motto dat de derde man bepaalt wat er kan. Met dat laatste wil ik benadrukken dat niet de man aan de bal bepaalt waar de bal naartoe gaat, maar juist de spelers zónder bal. Hun loopacties zijn bepalend voor de volgende pass.

Daarom word ik gek als ik spelers in het veld stil zie staan. Dat kan helemaal niet. In balbezit moeten elf man in beweging zijn. Bezig zijn met het finetunen van afstanden. Niet een kwestie van hoeveel je loopt, maar hoe je loopt. Om zo alsmaar driehoeken te creëren, waardoor de balcirculatie niet wordt onderbroken.

Omdat we bij Barcelona op het nulpunt moesten beginnen, heeft het uiteindelijk vier jaar geduurd voordat we onze top bereikten met het winnen van de Europacup voor landskampioenen in 1992. Tot die tijd was het een kwestie van heel gericht trainen, goed opleiden en slimme aankopen doen. Ook bij dat laatste moest je heel scherp zijn, want er bestond nog de regel van het opstellen van maximaal drie buitenlanders. Dat is toch anders scouten dan nu, met het onbeperkte aantal buitenlanders in een team. Daarom mogen we niet mopperen over de keuze voor spelers als Hristo Stoichkov, Michael Laudrup en Ronald Koeman. Stoichkov en Laudrup hebben Barcelona zelfs nauwelijks iets

gekost.

Hoewel we het eerste jaar geen kampioen werden, wonnen we – net als eerder met Ajax – wel de Europacup voor bekerwinnaars. Sampdoria werd met 2-0 verslagen, door doelpunten van Salinas en López Rekarte. Ook in het tweede seizoen werd de beker gewonnen, en daarna werd het tijd om echt te oogsten. De verandering van speelstijl was zo goed als afgerond, dus moest er verder aan de verbetering op posities gesleuteld worden. Onder meer door iemand als Hristo Stoichkov te halen. Een onbekende Bulgaar, die ook nog eens goedkoop was. Iemand die ik niet alleen vanwege zijn voetbalkwaliteiten nodig had, maar ook vanwege zijn karakter: Hristo was een vechter en op de goede manier opstandig. In een selectie waar eigenlijk te veel nette jongens zaten, was hij het type dat de boel wakker kon schudden. Niet alleen in de kleedkamer, ook op het veld.

In die periode kreeg ik steeds vaker maagklachten. Soms begon ik zomaar te zweten of ineens over te geven. Ik was al minder gaan roken, maar eind februari 1991 greep mijn vrouw in. Ze dwong me om met haar mee te gaan naar het ziekenhuis en daar kon ik meteen blijven. De slagaders rond mijn hart bleken te zijn dichtgeslibd. Tijdens een drie uur durende operatie werden er twee bypasses aangelegd. Gelukkig was het geen infarct, maar atherosclerose, een vorm van aderverkalking.

Toen het me overkwam ben ik geen moment nerveus geweest. Het hele proces heb ik ervaren vanuit het idee dat als zo veel mensen bezig zijn om me beter te maken, het niet erg logisch zou zijn als uitgerekend ik de zieke ging uithangen. Bovendien is het op zulke momenten best handig als je bekend bent. Die hartchirurg wist natuurlijk verdomd goed dat de hele wereld aan het meekijken was. Dan weet je van tevoren dat die man tijdens de operatie extra zijn best gaat doen. Dat was best een prettig gevoel.

Daarna kwam steeds sterker het besef dat ik niet geholpen en genezen was om te stoppen met leven, maar om daarmee door te gaan. Sindsdien ben ik ook verlost van alle twijfel over een vroege dood. Het idee dat ik, net als mijn vader, op jonge leeftijd zou overlijden. Die obsessie ben ik sinds mijn hartaanval kwijt. Maar dan ook helemaal.

De les die ik er vooral van geleerd heb, is dat je niet ongestraft iets kan doen wat slecht voor je is. Het verschil dus tussen wel of niet roken. Voor de rest ben ik zo veel mogelijk doorgedaan met de manier van leven zoals ik dat gewend was. Dat was eigenlijk meteen mijn instelling: ga zo snel mogelijk weer normaal leven. Maar wel met nieuwe spelregels.

Natuurlijk heb ik toen veel nagedacht over mijn rookverslaving. Vroeg ik me af waarom ik zo lang zoveel had gerookt. Helemaal nadat de doktoren me verteld hadden dat negentig procent van mijn hartprobleem veroorzaakt was door roken. Dan ga je daar wel even over nadenken. En realiseerde ik me hoe tegenstrijdig ik jarenlang had geleefd. Ik wist dat roken kanker kon veroorzaken, ik wist dat het slecht voor mijn hart was en toch nam ik mezelf in de maling. Door te denken dat het goed was tegen de stress. Zo verzon ik

steeds moeiteloos mijn eigen excuses.

Na de operatie sloeg ik helemaal door naar de andere kant. De goede kant. Van de ene op de andere dag ben ik gestopt met roken. Het is uit mijn leven verbannen. Voor altijd. Tegelijk raakte ik geobsedeerd door het idee om een duidelijk signaal te geven naar anderen. Niet als een soort van sandwichman voor allerlei antirookcampagnes, waarvoor ik werd overstelpt met verzoeken, maar een actie die helemaal bij mij zou passen en effectief zou zijn. Iets wat actie en reactie zou veroorzaken, iets met een universele moraal. Iedereen, waar ook ter wereld, zou het direct moeten begrijpen.

Zo is het idee van een videoclip ontstaan, die gefinancierd werd door het Catalaanse ministerie van Gezondheid. In dat filmpje houd ik niet een bal hoog, maar een pakje sigaretten. Iedere keer als ik dat doosje met mijn hoofd, schouder, knie of voet raak, hoor je een hartslag. Ondertussen zeg ik: 'Voetbal is altijd mijn leven geweest...' En na een korte stilte schop ik ineens het pakje weg, dat meteen uit elkaar spat. Ik sluit dan af met: 'En roken heeft me bijna het leven gekost...'

De clip werd in het Spaans, Catalaans, Engels, Duits, Frans en Nederlands opgenomen en ging daarna de hele wereld over. Dit was helemaal het type boodschap dat ik wilde.

Mijn hartprobleem leverde nog een andere ontdekking op. Drie weken na mijn operatie besloten de artsen mij te testen tijdens een belangrijke wedstrijd van Barcelona. Eentje waar veel spanning op zat, om zo te onderzoeken hoe mijn hart zich onder zware druk zou houden. Het ging om Barcelona-Dinamo Kiev in de kwartfinales van het Europacuptoernooi voor bekerwinnaars. Vanuit de San Jordi-kliniek was een speciale zender geleverd, met allerlei draden en buttons die op mijn borst werden geplakt. Zo kon mijn hartritme worden gevolgd tijdens de wedstrijd en thuis voor de buis. Hoewel het een enorm spannende wedstrijd was die Barcelona pas in de laatste minuut besliste, had mijn hartritme niet één versnelling vertoond.

Later hebben ze het getest toen ik in de dug-out zat, maar ook toen gebeurde er niets bijzonders. Er was zelfs een wedstrijd waarin mijn hartritme gelijkstond aan dat van iemand die een middagdutje deed. Slechts twee keer werd een verhoging van mijn hartslag geconstateerd: tijdens een vergadering met het Barcelonabestuur.

Precies een maand na mijn operatie was ik terug als coach en weer een paar weken later won ik voor het eerst met het team het Spaanse kampioenschap. Zonder tijdens de wedstrijden sigaretten op te steken, maar met een lolly in mijn mond. Die vond ik lekker en zo had ik toch iets tegen de stress, die ik volgens de onderzoeken helemaal niet had.

Het jaar 1991 was dus heel bijzonder. En heel leerzaam. Want na het winnen van de Spaanse titel verloren we de Europacupfinale van Manchester United met 2-1. Vooral de manier waarop maakte me duidelijk dat we weliswaar grote stappen hadden gemaakt, maar dat het einddoel zeker nog niet was bereikt.

Dat gebeurde pas het seizoen daarna. Ook een bijzonder, mooi en gelukkig jaar, in alle opzichten. Het begon met de transfer van Richard Witschge van mijn oude club Ajax naar Barcelona. Er was in Amsterdam net een nieuw bestuur aangesteld, onder voorzitterschap van mijn jeugdvriend Michael van Praag. De vorige leiding, die mij had weggerukt, bleek er een financiële puinhoop van te hebben gemaakt, en had de club met een miljoenschuld opgezadeld.

Ik geef eerlijk toe dat ik Barcelona toen iets meer voor Witschge heb laten betalen om Ajax zo in één keer uit de problemen te halen. Ik geloof dat er acht miljoen dollar werd overgemaakt, terwijl het ook voor zes miljoen had gekund. Maar goed, we hadden jarenlang zo weinig aan spelers uitgegeven, dat Barcelona dit een klein beetje aan mij verschuldigd was.

Verder werd het een jaar om nooit te vergeten. En dan vooral in de maand mei. Eerst was er op 14 mei het huwelijk van mijn dochter Chantal en een week later won Barcelona voor het eerst de Europacup voor landskampioenen.

Aan geluk dus geen gebrek. Ook niet wat het voetbal betrof. In het jaar dat we de beste van Europa waren, werden we in de voorronde bijna uitgeschakeld door de Duitse kampioen FC Kaiserslautern. Pas in de laatste seconde scoorde Bakero het beslissende doelpunt; anders was die finale tegen Sampdoria er helemaal niet gekomen. Een redding die te vergelijken was met het doelpunt dat Iniesta jaren later in de laatste seconden tegen Chelsea maakte, waarna Barcelona de Champions Leaguefinale van Manchester United zou winnen.

Het geeft aan hoe geluk vaak direct gekoppeld is aan succes. Maar dan moet je dat geluk wel afdwingen. Daarom wilde ik als voetballer ook altijd het initiatief hebben. De regie van de wedstrijd. Om zo de boel beter naar mijn hand te kunnen zetten. Zoals op 20 mei 1992 op Wembley tegen Sampdoria. Na 90 minuten stond het nog 0-0 en Ronald Koeman zou in de verlenging de historische goal scoren.

Na vier jaar was de missie geslaagd. In het veld stond die avond een team zoals ik dat altijd voor ogen heb gehad. Een elftal dat het publiek aansprak, dat iets losmaakte onder de supporters en een mix was van zelf opgeleide Catalanen en scherp gescoute versterkingen. Natuurlijk kwamen er bij mij emoties los. Het beeld dat mijn voet achter een reclamebord bleef haken is de hele wereld overgegaan en is typisch zo'n moment dat je iets doet wat je zelf niet kunt verklaren. Je doet het omdat het je eerste ingeving is. Misschien zijn het emoties geweest, maar misschien ook niet. Ik moest uiteindelijk op het veld zien te komen en dit was de snelste manier. Dus gebruikte ik misschien toch mijn gezonde verstand.

Heel Catalonië ging los na die overwinning in Londen. Het geluk kon helemaal niet op toen we voor de tweede achtereenvolgende keer kampioen werden. Het was ongelooflijk maar waar: we hebben dat seizoen één keer bovenaan gestaan en dat was na

de laatste speelronde. We wonnen thuis van Athletic de Bilbao en Real Madrid verloor net aan met 3-2 bij Tenerife. Qua emotie was dat kampioenschap nog heftiger dan de overwinning op Wembley. In de middencirkel stonden we met z'n allen te wachten op het eindsignaal in Tenerife; zo iets vergeet je nooit meer.

Jammer genoeg werd dat speciale gevoel Ronald Koeman ontnomen. Hij was door Rinus Michels, die toen bondscoach van het Nederlands elftal was, opgeëist voor een oefeninterland. Toen ik ervan hoorde, dacht ik dat het een geintje was. Wie ontnemt een voetballer zo iets? Uitgerekend Michels! Ik begreep er niets van. Een heel jaar voetbal je voor de titel en dan mag je de beloning niet komen ophalen; het was te gek voor woorden.

Dit is weer een voorbeeld van hoe de macht van de bonden soms te ver gaat. De clubs betalen de spelers en nemen de risico's. Op een gegeven moment heb ik besloten om geen voetballers meer te contracteren die het interlandvoetbal plaatsten boven het clubbelang.

Het klinkt misschien tegenstrijdig, maar in ons succesjaar 1992 werden weer de problemen gecreëerd die later tot de breuk tussen de club en mij hebben geleid. Wat dat betreft was er een parallel met Ajax, nadat we in 1987 de Europacup voor bekerwinnaars hadden gewonnen. Zodra er succes is, slaat iedereen door in de waan van de dag. Dat was ook typerend voor Barcelona: tijdens de euforie werden de contracten verlengd, ook van spelers die niet hadden gepresteerd.

Zo trokken Núñez en vicevoorzitter Joan Gaspart de regie weer naar zich toe. Gaspart was verantwoordelijk voor de contracten, maar was natuurlijk wel een verlengstuk van de president. En ondanks de successen had ik met Núñez een puur zakelijke relatie. Ik vertrouwde hem gewoon niet. Hij heeft bij mij nooit het gevoel weg kunnen nemen dat ik er alleen was om hem in het zadel te houden. Ik moest er dus altijd voor zorgen om sterk te staan, anders had ik een probleem.

Hoe het succes iedereen had beïnvloed bleek vanaf het begin van het nieuwe seizoen. In de eerste ronde van de Champions League werden we meteen door CSKA Moskou uitgeschakeld. Daarna verloren we de wedstrijd om de Wereldbeker tegen São Paulo met 2-1. Het is een van de weinige keren geweest dat ik weinig moeite had met een nederlaag. Ik heb de Braziliaanse coach Telê Santana altijd bewonderd voor zijn visie, omdat daar altijd een oprechte liefde voor het voetbal uit sprak. Die man had het verdiend om als bondscoach met Brazilië het WK in 1982 te winnen. De uitschakeling van dat fantastische elftal door Italië deed me denken aan ons verlies in 1974 tegen Duitsland. Meer nog dan het Italiaanse succes is het voetbal van Brazilië blijven hangen, en de namen van dat fantastische middenveld met Zico, Sócrates, Falcao en Cerezo.

Tien jaar later was Telê Santana dus coach van de Zuid-Amerikaanse kampioen São Paulo, en weer stuurde hij voor de finale in Tokio een elftal het veld in waar je als liefhebber de vingers bij aflikte. Oké, de nederlaag zat me niet lekker, maar ik heb op de bank wel zitten genieten. Ik heb dat na afloop ook tegen de pers gezegd; dat als je dan

toch overreden wordt het beter door een Rolls-Royce kan gebeuren.

Weer zou in de Spaanse competitie het seizoen worden gered op de laatste dag. En weer werden we in de kaart gespeeld door Tenerife, dat Real Madrid met 1-0 versloeg. Een jaar later gebeurde dat zelfs voor de derde achtereenvolgende keer. In 1994 was de koploper op dat moment, Deportivo La Coruña, de klos door in de laatste minuut een strafschop te missen, waardoor het tegen Valencia 0-0 bleef. Precies genoeg voor ons om weer kampioen te worden.

Ook hadden we de Champions Leaguefinale tegen AC Milan gehaald. Een wedstrijd die we een paar dagen na ons kampioensfeest moesten spelen. Dat werd weer typisch zo'n voorbeeld van hoe het fout kan gaan als je steeds net een stap te vroeg of net een stap te laat zet, maar nooit net op tijd. Dan is het een optelsom van kleine fouten die tegen een prima tegenstander als AC Milan kunnen leiden tot een 4-0-nederlaag.

Daarna kwamen er steeds meer problemen aan de oppervlakte. Zes jaar lang had Barcelona op de weg omhoog gezeten. Met spelers die daarin waren meegegroeid. Net als eerder bij Ajax was het mooie dat we niet alleen een heel talentvolle selectie hadden, maar ook dat het fijne mensen waren. Sporters die niet alleen mij, maar ook anderen veel positieve energie gaven.

Met verschillende jongens had ik ook privé een goede relatie. Ik heb wat dat betreft privé en werk nooit helemaal gescheiden gehouden. Ik ging regelmatig met ze uit eten of vierde de verjaardagen.

Dat was dus privé, maar ook professioneel was de onderlinge relatie prettig. Natuurlijk waren spelers weleens teleurgesteld als ze gepasseerd waren. Aan de andere kant was ik ook een coach die, als ze in het ziekenhuis belandden, in de operatiekamer controleerde of het mes niet in het verkeerde been ging.

Om ze op hun gemak te stellen maakte ik er een gewoonte van om de operatie bij te wonen. Want als de trainer erbij was, dan zat het goed. Dus moest ik ook zo'n speciaal pak aan, met een hoedje op en een kap voor mijn mond. Dat stelde de speler gerust en daar was het me om te doen.

Zo ben ik door de jaren heen steeds meer door de medische wetenschap gefascineerd geraakt. De meeste chirurgen vonden dat wel mooi en lieten me bij allerlei operaties aanwezig zijn. Een van de mooiste was een hersenoperatie in het ziekenhuis waar de clubarts van Washington Diplomats aan verbonden was. Het was fantastisch om te zien hoe een deel van de schedel verwijderd werd en hoe met ongelooflijk precisiewerk het probleem werd verholpen. Ik kan dan echt genieten van vakwerk door vakmensen.

Zo heb ik tientallen operaties meegemaakt en kreeg ik, zeker wat beenoperaties betreft, een goed inzicht in de materie. Daardoor kon ik uiteindelijk goed inschatten hoe het later ook in dat opzicht bij Barcelona mis zou gaan.

Maar goed, na zes jaar bouwen kwam in het seizoen '94/'95 het keerpunt. De fase waarin de club goed moest nadenken over hoe we het succesteam stap voor stap gingen vervangen. In zo'n proces is het essentieel dat de clubleiding het begrijpt. Dat wordt ingezien wat de bedoeling voor de lange termijn is en iedereen boven de waan van de dag gaat staan.

Zo mochten Michael Laudrup en onze doelman Andoni Zubizarreta naar Real Madrid en Valencia vertrekken. Daar ontstond een hele discussie over, maar ik wilde gewoon niet het risico lopen dat zulke grote spelers op de bank zouden terechtkomen. Ze verdienden het niet om de twaalfde man te zijn.

Maar nogmaals, dan moet je wel samen een front vormen. Op dat moment had Núñez mij het gevoel kunnen geven dat ik er niet alleen voor hem was, maar dat we er samen voor de club Barcelona waren. Toen werd in feite alleen maar bevestigd dat ik het al die jaren goed had gezien. Net als Ton Harmsen bij Ajax, begon ook Núñez te lekken naar de pers. Met de bedoeling om mij met onwaarheden te beschadigen. En net als in Nederland waren er maar een paar journalisten die daar doorheen prikten.

Het enige lichtpunt van dat seizoen was het debuut van mijn zoon Jordi. Op 10 september tegen Santander. Pas twintig jaar was hij en hij scoorde meteen de eerste treffer, waardoor hij een belangrijk aandeel had in de uiteindelijke 2-1-overwinning. Helaas zou hij daarna vooral last krijgen van mijn aanwezigheid bij de club. Met dank aan Núñez.

Mijn laatste seizoen had een kopie van de laatste maanden bij Ajax kunnen zijn. Hadden we jarenlang snel en succesvol op de transfermarkt geschakeld, in 1995 begon het bestuur ineens tegen te sputteren. Zo wilde ik de talentvolle Zinédine Zidane van Bordeaux halen, maar die vonden zij niks en er werd geen actie ondernomen.

Ik merkte steeds vaker dat mijn positie van bovenaf werd ondermijnd. Ook door types als dokter Borrell, onze clubarts. Die voelde zich in de rug gedekt door Núñez en haalde de raarste streken uit. Met als dieptepunt een operatie waarvoor een team van specialisten was ingeschakeld. Bij de operatiekamer gekomen draaide hij zich ineens om en zei: 'Dit is mijn ziekenhuis en ik ben de enige die hier opereert...' Omdat de speler al in de operatiekamer lag, kon niemand een kant op. Hoewel er diverse collega's waren die op dat bewuste onderdeel veel beter waren dan hij, ging zijn ego boven alles. Dus ook boven dat van de speler en de club.

In plaats van hem op staande voet te ontslaan, hield het bestuur Borrell de hand boven het hoofd. Met voor mij als triest dieptepunt de operatie die Jordi eind 1995 moest ondergaan. Het betrof een meniscus, voor een orthopedisch chirurg zo'n beetje de meest simpele ingreep die er bestaat. Zelfs die heeft hij verknald en daarmee de carrière van Jordi heel negatief beïnvloed. Hij is tot vandaag de dag last van zijn knie blijven houden.

In 1996 was in april al duidelijk dat we voor het eerst sinds mijn komst in 1988 geen

prijzen zouden pakken. Toch was ik niet ontevreden over de stappen die we gezet hadden om de selectie te vernieuwen. Maar er waren andere, negatieve dingen, die ik als vertegenwoordiger van alle spelers niet kon accepteren. Er werd steeds meer informatie achtergehouden en afspraken werden niet meer nagekomen. Het was een nare situatie en de verhoudingen werden alsmaar slechter. Tot ik ineens in de krant las dat ik ontslagen was en dat Núñez en Gaspart als mijn opvolger Bobby Robson zouden presenteren. Een onwerkelijke situatie. Een paar dagen eerder had ik nog een gesprek met Núñez over het nieuwe seizoen en haalde ik persoonlijk Luis Enrique over om van Real Madrid naar Barcelona te komen. Dat deed die jongen voor mij. Dat wist Núñez, toch speelde hij geen open kaart met Luis Enrique.

Maar het ergste vond ik dat ik tijdelijk vervangen werd door mijn rechterhand en vriend Charly Rexach. Helemaal omdat hij reageerde alsof dat de normaalste zaak van de wereld was. Juist Rexach, die altijd nog extremer over Núñez was geweest dan ik.

Hij kreeg het tijdens zijn eerste training ook meteen voor zijn kiezen. Jordi weigerde namelijk onder hem te gaan trainen. Dat werd direct een rel. Uiteindelijk werd toch besloten om Jordi op te stellen voor de thuiswedstrijd tegen Celta de Vigo, om te voorkomen dat het publiek helemaal zou losgaan. Gelukkig is dat een fantastische herinnering geworden. Na een 2-0-achterstand was Jordi een van de aanjagers die zorgden dat de wedstrijd toch met 3-2 werd gewonnen. Maar het allermooiste was dat hij na het winnende doelpunt Rexach tot een publiekswissel dwong en na afloop zou verklaren dat hij zo de supporters de kans had willen geven om zijn vader te bedanken.

Dat was dus meteen ook Jordi's laatste wedstrijd voor Barcelona.

Net als bij Ajax was het triest dat het uiteindelijk ook bij Barcelona zo moest lopen. Ik zag het als een soort van missie om eindelijk verandering te brengen in het imago dat Barcelona weliswaar de rijkste club was, maar nooit het best speelde en zeker niet op de mooiste manier. Dat ik daarin ben geslaagd was daarom niet zomaar het bereiken van een doel. Daarvoor ontsteeg mijn betrokkenheid die van een trainer.

Maar het grootste probleem van Barcelona is de club zelf. Er is altijd sprake van politiek. Dat verklaart ook mijn afkeer van het circus van bestuurders die de sentimenten voor zichzelf gebruiken en altijd maar bezig zijn om de club kapot te maken. Maar uiteindelijk ontmaskeren ze zichzelf. Dat is bij Ajax met Harmsen gebeurd en later ook met Núñez. Daar heb ik verder niets aan hoeven te doen.

HOOFDSTUK 17

Mijn carrière heeft veel effect gehad op de familie. Ons gezin heeft een hechte band en we hebben ook altijd geprobeerd ons zo min mogelijk door alle gekte van buitenaf te laten beïnvloeden. Toch hadden Danny, Chantal, Susila en Jordi het niet makkelijk, en dat gold zeker voor Jordi. Van al mijn kinderen is hij het meest geraakt, maar dat heeft hem ook gevormd tot de bijzondere man die hij nu is.

Bijna al mijn beslissingen hebben heel diep in juist zijn leven gegrepen. Toen ik in 1983 bij Ajax als speler weg moest bleef hij daar achter, terwijl ik via Feyenoord mijn gram op zijn club ging halen. Toen ik later als trainer uit De Meer vertrok, moest hij opnieuw zijn club en vriendjes achterlaten. Ook daarna bleef ik zijn leven beïnvloeden. Omdat hij, net als bij Ajax, ook bij Barcelona het verhaal te horen kreeg dat hij er alleen maar voetbalde omdat hij de zoon van de trainer was.

Daarom was zijn debuut in het Nederlands elftal en later zijn deelname aan het EK in 1996 het mooiste dat me kon overkomen. Omdat die selectie door bondscoach Guus Hiddink op zichzelf stond; daar had ik geen enkele invloed op. Ontroering die tijdens het EK z'n hoogtepunt bereikte in Birmingham, toen Jordi het eerste doelpunt tegen Zwitserland scoorde. Een moment waarop alles in een flits door je hoofd schiet. De pesterijen, het geroddel, het verdriet en dan, dertig meter onder me op het veld, het bewijs dat hij er niet aan onderdoor is gegaan. Trots kent dan geen beperking meer.

Het zijn de momenten van ontroering die verder maar weinig bij me loskomen. Soms is er kippenvel als iemand een uitzonderlijke prestatie levert. Want dat iemand goed is, zegt me niet veel. Wel als hij in staat is om zoveel meer te brengen, zoals de atleet Edwin Moses ooit deed. Meer dan honderd wedstrijden op rij winnen, ik vond dat zo super, zo ongelooflijk goed. Omdat het heel menselijk is om blasé te raken als je zo goed bent en zoveel wint. Toch bleef hij jarenlang die instelling houden om op woensdag een wereldprestatie te leveren en die op zondag te verbeteren. Als je dat kunt opbrengen, dan ben je heel groot en meer dan alleen een sportman.

Het is een eigenschap die je eigenlijk bij alle exceptionele topsporters ziet. Iedereen, of hij of zij nu schaatst of welke sport dan ook doet, moet winnen vanaf het moment dat de scheidsrechter fluit. Het is een cultuur die bepaalde mensen in zich hebben en meer is dan alleen kwaliteit. Het zit in het hoofd en in het lichaam, en komt op het allermooiste moment naar boven.

Het zijn die sporters die weten dat het moeilijk is en hoe moeilijk het is. Mensen zoals ik, die hetzelfde moesten opbrengen, hebben daar een diep respect voor. Die voelen dat iemand op welk moment ook iets moet waarmaken en dan iets kan waarmaken. Dat is extreem goed. Het is ongrijpbaar en heeft niks te maken met alleen talent. Het gaat om het benutten van elk detail dat ertoe doet. En natuurlijk moet je kwaliteit hebben, anders kun je het niet. Ik heb het altijd heel mooi gevonden om topmensen te zien die gewoon de

beste zijn.

Vandaar ook mijn trots voor Jordi. Die heel vaak in zijn leven er stond toen hij er moest staan. Van jongs af aan had ik al gezien dat hij talent voor voetballen had. Bijvoorbeeld door de manier waarop hij een bal trapte. Maar het was in de beginjaren niet zo dat ik dagelijks met hem bezig was. We woonden in Barcelona in een appartement en natuurlijk ben je ook in zo'n flat met een bal aan het rotzooien. Je bent bezig, maar niet echt aan het voetballen. Dat is eigenlijk pas in de periode bij Ajax gekomen, toen hij een jaar of tien was.

Daarvoor heb ik hem vooral lekker zijn eigen gang laten gaan. In tegenstelling tot in Barcelona kon hij later in Amerika wel op straat voetballen. Ook hadden ze daar summer camps, waar kinderen de hele dag werden beziggehouden met voetbal. Washington was behoorlijk Europees georiënteerd en veel van die mensen stuurden hun kinderen naar zo'n camp. Wij dus ook. Het was goed voor Jordi om beter Engels te leren en goed om te sporten.

Na de soccer camps gingen we terug naar Nederland, waar hij bij Ajax mocht voetballen. Jordi kon dat meteen al redelijk goed. Dat werd alleen maar beter, omdat we achter in de tuin bij ons huis in Vinkeveen een voetbalveldje hadden. Met doelen. Toen werd het echt leuk. Ook omdat ik zag dat hij op een vreemde manier goed was. Zo was Jordi linksbenig, maar dat zag je alleen bij penalty's. Hij bleek met rechts eigenlijk net zo goed te zijn. Op zo'n jonge leeftijd is dat toch een rare gewaarwording.

Bovendien werd Jordi van jongs af aan op een speciale manier harder gemaakt. Dat kon niet los van mijn bekendheid worden gezien. Als hij een slechte wedstrijd speelde, dan had hij de kwaliteiten van zijn moeder, en speelde hij goed, dan had hij de kwaliteiten van zijn vader.

Met zoiets kun je omgaan, maar dat was andere koek toen ik bij Feyenoord ging spelen en hij bij Ajax bleef. Dat was een heel moeilijk moment. Daarom ben ik zijn elftalleider Henk van Teunenbroek nog steeds dankbaar voor zijn beslissing om Jordi meteen aanvoerder te maken van zijn elftalletje. Dat was een heel bijzonder gebaar. Zeker richting zo'n kind. Dit zijn toch de dingen die blijven hangen. In plaats van hem de grond in te duwen, draaide zijn elftalleider het om. Dat was op dat moment het belangrijkste wat iemand richting Jordi kon doen. Die Van Teunenbroek dacht dus echt goed na. Dat heb ik enorm gewaardeerd.

Overigens kan ik me niet herinneren dat iemand binnen Ajax ooit iets vervelends tegen Jordi heeft gezegd. Iets over een voordeel of wat dan ook, omdat hij toevallig mijn zoon was. Dan had ik dat wel van Danny gehoord, die altijd met hem meeding. Toen ik zelf nog voetbalde en later Ajax trainde, was dat voor mij praktisch onmogelijk.

Hoewel Jordi het bij Ajax enorm naar zijn zin had, moest hij in 1988 mee naar Barcelona. Ook daar kwam hij door de selectie heen, en hij heeft er gevoetbald tijdens de

acht jaar dat ik er coach was. Dus van zijn veertiende tot zijn tweeëntwintigste. Ieder jaar kwam hij een stap dichterbij de A-selectie en uiteindelijk vond ik hem in 1994 goed genoeg om te debuteren. Twintig jaar oud, maar dat maakte niets uit.

Alleen is dat niet zonder slag of stoot gegaan. Meteen toen hij op zijn veertiende bij Barcelona kwam, kreeg hij te maken met de rare situatie dat hij als buitenlander wel in de regio, maar niet in Spanje mocht spelen. Dat was krankzinnig. Jordi kon in het B-elftal voetballen, dat in de Catalaanse competitie uitkwam, maar niet in het A-team, dat nationaal speelde.

Dat zijn dingen, helemaal zoals wij in Nederland zijn, die we niet accepteren. Dus ben ik gaan provoceren. Ik heb de federatie gebeld en gezegd: 'Ik informeer je dat hij zondag gewoon gaat spelen. Dan weet je het alvast, als je mensen wilt schorsen of zo. Maar dat zal ik niet accepteren. Ik woon hier, ik ben Nederlander, ik ben trainer van Barcelona, dus ik ben geen voorbijganger. Dat houdt in dat mijn zoon dezelfde rechten heeft dan welk ander kind ook in Spanje of Catalonië of waar dan ook. Ik accepteer geen enkele tegenwerking. Ik betaal mijn belasting, doe alles wat normaal is, dus mijn kinderen hebben dezelfde rechten.'

Jordi werd opgesteld, speelde de wedstrijd en daarna gebeurde er niets. Ik denk dat ze bij de federatie uiteindelijk toch hebben gedacht dat dit niet kon. Dat ze een oude regel over het hoofd hadden gezien en vergeten waren om die te veranderen.

Maar goed, ik wil er vooral mee aangeven dat er rond Jordi steeds wat te doen is geweest. Er wordt niet voor niets gesproken over het zogenaamde Jordi-syndroom. Maar nog los van de druk om als een Cruijff op het veld te staan, was het ook lastig om samen bij Barcelona te werken. De keuze om hem wel of niet op te stellen, moest altijd een extreem objectieve beslissing zijn.

Wel kon ik bij Barcelona zijn ontwikkeling goed in de gaten houden, omdat ik continu controle over drie elftallen wilde hebben: het eerste, het tweede en de A1. Daarvoor moest ik korte lijnen en direct contact hebben met de begeleiders tijdens de laatste fase van de opleiding. Ook omdat ik altijd van mening ben geweest dat je iemand de kans moest geven zodra de situatie dat toestond. Of hij in de A1 of het tweede speelde, maakte mij niets uit. Het ging erom spelers op te stellen die goed genoeg zijn, onder het motto: gooi hem erin en kijk wat er gebeurt.

Zo ging het ook met Jordi. Of toch niet helemaal. Hij moest in zijn kwaliteit namelijk beter zijn dan wie dan ook. Want wat je als vader nooit van je leven wilt, is dat 100.000 mensen jouw zoon gaan uitfluiten. Het zijn dan ook de mensen die niet nadenken die roepen dat ik bezig ben geweest om mijn zoon naar voren te schuiven. Dat was juist niet zo. Zijn kwaliteit moest van dien aard zijn, dat hij zich onder de moeilijkste omstandigheden kon verdedigen. Zich kon redden.

Dus mijn gedachtegang was juist het tegenovergestelde van de mensen die zoiets

riepen. Op het moment dat ik besloot om Jordi te laten debuten, was een heel traject afgelegd. Tot het niveau bereikt was dat hij zich tegenover 100.000 mensen in het stadion kon verdedigen. Of beter gezegd: tot hij al die mensen kon overtuigen. Voetbal is weliswaar een spel van fouten, maar iemand moet wel de kwaliteit hebben om zich over fouten heen te zetten. Die moet dus mentaal en fysiek op zijn taak berekend zijn.

En natuurlijk bleven er allerlei gasten roepen dat ik bezig was om mijn zoon voor te trekken. Alles wat geen verstand van voetbal heeft. Daarom heb ik me er ook nooit iets van aangetrokken. Bepalend voor mij waren de mensen die dicht bij me stonden, met wie ik dagelijks werkte en over de spelers sprak. Dus gingen Tonny Bruins Slot, Rexach en ik bij elkaar zitten, om maar één vraag te beantwoorden: 'Is hij klaar? Ja, hij is klaar. Nou, dan speelt hij.'

Meer discussie was er niet. Ook voor de spelersgroep was het de normaalste zaak van de wereld. Die waren er al aan gewend. Jordi trainde mee, zat in de kleedkamer, dus iedereen kende hem. Maar goed, de basis en uitgangspunt is altijd de kwaliteit. Kan iemand het aan of kan iemand het niet aan. Hij kon het aan, dus kon hij tijdens de thuiswedstrijd tegen Santander zijn debuut maken.

Wie nog het meeste schrok was Danny. Die wist van niks. Die zat op de tribune en zag Jordi ineens het veld opkomen. Toen had ik helemaal een probleem; niet bij de club, maar thuis. Gelukkig liep het allemaal prima, uitstekend zelfs. Al na acht minuten kopte hij raak, uiteindelijk wonnen we met 2-1, Jordi was een van de betere spelers en kreeg van het publiek een staande ovatie.

Helaas moest ook Jordi, na mijn ontslag als trainer in 1996, bij Barcelona vertrekken. Dat hadden we al zien aankomen. Het was een onderdeel van het spel om mij eruit te werken. Er was bij Barcelona een vaste regel die moest voorkomen dat een speler in zijn laatste contractjaar kwam te zitten. Daarom hadden alle spelers altijd nog twee of drie jaar te gaan. Zo hadden we tijdens de competitie nooit gezeur over aflopende contracten.

Alleen gebeurde dat niet bij Jordi. Hoewel hij een van de jonge spelers was die van het tweede naar het eerste was gegaan, werd zijn contract niet veranderd. Terwijl dat wel de afspraak was, omdat hij een categorie hoger was gaan spelen. Ook had hij een jaar eerder al zijn debuut gemaakt en regelmatig een goede indruk achtergelaten.

Daar kwam nog iets anders bij. Ik heb het al eerder genoemd: eind 1995 was Jordi aan zijn knie geopereerd. Gewoon een meniscus, maar helaas is dat slecht gedaan. Uitgevoerd door mensen die dat niet hadden mogen doen. Vandaag de dag is er artroscopie, toen was dat nog nieuw. Onze eigenwijze clubarts Borrell besloot dat zelf te doen en heeft toen de boel verpest. Goed verpest.

Jordi had een beetje kromme benen en dan is het een vereiste dat je niet alleen sec de operatie in de knie uitvoert, maar ook rekening houdt met het evenwicht in het gewricht; anders ontstaat er een groter probleem. Die Borrell heeft dat allemaal niet gedaan en Jordi

voor de rest van zijn leven met een probleem opgezaald. Tot vandaag de dag heeft hij nog last van die operatie. Het is eigenlijk heel zielig, want sindsdien heeft hij nooit meer honderd procent kunnen trainen, waardoor hij dus ook niet het maximale uit zijn capaciteiten heeft kunnen halen.

Steeds vaker als hij moest spelen, moest hij de dag ervoor en soms ook de dag erna rust nemen. Met dank aan een dokter die niet alleen de boel verkankerd heeft, maar later ook een rol had in het hele gedoe om Jordi geen nieuw contract te geven.

Want na die operatie hoorde Jordi niks meer van het bestuur. Terwijl hij in december toch een mondeling akkoord had bereikt. Hoewel zelfs de bedragen waren vastgelegd, kwamen ze er niet meer op terug. Iedere keer hoorde Jordi de smoes dat ze nog met verschillende details bezig waren. Intussen voelde ik de bui al hangen.

In april informeerde hij er weer naar, maar toen was al duidelijk dat ze die jongen ook onderdeel van het politieke spel tegen mij hadden gemaakt. Dat was een ongelooflijk nare situatie. Dus op het moment dat ik werd ontslagen, werd ook zijn contract niet verlengd. Toen ontstond de kwestie wie de rechten van Jordi had en hebben we besloten het helemaal hard te spelen.

Gelukkig kon Jordi bewijzen dat zijn contract niet was verlengd, waardoor hij transfervrij kon vertrekken. Tijdens een persconferentie haalde Núñez mijn zoon toen door het slijk met allerlei onwaarheden. Verschrikkelijk was dat. Juist hij die geprobeerd had om mijn kind bij het vuil te zetten, ging publiekelijk verklaren dat Jordi alleen dankzij zijn vader op dit niveau was terechtgekomen en allerlei trucjes had uitgehaald om ook nog eens transfervrij te kunnen vertrekken.

Dat wie goed doet, goed ontmoet, heeft Jordi gelukkig snel daarna ervaren: manager Alex Ferguson van Manchester United bleek heel erg van hem gecharmeerd te zijn. Ook omdat hij een jaar eerder in de Champions League nog een heel sterke wedstrijd tegen United had gespeeld, toen we met 4-0 van ze wonnen.

Zo vertrok Jordi op zijn tweeëntwintigste naar Old Trafford. Van het wespennest bij Barcelona kwam hij eindelijk weer met goede mensen in aanraking. Met iemand als Éric Cantona, en David Beckham. Eigenlijk werd hij door iedereen heel goed opgevangen. Dat is me in al die jaren toch vooral opgevallen. Juist al die toptalenten bleken bijna altijd hele goeie gasten te zijn. Ik ken eigenlijk niet één extreem goede sporter, van welke sport ook, van wie ik denk: wat is dat voor een miesgasser of een naar mannetje. Die bestaan gewoon niet. Iedereen kan een mening hebben over Cantona of over Beckham of wie daar ook rondliepen, maar al die gasten hielpen die jonge jongens. Ik vond dat echt een heel leuke gewaarwording.

Vaak lees je kranten, krijg je opinies, meningen, noem maar op. Maar dan ontmoet je ze in het echt en herken je in die persoon al die negatieve verhalen totaal niet. Er is niet één topsporter geweest aan wie ik wat gevraagd heb en die nee heeft gezegd. Die bestaan

gewoon niet.

Terwijl ons gezin in Barcelona bleef wonen, ging Jordi in 1996 onder mijn vleugels vandaan. Daar heb ik nooit problemen mee gehad. Ik ben zelfs niet naar alle thuiswedstrijden geweest. Daar had ik trouwens wel goed over nagedacht. Eindelijk stond Jordi op eigen benen en was van mij verlost. Ik probeerde daar een soort van evenwicht in te krijgen. Want natuurlijk wist ik dat als ik op Old Trafford ging kijken het daar niet bij zou blijven. Als ik daar zou zijn, dan kreeg ik toch met de pers te maken. Dat is in mijn geval heel normaal. Of dat de manager je spontaan achter de schermen uitnodigt. Maar ondertussen is Jordi wel een van zijn spelers.

Het was een rare situatie. Eigenlijk wil je er wel naartoe, maar je gaat er niet naartoe.

Maar de keren dat ik wel op Old Trafford was, kwam ik natuurlijk Sir Alex Ferguson tegen. Soms moest het contact wel formeel of afstandelijk blijven. Dat had vaak te maken of het team wel of niet goed speelde, Jordi wel of niet goed was geweest, en natuurlijk of er wel of niet gewonnen was. Af en toe moest ik even verstopperje spelen. Danny en ik hadden ook afgesproken dat we niet naar Manchester zouden gaan op momenten dat dingen bij de club niet zo gingen zoals het zou moeten. Dan gingen we wel twee weken later.

Hetzelfde gebeurde toen Jordi in 2000 naar Alavés ging. Waar de trainer af en toe om mijn mening vroeg. Gewoon belangstellend. Hetzelfde gold voor de president, die joviaal riep om bij hem te komen zitten. Dat is normaal, maar het is ook niet normaal. Omdat er altijd een risico was dat het effect op mijn kind zou hebben. Dat was elke keer moeilijk, moet ik eerlijk bekennen.

Jordi heeft in ieder geval vier mooie jaren in Manchester gehad. Voor mij zaten daar ook mooie kanten aan. Ik was als coach gestopt en had alle tijd om te doen wat ik wilde. Zoals regelmatig kijken naar het Engels voetbal, waar ik een groot liefhebber van ben. Liefhebber ook van de geweldige voetbalsfeer die daar heerst. Helaas heb ik er zelf nooit mogen spelen, door de in mijn tijd nog geldende buitenlandersregel. Daarom vond ik het fantastisch dat Jordi die kans wel gekregen heeft, en ook nog eens voor de grootste club. Wat mij nooit was gegund, was wel op het pad van mijn zoon gekomen. Fantastisch vond ik dat.

Het genieten begon al zodra ik Old Trafford binnenstapte. Iedereen kende elkaar. Je zag mensen met wie je gespeeld had. Natuurlijk Bobby Charlton, die er altijd was. In principe kende ik niemand en in principe kende ik iedereen. Dat is altijd weer een gekke gewaarwording. Dat je ergens naartoe gaat waar je iedereen kent. Tenminste, dat is natuurlijk niet letterlijk zo, maar in de praktijk werkt het zo wel.

Mooi natuurlijk dat ik daar op de tribune van Old Trafford mijn zoon op het veld zag staan. En ik genoot van de Engelsen zelf, die een oprecht respect hebben voor iemand die voetbalt. Niet alleen vanwege dat unieke talent, maar ook omdat hij honderd procent z'n

best doet. In Nederland kennen we dat niet, in Spanje ook niet, alleen bij Atlético Madrid. Ook bij die club hebben de mensen respect voor iemand die in de wedstrijd duizend procent geeft. Maar Engelse supporters zijn ook verknocht aan hun cluppie. Dat zit in hun DNA. Ze staan er ook altijd, in goede en in slechte tijden. Daarom zijn het ook goede verliezers, zolang iedereen er maar vol voor is gegaan.

In Engeland heeft Jordi ook zijn broer gevonden, die Danny en ik hem niet hebben kunnen geven. Want zo zijn we Roberto Martínez uiteindelijk wel gaan zien. In die tijd speelde Jordi bij Manchester United en Roberto bij Wigan Athletic. Ze zijn boezemvrienden geworden en ik sluit niet uit dat ze ooit iets samen in het voetbal gaan doen. Toen waren het nog twee mooie, jonge gasten, met al hun kunsten. Dat hoorde er natuurlijk ook bij.

Later heeft mijn kleinzoon nog twee jaar bij Roberto bij Wigan gezeten. Hij speelde in het tweede, maar het was sowieso goed voor zijn talen. Ook toen ging ik regelmatig kijken, en ik heb van nabij kunnen zien dat Roberto zich als manager heel goed had ontwikkeld. Met een relatief kleine club als Wigan won hij zelfs de FA Cup. Bij Roberto zie je ook meteen dat het een goeie gast is. Een open man, met een open gezicht.

Jordi zat in Engeland dus helemaal goed. Het is ook het land waar ik mijn mooiste herinnering bewaar aan hem als voetballer: zijn beslissende doelpunt voor het Nederlands elftal tegen Zwitserland tijdens het EK dat daar in 1996 gehouden werd. Het zijn de mooie momenten die me wel een soort van rust gaven. Dat je denkt: ik heb het goed gezien, hij heeft het gedaan en hij doet het op het juiste moment.

Jordi was niet iemand die meevoetbalde, maar wel iemand die scoorde als dat nodig is. Of wat hij in zijn laatste wedstrijd bij Rexach deed bij Barcelona. Zodra de wedstrijd was beslist, stapte hij het veld af en zei: goeiedag, welterusten en ik stop ermee. Eigenlijk toch iets extra's in zijn karakter buiten de voetbalkwaliteiten. Iemand die in staat is om op het moment dat het moet gebeuren, het ook laat gebeuren.

Natuurlijk maakt het bij mij emoties los. Ja, toch wel. Het is emotie, het is binnenkant. Eigenlijk is het niet emotie, het is trots. Je ziet het bijna niet, maar ik heb het wel. Mensen zagen me op de tribune na dat belangrijke doelpunt tegen Zwitserland heen en weer schuiven, net zoals ik tegen Sampdoria ineens over het hek sprong. Dan moet ik gewoon even iets doen.

Als je zo zijn hele carrière neemt, dan is dat leuk geweest, dat minder leuk en dat niet leuk. Maar achteraf gezien heb ik met een fantastische situatie te maken gehad. Eerst met mezelf, daarna met Jordi. Het is mooi om te zien hoe hij nu als directeur bij Maccabi Tel Aviv weer zijn eigen weg gaat en blijk geeft van zijn eigen denkwijze. En dat hij rechtdoorzee is. Dat vooral. Wat hij zegt komt hij na.

Zekerheid heb je nooit, maar hij is op zijn manier zo enorm goed bezig. Helemaal op het gebied van eerlijkheid. Dat is nu zijn extra kracht op de verschrikkelijk moeilijke stek

waar hij nu zit. Bij Maccabi hebben ze drie soorten spelers: de Joodse spelers, ze hebben Palestijnen en ze hebben Arabieren. Alles woont daar en alles speelt daar. Jordi is dan bezig het sterkst mogelijke elftal samen te stellen, maar op een bepaald moment gaat de helft van het publiek, dat misschien Joods is, tekeer omdat er een Arabier of een Palestijn meespeelt. Jordi is dan iemand die iedereen verdedigt. Ik denk dan ook dat dit voor hem een leerschool van de hoogste categorie is.

Uiteindelijk heeft Jordi ondanks de fysieke problemen een prachtige carrière gehad. Hij heeft het Nederlands elftal gehaald, bij mooie clubs als Ajax, Barcelona, Manchester United, Alavés en Espanyol gespeeld. Daarna nog onder de Nederlandse trainer Co Adriaanse het uitstekend naar zijn zin gehad bij Donetsk in de Oekraïne, om uiteindelijk in 2010 op Malta bij Valetta FC te stoppen als actief voetballer en manager te worden. Via Malta en Cyprus zit hij nu in Israël, waar hij echt fantastisch werk levert.

Uit alles blijkt dus dat Jordi een heel sterk karakter heeft. Aan de andere kant was het wel een jongen met een enorme haardos, die hij nu kwijt is. Ik vermoed dat het hem toch niet allemaal in z'n kouwe kleren is gaan zitten. Daarom voelt het voor mij ook als heel speciaal dat hij nu staat waar hij staat.

HOOFDSTUK 18

Dat ik Jordi bij Manchester United op de voet kon volgen was mogelijk geworden omdat ik voor het eerst in mijn leven niet meer binnen de voetballerij actief was. Ik was gestopt als speler en gestopt als coach. Toch heb ik me daarna geen moment verveeld. Ik heb nu eenmaal de wil om mezelf te blijven ontwikkelen; dat heeft er altijd in gezeten. Ik was als voetballer en als trainer een idealist, dus wilde ik proberen om mijn ervaringen aan nieuwe uitdagingen te koppelen.

Dat lukte eigenlijk vanaf dag één. Zo'n beetje alles waarmee ik in aanraking kwam had een raakvlak met de dingen waar ik goed in ben. Naast de wedstrijden van Jordi had ik mijn wekelijkse column in Telesport van De Telegraaf, rubrieken in Spanje en gaf ik commentaar over wedstrijden bij de NOS. Ook was ik gevraagd om gezondheidsklinieken te steunen. Zo was ik bezig mijn blikveld te verruimen en dat voelde goed. Niks moest meer.

Daarom heb ik het coachen eigenlijk nooit gemist, ook omdat het niet goed voelde om weer iets te doen wat ik al gedaan had. Ik wilde mezelf niet gaan herhalen, maar vooruit blijven bewegen.

Omdat ik met een open blik tegen veel dingen aan kijk, komen er soms verrassende dingen op mijn pad. Zoals de 6ix's, die ik samen met Craig Johnston en Jaap de Groot heb uitgewerkt. Craig is een in Zuid-Afrika geboren Australiër, die uiteindelijk via Liverpool het Engelse nationale elftal haalde. Jaap heeft een Amerikaanse moeder, een vader die ooit spits van Ajax was en hij groeide een deel van zijn jeugd op in Texas. Beiden waren dus zeg maar internationaal opgevoed. Zij kwamen met het idee om de oefenvorm zes tegen zes te koppelen aan entertainment. Dat wil zeggen spelen op een kleiner veld, maar met doelen die net zo groot zijn als bij het normale voetbal. Zo kreeg je meer acties voor het doel, werd er meer op doel geschoten en ook meer gescoord.

Door het aan muziek te koppelen, had het iets Amerikaans. Het was helemaal gericht om het publiek te vermaken en tegelijk de jeugd te inspireren. Ik zag het meteen zitten. Het was niet alleen de oefenvorm die ik vaak tijdens mijn opleiding bij Ajax moest doen, maar die ik ook later zelf als coach heb toegepast. In het spel zes tegen zes zit namelijk alles. Techniek, handelingssnelheid en positie spel, omdat er met drie linies kan worden gespeeld en het daardoor in de sfeer van elf tegen elf kan worden uitgevoerd.

We besloten om een Cruijff-sausje over de spelregels te gieten door mijn vertrouwde rugnummer 14 er als een rode draad doorheen te laten lopen. Een wedstrijd duurde bijvoorbeeld 2 x 14 minuten en het veld was 56 meter lang en 35,32 meter breed. Dus 4 keer 14 in de lengte, en in de breedte het doel van 7,32 meter plus aan beide kanten van de paal 14 meter.

Verder bedachten we allerlei regels die het spel sneller en attractiever maakten. Zo

mocht er niet alleen worden ingegooid, maar ook worden ingetrapt. Alleen kon je bij een inworp niet buitenspel staan, bij intrappen wel.

Ook moest een speler bij een gele kaart twee minuten het veld verlaten en mocht dan niet worden vervangen. De tweede gele kaart had hetzelfde effect als een rode kaart.

Een leuke regel was ook dat een ballenjongen de bal richting de middenstip moest gooien als het juichen na een doelpunt langer dan tien seconden duurde. De tegenpartij mocht dan meteen aftrappen en aanvallen.

Ook moest een vrije trap of inworp/intrap binnen vijf seconden genomen worden, anders ging het voordeel naar de tegenpartij.

Een gelijkspel bestond niet. Omdat een hoge amusementswaarde vooropstond, moest een wedstrijd bij een gelijke stand door een shoot-out worden beslist. Een speler begon vanaf de middellijn met dribbelen en moest binnen vijf seconden zien te scoren.

Een overwinning leverde drie punten op en een nederlaag nul. De winnaar van de shoot-out kreeg twee punten, de verliezer één punt.

Het maakt duidelijk dat we met z'n allen heel serieus over de 6ix's hebben nagedacht. Daarom is het waarschijnlijk geen toeval dat wat in 1997 als een serieuze grap is begonnen, zes jaar later zou resulteren in de opening van het eerste Cruyff Court.

Dat is me wel vaker overkomen: ik begin aan iets en jaren later blijkt dat weer de inspiratiebron voor een compleet nieuw plan te zijn geweest. Zoals met de 6ix's. Eigenlijk is het de eerste stap geweest richting de speelveldjes die nu zo'n wezenlijk onderdeel vormen van de Cruyff Foundation.

Uiteindelijk werden de 6ix's op 27 januari 1997 uitgerold. In de net geopende Amsterdam ArenA en met Ajax, Liverpool, AC Milan en Glasgow Rangers als deelnemers. De toenmalige UEFA-president Lennart Johansson vond het een geweldig idee en had ons meteen dispensatie verleend.

Het was topvoetbal gekoppeld aan entertainment uit de landen van de deelnemers. Als extraatje hadden we achter ieder doel grote beeldschermen opgesteld, waardoor er een soort van driedimensionaal beeld ontstond als een doelpunt werd herhaald. Een speler stond dan als het ware in zijn eigen actie.

We wilden niet alleen een mooi evenement neerzetten, maar er ook een live-uitzending van maken die de hele wereld over zou gaan. Om dat te realiseren kwamen CNN en MTV in aanmerking, en uitgerekend de muzikzender ging er helemaal voor. Met als voorwaarde dat tijdens de wedstrijden bekende spelers als Paul Gascoigne, Paolo Maldini, Steve McManaman en Patrick Kluivert ook over muziek zouden praten.

Het werd een groot succes. Ruim 47.000 toeschouwers in het stadion en miljoenen tv-kijkers in meer dan honderd landen zagen AC Milan uiteindelijk winnen, naast

optredens van artiesten als Gerry Marsden, Youssou N'Dour, Massimo di Cataldo en René Froger.

Door de 6ix's kwam ik ook in aanraking met Peter Brightman, die in de ArenA het entertainment voor zijn rekening had genomen. Peter woonde in Londen, waar hij contact had met een groep zakenmensen die het plan hadden opgevat om topvoetbal naar Ierland te halen. Uit onderzoek was namelijk gebleken dat honderdduizend Ieren ieder weekend naar Engeland gingen om voetbalwedstrijden te bezoeken.

Dit had de investeerders op het idee gebracht om in Dublin een groot voetbalstadion te bouwen. De Londense club Wimbledon, die toen nog in de Premier League speelde en geen eigen stadion had, stemde erin toe om naar de Ierse hoofdstad te verhuizen als de licentie behouden zou blijven. Zo zou het voetbalgekke Ierland eindelijk z'n eigen club in de Premier League hebben.

Wat me het meest aansprak was het pacifistische verhaal achter het project. Omdat het om één Premier Leagueclub ging, zouden katholieken en protestanten samen in het stadion achter dezelfde ploeg moeten staan. En samen juichen als er gescoord werd. Ik vond het een fascinerend idee om in een periode van veel geweld een voetbalclub op te richten die in het teken van vrede stond.

Vanwege mijn onpartijdigheid werd ik gevraagd het boegbeeld te zijn. De katholieken en protestanten lagen met elkaar overhoop, maar ik was geen van beide en daarom ideaal om de man in het midden te zijn.

Daarom moest ik vaak in Londen zijn om alles met de investeerders door te nemen. Ik vond het heerlijk. Werken aan weer een uniek plan en tegelijk rondhangen in een van mijn favoriete steden.

Helaas is het project in Dublin afgeketst omdat de Ierse voetbalfederatie niet wilde meewerken. Die hield vast aan het standpunt dat als je in Ierland speelt je ook in de Ierse competitie moest uitkomen. Ik vond dat jammer en begreep er niets van. Andorra en Monaco deden toch ook mee in de Spaanse en Franse competitie? Daardoor bleef het probleem een probleem en moet Ierland het tot vandaag de dag nog zonder een topclub doen.

Maar goed, ik was weer een ervaring rijker. Op een manier zoals dat me wel vaker is overkomen. Dat je niet weet wat er gebeurt, maar dat er iets gebeurt.

Dat gold ook voor de uitspraak van de Spaanse rechter in 1999, drie jaar na mijn vertrek bij Barcelona. Een van de clausules in mijn contract was dat ik recht had op twee benefietwedstrijden, alleen had clubpresident Núñez daar maling aan. Via de rechtbank werd ik alsnog in het gelijk gesteld, maar wel met de eis dat beide wedstrijden snel na de uitspraak georganiseerd moesten worden. Een bijna onmogelijke taak, maar het lukte wel. Eerst op 10 maart in Barcelona en daarna op 6 april in Amsterdam. Het werden twee avonden om nooit te vergeten.

In Nou Camp was er voor 100.000 toeschouwers eindelijk het eerbetoon aan het Dream Team. Iets wat de spelers meer dan toekwam. Jarenlang had Núñez geprobeerd om iedere herinnering aan die fantastische periode uit te wissen, maar tijdens die eerste benefietwedstrijd lieten de fans gelukkig blijken hoe zij erover dachten.

Het is me niet vaak overkomen, maar vooral na het laatste fluitsignaal voelde ik overal kippenvel. Helemaal toen de spelers in de middencirkel om me heen gingen staan en ik het publiek namens ons allen mocht bedanken. Denken deed ik op dat moment al helemaal niet meer, en voordat ik het wist was ik het clublied aan het zingen en het hele stadion deed mee. Een fantastisch moment, maar het mooiste was natuurlijk dat er eindelijk sprake was van gerechtigheid.

Kippenvel had ik een maand later weer. Was er in Barcelona nog sprake van een feest van het Dream Team met de supporters, in Amsterdam werd heel Ajax erbij betrokken. Spelers, supporters, de koffiejuffrouw, materiaalman, ballenjongens, iedereen.

Omdat Ajax een jaar later honderd jaar zou bestaan, wilden we de club niet voor de voeten lopen en besloten de wedstrijd het thema 'Dertig jaar finales' te geven. Alle spelers die ooit een internationale finale hadden gespeeld werden uitgenodigd. Het ging om vijftig voetballers, van Piet Keizer tot Bryan Roy, van Johan Neeskens tot Aron Winter en van Marco van Basten tot Dennis Bergkamp. De avond moest er een vol nostalgie worden. Met alleen voetbal. Daar waar Ajax voor staat. Dus werd er geopend met de oude glorie, daarna één helft van Ajax tegen FC Barcelona, en werd de avond afgesloten met 45 minuten van Ajax Internationaal tegen de Spaanse kampioen. Ajax Internationaal bestond uit ex-Ajacieden die in het buitenland voetbalden.

Net als in Barcelona werd het ook in Amsterdam één groot feest. Met ook nog eens de rentree van Marco van Basten. Na zijn gedwongen afscheid bij AC Milan was hij ver van het veld gebleven, omdat de frustratie over zijn kapotte enkel nog altijd diep zat. Hij had aangegeven niet te willen voetballen, maar hij stelde zich wel beschikbaar voor de aftrap. Alleen toen dat moest gebeuren, zag ik hem nergens. Tot we aan het voetballen waren en ik Marco ineens in voetbalkleding aan de zijlijn zag staan. De chemie van de kleedkamer had hem blijkbaar te pakken gekregen en hij stond klaar om in te vallen.

Het moment was heel bijzonder. Eerst werd het stil in de ArenA, omdat het publiek niet zeker wist of het Marco wel was, maar toen ze dat doorhadden ging de ene supporter na de ander staan en kreeg hij een prachtige ovatie van 50.000 fans.

Later op de avond in het Hilton Hotel werd meteen weer de basis voor een ander idee gelegd. Veel Ajacieden waren naar het hotel gekomen om nog even met z'n allen na te praten. Onder hen ook Søren Lerby en Simon Tahamata. Twee Ajacieden die vanaf de zijlijn hadden toegekeken, omdat ze wel met andere clubs, maar uitgerekend niet met Ajax in een Europese finale hadden gestaan. Daarom waren ze niet speelgerechtigd.

Ik had daar geen goed gevoel bij, omdat dergelijke spelers ook een podium

verdienden. Tot ik een paar weken later de oplossing op een presenteerblad kreeg aangeboden. Aan mijn schoonvader had ik al een paar keer laten weten iets met een eigen stichting te willen doen. Dat zat al in mijn hoofd sinds mijn ervaringen met de Special Olympics in Washington. Ik werd vaak voor allerlei goede doelen gevraagd, maar kreeg zelden inzicht over wat mijn inbreng had opgeleverd, of wat ermee gedaan was.

Daarom had ik in 1997 de Johan Cruyff Welfare Foundation opgericht en met de opbrengst van de benefietwedstrijd van 6 april wilde ik het eindelijk serieus in Nederland gaan opzetten. In eerste instantie met Terre des Hommes, om zo 'het vak' te leren, en mede gefinancierd door de Postcodeloterij.

Tijdens een van onze brainstormsessies kwam het voorstel om iets op te zetten waarbij het topvoetbal een gebaar richting de samenleving zou maken. Als een mooie en bijzondere afsluiting van de twintigste eeuw.

In *De Telegraaf* zou ik het Oranje van de Eeuw kiezen, waarbij lezers de borstbeeldjes van die spelers konden kopen. Via deze actie en de opbrengst uit de beeldjesverkoop konden een jongerenproject in de Amsterdamse Bijlmer en een speciaal cadeau voor het Oranjelegioen gefinancierd worden.

Er was alleen een probleem. Hoe goed de verkoop van de beeldjes ook zou zijn, het zou nooit de totale kosten dekken. Daarom moest er ook een evenement komen. Een erewedstrijd waarin het beste dat het Nederlandse voetbal in de twintigste eeuw had voortgebracht zich nog één keer aan het publiek zou presenteren.

Het werd een prachtig project. Op 21 december 1999 kwamen de beste bondscoaches en internationals uit onze historie nog één keer bij elkaar in de Amsterdam ArenA. Samen met de beste buitenlanders die ooit in de eredivisie hadden gespeeld. Het ene team werd geleid door Rinus Michels, die met zijn assistent Guus Hiddink ruim veertig internationals onder zijn hoede had. Van benjamin Dennis Bergkamp tot nestor Faas Wilkes. Hetzelfde gold voor de 'buitenlanders' onder leiding van Barry Hughes, met Søren Lerby en Simon Tahamata in de ploeg. Het duo dat ons op dit idee had gebracht.

Het werd een waardig afscheid van de twintigste eeuw. Of het nu Ove Kindvall, Ralf Edström of Stefan Pettersson was, allemaal speelden ze in hun shirts van Feyenoord, PSV en Ajax. Net als hun andere ploeggenoten. Dus drie clubs in één team.

De avond werd afgesloten met het cadeau van het Oranje van de Eeuw aan het legioen: de onthulling van de twaalf beelden van de elf beste spelers en de beste bondscoach. Rinus Michels, Edwin van der Sar, Ruud Krol, Ruud Gullit, Frank Rijkaard, Johan Neeskens, Wim van Hanegem, Abe Lenstra, Marco van Basten, Piet Keizer, Faas Wilkes en ik waren in het brons gegoten en we staan met z'n allen nog altijd bij de ingang van het KNVB Sportcentrum in Zeist.

De netto-recette van de Wedstrijd van de Eeuw was ruim één miljoen gulden. Voldoende om in de Bijlmer het multifunctionele sportcomplex Oranjehorst te bouwen.

Het bedrag dat overbleef kwam ten goede aan de Johan Cruyff Welfare Foundation. Maar net zo mooi was de boodschap die we met de internationals hadden afgegeven, door met z'n allen aan te tonen dat er met sport zo veel meer mogelijk is.

Zo waren we altijd bezig hoe we weer iets bijzonders konden bedenken waarmee iets in gang kon worden gezet. Een mooi voorbeeld was ook het Winter Bal. Samen met Jaap de Groot en cabaretier Raoul Heertje had ik het plan opgevat om ooit een voetbalwedstrijd in het theater te organiseren. Gewoon met de benen op tafel bedacht, vanuit het idee dat extreem goede voetballers eigenlijk artiesten zijn en daarom ook geschikt zijn voor het theater. Eerst lachten we erom, tot het in juni 2003 nog zou lukken ook. In het Concertgebouw van Amsterdam en naar aanleiding van het afscheid van Aron Winter, die onder mij bij Ajax had gedebuteerd.

Zijn oude ploegmaat Frank Rijkaard had zich een beetje zorgen gemaakt over hoe Aron zijn carrière moest afsluiten. Vervolgens bleek weer eens dat voetballers elkaar nooit in de steek laten. Zo'n beetje alle spelers met wie Aron bij Ajax, Lazio Roma, Inter Milaan en het Nederlands elftal had gevoetbald, maakten tijd vrij voor zijn afscheid. Van Marco van Basten tot Ronaldo, en van Paul Ince tot Roberto di Matteo. Niet om in een stadion te voetballen, maar in een van de mooiste schouwburgen van Nederland.

Via de Koninklijke Ten Cate werd een kunstgrasmat van 25 bij 25 meter neergelegd waarop in de grote zaal van het Concertgebouw kon worden gespeeld. De vierhonderd gasten namen plaats op het podium waarop normaal gesproken het Concertgebouworkest speelt en de Nederlandse Opera zorgde als 'supporters' voor de juiste sfeer tijdens de wedstrijden die geïnspireerd waren op Arons carrière.

De avond begon met een wedstrijd tussen het team van het door mij gecoachte Ajax van 1987 tegen het door Rinus Michels geleide Nederlands elftal dat in 1988 Europees kampioen werd. Daarna volgde Lazio Roma-Inter Milaan en het programma werd afgesloten met het Ajax van Louis van Gaal tegen de Black Ties. De Black Ties speelden in een zwart shirt met een vlinderdas. Weer zo'n origineel idee, dat perfect paste bij bijzondere voetballers als Ronaldo, Clarence Seedorf en Patrick Kluivert.

Omdat Aron zijn carrière per se wilde afsluiten met een gift aan de gemeenschap, werd besloten om het Winter Bal als kick-off te gebruiken voor een nieuw project van mijn foundation: de Cruyff Courts. Het kunstgrasveld in het Concertgebouw kon gelijk mooi worden gebruikt als eerste Cruyff Court in Winters woonplaats Lelystad.

Het werd een geweldige avond. Iedere speler kwam via de rode loper het veld op en de scheidsrechter had een smoking aan. Ook het Winter Bal zou de hele wereld over gaan. CNN zond het uit en zelfs de internationale krant *Herald Tribune* schreef er een mooi verslag over.

Dit zijn natuurlijk meer dan alleen leuke herinneringen, want uit een paar zogenaamde feestavonden zijn toch heel serieuze dingen tot stand gekomen. Via de 6ix's

werd het idee voor de Cruyff Court in de week gelegd, door de erewedstrijd bij Ajax en de Wedstrijd van de Eeuw werd de Cruyff Foundation serieus op de kaart gezet, en mede dankzij het Winter Bal kon het eerste Cruyff Court worden aangelegd. Inmiddels zijn deze speelveldjes over de hele wereld te vinden.

Niet meer voetballen, maar toch met van alles bezig zijn en daar iets extra's mee bereiken. Zo simpel en leuk kan het dus zijn.

HOOFDSTUK 19

Veel minder leuk zijn mijn ervaringen met bestuurders. Terwijl ik voor mijn gevoel wel altijd van goede wil ben geweest. Ook nadat ik als coach was gestopt en aan de zijlijn stond. In die tijd kwamen er toenaderingen van zowel Ajax als Barcelona. Soms ging het een tijdje goed, vaak niet.

Laat ik het zo zeggen: de ene keer is de band met de club beter dan de andere keer. Dat heeft veel met de voorzitters te maken. Met Michael van Praag bij Ajax en Joan Laporta bij Barcelona heb ik altijd een prima relatie gehad. Zo heeft Ajax me in 1999 tot erelid benoemd en dan kun je twee dingen doen: of je bent alleen erelid door het speldje te dragen, of je kunt als erelid proberen om een bepaalde waarde voor de club te zijn. Alleen als je merkt dat anderen binnen de club anders over die waarde denken, dan moet je je uiteindelijk weer gaan gedragen alsof je alleen dat speldje draagt.

Met Ajax heb ik in die periode twee keer mijn neus gestoten. Eerst in 2000 bij de aanstelling van Co Adriaanse, en in 2003 met de benoeming van Louis van Gaal als technisch directeur. Tweemaal werd ik benaderd om advies te geven, maar twee keer kwam ik er later achter dat alles al besloten was en dat ik als alibi voor een al genomen besluit was gebruikt.

Toen ik in 2000 werd gevraagd om een geschikte kandidaat te noemen, heb ik de naam van Frank Rijkaard laten vallen. Frank deed het als bondscoach uitstekend en had met het Nederlands elftal eigenlijk het EK moeten winnen. Door in de halve finale tegen Italië twee keer een penalty te missen en daarna nog een paar tijdens de strafschopperserie, werd de ploeg uitgeschakeld. Maar het team had wel fantastisch gevoetbald. Daarom mijn keuze voor Rijkaard.

Om er later achter te komen dat een paar weken voor mijn gesprek al een principeakkoord met Co Adriaanse was bereikt. Vooropgesteld, ik heb niets tegen Adriaanse, maar laat mij dan met rust. Toen ik daar iets van zei, werd via de media door de clubleiding gecommuniceerd dat het belang van Ajax boven alles gaat. Maar wie bepaalt eigenlijk wat het belang van Ajax is? Als dat op dezelfde manier wordt gedaan zoals mij is overkomen, dan lust ik er nog wel een paar.

Drie jaar later gebeurde hetzelfde met de benoeming van de nieuwe technisch directeur. Ronald Koeman deed het uitstekend als coach, maar ineens las ik in de krant dat ik adviseur van Ajax was geworden; een paar dagen later werd ik door het bestuur gevraagd hoe ik over de functie van technisch directeur dacht en wie ik als mogelijke kandidaat zag.

Tijdens dat gesprek hebben directeur Arie van Eijden en voorzitter John Jaakke tot drie keer toe gevraagd of ik tegen Louis van Gaal was, en drie keer heb ik geantwoord dat het er helemaal niet om ging of ik voor of tegen Van Gaal ben, maar om het type technisch

directeur waar Ajax op dat moment de meeste behoefte aan had. Dat heb ik met allerlei voorbeelden proberen duidelijk te maken. Maar ja, als de keuze al is bepaald, dan kan er natuurlijk op allerlei manieren naar me geluisterd worden.

Later werd Van Gaal aangesteld, maar mijn klomp brak toen hij zelf aangaf al maanden voor mijn gesprek voor de functie gepolst te zijn. Hij bleek zelfs al akkoord te zijn gegaan voor mijn onderhoud met de club. Met andere woorden, de keuze was ook toen al bepaald. Dus is de vraag waarom er met mij zo'n spel moest worden gespeeld? Waarom was ik ineens adviseur, waarom moest ik ineens meedenken over de aanstelling van een technisch directeur, waarna dat gesprek binnen een dag op straat lag?

Ik kreeg er helemaal de smoor in toen ik hoorde dat voor het gesprek met mij de keuze voor de nieuwe technisch directeur ook al in alle geledingen van de club was besproken. Maar met wie dan? Eerst bij die mensen van wie je weet dat ze geen oppositie zijn? En als dat is gebeurd, dan ongemerkt anderen bij je keuze betrekken, zoals mij bijna was overkomen?

Maar het ergste was natuurlijk dat er een puur technische beslissing werd genomen door mensen die daarvoor niet de capaciteiten hebben. Toch is het allemaal zogenaamd in het belang van Ajax gebeurd. Zoals het ook in het belang van Ajax was dat Van Gaal en ik ons moesten verzoenen. Nadat we eerst in het belang van Ajax lijnrecht tegenover elkaar werden gezet. Waarom eigenlijk? Had me erbuiten gelaten en had je ding gedaan.

Bovendien was er geen enkele aanleiding om de werksituatie voor Koeman te veranderen, want hij functioneerde uitstekend. Maar de clubleiding vond dat Koeman en zijn assistenten Ruud Krol en Tonny Bruins Slot zich te veel isoleerden, waardoor het bestuur te weinig zicht had op wat er binnen de selectie gaande was. Ik herkende dat uit mijn ervaringen met Núñez bij Barcelona. Ook een bestuurder die de kleedkamer binnen wilde dringen.

Met de aanstelling van Van Gaal hoopten de bestuurders meer grip op Koeman te krijgen, terwijl hij kampioen was geworden, de beker had gepakt en de kwartfinales van de Champions League had gehaald. Net zoals dat mij overkwam in 1987 na het winnen van de Europacup II, werd van bovenaf weer iets dat goed was kapotgemaakt. Binnen een jaar kregen ze dat voor elkaar. Van Gaal was gefrustreerd opgestapt en hetzelfde gold voor Koeman. Allebei slachtoffers van spelletjes. Bedacht door mensen die nog altijd bij Ajax betrokken zijn.

Maar voor mij zijn zij niet Ajax. Ik hou van de club waarmee ik ben opgegroeid. Dat is voor mij Ajax. Alle problemen en irritaties glijden daarom meteen van me af als ik de kantine binnenloop. Als ik ernaartoe ga, dan weet ik bij voorbaat al dat het gezellig wordt. Dat is me nog steeds veel waard. De rest kan me eigenlijk gestolen worden.

Hetzelfde geldt voor Barcelona. Waar bestuurders ook nog eens onderdeel zijn van het politieke spel binnen Catalonië. Ik heb daar nooit aan meegedaan. Hoewel ik, vooral

in de tijd van Franco, heb meegemaakt dat men verlangde dat je je uitsprak vóór Barcelona en tegen Madrid. Zo'n standpunt deed ertoe. Probleem met mij was alleen dat ik regelmatig iets creëerde wat ik zelf helemaal niet doorhad. Ik was nog te jong, te apolitiek, onvoldoende opgeleid of hoe je het ook noemen wilt.

Pas aan het einde van 1974 begon ik het een beetje te begrijpen. Dankzij het bestuurslid Armand Carabén, die een superieure intelligentie had en heel goed kon uitleggen waarom iets gebeurde, en waarom er tegenstellingen waren. Dat begon al met de Catalaanse taal, die verboden was vanuit Madrid. En niet alleen de spreektaal, maar ook bijvoorbeeld Catalaanse namen waren verboden. Zoals gezegd merkten wij dat toen we onze zoon Jordi aanvankelijk geen Jordi mochten noemen. Dat was voor ons onacceptabel. Zoiets bestond in onze denkwijze niet.

Maar ook in Barcelona liet ik me door niemand iets opdringen. Gedroeg me zoals ik in Amsterdam was opgevoed, als kind van na de oorlog. Iedereen van mijn generatie werd beïnvloed door de Beatles, die anders waren en hun eigen ding deden. Op sport- en voetbalgebied deed ik dat. Dat botste met de situatie binnen Catalonië. Ik wilde veel dingen best begrijpen, maar hoe ik er ook over nadacht, ik begreep het niet.

Carabén was de eerste die tegen me zei dat ik me niet moest afzetten. Dan zei ik weer: 'Maar dit is belachelijk.' 'Dat klopt,' antwoordde Carabén dan, 'maar zo zijn ze opgevoed.'

Later zei oud-minister Pieter Winsemius hetzelfde: 'Jij bent het er niet mee eens en ik ben het er niet mee eens. Alleen die man zit er al twintig jaar en is zo opgevoed. Die doet gewoon zoals hij opgevoed is. En dat wij dat niet in orde vinden, ja, dat vinden wij en dat is ook zo, maar je mag deze mensen niks verwijten. Wel kun je proberen om dingen te veranderen.'

Mensen als Carabén en Winsemius gaven mij de nuances aan waardoor ik het probleem uiteindelijk ging zien.

Zo kijk ik nu ook tegen de huidige situatie in Catalonië aan. Waar, net als veertig jaar geleden, de discussie wordt gevoerd om wel of geen afstand van Spanje te nemen. Het is fiftyfifty. Met andere woorden, bij een afscheiding wordt het volk verdeeld. Is dat dan wat je zoekt?

Als Nederlander ben je natuurlijk gewend aan het poldermodel. Altijd met iedereen ouwehoeren en uiteindelijk kom je tot elkaar. Dat is hier nooit geweest. Niemand heeft ooit water bij de wijn willen doen. Geen mens. Niet wie apart willen, niet wie samen willen en niet wie in Madrid zitten. Maar als je geen meerderheid hebt, zul je toch moeten samenwerken. En als je moet samenwerken, dan zul je je toch ook in de problemen van de ander moeten verdiepen. Daarom is het op het ogenblik heel interessant om die politieke verslagen te lezen. Om te kijken wie het eindelijk snapt.

Inmiddels steken mensen hun vinger op om president te worden. Dan zie ik de houding van bepaalde politieke partijen die denken: zonder mij kun jij niet regeren, dus ik

wil mijn hele portie hebben. Alleen moet je de hele portie niet willen hebben. Dat moet je niet willen. Dus doe een stap terug en probeer vanuit het hele volk te denken. Verplaats je daarin. Het lijkt mij dat je dan tot de conclusie komt dat alles helemaal niet zo ver uit elkaar ligt. Maar goed, ik volg het allemaal, maar heb er natuurlijk geen verstand van.

Toch komen bepaalde zaken belachelijk op me over. Zo is veel talen leren het maximale wat je kinderen in de opvoeding kunt meegeven, zodat ze met iedereen kunnen communiceren. Om zo hun algemene ontwikkeling te optimaliseren. Maar hoe kan er dan worden vastgesteld dat één uurtje Catalaans op school meer dan genoeg is? Waarom niet twee of drie uur? Het is toch een rijkdom als iemand een extra taal beheerst? Tenminste, dat lijkt mij. In mijn opvoeding is het altijd zo geweest: 'Jongens, ga reizen en leer je talen, zodat je met iedereen kunt communiceren. Want als je met iedereen kunt praten, dan kun je wel of geen begrip creëren.'

Dat ik bondscoach van Catalonië werd was van mij uit natuurlijk niet een politiek signaal. Maar dat werd het uiteindelijk wel. Daarom was het eigenlijk een mix van een hoop dingen. Allereerst is het geen officiële functie. Het gaat om een wedstrijd tussen A en B, en ik ben de trainer van een van de twee ploegen. Maar dan komt het, en ontstaat er een mix van een heleboel dingen. Aan het eind van de rit, toen politici zich steeds meer gingen bemoeien met ons team, kreeg het steeds meer een politieke lading. Ik denk dat je dat juist niet moet doen. Beter is om er goed over na te denken hoe je ermee omgaat. Natuurlijk is het mooi om de Catalaanse trots te versterken. Is helemaal niks mis mee. Maar daarnaast mag je nooit het sportieve aspect uit het oog verliezen. Het stadion moet vol zitten met Catalanen, maar die moeten niet alleen voor die vlag komen, maar ook voor het voetbal.

Want het Catalaans elftal wint alleen aan kracht zolang er goede voetballers zijn. Vallen die weg, dan is het effect meteen een stuk minder. Dus de politiek heeft er pas iets aan als het sportief klopt. Dat bedoel ik ook met een mix van een heleboel dingen.

Neem alleen de voetballers. Die zitten midden in het seizoen van hun eigen club, en het belangrijkste voor die belangrijke spelers is niet de politiek. Misschien denken ze ook wel na over de politiek, maar op zo'n avond van een wedstrijd zijn ze ook bezig om te voorkomen dat ze geblesseerd raken. Dus alles wat eromheen zit is leuk en aardig, maar de enige obsessie is: hoe ga ik die wedstrijd spelen, hoe ga ik 'm winnen en hoe krijg ik geen blessures. Zo dacht ik ook als bondscoach met de spelers mee. Er zat veel poespas omheen, maar als iemand iets breekt of scheurt, dan heb je pas echt een groot probleem.

Ik voel mee met de Catalanen. Heb een groot gevoel met ze. Maar ik ben Nederlander. Dat blijft. Ik hou mijn mond niet, en doe waar ik trek en zin in heb. Met alle beperkingen erbij. Het is dus niet zo dat ik ergens achteraan loop. Ik kan redelijk over de dingen nadenken en op het moment dat er iets gebeurt, dan zeg ik het niet vanuit de Catalaan of vanuit de Nederlander, maar vanuit mijzelf. Vanuit de vrijheid van denken die je in Nederland mee hebt gekregen. Dat is natuurlijk een heel belangrijk gegeven, dat je in je hoofd vrij kunt zijn om te denken wat je wilt. Dat ik niet bang hoeft te zijn als ik iets zeg,

dat er dan dit of dat gebeurt.

Die houding heeft me met veel bestuurders wel problemen opgeleverd. Het kostte me bij Ajax en Barcelona mijn baan, maar allebei de voorzitters zijn later zichzelf tegengekomen. Allebei hebben ze hun club ook nog eens in de problemen gebracht.

Wat dat betreft mag Barcelona Joan Laporta heel dankbaar zijn. Hij werd voorzitter in 2003 en terwijl de toenmalige leiding van Ajax me als adviseur in de maling nam, speelde hij wel open kaart met mij. Het begon allemaal toen Laporta mij advies vroeg over wie hij als trainer en technisch directeur moest aanstellen. Toen die posities door Frank Rijkaard en Txiki Begiristain waren ingevuld, gingen zij de club tegen het licht houden. Daarbij fungeerden veel oud-spelers als adviseurs. Daar kwam geen commissie aan te pas, waardoor het heel efficiënt en snel werkte. We waren er eigenlijk zo uit.

Barcelona heeft er nu nog profijt van.

HOOFDSTUK 20

Ik ben een kind van Ajax en ben van Barcelona gaan houden. Daarom ben ik de laatste tien jaar ook betrokken geraakt bij de reorganisaties van beide clubs. Door Barcelona werd ik gevraagd en Ajax is me overkomen. In Barcelona lukte het in drie jaar, bij Ajax uiteindelijk niet omdat de reorganisatie niet voor honderd procent werd ingevuld. Dan werkt het niet. Ook dat is een optelsom.

Een groot verschil is dat Ajax vanwege de beursgang een bedrijf is, en Barcelona nog altijd een club. In Amsterdam kreeg ik te maken met directeuren en commissarissen, en in Barcelona met één voorzitter. Dat laatste werkt veel directer, omdat commissies of platforms overbodig zijn. Ajax kent veel meer procedures en daardoor is er ook meer tijd nodig.

Het mooie is dat het hele verhaal met Barcelona en uiteindelijk Dream Team II begonnen is met de speler met wie ik eigenlijk mijn eerste botsing heb gehad. Maar na zijn vervelende vertrek in 1987 bij Ajax zijn Frank Rijkaard en ik steeds meer naar elkaar toe gegroeid. Ik denk dat zoiets een kwestie van tijd is. Op een gegeven moment ontstaat er een bepaalde rust, waardoor je op een andere manier in de volgende fase van je leven komt.

Laat ik het zo zeggen: allebei hebben we ervan geleerd. We stonden aan het begin van iets, hij als speler en ik als coach. Maar daarna hebben we ons wel ontwikkeld. Frank zeker. Zowel als speler en als coach. Daarom was het mooi dat ik Barcelona-voorzitter Joan Laporta kon adviseren om hem aan te trekken als coach. Niet alleen omdat ik Frank waardeer, maar ook omdat ik weet wat hij kan.

Want voor alle duidelijkheid, op het niveau van Barcelona geef je niets cadeau. Dat kun je niet maken. Niet richting de club en niet richting de persoon die het moet doen. Daarom heb ik eerst goed nagedacht over de situatie bij Barcelona. Wat heeft de club nodig en wat moet de nieuwe coach gaan doen?

Frank voldeed aan alle voorwaarden. Qua imago, hij spreekt zijn talen en heeft overal aan de top gespeeld. Dat is dan zijn voetbalkant, waar niets op valt af te dingen. Bovendien heeft hij uitstraling en had hij met Henk ten Cate een goede assistent. Ook een coach die ik altijd met interesse heb gevolgd. Want overal waar hij werkte gebeurde er iets. Ik hou daar wel van. Er zat tussen Frank en hem daarom een goed evenwicht.

Maar het grote voordeel was natuurlijk dat Laporta als voorzitter eigenlijk altijd voetballers naar voren schoof en altijd de voetballers de voetbalbeslissingen liet nemen. In al die jaren is Laporta eigenlijk de uitzondering op de regel geweest. Dus niet iemand die zegt: 'Ik ben de voorzitter, dus ik beslis.' Hij was daarin heel duidelijk naar ons toe: 'Dit is het probleem, ga zitten en los het op.' Dus iemand die net zo dacht als wij. Dat deed hij uitstekend en Laporta komt ook de eer toe het proces van Dream Team II in gang te

hebben gezet. Die hele successerie.

Nadat ik de namen van Frank Rijkaard en Txiki Begiristain had voorgesteld als trainer en technisch directeur, kwam hij meteen in actie en was het snel geregeld. Zo hoort het ook. Iedere keer opnieuw verbaas ik me erover hoe er over trainers geoordeeld wordt en wie dat doen. Daarom zie je ook voortdurend dat er bij dergelijke keuzes de grootste blunders worden begaan. Beslissingen die genomen worden door bestuursleden of directeuren die totaal niet begrijpen welke afwegingen er primair gemaakt moeten worden. Het zijn besluiten op basis van interviews en lobbyen in bestuurs- of directiekamers. Met soms rampzalige gevolgen, waarbij te vaak de trainers in kwestie sneuvelen en de beleidsbepalers zelf buiten schot blijven.

Zo kan iemand een fantastische jeugdtrainer zijn, maar een dramatische hoofdcoach. Of iemand kan perfect werken bij een subtopper, maar aan de echte top door het ijs zakken. Andersom kan ook. Een trainer kan totaal niet aarden bij een kleine club, maar wel bij een topclub. Zoals niet iedere hoofdtrainer automatisch ook een geschikte technisch directeur is.

Ik wil hiermee aangeven dat er een enorme mensenkennis op het gebied van trainers vereist is om de juiste persoon op de juiste plaats te krijgen. Daarom ben ik iedere keer opnieuw verbijsterd als ik zie wie er bij veel clubs dergelijke knopen mogen doorhakken. Keuzes met enorme gevolgen, waarbij schade wordt opgelopen die nog jaren doorwerkt. Op die manier worden miljoenen verspild, en worden trainers en zeker ook voetballers onnodig beschadigd.

Zo is een jeugdtrainer in de eerste plaats iemand die moet kunnen opvoeden. Het grote gevaar tijdens deze 'opvoeding' is de jeugdtrainer die de speler dingen gaat afleren, in plaats van iets bij zo'n jongen bij te schaven. Een voorbeeld. Iemand die te veel pingelt, moet je niet het pingelen verbieden, maar hem bijvoorbeeld tegenover een grote en fysiek sterke tegenstander zetten. Als hij dan een paar keer flink is aangepakt, dan leert hij vanzelf om een bal op tijd af te spelen.

Verder zit je natuurlijk met de leeftijden van jeugdspelers. Jongens in de vroege puberteit vereisen een andere benadering dan spelers van 16, 17 jaar die op de drempel van de A-selectie staan. Daar kun je niet zomaar een jeugdtrainer op zetten.

Zoals je ook niet zomaar een hoofdtrainer kunt aanstellen. Een hoofdtrainer bij een club bovenin of in de subtop of onderin, het zijn vaak drie totaal verschillende types trainer. Niet alleen verschilt de kwaliteit van de spelers enorm, je krijgt ook met een totaal ander spanningsveld te maken.

Een technisch directeur is weer iemand die de rode draden, die vaak traditioneel door de club heen lopen, uitzoekt en bewaakt. Een kwestie van goed communiceren met de mensen aan het front en het goed aansturen van de trainers. Het is absoluut dodelijk voor een organisatie als een technisch directeur deze lijnen negeert en zijn eigen plan gaat

trekken.

Daarom kan ik me nog altijd enorm irriteren als ik zie wie waar wordt aangesteld, terwijl je op voorhand al weet dat het niet gaat werken. Dan ontstaat vaak ook nog het probleem dat juist de beslissingnemers de boel veel te lang de boel laten, om te voorkomen dat ze zelf voor schut gaan. Op het moment dat de beslissing eindelijk wordt teruggedraaid is het vaak al te laat en zit de club met de brokken.

Bij Barcelona was dat niet het geval. Hoewel Rijkaard een moeilijke start had. Dat was niet zo vreemd en ik werd er ook niet door verrast. Je kunt niet verwachten dat als je iets totaal anders wilt, het binnen een paar weken al werkt. Natuurlijk heb ik in deze fase contact met hem gehad. Dat is niet meer dan normaal. Als vrienden probeer je elkaar altijd te helpen als dat nodig is. Maar voor alle duidelijkheid: van inmenging van mijn kant in het technisch beleid was geen sprake. Ondanks het moeizame begin was de boel bij Frank in goede handen. Hij was bij Ajax met ons spelsysteem opgegroeid en heeft daar, door zijn latere ervaringen bij AC Milan, zijn eigen inzicht aan kunnen toevoegen. Zijn bagage was ook enorm. Voor mij is hij een van de beste allround-voetballers die ik ooit gezien heb. Hij kon als de beste verdedigen, organiseerde het middenveld en had ook nog scorend vermogen. Dat zat allemaal in één persoon, die bovendien over de juiste mentaliteit beschikte en een goed stel hersens had. Dat hij me af en toe belde om te klankborden, onderstreept alleen maar zijn professionaliteit.

Dat is ook tekenend voor het Barcelona onder Laporta. Vanwege alle politiek die binnen en rond de club bedreven wordt, is Barcelona altijd een rommelende vulkaan. Joan heeft daarom geweldig werk geleverd door alle politieke issues te controleren en bij de coaches en spelers weg te houden. Waardoor zij helemaal gefocust konden zijn op de opbouw van het elftal.

En kijk maar naar het resultaat. Binnen een paar maanden begon het te lopen, begon het publiek erin te geloven en kwamen de resultaten. Maar cruciaal was dat er weer een voetbalbasis was gelegd waarmee Barcelona een voorbeeld werd.

Het belangrijkste is geweest om op de moeilijke momenten naast elkaar te blijven staan. Loyaliteit als het er echt op aankomt. Bij clubs als Ajax en Barcelona is dat hard nodig. Niet alleen in slechte tijden, maar zeker ook als het goed gaat.

Toen het na een maand of vier onder Rijkaard ging lopen, kwamen er ineens de verhalen dat ik boven op de selectie zou zitten. Dat ik zelfs af en toe de kleedkamer binnen zou glippen en de club met adviezen zou bombarderen. Terwijl ik er maar twee keer was geweest, nooit me bij de kleedkamer had gemeld, al helemaal niet tijdens de wedstrijd, en precies één keer met de technisch directeur had gesproken. Toen hebben we het niet over spelers gehad, dus heb ik me ook nooit met de transfers bemoeid.

Maar als je dan ziet wat er in de media allemaal bij werd gehaald. Maar niet alleen dat. Eerst schreven ze complete onzin op, waarna het in radio- en tv-programma's als item

werd besproken. Zo draaide het circus steeds hetzelfde nummer af. Ondanks het feit dat de ploeg van Rijkaard steeds beter ging voetballen en presteren.

Terwijl het allemaal heel simpel was. Zowel de trainer als de voorzitter zijn goede vrienden van me. Als ze ergens mee zitten, dan kan het weleens gebeuren dat ze me bellen om mijn mening te vragen.

Toch vond een deel van de Catalaanse pers dat dit niet kon. Het zou slecht zijn voor de club. De kritiek had ook niets met voetbal te maken, maar alles met het krijgen van invloed. Daarom werd geprobeerd ons tegen elkaar uit te spelen.

Maar goed, zoiets hoort bij Barcelona en het is de kunst dat binnen de club iedereen het hoofd koel houdt. Daarin gaf Laporta altijd het goede voorbeeld, waarmee hij ook voor stabiliteit zorgde.

Wel was opvallend dat juist in die moeilijke beginfase de latere opvolger van Laporta de zwakke schakel bleek te zijn. Sandro Rosell was door Laporta als vicevoorzitter binnengehaald, maar botste al snel met hem omdat hij na een paar maanden al van Rijkaard afwilde. Als directeur van Nike had hij een goede band met de Braziliaanse bondscoach Scolari, die hij naar Barcelona wilde halen.

Dat bedoel ik dus. Binnen een kleine groep was besloten om met Barcelona een nieuwe weg in te slaan en daarvoor waren bepaalde types hoofd opleidingen, coach en technisch directeur nodig. Die keuze was heel duidelijk gemaakt en dan moet je daar ook aan vasthouden.

Rosell wilde daar na een paar maanden weer vanaf en voor een totaal ander type coach gaan, en dus ook voor een andere manier van voetballen. Toen de successen uiteindelijk kwamen, stond hij natuurlijk alleen. Ook Rijkaard was niet vergeten hoe Rosell erin stond toen hij even de steun van bovenaf nodig had. Rosell was een stoorzender binnen het proces en daarom trok hij na twee jaar zijn conclusies en vertrok.

In vijf jaar tijd hebben Frank, Henk ten Cate en later ook Johan Neeskens fantastisch werk geleverd. Niet alleen werd veertien jaar na Dream Team I in 2006 weer de Champions League gewonnen, ook was de manier van voetballen verfijnder geworden. Een lijn die zijn opvolger Pep Guardiola vanaf 2008 zou doortrekken. Pep had in 2007 het noodzakelijke trainersdiploma gehaald en werd meteen aangesteld als coach van Barcelona B.

Daarmee leverde Barcelona weer het bewijs dat goed en attractief voetbal ook resultaten kan opleveren. Daardoor krijgen successen ook meer impact. Omdat miljoenen liefhebbers vooral van het voetbal willen genieten, willen genieten van het mooie dat onze sport te bieden heeft. Frank Rijkaard en Pep Guardiola hebben dat weten te realiseren, en daarmee hebben ze bij Barcelona de mooiste denkbare erfenis achtergelaten.

In maart 2010 moest ik er zelf ook aan geloven. Ineens was er het telefoontje van Barcelona, met de mededeling dat ik unaniem tot erevoorzitter was benoemd. Dan wil je

ook het waarom weten. Het bleek alles te maken te hebben met hoe ik het voetbal bij Barcelona en in Spanje beïnvloed en veranderd heb. Als speler en vooral als coach. Een manier van voetballen die tot het Spaanse nationale elftal aan toe was doorgetrokken.

Als je dat hoort, dan is dat niet alleen mooi, het maakt je ook trots. Maar ook de leiding van Barcelona onder Laporta komt veel eer toe. Ze gaven me altijd het gevoel dat ik serieus genomen werd, zonder dat alles klakkeloos werd overgenomen. Dat is trouwens het laatste wat ik zou willen.

We gingen gewoon volwassen en eerlijk met elkaar om. Daarom stond ik ook altijd klaar als ze wilden praten. Of het nu de aanstelling van een nieuwe trainer betrof of het gratis weggeven van de shirtsponsoring aan Unicef. Vooral dat laatste was omstreden, maar ik vond het juist een uitstekend initiatief. Een actie die stijl uitstraalde en zoiets past bij een club als Barcelona.

Net zoals de benoemingen van eerst Frank en later Pep. Twee voetballers met wie ik gewerkt heb toen ik trainer was bij Ajax en Barcelona. Toen Laporta me vroeg waarom hij ze moest aanstellen, heb ik aangegeven dat ze niet alleen weten welk type voetbal bij de club past, maar ook dat ze een rustige en intelligente uitstraling hebben.

Wat ik daarmee bedoelde kan iedereen nu nog zien. Guardiola wint niet alleen, het gaat vooral om de manier waarop en hoe stijlvol hij daar zelf mee omgaat. Net als Rijkaard is hij een voorbeeld voor de jeugd. Een enorm positieve uitstraling die ook afstraalt op de club waar hij werkt.

In die periode heb ik mij bij Barcelona enorm thuis gevoeld. Zowel de trainer als de technisch directeur had onder mij gespeeld, en met de voorzitter had ik al een band voordat hij benoemd werd. Allemaal zijn het mensen die met Barcelona zijn opgegroeid. Dat is ook uit de contractbesprekingen gebleken. Zo nam Guardiola met een relatief laag salaris genoegen en ging pas extra verdienen zodra er gepresteerd werd. Dat hij daarmee akkoord ging, gaf aan dat Guardiola eerst clubman is en daarna pas coach.

Deze formule heb ik overigens bij Ajax geleerd. Ik ben in Amsterdam opgevoed met het principe van een laag basissalaris en hoge premies bij extra inkomsten. Zo voorkomt de club dat het geld uitgeeft dat eerst nog moet worden verdiend. Zo blijf je financieel gezond.

Het was heel prettig om te ervaren dat het ook bij Barcelona zo kon. De club maakte echt z'n eigen beleid, maar gaf me wel het gevoel dat mijn mening ertoe deed. Zo bleef ik niet alleen direct bij de club betrokken, ik bleef me ook verantwoordelijk voelen. Dat zie je ook terug in de houding van Guardiola. Het gaat eerst om de club, wetende dat als dat goed zit de rest vanzelf komt. Het voelde daarom heel goed om van zo'n club erevoorzitter te zijn.

Toch liep het weer anders. Een paar maanden later had Joan Laporta zijn maximale termijn als voorzitter bereikt en kozen de socios Sandro Rosell als zijn opvolger. Daarmee

keerde de politiek weer terug binnen de club. Na een paar weken werd ik alweer gedwongen mijn erevoorzitterschap in te leveren. Toen ik in de krant las dat het nieuwe bestuur mijn eretitel voor de eerste vergadering op de agenda had gezet, was ik meteen op mijn hoede. Toen ik vervolgens hoorde dat de nieuwe voorzitter overwoog een advocaat te raadplegen om te onderzoeken of de toekenning ervan wel volgens de regels was gegaan, heb ik meteen mijn conclusies getrokken en het erevoorzitterschap teruggegeven.

Hier was sprake van een wraakactie richting het vorige bestuur en daarmee waren de politieke spelletjes weer volop actief binnen Barcelona. Ook iemand als Guardiola kon daar niet tegen en het verbaasde me niet dat hij twee jaar later besloot om bij Barcelona te stoppen. Ondanks alle successen.

Maar gelukkig was het beleid van Guardiola inmiddels zo in de club verankerd dat het nog jaren zou doorwerken. Zijn spelsysteem was een wezenlijk onderdeel van de clubfilosofie geworden. Precies wat ik me had voorgenomen toen ik in 1988 zelf bij de club begon. Een grote club, met veel geld, maar zonder prijzen en kleurloos voetbal. Het is mooi om te zien hoe het stokje daarna door iedereen is doorgegeven. Eerst van mij richting Rijkaard en daarna via Frank aan Pep, die het proces op fantastische wijze en weer op zijn geheel eigen manier heeft voortgezet. Waardoor Barcelona een instituut is geworden. Een club die symbool staat voor een unieke filosofie in het voetbal.

HOOFDSTUK 21

Het zou natuurlijk prachtig zijn geweest als Ajax met Barcelona was meegegroeid. Vooral omdat Ajax qua voetbalfilosofie een voorsprong van jaren had. Met dank aan mijn trainers Jany van der Veen en Rinus Michels, die een combinatie van technische ontwikkeling en professionaliteit perfect lieten samenvloeien.

Hoewel ik als adviseur een paar keer in de maling was genomen, heb ik in 2008 nog een poging gedaan om de jeugdopleiding te reorganiseren. Marco van Basten was als trainer aangetrokken, maar bleek toen puntje bij paaltje kwam weinig trek te hebben om de visie uit te rollen. Hij zat er vooral mee dat hij dan als coach direct zou moeten beginnen met de vervanging van diverse trainers. Daarna werd er gesuggereerd dat de relatie tussen Marco en mij onder druk stond, vanwege het meningsverschil dat we hadden over de aanpak van de opleiding.

Dat was op dat moment niet waar. Om zowel praktische als sociale redenen wilde ik voor 1 april knopen doorhakken. De trainers om wie het ging moesten tenslotte op tijd weten waar ze aan toe waren. Ze hadden dan nog voldoende tijd om naar iets anders op zoek te gaan en zelf kon Ajax de mensen halen naar wie de club op zoek was. Deed je dat niet voor de wettelijke deadline van 1 april, dan had je nog een seizoen op dezelfde manier door moeten gaan en dat was kostbaar tijdsverlies.

Marco vond het allemaal te snel gaan en ging daarin niet met mij mee. Toen ik hem niet kon overtuigen ben ik afgehaakt. Natuurlijk was ik daar teleurgesteld over, maar het zou van geestelijke armoede getuige als dat een streep door onze vriendschap zou halen.

Toch werd de betrokkenheid met Ajax daarna minder, maar dat lijkt me logisch. Zo'n vijf keer per jaar ging ik even langs het jeugdcomplex De Toekomst, meestal om naar een wedstrijd van het tweede of de A1 te kijken of een training mee te pikken. Ervoor en erna ging ik even kletsen aan de stamtafel achter in de kantine. Vroeger hadden we het altijd over naar 'achter' gaan als we Voorland bedoelden; dat waren de velden met kantine waar de lagere elftallen trinden en hun wedstrijden speelden, gelegen aan de achterkant van stadion De Meer. Die benaming 'achter' werd nu toegepast op De Toekomst, dat tenslotte ook min of meer achter de ArenA ligt. Daar trof ik nog altijd de mensen met wie ik bij Ajax ben opgegroeid, de mensen die voor mij de club zijn.

Aan de stamtafel stond, net als vroeger in De Meer, altijd het voetbal centraal. Met soms heftige discussies over hoe de situatie bij Ajax kon worden verbeterd. Daar werd ook aangegeven dat het niet de goede kant op ging, en dat er steeds meer werd losgelaten waar Ajax voor stond. Met z'n allen konden we soms niet begrijpen hoe makkelijk mensen binnen de club afstand hadden gedaan van bepaalde vaste waardes.

Intussen ging ik me steeds meer irriteren aan al die opmerkingen van trainers dat het Nederlands positieospel en de technische vaardigheid zo fantastisch waren. De tranen

schoten me soms in de ogen als ik zag met welke basistechniek sommige voetballers zich aan de top konden handhaven. Ook de veldbezetting werd een steeds groter probleem. Terwijl het zo simpel is: bij balbezit maak je het veld groot en bij balverlies maak je het weer klein. Dat is een abc'tje dat je vanaf de jeugd kunt aanleren. Spelers kunnen daar van jongs af aan vertrouwd mee worden gemaakt.

Alleen wordt het een probleem als je overal voetballers vandaan haalt die dat in hun opleiding niet hebben meegekregen. Dan zie je verdedigers bij balverlies teruglopen, in plaats van naar voren druk op de bal te zetten. Als het dan fout gaat, roep je voor het hele elftal de problemen over je af. Als een verdediger te vroeg en te snel terugloopt, komt het middenveld te zwemmen en komen uiteindelijk ook de aanvallers geïsoleerd te staan. Door één verkeerde actie is de balans weg en stort het hele elftal in elkaar.

Het probleem zat 'm vooral in de manier van trainen. De club hing een bepaalde visie aan en in die geest werden de elftallen opgeleid. Maar niet het individu. Wat dat betreft werd en wordt er te veel vanuit de groep gewerkt en te weinig via persoonlijke trainingen, terwijl door het verdwijnen van het straatvoetbal een jonge speler zo'n tien uur per week minder aan de basis werkt. Omdat er te veel met de groep vanuit de clubvisie werd getraind, werd dat op individueel niveau onvoldoende gecompenseerd. Met als gevolg dat de basistechniek bij veel voetballers ook zo matig was.

Daarom komen veel voetballers in de problemen zodra het 'systeem' geen houvast biedt en ze op zichzelf zijn aangewezen. Dit zie je niet alleen bij het eerste elftal, maar ook bij de jeugdteams daaronder. Alleen komt het daar minder snel aan de oppervlakte omdat er in een lager tempo wordt gespeeld. Dat is aan de top een ander verhaal. Zodra de tegenstander de zwakke plek vindt, weten veel spelers zich geen raad. En sta je met verbazing te kijken hoe profs van het ene op het andere moment helemaal de kluts kwijtraken. Daarom moet er niet alleen worden opgeleid om elftallen in de geest van de club te laten voetballen, maar ook de spelers individueel.

Bij Ajax was dat onderdeel steeds slechter geworden. Het voetbal was niet meer om aan te zien, er was geen eenheid onder de opleiders, en op een gegeven moment bleek zelfs een makelaar een eigen kantoor op De Toekomst te hebben, van waaruit hij spelers van 13, 14 en 15 jaar kon overhalen om voor hem te tekenen.

In september 2010 barstte de bom. Ik had uitgekeken naar het Champions Leagueduel Real Madrid-Ajax. Een klassieker. Een wedstrijd met een grote historische waarde, waar niet alleen ik, maar de hele wereld naar uitkeek. Uitgerekend op dat podium zag ik het slechtste Ajax ooit. Het werd 2-0, maar het had net zo goed 12-0 kunnen zijn. In mijn wekelijkse column in Telesport heb ik me toen helemaal laten gaan. Hier volgt de complete tekst:

DIT IS AJAX NIET MEER

De afgelopen week heb ik Ajax tegen een zwakkere (Willem II) en een sterkere (Real Madrid)

tegenstander gezien. Laat ik er maar niet omheen draaien: dit Ajax is nog slechter dan de ploeg uit de periode voordat in 1965 Rinus Michels bij de club kwam.

Tweeënhalf jaar geleden verscheen het rapport Coronel, met daarin allerlei conclusies en suggesties voor de toekomst. Als je ziet wat daar van terechtgekomen is, dan is het één groot drama. Qua financiën, qua opleiding, qua scouting, qua aankoopbeleid en qua voetbal. Wat Ajax tegen zowel Willem II als Real liet zien, had helemaal niets meer met de normen en waarden te maken waar de club altijd voor gestaan heeft.

Vooraf werd Real-Ajax overal nog aangekondigd als een unieke wedstrijd tussen twee historische clubs. Twee ploegen die het internationale voetbal met hun spel hebben verrijkt. In plaats daarvan voorkwam Ajax de grootste verschutting uit de clubgeschiedenis. Iedereen was na afloop blij dat het 'maar' 2-0 was geworden, terwijl het zomaar 8- of 9-0 had kunnen zijn. Dan dat gezwam over jongens en mannen, terwijl er qua leeftijd tussen de beide teams totaal geen verschil was. Het voetbal en de instelling van Ajax leken gewoon nergens op.

Ik geef eerlijk toe dat er nu veel kwaadheid in me zit. Omdat dit Ajax niet meer is. Deze ploeg is niet in staat om meer dan drie keer de bal naar elkaar toe te spelen en leverde in Madrid één schot op doel af. Met zo'n zes spelers uit de eigen opleiding, die bijna allemaal onder zouden sneeuwen.

Dat de club nu boven aan de eredivisie staat zegt me daarom weinig, want met mijn ogen is niets mis. Intussen blijft directeur Rik van den Boog roepen dat de opleiding prima is, worden drie dezelfde type spitsen gekocht en zijn er geen buitenspelers. Zoals tweeënhalf jaar na zijn rapport ook voorzitter Uri Coronel een beleid heeft gevoerd dat op geen enkel gebied tot een verbetering heeft geleid.

Net als tweeënhalf jaar geleden kom ik tot dezelfde conclusie: er moet een grote bezem door Ajax. Toen wilde ik zelf nog de jeugdopleiding rigoureuus aanpakken, alleen wilden de mensen op wie ik rekende dat uiteindelijk niet uitvoeren. Met alle gevolgen van dien.

Daar komt bij dat de club veranderd is in één grote vijfde colonne. Het begint al bij de ledenraad, waar normaal gesproken specialisten voor ieder facet binnen de club zouden moeten zitten. Nu bestaat het voornamelijk uit vriendjes en kennissen, die elkaar dekken. Uit deze ledenraad is weer het bestuur samengesteld, dat ook een meerderheid heeft in de Raad van Commissarissen, die uiteindelijk de directeuren benoemt.

Vanuit de ledenraad tot de directie is het dus één rode draad van mensen die elkaar dekken, terwijl de club steeds verder wegzakt. Allemaal zijn ze aan de haal gegaan met het paradepaardje.

In het belang van de club, zou daarom iedereen moeten vertrekken. En dan helemaal opnieuw beginnen, net zoals in 1965. Toen nam Ajax de twee beste beslissingen ooit, door Rinus Michels als hoofdtrainer aan te stellen en Jany van der Veen nog nadrukkelijker bij de opleiding en scouting te betrekken. Twee mensen die niet alleen met Ajax waren opgegroeid, maar ook wisten waar de club voor stond en wat er nodig was om Ajax weer Ajax te laten zijn.

Van hun levenswerk is weinig meer over. Voor een Ajacied als ik doet dat heel veel pijn.

Later is gesuggereerd dat dit een machtsgreep was, een poging om een coup te plegen. Complete onzin. Het had niets met macht te maken, maar alles met de woede over hoe mijn club te grabbel werd gegooid. Die kwaadheid maakte een enorme kracht in me los, al werd ik wel overdonderd door het effect ervan.

Ik weet niet hoeveel mensen er contact met me gezocht hebben. Ook veel oud-spelers die hetzelfde gevoel hadden als ik. Daarom besloot ik via mijn column een oproep te doen om de krachten te bundelen. Er waren toen mensen die beweerden dat ik bezig was om Ajax kapot te maken. Die begrepen het dus niet. Het ging er niet om de club kapot te maken, het ging erom te voorkomen dat de club kapot werd gemaakt. Daarom ben ik in actie gekomen. Ik herkende mijn Ajax niet meer. Niet alleen binnen het veld, ook daarbuiten. In plaats van een club die warmte uitstraalde, was het een club vol tegenstellingen en tegenstanders geworden.

Natuurlijk hoeft niemand mij te vertellen hoe complex de oplossing van het probleem was. Dat heb ik later wel ondervonden. Terwijl het op zich allemaal niet zo moeilijk was. Als je keek waar de club voor stond, dan zag je meteen dat binnen de vereniging het voetbal ontbrak. In de raad van commissarissen, directie, ledenraad en het clubbestuur zat niet één voormalig eerste-elftalspeler. Niet één!

Daarom deed ik een oproep aan alle Ajacieden om snel bij elkaar te komen om kandidaten naar voren schuiven voor de eerstkomende ledenraadsverkiezing. Op 14 december 2010 waren acht van de 24 leden herverkiesbaar en tot 30 november konden nieuwe kandidaten worden aangemeld. Zo kon via de democratische weg een eerste belangrijke stap worden gezet, door die plaatsen in te laten nemen door Ajacieden als Marc Overmars, Tscheu La Ling, Edo Ophof, Peter Boeve, Keje Molenaar en anderen. Ik noem bewust deze namen, om aan te geven dat niet alle voetballers zo dom zijn als nog steeds door sommigen wordt beweerd.

Iemand als Overmars had meegeholpen om van Go Ahead Eagles een van de drie profclubs te maken die volgens de KNVB financieel helemaal gezond zijn. Zoals Ling in Slowakije AS Trenčín helemaal volgens het 'oude' Ajax had georganiseerd. Ook Ophof, Boeve en Molenaar hadden het maatschappelijk uitstekend gedaan en zo zijn er nog diverse anderen te noemen.

Even voor alle duidelijkheid, het ging me er niet om alléén voetballers in de clubleiding te krijgen. Wel om een betere verhouding te krijgen tussen oud-spelers en specialisten op het gebied van financiën, marketing en pr.

Als eerste stap.

Op dat moment was er de kromme situatie dat de commissarissen en het bestuur geen topvoetbalachtergrond hadden, maar toch moesten beslissen wie er geschikt was om trainer of directeur te worden. Juist in zo'n geval zou de ledenraad de leiding moeten adviseren, alleen zat daar ook geen topvoetbalverstand in.

Daarom moest er eerst meer 'voetbal' in de ledenraad worden gebracht, om daarna die lijn in de rest van Ajax door te trekken. Bij iedere vrijgekomen functie moest eerst gekeken worden of een ex-voetballer beschikbaar was met specifieke kennis over een bepaalde portefeuille. Was die er niet, dan kon alsnog een specialist worden benoemd.

Dat er mensen wakker lagen van mijn kritiek deed me weinig. Als topsporter ben ik gewend aan kritiek, omdat kritiek bedoeld is om beter te worden. Zo werkt het in de topsport, dus hoort dat ook bij een topclub het geval te zijn.

De eerste stap was eindelijk weer oud-spelers in de ledenraad te krijgen. Toevallig had Lucky Ajax, de vereniging van oud-spelers, in die periode een bijeenkomst. Zo kon ik heel effectief met iedereen praten. Het mooie was dat, van beroemd tot minder bekend, iedereen bereid was om Ajax te helpen.

Uiteindelijk werden zeven oud-spelers in de ledenraad gekozen. Nog altijd een topje van de ijsberg. Ik doel hiermee op alle knowhow waarover Ajax kon beschikken. De groep van zestigers, van vijftigers, veertigers en dertigers. Vier generaties voetballers die allemaal Ajax wilden ondersteunen. Een groep die het bestuur en de directie kon bijstaan als er beslissingen genomen moesten worden. Maar eerst moest alles binnen en rond Ajax goed geanalyseerd worden om tot de juiste keuzes te komen. Omdat het eerste elftal moest blijven presteren, gebeurde er veel achter de schermen om zo de aandacht bij het voetbal te houden.

Natuurlijk werd ik ook als leider gezien, de rol die ik mijn hele carrière al had. Iemand die altijd zorgde dat in het team de juiste mensen op de juiste plaats kwamen te staan. Die geleerd heeft dat als een voetballer als rechtsbuiten niet tot zijn recht kwam, hij heel goed een uitstekende rechtsback kon worden. Daar had niet alleen ik, maar het hele team baat bij.

Zo stond ik ook in dit proces. Er werd wel geroepen dat ik gewonnen had door de uitslag van de ledenraadsverkiezing, maar zo voelde ik dat zelf niet. Het ging om Ajax, dus dit resultaat was goed voor de club. Daarom had niet Cruijff, maar Ajax gewonnen.

Zo had er ook moeten worden omgegaan met de nieuwe situatie. Allereerst had iedereen binnen de club trots moeten zijn dat zo veel oud-spelers wilden meewerken aan de toekomst van Ajax. Vooral omdat er onder die mensen heel veel kwaliteit voor elk onderdeel aanwezig was. Die allemaal wilden meewerken om hun club weer terug te brengen op het niveau waar het thuishoort. Niet voor zichzelf, maar voor Ajax. Daar hadden het bestuur en de directie hun voordeel mee moeten doen. Wie zo veel voetbal-knowhow krijgt aangereikt, moet daar gewoon gebruik van maken.

Helaas werd dat niet door iedereen opgepakt. Een deel van de club bleef zich verzetten tegen de nieuwe ontwikkeling. In de meeste gevallen een kwestie van eigenbelang, van mensen die bang waren dat hun rol binnen Ajax uitgespeeld zou zijn of wat dan ook.

Dus werd al snel geprobeerd om binnen het voetbalblok tweespalt te zaaien. Terwijl er onder voetballers een erencode bestaat dat je in principe nooit collega's laat vallen met wie je samen de kleedkamer deelde. Daardoor ontstond er tijdens de reorganisatie van de club ook een enorm gevoelsprobleem. Voor een van onze vroegere maatjes bleek in de

nieuwe organisatie geen plaats meer. Dat was ook de beslissing waar iedereen het langst over moest nadenken.

Vergelijk het met een coach die een speler die altijd goed heeft gepresteerd en altijd voor het team heeft klaargestaan, moet vertellen dat er voor hem geen plaats meer in het elftal is. Niet omdat hij geen aardige jongen of geen goede voetballer is, maar omdat je anders verder wilt richting de toekomst.

Als coach waren dat altijd mijn moeilijkste momenten.

Van nabij heb ik gezien hoe bijna iedereen worstelde met het gegeven dat er in de nieuwe aanpak van Ajax geen plaats meer was voor Danny Blind. Toch wist de toenmalige directeur te melden dat wij Blind meteen op straat hadden willen zetten. Ik was verbijsterd. Waar wij de grootste moeite mee hadden, daar stapte hij zo overheen. Wij hadden zelfs aangekaart of er binnen Ajax geen andere functie voor Danny te vinden was. Maar als iemand zo met clubiconen aan de haal gaat, dan verdwijnt alle respect.

De aanstelling van een nieuwe raad van commissarissen was de volgende stap. Drie van de vijf waren nieuwe mensen die geen directe band hadden met Ajax. Dus toch weer een meerderheid zonder een clubachtergrond. Ik stapte erin omdat ik nog het gevoel had dat de bereidheid bestond om iedereen vanuit zijn knowhow te laten functioneren, waarbij ik de technische zaken voor mijn rekening zou nemen en de nieuwe directeur zou voordragen.

Ik keek er vooral tegenaan als voetballer. Dat begon al met de samenstelling van de ploeg. Als trainer kies je voor een assistent die anders is dan jij. Zoals je ook mensen aanstelt van wie je zeker weet dat ze bepaalde onderdelen beter beheersen. Die maak je voor die onderdelen verantwoordelijk.

Zo zie ik het ook met een raad van commissarissen. Daarom begrijp ik ook weinig van stemmen. Hoe kun je iemand laten stemmen over een onderdeel waar hij geen verstand van heeft? Je laat de conditietrainer toch ook niet meebeslissen over de scouting?

Uitsluitend en alleen vanwege het belang van Ajax heb ik in de rvc plaatsgenomen. Maar vanaf dag één had ik er een vreemd gevoel bij. Zo moest ik volgens de regels mijn mond houden naar buiten toe. Zelfs als ik zag dat er iets fout ging, maar de meerderheid was het niet met me eens, mocht ik daar niets over zeggen. Ook al ging het om iets waar ik van alle commissarissen het meeste verstand van had en waar ik uiteindelijk ook op afgerekend zou worden.

Was het dan in het belang van Ajax dat ik me aan de regels hield of moest ik dan toch mijn mond opentrekken? Hoe meer ik over de regels van de rvc nadacht, hoe meer ik tot de conclusie kwam dat ik mijn eigen regels moest maken. Het is wat dat betreft net als met wetten. Die beschermen je niet, maar zijn er voor de overtreder. Je moet eerst in elkaar worden geslagen voordat iemand zijn straf krijgt. Intussen ben jij wel de pineut.

Omdat ik vooral wilde beschermen, moest ik het anders aanpakken dan de regels voorschreven. Voor mij was het heel simpel. Wat voor regels en wetten er ook waren, het belang van mijn club ging boven alles.

Helaas kwam ik alweer snel in een groot politiek spel terecht. Ik had voor het directeurschap drie kandidaten: Marco van Basten, Marc Overmars en Tscheu La Ling. Drie oud-spelers, drie ex-internationals, die alle drie ook bij grote buitenlandse clubs hadden gespeeld. En ieder met z'n specifieke kwaliteiten. Marco was mijn eerste keus, maar hij had geen trek omdat hij nog verder wilde als trainer. Van het interim-bestuur kreeg ik later te horen dat Overmars en Ling ook geen kandidaat wilden zijn.

Tot ik bij toeval Tscheu zou spreken en hoorde dat hij helemaal niet was benaderd. Vanaf dat moment was ik weer op mijn hoede. Dat mijn voorgevoel goed was, bleek al snel. Ling had aan zijn eerste gesprek met de andere commissarissen een slecht gevoel overgehouden. Volgens hem wilden ze helemaal geen directeur, maar een one-tier board. Ik had daar nog nooit van gehoord, maar volgens Tscheu was dit een Engels bestuursmodel waarin de commissarissen ook uitvoerend waren en daarvoor een salaris kregen.

Hij bleek gelijk te hebben. Want daarna ging het van kwaad tot erger. Steeds als ik rvc-voorzitter Steven ten Have vroeg over de procedure met Ling, draaide hij eromheen. Ineens kwamen er in de media allerlei verhalen over Tscheu, waarin hij aan alle kanten werd zwartgemaakt. Zowel Tscheu als ik kreeg het vervelende gevoel dat dit vanuit de rvc gebeurde of dat er in hun directe omgeving werd gelekt.

Terwijl ik Tscheu, met zijn medeweten, al helemaal had laten screenen. Er werd niets gevonden, zoals ook niet één journalist later iets zou vinden. Toch bleef het maar doorgaan, en werd steeds duidelijker dat deze mensen bereid waren om heel ver te gaan om hun zin te krijgen.

Daar kwam ik zelf ook achter. Zo bleek Ten Have er bij de directie van *De Telegraaf* op te hebben aangedrongen om mijn wekelijkse column te stoppen. Terwijl het verboden is dat een bestuursvoorzitter zich in de zakelijke activiteiten van andere commissarissen mengt.

Inmiddels was de sfeer zo verziekt, dat in het belang van onze zaak Ling besloot om zich terug te trekken. Ook omdat Van Basten aan mij had laten weten toch open te staan voor het directeurschap. Daar was ik echt blij mee, maar dat zou snel veranderen.

Nadat ik Marco bij Ten Have had geïntroduceerd, moest ik naar het jaarlijkse Laureus golftoernooi in St. Andrews. Ik zei tegen Marco dat hij in de tussentijd met de voetbaljongens de toekomstplannen kon bespreken. Tot ik een paar dagen later in St. Andrews te horen kreeg dat hij met de rvc een akkoord had bereikt en meteen gepresenteerd zou worden.

Toen mij duidelijk werd dat Marco nog met niemand aan de voetbalkant had

gesproken, heb ik op de rem getrapt. Het was namelijk essentieel dat er op technisch gebied sprake zou zijn van een gezamenlijke aanpak, waarin iedereen vanuit zijn eigen kwaliteit iets zou toevoegen. Dat moet je vooraf en niet achteraf toetsen. Dus hoe kun je dan akkoord gaan met iemand die zijn taak vooral technisch moet gaan invullen, terwijl hij nog geen contact had gehad met de mensen met wie hij dat samen moet uitvoeren?

Verder hadden we met alle betrokken trainers afgesproken dat zij het goede voorbeeld moesten geven en er geen sprake mocht zijn van belangenverstrengeling. Of iets wat daarop leek. In dat opzicht was de situatie binnen Ajax compleet uit de hand gegierd, waarbij makelaars zo'n beetje vrij spel binnen de club hadden gekregen. Bij toeval kwam ik erachter dat Van Basten betrokken was bij het opzetten van een voetbaladviesbureau. Hij stond zelfs als directeur te boek. Dat bleek hij wel aan Ten Have, maar niet aan mij te hebben gemeld.

Ik denk dat Marco vooral onderschat heeft hoe zwaar dit punt voor mij woog. Hij had kunnen weten dat de relatie tussen de rvc en mij op scherp stond. Dan moet je mij, juist op dat moment en in de situatie waarin we verkeerden, niet het gevoel geven dat je eerder een van hen bent in plaats van een van ons.

Hoe essentieel dat laatste was zou binnen een week na het vertrek van Marco blijken. Het begon met een ledenvergadering waarin Ten Have verschrikkelijke dingen over Ling zou vertellen. Tscheu zou hem daarvoor later voor de rechter slepen.

Daarna kwam ik aan de beurt. Tijdens een uitzending van *Studio Voetbal* van de NOS werd ik van racisme beschuldigd, vanwege opmerkingen die ik richting medecommissaris Edgar Davids zou hebben gemaakt. Dan ben je bijna 65 jaar, de hele wereld over geweest, en krijg je zoiets op je bord.

Laat ik het maar nog één keer goed uitleggen. Al jarenlang was Ajax een multiculturele club en gebleken was dat rond de puberteit veel allochtone talenten afhaakten. Een van de redenen om Davids als commissaris te vragen was om dit proces beter te begeleiden. Tijdens een felle discussie heb ik hem op die rol binnen de rvc gewezen, en mezelf kennende zal ik dat best op een vrij duidelijke manier hebben gezegd. Zoals ik dat als voetballer en trainer altijd al gedaan heb. Omdat het zo in de topsport werkt. Je zegt altijd waar het op staat. Zeker in een één-op-één-gesprek. Dat had niets met zijn huidskleur te maken, maar alles met zijn taak binnen de rvc.

Maar het vervelendste was dat de voorzitter van de rvc tijdens het tv-programma inbelde om het verhaal over racisme te bevestigen, terwijl ik een paar uur eerder nog met hem in de ledenraadsvergadering had gezeten. Toen zei hij niets over zijn actie met de NOS, terwijl een kamer verder de camera's klaarstonden om een verklaring van Edgar op te nemen.

Het was dus een geplande actie om mij te beschadigen. Het was november en het incident waarover het ging was in juli geweest. Daarna had de rvc al diverse keren

vergaderd en was er niets meer over gezegd. Als het echt discriminatie was geweest, dan was de voorzitter geen knip voor zijn neus waard geweest als hij dit probleem niet eerst had opgelost voordat we als rvc weer bij elkaar waren gekomen.

Dan was er nog iets. Toen ik voor de rvc werd gevraagd, werd ik er steeds op gewezen dat ik in mijn column niets mocht schrijven over het beleid van Ajax en inhoudelijke zaken van de club. Daarom was het vreemd dat uitgerekend de man die me steeds waarschuwde, zelf naar een tv-programma ging bellen om iets te bevestigen wat er binnen de rvc zou zijn voorgevallen.

Tijdens de bewuste ledenvergadering kreeg ik trouwens de bevestiging van wat ik al jaren binnen Ajax had ervaren. Het was ongelooflijk om te zien hoe ver bepaalde mensen van de basis af stonden. Het ergste vond ik nog hoe er op een bepaalde manier werd neergekeken op voetballers die op het allerhoogste niveau hadden gespeeld.

Terwijl er door de jaren heen bij Ajax gigantisch veel geld verloren was en er heel veel was misgegaan. Maar dezelfde mensen die dat op hun geweten hadden, probeerden toch weer de boel in handen te krijgen en lieten toe dat mensen als Ling en ik zwaar werden beschadigd. Ik ben echt wel het een en ander gewend, maar dit overtrof alles wat ik eerder had meegemaakt.

Een paar dagen later kwam daar het bericht overheen dat Louis van Gaal als directeur was aangesteld. Ik wist daar niets van, terwijl ik als commissaris daarover geïnformeerd had moeten worden. De voorzitter kwam met allerlei onzinverhalen dat ik niet bereikbaar was of niet gereageerd had, maar dat sloeg allemaal nergens op.

De manier waarop Ling en ik waren zwartgemaakt, de denigrerende houding richting de voetballers tijdens de ledenraadsvergadering en de procedure rond de aanstelling van Van Gaal waren duidelijke signalen hoe de spelers en dus ook de voetbalclub Ajax waren geschoffeerd. Daarom besloten de oud-spelers om als collectief juridische stappen tegen de vier commissarissen te nemen.

Dus, voor alle duidelijkheid, een rechtszaak tegen de rvc en niet tegen de club Ajax.

Daarmee wilden we duidelijk aangeven dat de tijd voorbij was dat sporters over zich heen lieten lopen. Dat ook de jongere generatie Ajacieden daarbij de handen ineensloeg sterkte me alleen maar in mijn strijd tegen het onrecht dat de club door de commissarissen was aangedaan. Bovendien raakte ik er nog meer van overtuigd dat juist mijn generatie een stap terug moest doen om op de achtergrond beschikbaar te zijn voor een nieuwe en ambitieuze groep oud-voetballers die Ajax terug naar de Europese top moest brengen.

Daarom begreep ik de actie van Van Gaal ook niet. Hij en ik waren zestigers die onze ervaringen aan deze nieuwe lichterding moesten aanbieden. Het is aan die jongens of ze daar dan gebruik van willen maken. Maar het moest niet zo zijn dat mensen als Van Gaal en ik nu nog de touwtjes in handen gingen nemen. Dat was niet goed en moest ook niet.

In landen om ons heen zag je al hoe ex-sporters het roer aan het overnemen waren. Het is van meet af aan mijn insteek geweest om Ajax hiervan de trendsetter in Nederland te laten zijn. De eerste sportorganisatie die door de sporters werd geleid. Met mijn persoon als trotse toeschouwer aan de zijlijn.

Maar goed, al onze goede bedoelingen werden achter onze rug ondermijnd. Hoe we toch in onze missie bleven geloven, bleek wel uit het collectieve besluit om naar de rechter te stappen. Omdat niet alleen wij, maar ook de club en de supporters op een geweldige manier in de maling waren genomen. Dat grote Ajacieden als Edwin van der Sar, Dennis Bergkamp, Ronald de Boer, Bryan Roy, Wim Jonk, Marc Overmars en vele anderen toen voor de club zijn gaan staan, vond ik eigenlijk het grootste compliment dat Ajax kon krijgen.

Alleen moesten we eerst nog twee maanden op de uitspraak van de rechter wachten. Intussen waren in overleg met Louis van Gaal ook Martin Sturkenboom en Danny Blind als nieuwe directeuren aangesteld. Omdat onze technische plannen inmiddels waren uitgerold, zou dat voor enorme problemen zorgen.

Onze eerste stap was het opheffen van de functie van technisch directeur, omdat dit bij Ajax nooit gewerkt heeft en nooit zal werken. Daarom was besloten tot de samenstelling van een technisch hart dat bestond uit twee technische mensen en de hoofdtrainer. De twee technische mensen, Wim Jonk en Dennis Bergkamp, waren verantwoordelijk voor de jeugdopleiding, scouting, medische staf, en in- en verkoop van spelers. Had een van deze onderdelen te maken met de A-selectie, dan besliste ook Frank de Boer als hoofdtrainer mee. Alles wat met het voetbal binnen de club te maken had viel dus onder de verantwoordelijkheid van het technisch hart.

Alleen werd door de actie van de rvc dit hele plan ondermijnd. En werd het grootste probleem van Ajax in stand gehouden: niemand vertrouwt elkaar. Door de onrechtmatige aanstelling van Van Gaal was de situatie binnen de club erger dan ooit geworden. En het werd met de dag gekker. Ineens begonnen allerlei mensen te roepen dat ik met Van Gaal rond de tafel moest gaan zitten en dat we er na een goed gesprek wel zouden uitkomen. Die gingen wel even voorbij aan de manier waarop Sturkenboom en Blind direct na hun benoemingen in actie waren gekomen.

Zonder dat hij ons technisch plan had gelezen, waarin het functioneren van het technisch hart omschreven stond, besloot Sturkenboom een medewerker die onder Jonk viel weg te sturen en Jonk een gele kaart te geven. Om meteen zo'n toon te zetten, wekte bij mij juist de indruk dat Sturkenboom aan een grote schoonmaak was begonnen om een totaal ander beleid te gaan uitvoeren.

Nog vervelender was de rol van sommige bestuurders buiten de rvc. Terwijl de supporters, trainers en voetballers duidelijk afstand van de commissarissen hadden genomen, bleek de rvc toch in staat om op kosten van Ajax twee rechtszaken tegen Ling en

het spelerscollectief te voeren.

Als de voorzitter van de rvc via een opzetje de bekendste voetballer van de club in diskrediet probeert te brengen door hem neer te zetten als racist, dan zou hij er onder normale omstandigheden direct bij Ajax zijn uit geknikkerd. Maar dat niet alleen. Hij stond ook voor de rechter omdat hij de meest verschrikkelijke dingen over Ling had geroepen.

Daarom had dit alles met normen en waarden te maken. Daar waar Ajax voor hoort te staan, maar die door de rvc waren overtreden. Dat ze niet direct uit de club werden gezet gaf daarom te denken. Al moet ik ook eerlijk toegeven dat ze op een gegeven moment Ajax in een soort wurggreep hielden. Op dat moment had Ajax in feite niets meer binnen de eigen club te vertellen. Onvoorstelbaar, maar waar.

Met name Hennie Henrichs, voorzitter van de bestuursraad, heeft diverse keren geprobeerd om Van Gaal en mij te laten samenwerken. Hij heeft zowel Van Gaal als mij hierover gepolst. Terwijl ik later zou horen dat hem dit in alle geledingen binnen Ajax was afgeraden. Dat verbaasde me niks. Net als vele andere Ajacieden begreep ik ook niets van de actie van Van Gaal om de functie van directeur te accepteren. Hij zag toch wat er binnen de club gaande was en dat hij met deze stap een enorm risico nam?

Er zijn mensen die beweren dat hij op deze manier wraak op mij wilde nemen. Waarvoor eigenlijk? In zijn biografie had hij geschreven dat wij ruzie zouden hebben. De reden? Ik zou boos zijn omdat hij mij niet had bedankt nadat hij de kerstdagen bij mijn familie had doorgebracht en plotseling weg moest omdat zijn zus was overleden.

Normaal gesproken reageer ik niet op zoiets, maar dit keer waren de normen overtreden die wij in ons gezin hanteren. Als ik hierdoor boos zou zijn, dan zou ik als mens niet deugen. Daarom klopte het ook niet. Van geen kant. Omdat ik mij dit soort zaken nooit helemaal nauwkeurig herinner, heb ik aan mijn vrouw gevraagd hoe het nu precies was gegaan.

Toen Van Gaal nog assistent-trainer bij Ajax was en ik hoofdcoach van Barcelona, kwam hij tussen Kerst en Nieuwjaar stage bij mij lopen. Omdat mijn vrouw Danny het sneu vond dat een Hollandse jongen in zo'n periode alleen in een hotelkamer zat, heeft zij hem uitgenodigd om bij ons te komen eten. Dat was zo gezellig dat we tegen hem hebben gezegd dat onze deur tijdens zijn stageweek altijd voor hem openstond.

De volgende dag kwam hij weer, alleen moesten Danny en ik naar een feestje, waarna Van Gaal met mijn zoon Jordi en mijn vriend Rolf achterbleef. Met z'n drieën hebben ze er weer een leuke avond van gemaakt. Er werden pizza's besteld, er werd wat gedronken en veel over voetbal gepraat.

De derde avond kwam hij weer en terwijl we wat aan het drinken waren ging plotseling de telefoon en hoorde hij dat het mis was met zijn zus. De volgende dag is hij terug naar Nederland gegaan.

Wat ik me verder kan herinneren is dat we elkaar kort daarna weer in Nederland zijn tegengekomen en Van Gaal heel vriendelijk was. Dat was hij helemaal richting mijn vrouw, die hem in 1996 tijdens het EK in Engeland tegenkwam. Ten overstaan van iedereen liet hij weten dat zij de beste gastvrouw ter wereld was.

Het klopt dus niet dat ik, of wie dan ook binnen onze familie, boos zou zijn omdat hij zonder te bedanken zou zijn vertrokken. Dat ik ruzie zou hebben met Van Gaal komt daarom helemaal voor zijn rekening.

Zoals ik het ook vreemd vind dat hij nooit heeft uitgelegd waarom hij zich toen door de rvc heeft laten gebruiken. Uiteindelijk besloot de rechter dat de benoemingen van Van Gaal, Sturkenboom en Blind onrechtmatig waren. Helaas was daarmee het probleem niet opgelost. Hoewel de rvc de wet had overtreden, besloten ze toch te blijven zitten. Zo ontstond de waanzinnige situatie dat Ajax, dat eerst de advocaten voor de rvc betaalde in het proces tegen de spelers, zelf juristen moest inschakelen om van de commissarissen af te kunnen komen.

Ondanks het verzoek van de club, met 73 procent grootaandeelhouder van Ajax, om op te stappen vertikten de commissarissen dat. Nadat ze een directeur hadden aangesteld die niet uitvoerde wat er met de technische leiding van de club was afgesproken, werd na de uitspraak van de rechter ook nog eens op alle mogelijke manieren geprobeerd om dit proces te dwarsbomen.

Op het laatst dachten ze ook nog over hun graf heen te kunnen regeren door hun opvolgers te willen benoemen. Terwijl vooral duidelijk was geworden dat ze totaal geen gevoel met een voetbalclub hadden. Ook was er besloten om gefaseerd af te treden, een voor een. Omdat ik het niet vertrouwd heb ik als commissaris aangegeven daarmee akkoord te gaan, maar dan ging ik wel als laatste.

Met bijna twee jaar vertraging kon uiteindelijk het nieuwe hoofdstuk worden opengeslagen. Maar dat niet alleen. Het gedoe met de rvc had duidelijk gemaakt dat er niet alleen qua voetbal veel mis was bij Ajax. Wat ook niet klopte was de constructie dat de club weliswaar grootaandeelhouder was, maar niets in z'n eigen huis te vertellen had. Directie en commissarissen bleken in staat om werkelijk iedereen buitenspel te zetten.

Terwijl de essentie van het voetbal is dat het elftal centraal staat en de verantwoordelijken aan de kant staan. Deze principes moet je binnen alle geledingen van een club toepassen. Dus moet de jeugdopleiding worden gedaan door mensen die primair verstand van voetbal hebben. Die worden dan weer ondersteund door mensen met een goede kijk op andere zaken. Daarbij is niet de directeur de belangrijkste binnen de club, maar het eerste elftal. Als dat presteert, dan wordt er geld verdiend, functioneert de opleiding en is iedereen tevreden. Ik wil er vooral mee zeggen dat ieder facet in de club ondersteunend moet zijn aan het eerste elftal. Zo zouden ook de taken van een raad van commissarissen en directie ingevuld moeten worden.

Maar dat niet alleen. Of je nu trainer of suppoost bent, directeur of terreinknecht, commissaris of wasjuffrouw, je bent Ajax. Iedereen functioneert zo dat hij of zij het eerste elftal van dienst kan zijn. Zo is iedereen vanuit zijn rol onmisbaar en vorm je weer één club en één Ajax. Wie daar niet het gevoel voor heeft, moet zich er vooral niet mee bemoeien.

Intussen waren er bijna twee jaren verloren gegaan. In die tussentijd was Frank de Boer blijven presteren en tweemaal kampioen geworden. Hij had als trainer een fantastische start gehad, terwijl hij met het elftal het belangrijke signaal had afgegeven over de mogelijkheden van zijn team. Daarom had Ajax de morele plicht om te voorkomen dat hij zou verzuipen, zoals zijn voorgangers was overkomen. Omdat de organisatie van de club niet klopte liep uiteindelijk ook de trainer tegen een muur aan.

Daarom moest het succes van De Boer en zijn spelers het begin zijn van een lange periode waarin Ajax op een hoog niveau een constante factor zou zijn. Hoewel de realiteit leerde dat er wel succes was, maar dat er te wisselvallig werd gevoetbald. Er moesten dus nog veel stappen worden gemaakt. Probleem was alleen dat er bij succes vaak minder goed naar goedbedoelde kritiek wordt geluisterd.

Nadat ik als laatste commissaris uit de rvc was gestapt, had ik officieel geen functie meer binnen Ajax. Daar lag ik niet wakker van. Al het gedoe had een behoorlijke wissel op me getrokken. Volgens Danny had ik in een jaar tijd meer aan de telefoon gehangen dan de twintig jaar daarvoor bij elkaar. Plus nog al het heen-en-weergevlieg naar Nederland, wat ik overigens uit eigen zak heb betaald. Maar ik had het ervoor over. Ik was er heilig van overtuigd dat als ik dit gevecht zou verliezen het met Ajax als topclub was gedaan.

Omdat ik geen officiële functie meer had, werd ik niet betrokken bij de benoeming van Michael Kinsbergen als directeur. Zijn moeder was een vriendin van Danny en ik kende Michael al sinds zijn jeugd. Daarom vond ik het wel mooi dat de nieuwe raad van commissarissen hem had gekozen, zonder dat ik daar invloed op had. Hij was blijkbaar gewoon de beste kandidaat.

Michael heeft in ieder geval goed werk geleverd. Niet alleen wist hij Ziggo als hoofdsponsor te strikken voor een recordbedrag in Nederland, ook was hij een goede mentor voor Edwin van der Sar, die tot commercieel manager was benoemd. Belangrijk vond ik ook dat Michael echt bezig was om Edwin als boegbeeld naar voren te schuiven, terwijl hij zelf op de achtergrond bleef. Daarmee gaf hij het signaal af dat bij hem het belang van de club voor zijn ego ging.

Alleen moest er vanwege de regels van de beurs iets afgeweken worden van het oorspronkelijke plan dat we voor het technisch hart hadden bedacht. Het driemanschap waarin Jonk, Bergkamp en De Boer alle technische zaken zouden bespreken. Omdat Ajax beursgenoteerd was moest er vanuit het technisch hart ook iemand in de directie plaatsnemen. Daarom werd Marc Overmars als vierde lid aan het technisch hart toegevoegd, waardoor hij tegelijk als directeur voetbalzaken in de directie kon worden

aangesteld.

Een directeur voetbalzaken is wezenlijk iets anders dan een technisch directeur, die ook direct invloed kan uitoefenen op het eerste elftal. Dat was met een directeur voetbalzaken niet het geval. Overmars was de persoon die voortaan de aan- en verkoop van spelers regelde en formeel verantwoordelijk was voor de scouting, de medische staf en verder alles wat op het 'voetbal' direct van invloed kon zijn. Er moest natuurlijk wel sprake zijn van overleg met Wim, Dennis en Frank, waarbij iedereen intern zijn eigen verantwoordelijkheid zou hebben.

Afgesproken werd ook dat er in deze structuur weliswaar in theorie sprake was van een hiërarchie, maar in de praktijk functioneerde iedereen op basis van gelijkheid. Vanuit de rvc en bestuursraad zouden de oud-spelers Theo van Duivenbode, Dick Schoenaker en oud-trainer Tonny Bruins Slot als adviseurs beschikbaar zijn en een oogje in het zeil houden.

Met de bestuurlijke kwaliteiten van oud-minister Hans Wijers als nieuwe voorzitter van de rvc en oud-KLM-president Leo van Wijk als een van de commissarissen had ik een goed gevoel met de nieuwe start die we met Ajax maakten. Helaas zou het niet gaan zoals ik had gehoopt. Ik merkte steeds meer dat in de nieuwe organisatiestructuur mijn rol als adviseur niets voorstelde. Je hebt niets te vertellen en je kunt niets doen. Er is ook geen enkele mogelijkheid om de boel aan te draaien.

Intussen gingen bepaalde mensen op plekken zitten om zo op bepaalde knoppen te kunnen drukken. Op die manier konden ze een zekere druk uitoefenen om hun eigen ding te regelen. Terwijl ik denk: je zit op die plek, je hebt bepaalde kwaliteiten, gebruik die kwaliteiten dan om de boel op één lijn te krijgen. Dat gebeurt natuurlijk niet door meer te gaan vergaderen. Als adviseur had ik daar eigenlijk niets te zoeken. Zoiets heb ik nooit gewild en nooit gedaan, daarom heb ik ook nooit vergaderd. Ik zei altijd wat ik dacht en overlegde met mijn assistent wat er moest gebeuren, om pas daarna te beslissen wat iedereen moest doen.

Wat dat betreft hadden ze het na de reorganisatie bij Barcelona beter begrepen. Toen het goed ging belden ze minder vaak dan toen het minder ging. Zo hoort het ook. Daar heb je geen vergadering voor nodig. Gewoon een belletje als je iets wilt weten. Maar van Ajax hoorde ik niks. Wel zag ik op afstand tegenstellingen ontstaan.

Natuurlijk was er bij Barcelona het voordeel van Rijkaard en de manier van voetballen, en de ervaring die hij als trainer meebracht. Daarna kwam Guardiola. Alle twee waren ze op een bepaalde manier door mij opgeleid, terwijl bij die generatie voetballers bij Ajax niemand door mij is opgevoed. Ze zijn zelfs op tactisch gebied opgevoed in een land dat tactisch eigenlijk niet meetelt: Van der Sar in Engeland, Overmars in Engeland, Bergkamp in Engeland; het is allemaal Engels. En Engelsen hebben het nooit van de tactiek moeten hebben. Dus je kunt ook niet verwachten dat ze mijn tactische boodschap

goed kunnen overnemen.

Qua voetbal had het daarom weinig met mijn kijk op het spel te maken. Maar ook andere zaken kwamen niet overeen met wat we in het Plan Cruijff hadden opgenomen. Mijn naam was aan die nieuwe technische visie gekoppeld, maar eigenlijk bestond er geen Plan Cruijff. Het waren de ervaringen die ik onder vakmensen als Rinus Michels en Jany van der Veen had opgedaan en details waar ik als trainer tegenaan gelopen ben. Daarbij zorg je eerst dat de basis goed is, omdat zo veel beter in staat te zijn om te schakelen. De oplossing was daarom geen Plan Cruijff, maar simpelweg het uitvoeren van de basisprincipes van het topvoetbal.

Zo speelden we onder Michels tijdens de voorbereiding iedere dag een wedstrijd in plaats van extra te trainen. Met de bedoeling om zo veel mogelijk situaties te kunnen analyseren en tegelijk onze wedstrijdconditie op te voeren. Vanuit zo'n duidelijke, maar simpel ingevulde werkwijze leverde Ajax tientallen voetballers van wereldklasse af.

Daarom heb ik ook altijd vanuit deze basisprincipes gewerkt. Net als Michels geloofde ik in meer wedstrijden in plaats van meer trainingen. Maar wel op een manier dat je bezig bent om stappen te maken. Bij Barcelona liet ik bijvoorbeeld doelman Zubizarreta links op het middenveld spelen om hem veel balcontacten met zijn voeten te laten krijgen. Zo hoopte ik zijn meevoetballen te verbeteren.

Helaas werden deze huisregels bij Ajax met voeten getreden. Overigens is dit geen aanval op De Boer. Hij stond namelijk aan het einde van de rit. Daarvoor waren er nog allerlei tussenstations. Michael Kinsbergen kreeg het verwijt dat hij hier onvoldoende leiding aan had gegeven, waarna zijn contract niet werd verlengd. In mijn ogen was dat ten onrechte. Niet alleen had hij de beste sponsordeals uit de clubhistorie afgesloten, hij had ook Van der Sar prima begeleid. Had hem daarom een nieuwe functieomschrijving gegeven, waardoor hij op zijn goede punten nog van grote waarde voor Ajax had kunnen zijn.

Nu werd Kinsbergen onder meer afgerekend op de problemen die in het technisch hart waren ontstaan. Met name tussen Jonk enerzijds en Bergkamp en Overmars anderzijds groeide een spanningsveld. Ik begreep daar weinig van, maar goed, zulke zaken kunnen blijkbaar gebeuren. Kinsbergen kreeg het op zijn bord, terwijl vooral Theo van Duivenbode als commissaris met een topvoetbalachtergrond zich veel meer had moeten laten gelden. Nu werd ik gedwongen om aan de rvc te vragen om een analytisch en pragmatisch denkend iemand als Tscheu La Ling in te schakelen om de situatie in kaart te brengen.

Dat had ook te maken met de geluiden dat ik er zelf vaker bovenop moest zitten. Dat was niet alleen praktisch onmogelijk omdat ik in het buitenland woon, maar ook omdat ik er dan drie, vier dagen in de week zou moeten zijn. Los van het feit dat ik toen al problemen met mijn gezondheid had, was dat nooit de insteek van het hele verhaal

geweest. Ik had vooral geprobeerd voorwaarden te scheppen en daarna was het aan de nieuwe generatie Ajacieden om vanuit een gezamenlijke visie de toekomst van de club in te vullen. Omdat ook ik het eeuwige leven niet heb, is het juist essentieel dat een andere generatie dat uitvoerde.

Uit het onderzoek van Ling zou blijken dat de basiskwaliteiten van de betrokken oud-spelers prima waren, alleen kwamen er tekortkomingen aan de oppervlakte waar ze weinig aan konden doen, omdat ze er geen ervaring mee hadden. Alleen moesten ze wel onderkennen dat ze soms hulp nodig hadden. Dat is onvoldoende gebeurd en daar werden vanuit het rapport van Ling extra mogelijkheden voor geboden.

Al snel bleek dat sommige betrokkenen het allemaal wel goed vonden. Terwijl Tscheu een uitstekend rapport had geschreven, werd zijn inbreng en persoon weer in twijfel getrokken. Helaas gebeurde dit nu vanuit Ajax zelf. Het vervelende was dat sommigen de onterechte kritiek op Ling gebruikten als een alibi om gewoon op dezelfde voet door te gaan.

Intussen had Ling wel voorkomen dat de oud-spelers in de organisatie zo'n beetje allemaal de laan waren uitgestuurd. De rvc was met een enkeling zelfs helemaal klaar en wilde bepaalde contracten niet verlengen. Daar is Tscheu voor gaan liggen omdat hij met een schone lei aan zijn onderzoek wilde beginnen. Dat heeft hij nooit naar buiten gebracht, maar daardoor is het wel extra wrang hoe sommige oud-spelers ook naar buiten toe op hem gereageerd hebben.

Door al dit soort zaken ging de lol er steeds meer af. Ook omdat het voetbal steeds minder aantrekkelijk werd. Zoals het achteruitlopen op momenten dat er vooruit moet worden verdedigd en druk op de bal moet worden gezet. Dat werkte een te trage omschakeling in de hand. Verder waren er te veel terugspeelballen en breedtepasses, zag je bij het positieospel nauwelijks dat de derde man zich aandiende en was de opbouw soms zo traag dat de middenvelders vaak op één lijn met de voorhoede kwamen te staan.

In plaats van in het technisch hart goed met elkaar te praten over wat er moest worden verbeterd, las en hoorde ik voortdurend verhalen over het kopen van spelers en routiniers. Zonder de vraag te stellen of er binnen de club wel alles aan was gedaan om de huidige knelpunten op te lossen. Daar bedoelde ik niet alleen de opleiding, maar ook de scouting en samenwerking met clubs als Ajax Capetown en Trenčín mee. Er had eerst vastgesteld moeten worden of daar het maximale uit was gehaald voordat er veel geld werd uitgegeven.

Het pijnlijke was dat er bij Ajax uiteindelijk maar één elftal voetbalde op de manier die dicht tegen mijn visie aan zat. Dat was de A1, het eerste juniorenelftal, van Wim Jonk. Dat hield dus niet over. Het maakte in ieder geval duidelijk dat het voetbalprobleem Ajax een gevolg was van slecht technisch beleid. Dan heb ik het dus over passen en aannemen van de bal, controle, positieospel, aanbieden, te veel om op te noemen.

De manier waarop onze verdedigers hun taak uitvoerden, de manier waarop we opbouwden en omschakelden, het moest gewoon anders. Breedtepasses en linies die in elkaar overliefen, waardoor er geen linies meer zijn, het was ons voetbal niet. Daarom moesten we er zo snel mogelijk vanaf. Het leverde geen resultaten op, het verknalde onze talenten en het publiek pikte het niet.

De stap die gemaakt moest worden was om vanuit een verbeterde opleiding beter te gaan presteren met voetbal waar Ajax voor staat en wat leuk is om naar te kijken. Daar hadden we met z'n allen aan moeten werken. Door de rust in de club te houden en de ontwikkeling van alle betrokkenen goed in de gaten te houden. Onder het mom: wie kan nog beter en wie moet anders functioneren. Waarbij iedereen voor ogen moest houden dat alles in het belang van Ajax gebeurde.

Intussen ging ik ook steeds meer aan de goede bedoelingen van commissaris Leo van Wijk twijfelen. Op 11 september 2015 had ik samen met hem en Ling het hele rapport van Tscheu doorgenomen. Leo was het daar niet honderd, maar tweehonderd procent mee eens. Hij legde er zijn hand op.

Daarom werden Tscheu en ik vier dagen later overdonderd door de maatregelen van de rvc, die zo'n beetje het omgekeerde waren van wat we met Van Wijk hadden afgesproken. Zo had Van der Sar aangedrongen op het terughalen van Kinsbergen, omdat hij nauwelijks nog aan een sociaal leven toekwam. Nu werd hij van manager commerciële zaken opgewaardeerd tot directeur marketing en moest hij tegelijk het technisch hart gaan leiden. Dus in plaats van minder werk kreeg hij er nog van alles bovenop.

Verder werd Overmars in plaats van directeur voetbalzaken nu directeur spelerszaken. Hij kreeg alleen nog de verantwoordelijkheid voor aan- en verkoop van spelers en de contracten. Een functie waar heel goed toezicht op gehouden moet worden, omdat wat er nodig is zomaar verkeerd kan worden uitgelegd en de accenten anders komen te liggen. De aankopen van de laatste jaren waren daar een indicatie van. Het was nog te vaak voorgekomen dat de stem van Jonk, als expert van het talent binnen de eigen opleiding, niet was gehoord bij de transfer van een speler.

Verder werd Dolf Collee benoemd als algemeen directeur. Hij was bankier geweest, maar ook hij had als commissaris het jarenlang maar laten gebeuren. In eerste instantie had ik nog goede hoop dat hij in ieder geval de boel bij elkaar zou houden en hij ondersteunend richting de oud-spelers zou zijn. Maar al snel bleek het tegendeel.

Begin november 2015 was voor mij de maat vol. Al jarenlang had ik vastgesteld dat de kern van mijn visie binnen Ajax niet werd uitgevoerd. Daar kwam bij dat ik steeds sterker het gevoel kreeg dat dit bewust gebeurde. En aan zulke spelletjes doe ik niet mee.

Op een gegeven moment kom je tot de conclusie dat het vechten tegen de bierkaai is. Dat op het gebied waar ik iets aan zou kunnen toevoegen er geen enkel rendement meer is. Dan komt de pragmaticus in mij naar boven en ook de conclusie dat het geen zin meer

heeft.

Op mijn leeftijd hoef ik geen speldjes of medailles meer te hebben. Wel is het enorm triest dat ik als zestienjarige aan het begin van de opmars heb gestaan en nu bijna zeventig ben en de neergang moet meemaken. Niemand wil luisteren. Of beter gezegd, haast niemand wil luisteren. Iedereen heeft zijn eigen agenda. Dit gaat trouwens verder dan Ajax. Als het alleen bij mijn club zou gebeuren, dan zou het nog aan mij kunnen liggen.

Maar als je het hele Nederlandse voetbal ziet, dan denk je bij jezelf: wie is waar in godsnaam mee bezig? We zijn allemaal zo bezig om onszelf op de borst te slaan, maar als je gewoon naar de resultaten kijkt, dan kun je maar één ding concluderen, en dat is verdrietig te zijn over de weg die we zijn ingeslagen. Het leidt nu naar een afgang en dat is heel triest.

Natuurlijk is het een hard gelag dat het ook met Ajax die kant op gaat. Ik ben nu eenmaal geen bestuurder en had goede hoop dat de boel bij een paar ervaren bestuurders in goede handen zou zijn. Dat die de voetballers, die net als ik niet vertrouwd zijn met vergaderen, besturen en noem maar op, zouden helpen en begeleiden.

Maar als ik alles op een rij zet, dan kom ik tot de conclusie dat de voorzitter van de raad van commissarissen gefaald heeft. Hans Wijers heeft zelfs een directeur als Michael Kinsbergen, die de beste sponsorcontracten uit de clubgeschiedenis heeft afgesloten, via de achterdeur buiten Ajax gezet. Later kwam ik er zelfs achter dat Wijers een jaar eerder al de opdracht aan Kinsbergen had gegeven om Jonk te ontslaan. Die weigerde dat.

En laat het wegsturen van Jonk nou uitgerekend de eerste actie zijn van zijn opvolger Collee. Nog geen twee weken nadat ik bij Ajax was gestopt. Zo waren binnen een halfjaar de directeur en hoofd opleidingen ontslagen. Twee mensen die Ajax geholpen hadden er financieel weer bovenop te komen.

Terwijl Collee, toen hij zich aan mij voorstelde, meteen opmerkte dat hij helemaal geen verstand van voetbal had. Tscheu en ik lieten hem weten dat we hem op dat onderdeel zouden helpen. Alleen heeft hij mij nooit gebeld. Met Tscheu heeft hij wel zo'n drie keer gezeten, maar dat schoot ook niet op. Zelfs toen uit het rapport van Ling bleek waar de problemen lagen, heeft hij daar niets mee gedaan.

Collee komt ook nog eens bij ABN Amro vandaan en is dus een man van de bank. Iemand die misschien niets van voetbal, maar zeker iets van cijfers moet weten. Sinds de komst van Jonk was er voor 85 miljoen euro aan spelers uit de eigen opleiding verdiend, stond zijn elftal bovenaan in de competitie en had die ploeg nog geen punt verspeeld in de Champions League voor jeugdteams. Als het keiharde bewijs op tafel ligt dat de hele financiële gezondmaking van Ajax grotendeels te danken is aan de samenwerking tussen Jonk en De Boer, hoe kun je dan vijftig procent van je succesformule buiten de deur zetten?

Een andere commissaris, Theo van Duivenbode, zagen we als een van ons. Juist hij had de sleutelfiguur voor de oud-spelers moeten zijn, maar is zo'n beetje met alles van het

bestuur akkoord gegaan. Zoals de scouting en daaruit voortvloeiend het aan- en verkoopbeleid. De conclusie was dat het met de scouting niet goed ging, omdat de scouting rond het eerste elftal en de mensen van de opleiding niet samenwerkten. Bovendien werd er niet goed ingekocht.

Terwijl de beste scout die er is, Tonny Bruins Slot, in de bestuursraad van Ajax zat. Iemand met wie ik zelf elf jaar heb samengewerkt. Nooit werd hij ingeschakeld door Ajax. Als de trainers dat niet doen, had ten minste Van Duivenbode ze daarop moeten wijzen. Toch gebeurde dat niet. Is dat nou dom of is het ego? Het gevoel dat je misschien iets minder boven iemand staat als je aan hem iets vraagt.

Het gaat er toch om dat als je kwaliteit binnenhaalt, het niveau omhoog gaat en het leven voor iedereen gemakkelijker wordt? Ik kan me nog een discussie met Van Duivenbode herinneren. Er lag bij de rvc het voorstel op tafel om iemand te kopen. Theo zei dat het om heel veel geld ging en dat het geld daarvoor er eigenlijk niet was. Twee weken later werd die speler toch gekocht en hij had meegetekend. Toen vroeg ik me meteen af: wat heb je nou gedaan in die twee weken? Heb je mensen proberen te overtuigen of niet? Als jij denkt dat een speler het geld niet waard is en een ander denkt daar anders over, dan loop je toch naar Bruins Slot en vraag je hem: 'Kijk jij nou effe, moeten we dat bedrag betalen of niet?'

Van Duivenbode heeft te veel laten gebeuren. Daardoor is het ook binnen het technisch hart misgegaan en werd Jonk uiteindelijk afgeserveerd. Dat neem ik hem kwalijk. Hij had als vertegenwoordiger van de voetballers vanuit het hoogste bestuursorgaan veel meer een mentor voor die jongens moeten zijn.

Maar de ergste van allemaal is de voorzitter van de bestuursraad. In feite de voorzitter van de vereniging Ajax. Hennie Henrichs heeft de falende rvc uit de wind gehouden. Om de commissarissen te dekken was Henrichs zelfs bereid om oud-spelers te offeren. Een maand later kreeg hij het ook nog voor elkaar dat de leden unaniem akkoord gingen met het werk van de bestuursraad. Een beter bewijs dat ik daar niet meer tussen hoorde, was er niet.

Helaas werd niet voorzien dat Ajax van de situatie af moet dat de club in handen is van mensen die in het voetbal zijn terechtgekomen, maar eigenlijk niets met voetbal te maken hebben. Dat de essentie van de discussie had moeten zijn hoe Ajax weer Ajax kan worden. Misschien door alle aandelen op te kopen of van de beurs te gaan of wat dan ook. Zolang we maar terugkeren naar onze eigen clubcultuur.

Ik heb inmiddels met twee raden van commissarissen te maken gehad en mijn ervaringen zijn ongelooflijk negatief. Ik voel me vooral door de twee voorzitters enorm in de maling genomen.

Vooropgesteld, iedereen heeft fouten gemaakt. We zijn met z'n allen aan iets nieuws begonnen en je weet van tevoren dat er dan dingen niet meteen goed gaan. Belangrijk is

dan vooral dat je van de fouten leert en elkaar helpt om het beter te doen. Daar is geen sprake van geweest. Deze rvc heeft nooit de intentie gehad om de problemen echt op te lossen. De bewijzen daarvoor liggen op tafel.

Het heeft voor negatieve energie gezorgd die niet bij het voetbal past. Leden en fans moeten met plezier naar het stadion kunnen gaan en bezig zijn met hun club te steunen. Helaas wordt er binnen Ajax nog altijd te veel politiek bedreven en dat gaat ten koste van het voetbal en de club.

Of ik teleurgesteld ben in de oud-spelers? Ik denk ook dat het met opvoeding te maken heeft. Met een bepaalde manier van voetballen, bepaalde manier van kijken. Daarom is het zo belangrijk waar je gespeeld hebt en door wie je bent opgevoed. En dat je het voetbal ziet wat eigenlijk het voetbal is.

Zoals bij Bayern München is gebeurd. Die club speelde zo'n vijftig jaar geleden nog in de tweede divisie, maar is vandaag de dag de vaandeldrager. Door voor bestuurders en trainers te kiezen die bepaalde normen neerzetten op voetbalgebied. Door niet naar Spanjaarden of Italianen te kijken, maar eerst naar jezelf. En naar jezelf kijken is bepalen welke capaciteiten je hebt en wat je tekortkomingen zijn. Je kunt niet verlangen dat een Engelsman ooit zo zal voetballen als een Nederlander. Dat kun je niet aan hem vragen. Ook niet aan een Italiaan. Dat kan nu eenmaal niet. Dus kijk daar niet naar. Zorg voor jezelf.

Ook de excuses zijn voorspelbaar. Vaak is dat het geld. Zo krijg je de eerste jaren allerlei excuses. Alleen is het aan het einde van de rit toch een wedstrijd van elf tegen elf. Iemand die meer geld heeft, mag er toch echt geen twaalf opstellen. Het is altijd een kwestie van basiskwaliteiten en ga nou niet beweren dat wij vandaag de dag geen basiskwaliteiten meer hebben. Dat we veertig jaar lang basiskwaliteiten hebben gehad en nu ineens niet. Dat is waanzin. Er wordt daar alleen tijdens de opleiding niet meer mee gedaan wat ermee gedaan zou moeten worden.

Gelukkig zijn er altijd uitzonderingen zoals Wim Jonk, en daarom is hij ook een maatje van me. Terwijl niemand anders binnen Ajax zou presteren, heeft hij dat met zijn elftal wel gedaan. Hebben de anderen dan gelijk en is hij gek, of wordt hij als voorbeeld genomen? En is er afgevraagd hoe dat komt, en wat hij wel en wat hij niet heeft gedaan? Maar in plaats van hem als voorbeeld te stellen, wordt Jonk afgeserveerd op onderdelen die er totaal niet toe doen. Zoals vergaderen, in de wetenschap dat het nergens toe leidt. Daar heeft hij groot gelijk in gehad, omdat het niet de kern is waar het om gaat. Want voetbal bij Ajax is goals maken, domineren en zorgen dat je in de volgende ronde komt. Op welke manier dan ook.

Maar binnen Ajax denken te veel mensen mee, waardoor er in compromissen wordt gedacht en in overleven. Dat is namelijk het punt. Ajax bestaat eigenlijk uit twee clubs in één. Professionals en amateurs. Waar de amateurs niks te vertellen zouden moeten

hebben, maar toch de bazen van de profclub kunnen wegsturen.

Het is eigenlijk een tuttifrutti. Waardoor je een heleboel invloeden krijgt die er niet horen te zijn, omdat ze niets met voetballen te maken hebben. Het voetbal bestaat uit onderdelen waar specialisten in horen te zitten. En een specialist heeft nu eenmaal zijn eigenaardigheden, maar binnen bepaalde normen moet je hem wel zijn gang laten gaan. Juist tegen een specialist moet je nooit zeggen wat hij moet doen.

Dan die verplichting om te vergaderen. Als je het ergens over wilt hebben en je weet van tevoren dat het drie tegen één is, waarom zou je er dan bij gaan zitten? Dat is zinloos. In plaats van inhoudelijk te praten over kwaliteiten van de een of de ander. Hoe die verbeterd kunnen worden. Over de tekortkomingen die een speler heeft en hoe die kunnen worden opgelost. In plaats van te vergaderen zou je zowel op individueel als teamniveau iets positiefs moeten creëren. Dan heeft het zin.

Nederland is een klein land, dus je moet creatief zijn en goed zoeken. In je directe omgeving, maar ook op plekken waar je spelers kunt opleiden voordat een club of een manager ze komt weghalen. Er zijn dus tientallen details waar je gezamenlijk aan moet werken. Soms lukt het, soms blijkt het niet op te lossen. Maar je moet natuurlijk wel in staat zijn om de mogelijkheden te herkennen.

Daarom zijn de dingen die ik nu over voetbal zeg nog altijd dezelfde als twintig jaar geleden. Ik zwalk niet, maar er komt wel steeds iets bij. Wat nieuw is en wat ik eerder niet wist. Op die instelling had ik ook bij Ajax gehoopt. Dat mensen, met allemaal een goede basis, niet alleen hun kwaliteiten zouden inbrengen maar ook bereid zouden zijn om met anderen kennis te delen of van de ander te leren. De filosofie die ik ook op het Cruyff Institute toepas. Daar zitten studenten uit de hele wereld op, toch probeer je ze tijdens de studie allemaal met elkaar te verbinden. Om zo een sterk collectief te creëren, waar de sport uiteindelijk baat bij heeft.

Dat was ook mijn instelling toen we, na al het gedoe, in 2012 eindelijk met Ajax aan de slag konden gaan. Met als doel om richting de Europese top te groeien. Dat was realistisch. Over techniek, tactiek en presteren weet ik waarover ik het heb, want in de jaren tachtig bij Ajax en later bij Barcelona lukte het ook. Met aantrekkelijk voetbal, zelf opgeleide spelers en een paar aankopen werd binnen twee jaar een internationale hoofdprijs gewonnen.

Kijk maar naar Bayern München. Wat niemand voor mogelijk heeft gehouden is hen gelukt. Ze hebben het grote gat gedicht met Italië, Spanje en Engeland. Niet eens in de hoofdstad en ook nog in Zuid-Duitsland, dat niet bepaald centraal ligt. Maar je bent en blijft afhankelijk van mensen met knowhow. Alles en iedereen, op welke positie ook, moet zijn kwaliteit in dienst stellen van de rest. En de rest moet zich weer in dienst stellen van zijn kwaliteit.

Iemand is bijvoorbeeld heel goed in het brengen van jeugdspelers. Dat zit 'm in

details. Je kunt wel een leuk verhaal vertellen, maar iemand moet daar een extra dimensie aan kunnen geven. Als ik Jonk neem, dan is dat zijn passie. Hij staat open voor dingen, maar het moet wel goed gebeuren. Tegen hem kun je niet zomaar zeggen: 'Ik ben het niet met je eens, ga maar weg.' Dat kan niet, want hij is de beste, dus hij moet leidend zijn. Natuurlijk zal hij weleens een stap te ver gaan of van links naar rechts bewegen. Dat zal best wel. Dan moeten dat soort details tegen het licht worden gehouden om hem te overtuigen dat er met hem wordt meegedacht. Alleen het kan nooit zo zijn dat iemand die het meeste weet door iemand met minder kennis wordt afgeserveerd.

Dat is elke keer opnieuw het grote probleem in de sport. Vanuit de politiek tot in de bestuurskamer. Veel politici en bestuurders denken dat ze anderen moeten controleren, terwijl het precies andersom zou moeten zijn. Zij zouden zich juist door die ander moeten laten sturen. Het enige woord dat spontaan in me opkomt is ego. De drang om boven de ander uit te willen stijgen, terwijl iemand daarvoor niet de capaciteit heeft.

Je merkt dat meteen aan de mensen aan wie je iets vraagt. Op welk gebied ook. Of je krijgt een antwoord van iemand die zich in jouw probleem verplaatst, of je krijgt antwoord van iemand die je van zijn gelijk probeert te overtuigen. Met als doel om uiteindelijk net zoals hij te gaan denken. Terwijl ik juist wil weten wat ik moet weten. Omdat informatie nu eenmaal belangrijker is dan intelligentie. Ik hoef zelf niet overal verstand van te hebben, zolang ik van de juiste mensen maar het juiste antwoord op een vraag krijg. Dan ben ik toch een stap verder dan iemand die ergens meer verstand van heeft, maar over minder informatie beschikt.

Daarom heb ik als coach zo veel mogelijk mensen ergens verantwoordelijk voor gemaakt. Het ging er niet om dat ik de baas was en de opdrachten gaf, het ging erom dat anderen die ergens beter in waren dat ook beter konden uitvoeren. Daar moest ik de voorwaarden voor scheppen en niet tegen zo'n specialist gaan vertellen wat hij moest doen. Hij is voor mij geen assistent, maar iemand die de baas is van een bepaald onderdeel. Zoals ik dat van de afdeling techniek en tactiek was. Helaas hebben weinig bestuurders het overzicht en de instelling om zo te functioneren. Vaak zie je de drang om zich te manifesteren, terwijl anderen het kunstje beheersen. Iets wat ik nooit begrepen heb.

Want als je kiespijn hebt, dan ga je naar de tandarts. En waarom ga je naar de tandarts? Omdat hij verstand van die tanden heeft. En als je ineens iets niet goed ziet, dan ga je naar de oogdokter. Want die gozer heeft er verstand van. Maar als iemand in het voetbal verstand heeft van de materie, dan wordt die ineens niet serieus genomen. Waar slaat dat op? Het zou in het voetbal net zo moeten werken als met de tandarts of oogdokter. Dus als probleem A zich voordoet, er iemand binnen de club is die meteen kan bepalen wie verstand van probleem A heeft en hem de opdracht geeft om dat op te lossen. Als je die kwaliteit als baas of leidinggevende hebt, dan ben je goed bezig.

Maar bij Ajax beginnen daar de problemen al. Zo was de samenwerking tussen de

dokters van het eerste en de jeugd niet goed. Terwijl ze bij Ajax helemaal geen dokter moeten zijn. Het moet iemand zijn die de baas van een goede medische kaartenbak is. Iemand die daardoor meteen weet bij wie hij met een bepaald probleem moet zijn. Hij moet de beste kaartenbak ter wereld hebben.

Zo iemand stuurt een voetballer ergens naartoe en controleert vervolgens het hele proces dat volgt. Hij hoeft niet zelf te opereren en zo nodig bewijzen dat hij de beste knieëndokter is. Zijn kwaliteit is dat hij weet wie het best het probleem kan oplossen en met hem of haar een afspraak maakt voor de speler. Zorg dat hij terechtkomt waar hij het best van zijn probleem kan worden verlost.

Maar wie van de commissarissen, voorzitters of hoe ze ook allemaal heten, checkt of er een dokter is die de kaartenbak goed in de gaten houdt? Die de boel goed weet te managen? Dat geldt niet alleen voor de medische staf, maar noem maar op.

Wat dat betreft heb ik met Davy Klaassen nog geprobeerd het goede voorbeeld te geven. Hij was al een tijdje geblesseerd, kon niet spelen, maar niemand wist wat hij had. Ik heb toen een kennis van mij in Barcelona ingeschakeld, die meteen allerlei doktoren van allerlei pluimage heeft opgeroepen. Zelfs specialisten op het gebied van ogen en tanden. Op een gegeven moment zei iemand: 'Hé, dit is mijn afdeling.' Klaassen kon meteen worden behandeld en snel daarna weer spelen.

Dat is dus ideaal en zo zou het moeten zijn. Maar dat kan alleen als je bereid bent jezelf weg te cijferen, onderkent dat er mensen beter zijn dan jij en dat je die in je kaartenbak hebt zitten. Het is daarom veelzeggend dat de medische staf daar verder geen vervolg aan gegeven heeft.

Zo'n instelling werkt ook door richting iemand als Frank de Boer. Ook hij is door vrijwel niemand goed begeleid, geholpen en ondersteund. Daarom hield hij te veel vast aan een visie die mij en veel supporters niet aansprak. Maar in een organisatie die niet in staat is om het beste uit de mensen te halen, krijg je het ook als coach moeilijk. Mijn referentie is het spel van Barcelona en Bayern, en daar zag ik bij Ajax te weinig van terug. Terwijl die twee clubs weer door Ajax zijn geïnspireerd. Maar als je eigen club niet meer de intentie en de visie heeft om dat in te vullen, dan moet je gewoon eerlijk zijn en er afstand van nemen.

Ik kom steeds meer tot de conclusie dat dit een goed besluit is geweest. Ook door de manier waarop Ajax met Wim Jonk en Tscheu La Ling is omgegaan. Op beiden ben ik enorm trots. Wim heeft als hoofd opleidingen aantoonbaar goed werk geleverd. Toch werd de enige die de essentie van het Plan Crujff heeft uitgevoerd weggestuurd. Iemand die het over voetbal wilde hebben, maar kon vertrekken omdat hij niet mee wilde in de bestuurlijke organisatie.

Ling heeft geprobeerd dit op te lossen door Ajax meer richting het voetbal in plaats van de organisatie te krijgen. Maar als ik zie hoe er op zijn rapport gereageerd is, met weer

allerlei nare roddels, dan is dat veelzeggend. Slechts een enkeling binnen Ajax begreep de essentie; daarom ben ik niet verrast dat de leden uiteindelijk unaniem gekozen hebben voor de bestuursvorm en niet de voetbalvorm.

Ooit zal er wel weer een moment komen dat de club inziet dat het toch echt anders moet. Als ze daaruit komen, dan zijn er genoeg mensen die zullen zorgen dat de dingen voor elkaar komen zoals de echte leden en supporters dat willen. Daar hoor ik ook bij. Omdat ik er altijd voor Ajax zal zijn. Moet er iets worden opgelost, dan ben ik altijd bereid er te staan. Maar alleen als iedereen erachter staat.

Omdat ik nu eenmaal positief ben ingesteld ga ik ervan uit dat het ooit weer goed komt. Dat waar wij ooit mee zijn begonnen toch ergens goed voor is geweest. Dat wij de eerste klappen hebben opgevangen om het toch voor elkaar te krijgen. Dat kan over een jaar zijn, over tien jaar, wie zal het zeggen? In ieder geval het moment dat de juiste mensen het voor het zeggen krijgen. Mensen bij wie de club in hun hart zit en die weten waar Ajax voor staat. Dan is onze strijd niet voor niets geweest.

Samen met Jordi op weg naar huis, direct nadat hij in 1988 ontslag bij Ajax heeft genomen.

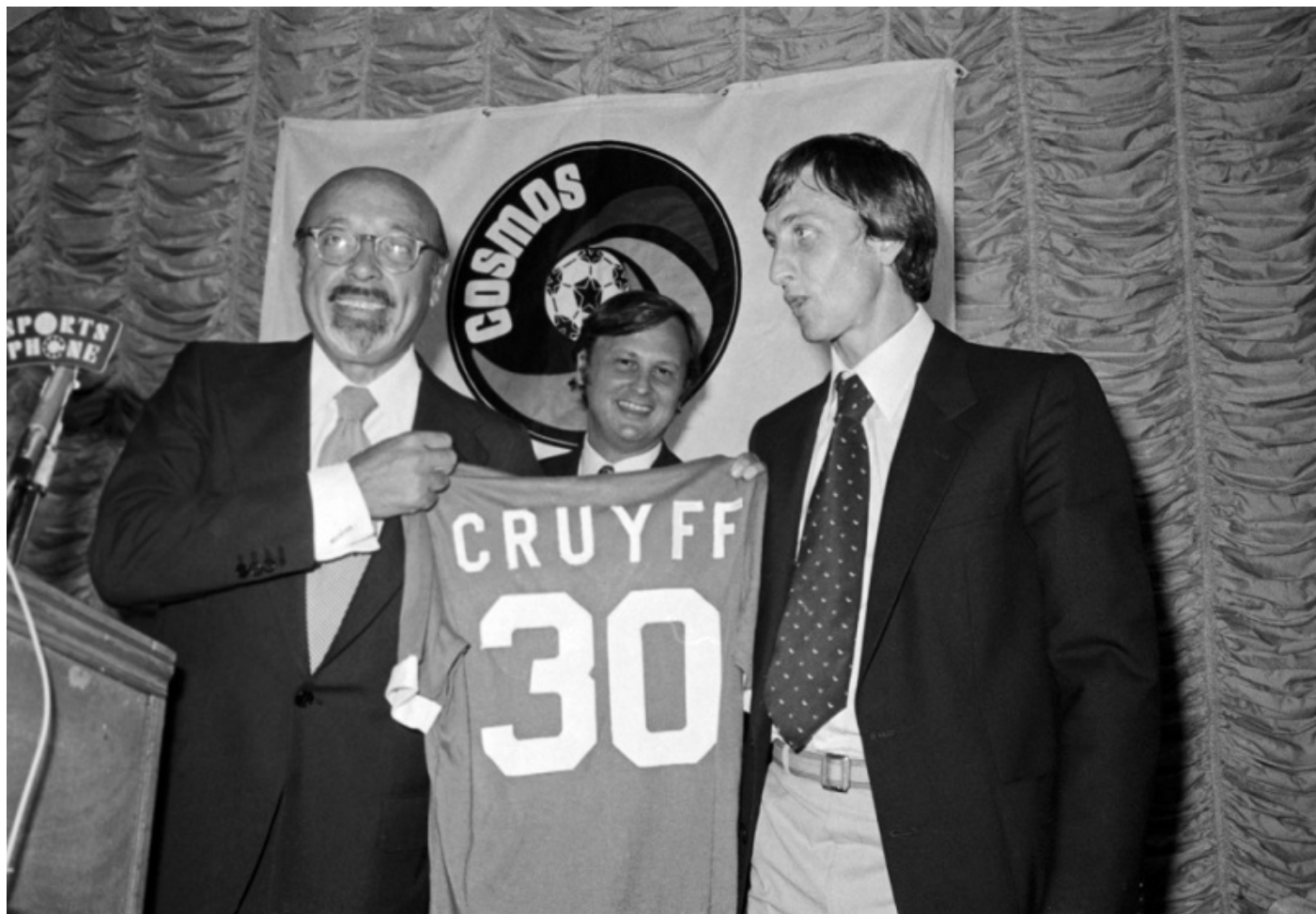
Jordi en vader Johan Crujff in de jaren negentig.

De eerste clinics bij Washington Diplomats.

Als rolstoelbasketballer in actie tijdens de Open Dag van de Cruyff Foundation.

Ahmet Ertegun (links), President van New York Cosmos, met Johan Cruijff, in augustus 1978.

Johan Cruijff en Franz Beckenbauer in Cosmos-tenue bij een demonstratiewedstrijd.

Voormalig New York Cosmos-ster Pelé omhelst Johan Cruyff (augustus 1978).

Ajacied Johan Cruijff tijdens zijn afscheidswedstrijd op 7 november 1978.

Johan Cruyff viert samen met het team de overwinning op Lokomotiv Leipzig, waarbij zij de winnaars werden in de Europacupfinale van 1987.

Coach Johan Cruijff en voorzitter Josep Lluís Núñez van FC Barcelona in Barcelona.

Barcelona-manager Johan Cruyff met Ronald Koeman in 1992. Zij vieren het winnen van het Spaanse kampioenschap.

Leo Beenhakker, Louis van Gaal en Johan Cruyff op 2 februari 1991.

Johan Cruijff rookt een sigaret aan de zijlijn.

Niet langer coachen met een sigaret in de mond, maar een lolly.

Oud-Ajaciëden Dennis Bergkamp, Johan Cruyff en Wim Jonk poseren na afloop van een overleg over de toekomst van Ajax, 30 maart 2011.

Eerbetoon aan Johan Cruyff tijdens een vriendschappelijke wedstrijd tussen Engeland en Nederland in het Wembley Stadium, 29 maart 2016.

HOOFDSTUK 22

Ik heb bijna alles in het voetbal meegemaakt. Als speler, als coach en als bestuurder. Het enige wat ontbreekt is het bonds-coachschap. Dat voel ik ook als het enige echte gemis in mijn carrière. Naarmate ik ouder word zit het me ook steeds minder lekker dat ik in 1990 door Rinus Michels gepasseerd ben om het Nederlands elftal tijdens het WK te coachen. Met Michels is het later weer goed gekomen, maar het blijft zuur dat ik iets heel bijzonders niet heb kunnen doen.

Terwijl de tijd er rijp voor was. De internationals waren in de bloei van hun carrière en waren na het winnen van het EK in 1988 klaar voor het grootste succes uit de Nederlandse voetbalgeschiedenis. Hetzelfde gold voor mij als coach. Ik rekende er gewoon op dat ik zou worden aangesteld. Het was algemeen bekend dat de spelers en ik dat wilden. Samen de krachten bundelen om eindelijk wereldkampioen te worden. Toch gebeurde het niet. Omdat Michels anders besloot. Tegen de wil van belangrijke internationals als Ruud Gullit, Marco van Basten, Frank Rijkaard en Ronald Koeman liet hij me links liggen.

Hij bleek als bestuurslid technische zaken geen trek te hebben om binnen de KNVB zijn nek uit te steken. Zogenaamd omdat ik de hele organisatie wilde omgooien. Een kulverhaal. Natuurlijk wilde ik mijn eigen technische staf en begeleidingsteam samenstellen. We zouden uitsluitend en alleen voor de wereldtitel gaan en dan moet alles kloppen. Bovendien ging mijn kop eraf als we het niet zouden halen, dus wilde ik de organisatie rond de selectie onder mijn voorwaarden neerzetten. Met op sleutelposities mensen die gewend waren om wekelijks op het hoogste niveau en onder de grootste druk te presteren, en niet een begeleidingsteam dat zoiets één keer in de twee jaar overkomt. Want werkt het dan niet, dan loop je in één keer twee jaar achter de feiten aan.

Alleen heb ik die discussie nooit kunnen voeren, omdat Michels mij nooit iets heeft gevraagd. Niet alleen boorde hij zo het WK door mijn neus, nog erger was dat hij een situatie creëerde waardoor de beste spelers ter wereld een unieke kans op de wereldtitel zouden missen. Door zijn actie was het onderlinge vertrouwen weg, ontstond er tweespalt in de groep en vloog Nederland er in de tweede ronde al uit.

Later hebben Michels en ik het uitgepraat. Hij is meteen na het WK naar het trainingskamp van Barcelona gekomen om tekst en uitleg te geven. Allemaal leuk en aardig, maar nog steeds begrijp ik niet wat hem toen bezielde heeft. Misschien is het jaloezie geweest, wie zal het zeggen? Hij is natuurlijk iemand die overal is geweest en overal succes heeft gehad. Dat streelt natuurlijk iemands ego. Maar vaak kreeg hij tegelijk te horen dat ik eigenlijk ook best goed was. Dat hij toch maar mooi samen met die Crujff had kunnen werken.

Ik heb weleens gedacht dat Michels niet voor niets een paar keer hartproblemen heeft gehad. Omdat hij vaak zich anders moest voordoen dan hij was. Ik kan het weten, want ik heb hem precies zo gekend zoals hij werkelijk was. Dus keihard, maar als het nodig was

bracht hij je persoonlijk naar de dokter. Keihard, maar hij ging je wel zelf masseren. En als we samen in een restaurant zaten of een feestje hadden, dan ging hij midden tijdens het diner 'Droomland' zingen. Dan dacht ik weleens: hoe kan hij dit nou in herejezusnaam doen, terwijl hij ons net heeft afgeslacht?

Toen we samen in Amerika bij Los Angeles Aztecs zaten, kwam ik erachter dat hij bijgelovig was. We wonnen een keer toen Michels heel speciale schoenen aanhad. Van die witte met een zwarte kwast erop; je ziet ze weleens bij het golfen. Ze stonden voor geen meter, maar hij heeft ze een hele tijd gedragen omdat hij dacht dat het geluk bracht. Dat had hij in Europa nooit gedaan. Daar had hij een bepaald imago en ik denk dat hij dat graag zo wilde houden. Dus moest hij zich soms forceren om zo'n beeld in stand te houden.

Wat dat betreft was Michels een man van uitersten, die het zichzelf niet makkelijk heeft gemaakt. Hoewel hij in 1990 voor een geweldige generatie voetballers en mij het WK heeft verknald, hou ik onder de streep toch een warm gevoel aan hem over. Na de dood van mijn vader stond hij er voor me. Toen ik op eigen benen stond soms niet.

Dat laatste is me wel vaker overkomen. Dat uitgerekend mensen met wie ik een speciale band had, ineens niet thuis gaven. Zoals met Michels, maar ook Pietje Keizer, Carles Rexach en later Marco van Basten is gebeurd.

Achteraf gezien is het allemaal misschien wel heel menselijk geweest. Het gebeurt ook vaak met de groten. Dat er ineens een soort van competitie ontstaat. Omdat ze zogenaamd groot zijn, besluiten ze ineens om een keer niet te luisteren. Ik heb geprobeerd om me in hen te verplaatsen. Zeker wat Michels, Keizer en Rexach betreft. Als ik ze alle drie analyseer, dan heb ik van alle drie heel veel geleerd, maar zij hebben nooit opengestaan om dingen van mij te leren. Dat is een verschil dat denk ik wel iets zegt.

Neem Piet Keizer. Toen ik als jonge knul hem leerde kennen, was hij drie of vier jaar ouder dan ik. Ik had geen vader, dus hij betuttelde mij. 'Hé, vriend, ga nu naar huis, ga slapen, want morgen heb je de wedstrijd.' Waarschijnlijk ging hij daarna zelf de stad in, maar hij was wel iemand die op me lette. Ik was 16, 17 jaar en pikte soms zijn brommer of reed op de fiets van een ander weg. In ieder geval haalde ik kunstjes uit en dan is het best speciaal als een ouder iemand je op zo'n moment een beetje gaat begeleiden. Dat zijn toch belangrijke dingen.

Tot het moment dat er iets voorvalt. Vaak na een hele ontwikkeling. Zoals de stemming in de spelersgroep van Ajax. Toen Pietje zich ten koste van mij tot aanvoerder liet kiezen, waardoor ik besloot om naar Barcelona te vertrekken. Zoals hij het later ook niet met mij eens was over de manier waarop ik Ajax wilde reorganiseren. Maar wat ik al aangaf, misschien is het wel menselijk. Zou best kunnen. Ik voel naar hem toe in ieder geval geen rancune. Ik denk er nog steeds het mijne van, maar vergeet ook nooit de hulp die ik van hem heb gehad.

Carles Rexach is meer een mentaliteitskwestie. Michels was natuurlijk een eigenheimer, Keizer was een eigenheimer en ik ben waarschijnlijk ook een eigenheimer. Maar Rexach was dat niet. Die is nooit ergens tegenin gegaan. Terwijl als ik dat deed hij wel zijn mening gaf. Dan ging hij vaak verder dan ik.

Maar uiteindelijk kom je er toch achter dat hij eigenlijk de katalysator van het Catalaanse denken was. Of dat nu vanuit de opvoeding of vanuit de scholen is bijgebracht, maar als het erop aankwam sloot Rexach zich op geen enkele wijze aan bij de Nederlandse mentaliteit en denkwijze. Hij gaf aan mij wel zijn mening, maar kwam zelf nooit in actie. Hij kon daar niet in meegaan. Terwijl ik altijd een type ben geweest dat als er iets niet klopt, ik daar meteen wat van zei. En altijd op een manier dat er iets aan gedaan werd op welke manier ook. Het was in ieder geval meteen duidelijk hoe ik erover dacht.

Marco van Basten is weer van een andere generatie en met hem is de situatie ook anders. Een enorm goede voetballer, dus heel intelligent op een heleboel manieren. Als je alles goed analyseert, dan had Keizer mij niet nodig om Keizer te worden en had Rexach mij niet nodig om Rexach te worden. Hetzelfde geldt voor Van Basten.

Dat is ook het grote verschil met Pep Guardiola. Bij Barcelona wilden ze van hem af. Ze vonden hem een lange slungel die niet kon verdedigen, geen kracht had en in de lucht niks kon. Hij kreeg dus van alles voor zijn voeten wat hij niet beheerste, terwijl ik vond dat het allemaal dingen waren die hij kon leren. Wat al die mensen niet zagen was dat Guardiola juist voor de top de basiskwaliteiten had: handelingssnelheid, techniek, inzicht. Dat zijn fenomenen die eigenlijk heel weinig mensen zien, maar die bij hem wel op een zeer hoog niveau lagen.

Daarom volg ik nu met veel interesse de ontwikkeling van Sergio Busquets. Iedereen praat bij Barcelona over die anderen, die allemaal zo goed zijn. Maar ik wil ze weleens zien als hij een keer niet meedoet. Wat gebeurt er dan? Ik denk dat iedereen zal schrikken. Ik denk ook dat Busquets een goede trainer gaat worden. Dat sluit ik zeker niet uit. Busquets is, net als Guardiola, iemand die het hele proces heeft moeten ondergaan. Ze hebben het niet cadeau gekregen.

Terug naar Guardiola. Naast zijn voetbalkwaliteiten is hij ook nog sociaal heel sterk en een goede denker. Met hem kun je ieder willekeurig onderwerp aansnijden. Hij leest boeken en sprak bij Bayern München ook meteen Duits. Dat soort mensen hebben ook nooit problemen om iets te vragen. Het is bij Guardiola ook niet zo dat hij mij om raad komt vragen. Wel is hij nieuwsgierig hoe ik over dingen denk.

Ik weet nog goed toen hij trainer van Barcelona B was en genoemd werd als coach bij het eerste. Hij wilde weten hoe ik daarover dacht. Ik heb geantwoord dat er voor mij dan maar één regel gold. Hij moest in staat zijn om tegen de voorzitter te zeggen: 'Flikker jij op de kleedkamer uit, ik beslis hier.' Pas dan was hij geschikt om trainer van het eerste te worden. Deed hij dat niet, dan moest hij vooral lekker bij het tweede blijven. Het leven was

daar ook een stuk rustiger.

Ik wilde er vooral mee zeggen dat hij de baas moest zijn en degene die besliste wat er moest gebeuren. Met alle gevolgen van dien. Maar hij moest zich nooit in z'n leven laten wegsturen vanwege de initiatieven van een ander. Iemand moet achteraf kunnen zeggen: 'Ik ben een klootzak geweest, maar ik was daar wel zelf verantwoordelijk voor.' Of: 'Dit heb ik goed gedaan en doe ik de volgende keer weer zo. Wat ze ook zeggen of doen.'

Wat dat betreft is Pep qua denken een heel eind met mij meegegaan. Heeft dingen meegenomen en die gecombineerd met zijn eigen visie. Met Van Basten is dat anders gelopen. Ik heb daarover nagedacht en zag uiteindelijk tussen Pep en Marco een essentieel verschil.

Ik heb al aangegeven dat zonder mijn aanwezigheid bij Barcelona Guardiola zeer waarschijnlijk aan een tweededivisieclub zou zijn verkocht. Van Basten is een totaal ander verhaal. Ook zonder mij was hij een voetballer van wereldklasse geworden. Daar had hij mij eigenlijk niet voor nodig.

Maar ik ben natuurlijk wel de man geweest die hem aan het begin van zijn carrière met een dubieuze enkel toch liet voetballen tegen FC Groningen. De wedstrijd waarin zijn blessure zo zou verergeren dat hij jaren later vervroegd zijn carrière moest afsluiten. Ik heb geprobeerd me in hem te verplaatsen en heb steeds meer begrip gekregen voor het feit dat hij me later niet meer in alles wilde volgen. Een soort van wraak voor die ene keer dat hij zich wel door mij liet overhalen die wedstrijd te spelen, waardoor zijn carrière heel nadelig beïnvloed zou worden. Als ik er zo over nadenk, dan is zijn manier van afzetten tegen mij gewoon menselijk.

Daarom zie ik de problemen met Michels, Keizer, Rexach en Van Basten nu vooral als dingen die kunnen gebeuren. Omdat we nu eenmaal zijn wie we zijn. Michels, Keizer en Van Basten neem ik zelfs niets kwalijk. Met Michels is het weer helemaal goed gekomen en ook met Pietje heb ik weer contact.

Ik kijk wat dat betreft alweer verder. Zo heb ik ongelooflijk veel positieve energie gekregen door alle reacties van oud-spelers sinds in oktober bekend werd dat ik longkanker heb. Mensen van wie ik niet bepaald kan zeggen dat ik ze allemaal met de fluwelen handdoek heb behandeld.

Het geeft toch blijk van een bepaald soort respect. Ook al hebben ze ruzie met me gemaakt, achteraf zijn ze toch tot de conclusie gekomen dat het de enige manier was. Dat is na al die jaren toch wel leuk om te ervaren. Want vaak heb ik gedacht: hoe zullen ze het opnemen? Hoe kijken ze ertegenaan? Ik kon dingen op een aardige manier vertellen, maar soms juist helemaal niet.

Omdat we met z'n allen altijd aan de top bezig waren, moesten af en toe de grenzen worden opgezocht. Dat gold voor de kleedkamer, maar zodra we buiten stonden was dat voorbij. Bij mij tenminste. Het is mooi om te zien dat naarmate de spelers van toen ouder

zijn geworden ze dit ook beter zijn gaan begrijpen. In plaats van onbegrip is er respect ontstaan. Het gaat soms nog verder en dan blijken ze zaken waar ik zelf nauwelijks bij heb stilgestaan als heel exceptioneel te hebben ervaren. Of het nou Ronald Koeman of wie dan ook is, zoiets geeft een enorme voldoening.

Dat geldt natuurlijk helemaal voor de opmerking van Guardiola over mijn inbreng bij Barcelona: 'Johan heeft de kathedraal gebouwd en het is aan ons om die te onderhouden.' Het is niet alleen prachtig onder woorden gebracht, het heeft me echt geraakt. Omdat ik gewoon gedaan heb wat ik voor iedereen het beste vond. Zowel bij Barcelona als bij Ajax. Gelukkig is het bij Barcelona wel gelukt.

Vooraf dankzij mensen als Frank Rijkaard, Henk ten Cate, Pep Guardiola en Txiki Begiristain staat de kathedraal, zoals Pep dat zo mooi noemt, er nog steeds. Daar ben ik hun heel dankbaar voor. Omdat dit het voetbal is waar niet alleen ik van hou, maar ook de supporters van houden. Het is het voetbal zoals voetbal moet zijn.

HOOFDSTUK 23

Ik ben positief over de toekomst van het voetbal. Al denk ik wel dat het eerst nog een redelijke chaos wordt. Wat nu vooral regeert is geld. Dat zie je zeker in Engeland. Commercie hoort erbij en is ook goed, maar alles heeft zijn plaats en daar mag niet aan worden getornd. In dat opzicht zijn het niet de voetballers en de commercie die de problemen veroorzaken, maar meestal de bestuurders. Die geven de sport te veel uit handen.

Neem de ontwikkeling van het eigen Engelse talent, dat weer invloed heeft op het nationale elftal. Dat loopt gevaar wanneer er te veel buitenlandse spelers in de Premier League spelen. Een oplossing zou kunnen zijn om een maximum van vijf buitenlanders per team in te stellen. Voor alle duidelijkheid, ik heb niets tegen buitenlanders. Wat dat betreft ben ik zelfs de voorloper geweest. Alleen werd ik ooit naar Barcelona gehaald om het elftal beter te maken. Ik voegde iets toe wat er nog aan het team ontbrak, zoals in mijn tijd Velibor Vasović en Horst Blankenburg naar Ajax werden gehaald.

Nu zie je een paar buitenlanders die iets toevoegen, terwijl de rest echt niet beter is dan wat veel clubs zelf in huis hebben. Ooit heb ik aan de Nederlandse voetbalbond het advies gegeven om met de profclubs aan een herenakkoord te werken, waarbij iedereen zich verplicht om ten minste zes spelers met een Nederlands paspoort in het basiselftal op te stellen. Zo worden clubs automatisch gedwongen om meer aandacht aan hun jeugdopleiding te schenken.

Natuurlijk is een sociaal politiek beleid uitstekend, maar kijk ook naar jezelf. Dat bedoel ik niet vanuit een positieve of negatieve kant, maar volkomen objectief. Dus in het belang van het voetbal, waar dingen vaak anders zijn en anders werken. Vergeet dan even de andere belangen in Europa en besluit als Nederland om met alle clubs bij elkaar te komen en akkoord te gaan met het opstellen van ten minste zes spelers met een Nederlands paspoort en vijf die dat niet hebben.

Wat kan mij het schelen wat ze in Spanje en Engeland doen, wij vinden dit.

Het moet altijd naar je eigen situatie worden vertaald. Zoals de Amerikanen dat gedaan hebben met hun gesloten circuits. Niemand heeft daar invloed op het beleid van de Major League Baseball, het basketbal of American football. Ze zijn zo georganiseerd dat alles in het belang van de sport kan worden besloten.

Europa is wat dat betreft het oude continent. Bovendien zit het geld niet meer bij ons. Dat komt van anderen, die ons voetbal daardoor steeds meer vanuit Amerika, Azië en het Midden-Oosten bepalen. Zo ontstaat er minder evenwicht en is het essentieel dat ieder land vanuit zijn eigen situatie gaat denken. Anders raakt de boel nog verder uit balans.

Ooit waren Nederland, België en Schotland op clubniveau toonaangevend, maar vandaag de dag doen ze eigenlijk niet meer mee. Zijn ze nou zo slecht geworden of zijn ze

gewoon overvleugeld? Maar de belangrijkste vraag is natuurlijk wat eraan gedaan kan worden. Dat is in ieder geval niet alleen een kwestie van geld.

Topvoetbal draait namelijk om techniek, tactiek, opvoeding en financiën. Dus niet alleen geld. Dat is al een eeuwigheid hetzelfde. Omstandigheden bij clubs of in een land kunnen veranderen, maar de basisdingen blijven. Neem Nederland, waar techniek altijd de basis van het voetbal is geweest. Daar moet te allen tijde aan worden vastgehouden. Je kunt in Nederland niet anders spelen, want het publiek accepteert dat niet. In Catalonië ook niet. Ik hoop dat het ook zo blijft. Grotendeels dan. Dat trainers en coaches daarop hun keuzes richting het elftal baseren. Een middenveld met Iniesta en Xavi bestaat bijvoorbeeld niet uit twee buffelaars, maar uit twee voetballers. En een voetballer moet de bal aan zijn voeten hebben. Die moet zo min mogelijk lopen, want des te vermoeider hij wordt, des te minder wordt zijn techniek. Daarom moet je bezig zijn met de vraag hoe je voor zo iemand het lopen kunt beperken.

Dus waar kies je voor? Meer fysiek, meer techniek, meer snelheid? Voor welke kwaliteit kies je? Kwaliteit waar een land of volk om vraagt. Want je speelt nu eenmaal voor het publiek. Het kan daarom niet zo zijn dat ik als Hollander in Engeland of in Italië kom en ga voetballen zoals ik dat wil. Nee, je voetbalt zoals het publiek dat wil. Het publiek moet naar het stadion komen en dat stadion moet vol zitten. Dan ben je goed bezig.

Dat zie je ook bij Barcelona. Daar wordt bijna dertig jaar vastgehouden aan dezelfde visie. Er is ooit een keuze gemaakt en daar wordt aan vastgehouden. De coach die dat niet doet heeft een probleem, want het publiek pikt het niet.

Zo is het grote verschil tussen het Dream Team in de jaren negentig en het team van Guardiola de handelingssnelheid. Vanuit de clubvisie ging het erom of dat kon worden opgevoerd. Dus moest continu de vraag worden gesteld: kan het nog sneller? Als die noodzaak er is, dan gaat het op een gegeven moment ook sneller. Is die noodzaak er niet, dan wordt het nooit wat.

Bovendien moet je kunnen zien wat wel en wat geen snelheid is. Het ontleden van een detail, in topvoetbal het allermoeilijkste wat er is. Het vermogen om de boel zo te analyseren dat niet in de actie zelf, maar soms twee, drie acties daarvoor de winst kan worden gepakt. Hoe wordt een bal aangenomen en hoe wordt die doorgespeeld? Had daarbij één stap volstaan of twee? Of was het een redelijke of een heel goede aanname?

Dan heb je ook met de tegenstander te maken. Iemand die in een goed elftal speelt heeft de neiging om tegen zwakke ploegen het rustiger aan te doen. Dan gaat het tempo naar beneden en komen de ballen net niet aan. Of te laat. Het zijn zulke details die je dan moet kunnen zien.

Dat is nu het probleem in Nederland. De hele wereld praat nog vol bewondering over onze manier van voetballen, alleen zijn er maar weinig Nederlandse coaches die weten hoe ze dat goed moeten laten uitvoeren. Dat zag ik een jaar of vijftien geleden al ontstaan. Er

werden in de veldbezetting andere keuzes gemaakt, waardoor de ruimten anders werden gebruikt.

Terwijl als je gaat eten, je een mes en vork nodig hebt. Dat was honderd jaar geleden al het geval en over honderd jaar is dat nog zo. Hetzelfde geldt voor het voetbal. Eerst moet de basis goed zijn en pas dan kun je gaan verbeteren. In Nederland is de basis aangetast. De beste koks maken het eten klaar, alleen zijn we vergeten hoe we het mes en de vork moeten vasthouden.

Een goed voorbeeld is de doelman. Toen de regel werd ingevoerd dat hij de bal niet meer mocht oppakken, werd hij gedwongen zijn traptechniek te verbeteren. Tot die verandering hield zijn techniek niet over, maar vandaag de dag heeft negentig procent van de keepers een betere traptechniek dan negentig procent van de spelers.

Ik wil hiermee aangeven dat er nog altijd veel via trainingen mogelijk is. Dit bewijs wordt door de doelmannen geleverd. Elke keeper kan vandaag de dag zowel met links als rechts goed uitschieten. Waarom kan hij dat wel en kan driekwart van de spelers zijn linkerbeen niet gebruiken? Het geeft aan dat een keeper weet dat hij erop moet trainen en dat het rendement heeft. Maar waarom traint een speler daar niet op?

Dan komen weer die verhalen over de teamtrainingen. Dan geef je iemand toch huiswerk mee? Of je zegt na een training tegen een speler: ga een minuut of twintig door, en laat hem zien wat een echte pass over de grond is. Leg dan ook het verschil uit. Dat een bal die over de grond hobbelt een langzame pass is. Die lijkt makkelijker, maar in de praktijk is die moeilijker te controleren en vraagt meer concentratie van degene die de bal ontvangt. Daarom zie je vaak dat juist bij een langzame pass de aanname slecht is, vanwege de concentratie. Die is automatisch minder. Terwijl als je de bal hard inspeelt, de concentratie meestal maximaal is en de kans op fouten kleiner.

A heeft dus altijd met B te maken heeft. Toch wordt er nog te vaak gekeken hoe A speelt en hoe B speelt, terwijl het gaat om A met B samen.

Verder zijn fysiek en mentaal altijd ondergeschikt aan het voetbal. Natuurlijk moeten die twee worden aangescherpt, maar wel vanuit het voetbal gedacht. Dus begin met voetballen en analyseer dan wat iemand mentaal tekortkomt. Dat speelt vooral mee als het niet functioneert. Als je tekortkomt. Maar als het loopt, dan loopt het. Want als het voetbal goed is, dan is er zo veel positieve energie dat het mentale en fysieke deel vrijwel nooit een probleem zijn. Vergelijk het met je jeugd, toen je na schooltijd ging voetballen. Werd je dan moe? Nee. Je werd nooit moe. Dat heb je daar ook mee.

Wel zijn er de omliggende zaken. De kranten en ga zo maar door, die op een gegeven moment artikelen schrijven. Zodra je dat gaat geloven ben je de pineut. Je moet het niet geloven, want de enige die je moet geloven is de trainer. Die kranten worden geschreven om te verkopen. Dan is het leuk om iets positiefs te lezen en minder leuk als er kritiek is, maar vaak wijkt het af van wat de trainer zegt wat je moet doen en laten. Dus moet dat echt

goed gescheiden blijven.

Zo gaat het bij Barcelona bijna altijd over Messi, Neymar en Suárez. Maar als je Iniesta en Busquets weghaalt, kijk dan hoe ze de ballen krijgen aangespeeld. Dit is geen veroordeling of bedoeld om een stel uitstekende voetballers omlaag te halen, maar het werkt bij iedere speler wel vanwege het team.

Het is zelfs zo dat als de bal achterin te langzaam gaat, ze voorin in de problemen komen. Want alles in het voetbal is vaak een kwestie van een meter. Dus als de bal te langzaam gaat, dan heeft de tegenstander de tijd om een meter dichterbij te komen. Gaat de bal snel, dan heb je kans dat hij te laat komt. Dat zijn de details die ik bedoel. In het topvoetbal zijn die ontelbaar, maar wel bepalend voor de manier van spelen.

Omdat niet zo veel coaches de kwaliteit hebben om dit goed te begeleiden, zie je ook dat de accenten worden verlegd. Dat gaat ook ten koste van talent. Ik hou van technische spelers, die tegelijk vanuit het teambelang kunnen denken. Ik heb Iniesta en Xavi al genoemd, maar waren zij er niet geweest, dan was de regel waarschijnlijk geweest dat op hun posities alleen fysiek sterke voetballers met veel loopvermogen opgesteld kunnen worden. Heel veel coaches denken zo en maken op basis daarvan hun keuzes. Ten koste van betere voetballers. Vanwege een tactiek waarvoor meer spieren dan techniek nodig is.

Dit zie je ook bij het toepassen van het 4-3-3-systeem. Dat is voor het Nederlandse voetbal gemaakt, maar veel coaches kunnen niet meer met deze aanvallende speelstijl omgaan. Dus zie je de ploegen steeds meer terugzakken en gokken op een counter. Maar wie het lef heeft om het 4-3-3 op de juiste manier toe te passen, wordt daarvoor uiteindelijk toch beloond. Zolang er voor de juiste spelers wordt gekozen.

Verder staat alles tegenwoordig in het teken van het geven van de oplossing. Op basis van video's, analyses, noem maar op. Iedereen kan daardoor alles verklaren.

Maar los het zelf eens op!

Neem een counter, met één verdediger tegen twee aanvallers. Met het risico dat als iemand zo loopt hij of de ander buitenspel staat. Dus wat moet je doen om niet buitenspel te lopen? Laat ze dat vooral lekker zelf uitzoeken. Kwaliteit is ook dat iemand ziet wat de ander ziet. Zo is het ook met oplossingen. Dus draag die niet altijd aan, laat ze het ook zelf oplossen.

Dat geldt ook voor de coaches. Ik weet nog goed dat we met Barcelona tegen Atlético Madrid speelden. Daar stond Gárate in de spits, en wat we ook deden en hoe we ook voetbalden, hij kreeg altijd wel drie kansen. We piekerden ons suf. Probeerden ons in de ander te verplaatsen, die toch echt geen wereldvoetballer was.

We zaten zo te praten, tot iemand ineens zei dat hij zo goed kon vrijlopen. Maar dat kon natuurlijk alleen als hij gedekt werd. Dus ik zei: 'Weet je wat we doen? We gaan hem niet meer dekken.' Kreeg ik te horen dat ik niet goed bij m'n pan was. Maar het was wel de

oplossing. De kwaliteit van Gárate was om een verdediger ergens naartoe te lokken, waardoor het voor hem gemakkelijker werd om een fractie later van hem los te komen. Met zijn manier van denken was hij gewoon verder dan wij.

Dus lieten we hem bij de eerstvolgende wedstrijd in zijn eentje staan en liepen ook niet meer met hem mee. Eerst kreeg ik nog te horen: 'Ja, maar als hij twee doelpunten maakt?' Zei ik weer: 'Dan hebben we pech gehad.'

Sinds die tijd hebben we nooit meer last van Gárate gehad. Zonder tegenstander wist hij niet wat hij moest doen. Hij was zijn oriëntatie kwijt, omdat de mandekker zijn ijkpunt bleek te zijn. Dat hadden we opgelost, door anders te denken. Toch was het opvallend om te zien hoe iedereen eerst in paniek raakte. Maar je zult het toch een keer moeten proberen om erachter te komen.

Daarom blijft voetbal voor mij altijd de basis en ben ik in principe tegen alle vernieuwingen waar we het nu over hebben. Zoals de doellijncamera's. Als je het voetbal ontleedt, dan is het de enige sport die je met je voeten doet. De kans op fouten is daarom vele malen groter. Er bestaat geen time-out, waardoor het coachen van de wedstrijd ook nog eens extra bemoeilijkt wordt. En de kans op fouten weer wordt vergroot.

Dat zie je ook in de spelregels terug. Die werken zelfs de subjectiviteit in de hand. Want voor jou is een bal over de lijn, maar voor mij niet. Dus gaan wij na afloop van de wedstrijd naar een bar en beginnen daarover te discussiëren. Het maakt niet uit wat je zegt, maar er gebeurt iets. Er is sfeer. Er wordt gepraat en er wordt een borrel bij gedronken.

Stel dat er iemand is die op de tv laat zien dat die bal niet uit was, dan is die hele discussie weg. Het leukste van discussiëren over voetbal is dat iedereen kan zeggen wat hij wil. En hij heeft altijd gedeeltelijk gelijk.

Natuurlijk is het verschrikkelijk dat er tijdens het WK 2010 bij Engeland-Duitsland een zuiver doelpunt van Frank Lampard werd afgekeurd. Maar in plaats van het over camera's te hebben, kan ook worden afgevraagd of de scheidsrechter of grensrechter misschien niet goed genoeg waren. Dat de arbitrage beter opgeleid had moeten worden.

Tegelijk sluit ik niet uit dat iemand tijdens die wedstrijd een gigantische kans gemist heeft. Die wordt toch ook niet uit het veld gehaald omdat die bal er normaal gesproken in had moeten gaan? Voetbal is nu eenmaal een kwestie van kwaliteit en een kwestie van fouten. Over het hele veld. Daar worden voortdurend grote en kleine fouten gemaakt. Zoals iemand die alleen voor de keeper komt en niet weet te scoren of iemand die een penalty mist.

Ik kan me nog een wedstrijd in de Engelse FA Cup herinneren. Met een keeper die drie penalty's stopte. Dan ga je toch niet de trainer ontslaan? Of de spelers schorsen die een penalty hebben gemist?

Nee, het is een spelmoment, waarin iemand een goal moet maken. Meestal lukt dat, soms niet. Maar moeten we wel begrip tonen voor een speler die dan faalt, maar niet voor een scheidsrechter die een situatie verkeerd inschat? Of zeggen we: 'Ze staan allemaal in het veld, laat ze het lekker uitzoeken, goeiedag en welterusten.'

Natuurlijk moet iedereen wel aan dezelfde voorwaarden voldoen. De spelers in het veld zijn maximaal opgeleid, dus is het een voorwaarde dat ook die grensrechter maximaal wordt opgeleid. Net zoals de doellijnrechter en de scheidsrechter maximaal worden opgeleid. Maar omdat voetbal een spel van fouten is, zullen de scheidsrechters, grensrechters en lijnrechters die ook blijven maken. Zoals topscorers soms kansen missen en de beste keepers ballen door hun handen laten glippen. Allemaal fouten waarover miljoenen mensen nog dagen, maanden en soms zelfs jaren zullen praten en discussiëren. Dat is het mooie van voetbal en dat moeten we vooral zo zien te houden.

Daarom is het ook zo belangrijk dat het voetbal in handen van de voetballers blijft. Ik denk daarbij altijd vanuit het veld naar boven, naar de bestuurskamer. Misschien is dat wel heel primitief, maar zo denk ik nu eenmaal. Daarom ben ik ook zo vaak met bestuurders gebotst. Omdat zij vanuit de bestuurskamer willen beslissen wat er op het veld moet gebeuren, terwijl ik juist vind dat op het veld bepaald wordt wat de bestuurders moeten doen.

Daarom staan de bestuurders bij mij altijd op de tweede plaats. Wat ik met hen bijna altijd heb meegemaakt is dat ze van boven naar beneden kijken. Als je zo kijkt, dan voel je jezelf vaak superieur en ga je de ander overtuigen van jouw gelijk. Terwijl als je van beneden naar boven denkt, je dingen tegenkomt die zij niet gewend zijn, en worden de rollen dus omgedraaid. In plaats van dat zij iets aan jou gaan uitleggen, moet jij dat aan hen doen. Dan ontstaan meestal de problemen. Ze vinden het vaak flauwekul, want zij hebben het zelf nooit zo geleerd.

Terwijl het denken vanuit het voetbal vaak juist de essentie is. De basis ook van het begeleiden van mensen binnen een club. Daardoor zou je als bestuurder moeten inzien dat aan de bestuurlijke top van een club jij vooral als begeleider fungeert van processen die anderen in gang zetten.

Wees daarom geen beslisser. De beslisser is degene die alles rond de sporters en het team bepaalt. Die aangeeft of iemand harder moet lopen of moet sprinten of dat hij ik weet niet wat moet doen. Dat is niet het werk van een bestuurder of een directeur. Een directeur moet zorgen en kunnen analyseren welke onderdelen 'het veld' nodig heeft en daar de beste oplossing voor zoeken. Dat is zijn taak.

Vanuit het veld moet ook worden aangevoeld wat het publiek wil. De klant die koning is. Want vergeet niet dat voetbal op het hoogste niveau entertainment is en voor de fans bedoeld. Dat is altijd mijn filosofie geweest en die zal nooit veranderen. Als je ziet hoe leeg de stadions in Italië soms zijn en hoe weinig er in de Premier League wordt gescoord, dan

kun je je serieus afvragen of twee grote voetbalnaties wel op de juiste weg zitten. Uitgerekend twee landen waar de commercie veel grip op gekregen heeft.

Dat zal in de toekomst alleen maar toenemen. Helemaal nu China in het topvoetbal geïnteresseerd is geraakt. Dat die mensen mee willen doen, lijkt me niet meer dan normaal. Want voetbal is over de hele wereld verspreid. En wil je in de wereld iets doen, dan moet je in de sport zitten. Of dat nou Olympische Spelen zijn of voetbal. Maar er moet altijd een bepaald soort evenwicht zijn. Je kunt nu wel in China zeggen: we kopen en we kopen en die komen er allemaal, maar als de onderkant niet goed is waar begin je dan aan? Je moet in staat zijn om het geheel te zien.

Daarom volg ik ook met interesse de ontwikkeling in Japan. Die zijn weer tien jaar later begonnen dan de Amerikanen en er zijn inmiddels veel parallellen. Bij Amerika is nu nog het wachten op die ene unieke voetballer die het verschil kan maken, waardoor ze definitief aansluiting met de wereldtop krijgen. Bij Japan zie je ook dat ze iedere keer weer een stap hebben gemaakt. Er komen steeds betere voetballers, die ook in Europa op een steeds hoger niveau mee kunnen komen.

Het is natuurlijk fantastisch dat de laatste vijftientig jaar alle continenten het topvoetbal hebben ontdekt. Eerst Amerika, daarna Japan en Australië, en nu weer China. Een mooie ontwikkeling, maar belangrijk wordt vooral dat ook daar het voetbal centraal staat in de visie en uitvoering. Dat ook daar vanaf het veld richting de bestuurskamer wordt gedacht. Alleen op die manier kunnen Amerika, Japan en China zich ook onderscheiden en geen kopieën worden van wat er al is. Een Amerikaanse supporter moet zichzelf kunnen herkennen in zijn elftal, net zoals dat straks voor de Chinese supporter geldt.

Bij Barcelona, Ajax en het Nederlands elftal heb ik ervaren hoe belangrijk het is als mensen zich met het voetbal kunnen identificeren. Dat ze onderdeel zijn van iets speciaals, iets dat bij hun gevoel past. Dat proces moet vooral vanaf het veld worden begeleid. Als dat goed en professioneel gebeurt, dan hoeven de commercie en politiek slechts te volgen.

HOOFDSTUK 24

Het mag duidelijk zijn dat ik in de eerste plaats een liefhebber van een prachtige sport ben. Kritiek wordt bij mij vaak ingegeven door bezorgdheid over hoe er met voetbal en het talent wordt omgesprongen. Daarom zal ik zo simpel mogelijk proberen uit te leggen hoe ik vind dat er gevoetbald zou moeten worden. Op een manier die voor spelvreugde bij de voetballers zelf zorgt en aanspreekt bij het publiek.

Het is algemeen bekend dat ik van aanvallen houd. Maar om te kunnen aanvallen moet je vooruit kunnen verdedigen, en om vooruit te kunnen verdedigen moet je druk op de bal kunnen zetten. Om dit voor iedereen zo makkelijk mogelijk te maken moet je altijd zo veel mogelijk linies zien te creëren. Waardoor als iemand in balbezit komt er altijd iemand vlak voor en iemand vlak naast hem staat. De ruimte tussen de man met de bal en deze twee medespelers mag nooit meer dan tien meter zijn. Is de ruimte groter dan tien meter, dan wordt het risico van balverlies alleen maar vergroot.

In principe ga ik uit van vijf linies, exclusief de doelman: de achterste vier, een centrale middenvelder in de punt naar achteren, twee buitenste middenvelders die meer naar voren staan, één spits in de punt naar achteren of in de punt naar voren en twee aanvallers aan de buitenkanten.

Bij een aanvallende speelstijl geldt het gebied van de halve middencirkel op de eigen helft tot het strafschopgebied bij de tegenstander. Dus een veld dat 45 meter lang en 60 meter breed is. Per linie gaat het om circa negen meter in de lengte.

Waarom zijn deze afstanden zo belangrijk? Omdat de posities dan makkelijker en efficiënter van elkaar overgenomen kunnen worden. Er staan altijd genoeg mensen achter de bal. Let maar eens op dat zodra Barcelona bij balverlies druk zet, je niemand meer dan tien meter van een medespeler ziet staan. Ook is iedereen in beweging, waardoor de overname meteen snel en doelgericht is.

Hier openbaart zich de eerste verkeerde inschatting van diverse Nederlandse teams. Omdat te vaak de centrale middenvelder niet in de punt naar achteren moet spelen, maar in de punt naar voren. Daardoor komt hij vaak als tweede spits naast de voorste spits te staan. Als een van de twee andere middenvelders dan naar binnen trekt om het gat te dichten, dan krijgt de back of buitenspeler in kwestie niet tien meter, maar twintig tot dertig meter te verdedigen. Zo valt de controle weg en het oriëntatiegevoel tussen de spelers onderling.

Voorin is er dus plaats voor één spits en twee mensen aan de buitenkanten. Een diepe of hangende spits maakt voor het vasthouden van de vijf linies weinig uit. De twee beste voetballers die Nederland heeft gehad waren Marco van Basten en ik, waarbij Marco een diepe spits was en ik een hangende. In beide gevallen werkte het.

Dus om te kunnen aanvallen moet je vooruit kunnen verdedigen en druk op de bal

kunnen zetten. Ben je in balbezit, dan horen de linies zo dicht bij elkaar te staan dat een individuele actie van een aanvaller nooit problemen kan opleveren, omdat er altijd rugdekking is van zes tot zeven spelers. Bovendien is bij zo'n speelwijze de breedtepass uit den boze en zijn we eindelijk af van het schijnoverwicht dat veel Nederlandse ploegen altijd denken te hebben.

Staan de vijf linies goed en doet iedereen wat hij moet doen, dan ontstaan vanzelf overal de driehoekjes die essentieel zijn voor het positiespel. Dus één speler concentreert zich op de pass, één op het ontvangen van de bal en één loopt zich vrij om daarna weer aangespeeld te kunnen worden.

Kortom, er wordt soms ongelooflijk ingewikkeld over het voetbal gedaan, maar als we het gewoon simpel houden, dan werkt het toch het best. Aanvallen is dus vooral een kwestie van het goed toepassen van de techniek, het benutten van de ruimte, vooruit verdedigen en daarbij druk op de bal te zetten.

Nu ga ik een stap verder, waarbij ik blijf uitgaan van de al aangegeven vijf linies. Essentieel is dat iedereen beseft dat de opbouw begint zodra de bal bij de keeper is. Hij is de eerste aanvaller. Omdat in dergelijke gevallen de verdediging sneller reageert dan de aanval, is meestal een van de twee backs naar voren geschoven en loopt daar vrij. Door hem aan te spelen ontstaat het eerste samenspel.

De buitenspeler moet dan diepgaan om het gat te creëren waar de back in moet. Inmiddels is de eerste linie verdedigers (de aanvallers van de tegenpartij) uitgespeeld en de aanval onderweg. Daarna moet de tegenstander keuzes maken om de opkomende back af te stoppen en de kunst is daar goed op te anticiperen.

Ik geef nu twee simpele voorbeelden, waarbij de linies elkaar goed moeten aanvoelen. Eerst de spits die naar rechts uitwijkt. Van de twee centrale verdedigers moet er één met hem mee en één doorschuiven om de door de opkomende linksback gecreëerde manmeersituatie te ondervangen. Op dat moment zijn de linksbuiten en de spits in een één-tegen-één-situatie gemanoeuvreerd.

De tweede mogelijkheid voor de linksback is om de bal over een afstand van maximaal twintig meter hard in de voeten van de spits te spelen, die dan kaatst op de inkomende rechtermiddenvelder. Als die op tijd is gestart, dan heeft hij een voorsprong op zijn tegenstander en ontstaan er weer allerlei één-tegen-één-situaties aan de rechterkant van het veld.

Het doel van deze varianten is de tegenstander te verrassen en chaos te creëren. Neem het eerste voorbeeld. Als de linksback via een van zijn middenvelders de linksbuiten in balbezit heeft laten komen en die weet zijn tegenstander uit te spelen, dan is er voor het doel van alles mogelijk. Zodra zijn voorzet komt, dan loopt de spits vanaf de rechterkant naar de eerste paal en creëert zo weer een gat voor de inkomende rechtshalf. Op die manier heeft een middenvelder als Johan Neeskens altijd veel kunnen scoren.

Verder bevindt bij zo'n aanval driekwart van het elftal zich achter de bal en staat iedereen met zijn gezicht naar het doel. Daarmee is het risico van een counter weggenomen, is de veldbezetting intact voor de afvallende bal en kan er meteen vooruit worden verdedigd.

Daarbij is het een must dat als de linksback in balbezit is, de doelman en de rest van de verdediging bezig zijn om iedereen op z'n plek te zetten. Terwijl je nog aan het aanvallen bent, staat zowel de verdediging als het middenveld dan al klaar om bij balverlies adequaat om te schakelen.

Dat laatste kun je weer extra forceren door bijvoorbeeld de spits meteen druk op de doelman te laten zetten als die in balbezit is gekomen. Zo wordt het tempo verhoogd en de doelman gedwongen sneller te handelen. Staan op dat moment de verdediging en het middenveld goed, dan maak je het de tegenstander weer extra moeilijk.

Bovendien is de spits zo de eerste verdediger, terwijl even daarvoor zijn doelman nog de eerste aanvaller was. Wat aangeeft dat je als individu en als team altijd een stap vooruit moet denken.

Deze manier van voetballen is redelijk simpel te trainen. Daarom ben ik verbaasd dat Nederlandse ploegen niet meer in staat zijn om zo op te bouwen. Intussen is de breedtepass de norm geworden, terwijl daarmee het probleem wordt verlegd in plaats van opgelost.

De ruimte op het speelveld loopt als een rode draad door mijn visie. Vooral het creëren van ruimte voor jezelf. Dan is de vooractie cruciaal. Daarbij moet je vaak het tegengestelde doen van wat je wilt.

Een voorbeeld. Als een buitenspeler de bal in de voeten wil krijgen, dan zal hij eerst diep moeten gaan en daarna weer terug om makkelijker in de voeten aangespeeld te kunnen worden. Net zo goed dat je soms een bal eerst terug moet spelen, waarna je medespeler 'm diep kan geven. Of bij de corner, voordat die genomen is, naar de bal toe te lopen om zo minder verdedigers in het strafschoopgebied te krijgen.

Iedere positie, zeker voorin, heeft met dit soort situaties te maken. Daarbij gaat het niet alleen om de actie, maar ook hoe daar door de rest van het team op geanticipeerd wordt. Iedere vooractie mag daarom nooit een opzichzelfstaande actie zijn. Het mooie van voetbal is dat iedere actie op iedere willekeurige positie op de een of andere manier verband houdt met andere acties.

Neem het voorbeeld dat ik net gaf over de buitenspeler. Om de bal in de voeten te kunnen krijgen, moet hij eerst een vooractie in de diepte maken. Maar als op hetzelfde moment de spits in datzelfde gat duikt, dan is de ruimte gedicht waarin de buitenspeler zijn actie moet maken.

Daarom irriteert het me als er gemakshalve geroepen wordt dat een buitenspeler faalt

als het probleem juist door anderen is veroorzaakt. Ik weet niet hoe vaak ik als coach met kritische journalisten ben gebotst die alleen één iemand een actie zien maken en hem daarop beoordelen. En dus niet zien dat iemand slecht speelt vanwege een ander. Hij wordt niet in staat gesteld om zijn kwaliteiten te benutten. Terwijl juist een buitenspeler valt of staat met een goede twee-eenheid tussen zijn vooractie en de uiteindelijke actie.

Hoe groot dit probleem momenteel is, blijkt vooral tijdens wedstrijden waarin de tegenstander met tien man verder moet. Dat zou een voordeel moeten zijn, maar steeds vaker zie je juist de ploeg met dat voordeel in de problemen komen. Ineens weten ze zich geen raad met de ruimte, omdat de tegenstander zich terugtrekt om zo minder ruimte weg te geven. Wat je dan vaak ziet is dat de bal achterin rond wordt gespeeld en de tegenstander dus onvoldoende wordt opgejaagd.

De enige manier om dat te voorkomen is om over het hele veld één tegen één te spelen. Het eerste voordeel dat je daarmee pakt is een enorme tempoverhoging. Niet één tegenstander krijgt rust aan de bal en lijdt er iemand balverlies, dan ontstaat er meteen ruimte en een belangrijke manmeersituatie. Op dat moment moet het hele team bezig zijn om de ruimte zo te bespelen dat de overgebleven speler een maximaal rendement uit zijn actie kan halen.

Als je zo speelt kan de tegenstander zich geen fout permitteren, maar jij wel omdat je nog een man over hebt die tussen de verdedigers en middenvelders opereert. Hij moet juist daar staan, om zo meer kans op de afvallende bal te maken, waardoor er druk op de ketel blijft.

Als je zo speelt, dan is dat natuurlijk geen garantie op de overwinning, maar wel de zekerheid dat je vijf à zes kansen creëert.

Ook is het relevant om in te zien hoe je een medespeler goed en de tegenstander slecht kan laten spelen. Zo help je een medespeler door hem bijvoorbeeld een bal op zijn goede been te spelen. Dat lijkt heel simpel, maar hoe vaak zie je niet dat een linksbenige speler onder druk de bal op zijn rechtervoet krijgt aangespeeld?

Hetzelfde geldt voor hoe de tegenstander moet worden bespeeld. Als je bijvoorbeeld als back weet dat je tegenstander het liefst buitenom gaat, dan kun je zo gaan staan dat hij als het ware gedwongen wordt om met zijn slechte been zijn actie binnendoor te maken. Net zo goed als bij een rechtsbenige linksbuiten, die dus graag zijn actie binnendoor maakt, je de ruimte aan de binnenkant gaat verkleinen.

Het lijken allemaal abc'tjes, maar helaas zie je zelfs op het allerhoogste niveau dat spelers nauwelijks bij dit soort details stilstaan. Dat geldt trouwens ook voor de coaches.

Zo praat iedereen over speelstijl en tactiek, maar jammer genoeg worden deze woorden in de meeste gevallen op de verkeerde manier gebruikt. Neem tactiek. Dat is voor mij geen 4-3-3 of 4-4-2 of 5-3-2, maar een aanpassing in de speelstijl, waardoor je de angel uit de tegenstander haalt. En zo van hun sterkte hun zwakte maakt.

De kunst om je tegenstander slecht te laten spelen heeft vooral te maken met wat voor spelers je opstelt. Zo verdedigen Engelse ploegen achterin altijd één op één en zijn de centrale verdedigers sterk in de lucht. Dus stel je een zwervende spits op, die vooral over de grond wordt aangespeeld. Verder zet je twee diepe buitenspelers in de ploeg, want ook dat zijn de Engelsen niet gewend. Verder moet er meteen druk naar voren worden gezet, waardoor Engelsen nooit toekomen aan de rustige opbouw waaraan ze gewend zijn.

In zulke gevallen komt nog iets anders aan de oppervlakte. Omdat het verschil tussen iemand met een goede of slechte techniek de handelingssnelheid is. Door het vroege storen moet de handelingssnelheid omhoog en daar hebben de meeste verdedigers heel veel moeite mee. Simpelweg omdat ze in de Premier League gewend zijn dat bij balverlies de tegenstander niet vooruit, maar achteruit loopt.

Ben ik meteen bij de extra kwaliteit van Barcelona aangeland. Dat is niet alleen de aanwezigheid van iemand als Messi, maar ook de manier waarop de ploeg voetbalt als ze de bal niet hebben. Zodra dat het geval is, is alles en iedereen meteen bezig met de overname. Omdat ze dat zo dicht bij het doel van de tegenstander doen, wordt het meteen heel link. Bovendien wordt voorkomen dat er onnodige meters worden gemaakt.

Vervelend is alleen dat het vooruit spelen altijd het handelsmerk van het Nederlandse voetbal is geweest. Helaas zijn we inmiddels ver van deze huisstijl verwijderd geraakt. Dat is zonde, helemaal omdat Barcelona en Bayern München wel laten zien hoe goed het nog werkt. Terwijl het eigenlijk simpel in te vullen is. Allereerst moet je als team weten wat je bij balverlies moet doen. Dat heeft dus weinig met techniek of een speler als Messi te maken. Het gaat om de instelling, die spelers van jongs af aan al krijgen aangereikt. De manier en effectiviteit waarmee Barcelona het uitvoert heeft daarom veel met de jeugdopleiding te maken.

Dat was in mijn tijd als trainer al zo en dat is nu nog het geval. Zoals de keuze om in het verdedigingscentrum Ronald Koeman en Pep Guardiola op te stellen, twee aanvallend ingestelde spelers, met een goed scorend vermogen. Geen van beiden was een echte verdediger en toch werkte het. Omdat verdedigen een kwestie is van positioneren, handelingssnelheid en durven aanvallen. Als je die drie elementen in je ploeg hebt, dan kom je niet eens aan verdedigen toe.

Ik wil benadrukken dat je in het voetbal altijd op zoek moet zijn naar speldenprikken die de tegenstander uit z'n doen kunnen halen. Door af te wijken van het normale denkpatroon, waardoor de tegenstander uit zijn comfortzone wordt gehaald.

Zoals functioneel spelen vaak ook mooi voetbal kan opleveren. Het goede voorbeeld is de manier van omschakelen bij balverlies. Helemaal als je als aanvallend team weet dat je verdedigend minder sterk bent. Als in zo'n elftal de aanvallers het kunnen opbrengen om vooruit te verdedigen, waardoor de verdedigers van de tegenpartij gedwongen worden hun handelingssnelheid te verhogen, dan vergroot dat bij hen de kans op een verkeerde

inspeelpass. Dit is dus een door de aanvallers ingeleide verdedigende actie, waarbij het verdedigen bestaat door slechts 4 à 5 meter te overbruggen.

Zo zijn er nog talloze voorbeelden te bedenken hoe problemen gereduceerd kunnen worden. Niet door ingewikkelde tactische ingrepen, maar meestal door logisch na te denken.

Helaas wordt deze manier van denken steeds meer uit het oog verloren. Ook in Nederland. Door het ingewikkelder te maken is de basis verwaarloosd. Het allerbelangrijkste voor een voetballer is en blijft dat hij de simpele handelingen beheerst. Dus het passen, aannemen, stoppen van de bal met de borst, tweebenigheid en het koppen. Kortom, de basistechniek. Allemaal onderdelen die voor iedereen trainbaar zijn.

Neem het goed afspelen van een simpele bal. Dat is een kwestie van doen en herhalen. Misschien wel enorm saai, maar je traint het allerbelangrijkste onderdeel van het voetbal. Hetzelfde geldt voor het stoppen van de bal. Om dat te trainen en bij te houden is ook saai, maar je maakt er wel snel veel vorderingen mee.

Die basistechnieken moet je vervolgens zien te combineren met positieospel. Daarom heb ik ook bewust het zes tegen zes spelers geïntroduceerd bij de straatvoetbalcompetities die op de Cruyff Courts van 42 bij 28 meter gespeeld worden. En het vier tegen vier, zeven tegen zeven en vijftien tegen vijftien dan? Zolang het gebruikt wordt om mensen, en dan vooral kinderen, aan het voetballen te krijgen, dan is dat prima. Zolang er maar gevoetbald wordt.

Maar zodra er wordt opgeleid, dan werken andere vormen niet en geldt alleen het zes tegen zes. Omdat de jongens en meisjes zo, zonder dat ze er vaak erg in hebben, gewend kunnen raken aan de huisregels van het echte voetbal. Allereerst is er een keeper en zijn er vijf veldspelers, waardoor er met drie linies gespeeld kan worden. Alleen zitten die linies zo dicht op elkaar dat je een bal goed moet aanspelen om een ander zijn actie te kunnen laten maken. Verder is er geen laatste man, omdat iedereen gedwongen is één tegen één te spelen, zowel in aanvallend als verdedigend opzicht.

Door deze situatie moet een voetballertje automatisch leren hoe hij zijn eigen tegenstander in de gaten houdt en tegelijkertijd een van zijn maatjes rugdekking geeft. Dus zonder dat hem iets wordt opgelegd is hij al bezig met positieospel. Dat geldt ook voor de doelman, die niet alleen een bal moet stoppen, maar ook rugdekking moet geven en soms moet meevoetballen.

Voor straatvoetbalcompetities is dit tot en met twaalf jaar een ideaal en leerzaam concept, terwijl het daarna ongeacht de leeftijd als trainingsvorm kan worden toegepast. Omdat je gedwongen wordt in een kleine ruimte, in één-tegen-één-situaties, de simpele techniek toe te passen. Wie de bal achterin rustig rond wil gaan spelen, kan het vergeten. Net als iemand die een bal breed wil leggen. Zo worden automatisch de fouten afgeleerd die veel te veel voetballers momenteel maken.

Ik wil er vooral mee aangeven hoe belangrijk het is dat talenten van jongs af aan eerst werken aan de basis. Hoe eerder ze dat beheersen, hoe meer ze later kan worden aangereikt. Het heeft weinig zin om daarmee te beginnen als het aan de basis al niet klopt.

Om dit onderdeel af te ronden, heb ik geprobeerd mijn ideale elftal samen te stellen. Van spelers die niet alleen buitengewoon getalenteerd zijn, maar ook allemaal de basis van het voetbal beheersen.

Normaal gesproken ben ik er geen voorstander van om een team te kiezen uit een selectie van de beste voetballers ooit. Simpelweg omdat er in de meeste gevallen nauwelijks of geen sprake is van kwaliteitsverschil.

Vrijwel alle voormalige en huidige topvoetballers voldoen aan de voorwaarden om aan de top te slagen. Verder zijn ze zonder uitzondering begaafd, waardoor ze ook moeiteloos op een andere positie op het allerhoogste niveau kunnen meekomen. Ik denk dat iemand als Marco van Basten ook als rechtsback van internationale klasse zou zijn geweest.

Inmiddels is het wel duidelijk dat ik het altijd in echte voetballers zoek. Spelers met een optimale techniek, veel inzicht en meestal sterk gespecialiseerd. Vooral dat laatste zorgt voor de extra gave die topvoetballers zo kenmerkt. Die moet je ook benutten, in plaats van zo'n talent ondergeschikt te maken aan het collectief.

Ik draai het om. Het collectieve belang is er juist mee gediend als zo'n talent optimaal wordt benut. De kunst aan de top is om al het aanwezige talent optimaal te gebruiken en tegelijk een goed team te formeren. Lukt dat, dan ontstijgt zo'n elftal vanzelf de grijze middelmaat, vanwege de toegevoegde waarde die erin zit.

Voor het ideale elftal ga ik dan ook op zoek naar een formule waarin het talent in alle gevallen maximaal wordt benut. Daarbij moeten de kwaliteiten van de een aansluiten bij die van de ander.

Zo zou ik achter buitenspelers als Piet Keizer (links) en de Braziliaan Garrincha (rechts) middenvelders als Bobby Charlton (links) en Alfredo di Stéfano (rechts) opstellen. Allebei topvoetballers die niet alleen technisch en tactisch briljant zijn, maar ook fysiek goed in elkaar steken. Ze zijn daardoor prima in staat om extra werk te verrichten voor stilisten als Keizer en Garrincha, in plaats van dat het omgekeerde gebeurt.

Bovendien dienen backs als Ruud Krol (links) en Carlos Alberto (rechts) door hun inzicht, techniek en snelheid weer als ondersteuning voor Charlton en Di Stéfano, waardoor ook die als middenvelders zich niet over de kop hoeven te lopen.

Datzelfde heb ik ook met de elftal-as met types als Franz Beckenbauer, Pep Guardiola, Diego Maradona en Pelé voor ogen gehouden. Vooral Pelé en Maradona vullen elkaar voorin perfect aan, omdat het enorme verantwoordelijkheidsgevoel van Pelé goed aansluit bij het individualisme van Maradona.

Ik weet zeker dat Pelé tijdens de wedstrijd als een soort van vaderfiguur over Diego zou waken. Omdat voetballers zoiets perfect aanvoelen, zou Maradona daar weer iets aan Pelé voor teruggeven, waardoor ook hij volledig tot zijn recht zou komen.

Vandaar dat ik voor het ideale elftal voor de legendarische Lev Jasjin als doelman zou kiezen. Tussen de imposante bundeling van talent kan het geen kwaad om een rustgevende vaderfiguur te hebben die op zijn tijd al die sterren weer terug op aarde brengt.

Ik gebruik bewust het woord loopvermogen niet. Ik verfoei dat woord, omdat het de laatste jaren volledig uit zijn verband is gerukt. Het heeft een proces gestart waardoor de voetballer meer moet lopen en daardoor minder aan voetballen toekomt. Terwijl het juist de kunst is om de ruimte in het veld zo te benutten dat de bal en niet de benen het werk doen.

Daarmee zijn we bij de natuurlijke overgang van de individuele analyse van iedere speler naar de collectieve prestatie gekomen. De techniek, het inzicht en vooral het talent zijn binnen het individu aanwezig, vervolgens moeten de elf individuen samen de ruimten op het veld benutten om als geheel goed uit de verf te komen.

Dan komt ook het inzicht aan de orde. De kwaliteit om te kunnen beoordelen hoe iedereen zich positioneel opstelt, waardoor het elftal bij elkaar blijft. Ik erger me nog altijd enorm als ik zie dat de linies ver uit elkaar spelen, waardoor een deel van het elftal gedwongen wordt om enorme afstanden af te leggen. Terwijl het juist de kunst is om de spelers dicht bij elkaar te houden. Pas dan is er een situatie gecreëerd dat de bal het werk kan doen. Dan komt het automatisch op de techniek aan, die in dergelijke situaties nodig is.

Daarom is het ook zo simpel als wat. Je hebt inzicht nodig om de linies kort bij elkaar te houden, techniek nodig om in dat geval de bal efficiënt het werk te laten doen en ten slotte moet het karwei op basis van het talent worden afgemaakt.

Dus niks lopen en rennen, gewoon goed kijken en voetballen.

HOOFDSTUK 25

Vroeger kreeg ik altijd te horen dat ik stom was, omdat ik geen opleiding heb afgerond. Maar het leven heeft mij meer geleerd dan welk boek ook. En levenservaring is kennis. Zo is ook de Cruyff Foundation voortgekomen uit wat ik allemaal heb gezien en meegemaakt, en door de mensen die ik heb ontmoet.

Ik ben dan ook echt heel trots op het succes van de Cruyff Foundation. Ik denk zelfs dat het mij meer heeft gebracht dan andersom. Wij zien iemand in een rolstoel als een mindervalide, terwijl die persoon in de rolstoel daar heel anders over denkt. Hij doet het gewoon. Dankzij hen denk ik nooit meer dat ik ergens te oud voor ben of iets niet kan opbrengen.

Heel mooi is ook om te zien wat het heeft losgemaakt bij medewerkers, vrijwilligers, ambassadeurs, ouders en zelfs hele families. Allemaal hebben ze zich ingezet om samen iets tot stand te brengen. Inmiddels ben ik er vooral voor de bloemen en de complimenten, omdat zo'n beetje al het echte werk me uit handen is genomen.

Het idee om een eigen foundation te starten is eigenlijk een optelsom van ervaringen. Te beginnen met het verzoek van Eunice Kennedy Shriver aan mij om ambassadeur van de Special Olympics in Amerika te worden toen ik daar woonde. Die organisatie had ook een tak in Barcelona, waar de vrouw van de president van Catalonië bij betrokken was. Zo hield ik later ook het contact toen ik weer in Spanje was.

Veel kon ik in die tijd nog niet doen, omdat ik als coach van Barcelona weinig tijd had. Dat veranderde toen ik niet meer direct in het voetbal actief was. Steeds vaker werd ik voor allerlei goede doelen gevraagd. Dat ging soms goed, soms ook niet. Zo werd ik door schade en schande wijzer en ging ik met mensen over deze ervaringen praten. Dan kom je weer op het punt dat wat je ook doet, en op welk niveau dan ook, je op een gegeven moment altijd zelf hulp nodig hebt.

Vandaar dat het idee om iets vanuit een eigen organisatie voor anderen te doen, gewoon uit de praktijk is ontstaan. Met mijn eigen ervaringen als basis. Toen mijn schoonvader in de gaten kreeg dat mijn interesse in die richting steeds groter werd, heeft hij dingen aan elkaar gekoppeld.

Cor Coster heeft me in 1997 met de hulporganisatie Terre des Hommes in contact gebracht. Medewerkers van die organisatie hielpen me eerst de Johan Cruyff Welfare Foundation op te richten, waarna we later besloten de naam simpel te houden: gewoon Cruyff Foundation.

Toen het moment rijp was om een professionele directeur aan te stellen is Carole Thate in beeld gekomen. Zij was aanvoester van het Nederlands hockeyteam, en ze meldde zich bij ons omdat ze iets gelezen had over mijn nieuwe ambities en dat sprak haar enorm aan.

Daarna heb ik de dingen op me laten afkomen. Zoals het vaker in mijn leven is gegaan. Omdat ik van nature altijd nieuwsgierig ben geweest, ontstaan zo ook de dingen. Terre des Hommes zette de organisatie op en de Postcodeloterij financierde op fantastische wijze mee. Zo konden we in het Olympisch Stadion en later ook in Barcelona een eigen kantoor openen, en voordat ik het in de gaten had was ik weer met iets nieuws bezig.

Het heeft me in heel veel opzichten verrijkt. Allereerst heb ik me zoals gezegd altijd aangetrokken gevoeld door de geestelijke veerkracht die veel gehandicapten tonen. Vaak moeten ze eerst een stap terug doen, voordat ze überhaupt aan iets kunnen beginnen. Daarbij zijn sport en spel twee zaken die de geest op een ontspannen manier kunnen aanscherpen voor die andere strijd die ze moeten voeren.

In de beginperiode van de foundation ben ik een keer naar India geweest. Dat hakte er flink in. Ik zag toen van nabij hoe miljoenen kinderen letterlijk op straat leven. Een enorme confrontatie. Omdat ik nu eenmaal ben wie ik ben, was het meteen van: wat gaan we hieraan doen? Op welke manier ook, maar we moeten wat doen.

Alleen dan komt het: je ziet ineens ook de totale onoplosbaarheid van een gigantisch probleem. Dan ben je tegelijk terug bij af. En komt het besef dat je moet leren je te limiteren. Door jezelf de vraag te stellen: wie ben ik, wat kan ik en wat zijn mijn mogelijkheden?

Zo kwam ik bij mensen terecht die me niet als een bekend persoon zagen, maar die naar mijn kwaliteiten keken. Die gaven de richting aan en door het gewoon te doen ging ik vanzelf de tekortkomingen ontdekken. Na zo'n anderhalf jaar merkte ik dat de structuur van de foundation verbeterd moest worden. Ik merkte dat we wel dingen deden, maar wat gebeurde er daarna? Eigenlijk hetzelfde wat ik vroeger zelf al ervaren had. Ik deed iets voor een goed doel, maar ik kon nooit echt overzien wat er daarna gebeurde.

Daar liep ik in mijn eigen foundation ook tegenaan. Dus wilden we meer grip op het totaal krijgen, om zo minder te hoeven uitbesteden. Zo is het idee van de scholen ontstaan. We waren bezig met gehandicapten, met kansarme jongeren en we gebruikten daarvoor sport en spel. In dat kader is praktijkervaring veel belangrijker dan studie-knowhow. Toen bleek dat zo'n praktijkgerichte opleiding er niet was, besloten we om het zelf op te gaan zetten.

Maar hoe dan? Met wie of wat als voorbeeld? Dan kijk je in de spiegel en kom je tot de conclusie: ik ben zelf het schoolvoorbeeld. Ik heb veel verstand, heel veel verstand van hetgeen ik altijd gedaan heb. Niet vanuit een studie, maar vanuit de praktijk.

Ik heb toen gekeken of er onder de bestaande opleidingen een vorm was die bij mij paste. Iets waar ik naar op zoek was. Die was er niet. Wel werd heel duidelijk dat veel van de managementopleidingen sportbusiness op de hogescholen en universiteiten werden gegeven vanuit de richting bestuurskamer naar het veld. Precies zoals ik het niet wilde. Ik

wilde juist dat de lessen aansloten bij de jongeren die vanaf het veld richting de bestuurskamer moesten. Ze moesten hetzelfde weten, maar het inzicht moest helemaal vanaf de andere kant komen. Dus niet vanuit de bestuurskamer gedacht, maar vanuit het sportveld.

Had Terre des Hommes mij geholpen de Cruyff Foundation op te zetten, dankzij mijn schoonzoon Todd Beane werd het Cruyff Institute helemaal naar mijn idee georganiseerd. Hij verdient daarvoor een groot compliment, omdat het vooral in het begin een gevecht met alles en iedereen is geweest. Met welke school dan ook, met welk ministerie ook.

Ook bij de studie moest de boel worden omgedraaid. De sporter moest niet naar de school komen, de school kwam naar de sporter toe. Daarmee werd een van de grote problemen voor een sporter opgelost. Neem de Winterspelen van 2014, die in februari werden gehouden. Voor de examens in november hebben wij aangegeven dat ze eerst die medaille moesten halen en daarna in februari mochten terugkomen om examen te doen. Of zoals ik het letterlijk tegen sommige studenten gezegd heb: 'Na de Spelen zullen we je afknijpen, maar eerst ga je die medaille halen.'

De prestatie in de sport gaat dus vóór de tijdslimiet die iemand heeft om een diploma te halen. Zo ontstaat er een wisselwerking, waarbij het maximale uit die sporter wordt gehaald. Want die weet dat hij er daarna helemaal voor moet gaan. Dat het werkt, blijkt wel uit het feit dat het percentage geslaagden op het Cruyff Institute for Sportstudies gigantisch hoog is.

Hetzelfde zie je bij de masteropleiding coaching. Een van de belangrijkste aspecten van die studie is dat de coach eerst zichzelf goed leert kennen. Het gaat er dus niet om wat de docent weet, maar wat hij zelf weet, wat hij zelf kan en waar hij zelf toe in staat is. Pas als je jezelf kunt analyseren, kun je ook een ander analyseren. Anders ga je altijd iemand naar je eigen normen analyseren. Terwijl het jouw en niet zijn normen zijn. Daarom moet je op een bepaald moment in staat zijn om uit jezelf te treden om een ander te kunnen beoordelen. En niet vasthouden aan een beoordeling vanuit je eigen ervaringen. Dat telt voor een student niet meer mee: dat is jouw bagage, niet die van hem.

Het gaat om die sporter, die heel veel goed doet, alleen heeft hij het probleem dat jij als traditionele docent de verkeerde kant op kijkt. Je moet het omdraaien en dat is vaak confronterend. Dit is geen verwijt aan de leraren, maar ze zitten vaak in een korset dat ze op school moeten onderwijzen wat van bovenaf is opgelegd. Terwijl het bij ons juist een soort van avontuur is. Wat kom je tegen, welk onderdeel moet ik aanpakken? Het is opvallend dat bij ons heel veel leraren zich daar fijn en prettig bij voelen.

Daarom is het essentieel geweest om de huidige masteropleidingen sportmanagement en coaching in te vullen zoals we dat gedaan hebben. Beetje bij beetje komen nu mensen in de sport terecht die vanuit het veld richting de bestuurskamer denken en niet andersom. Hoe meer het die kant op gaat, hoe beter de sport bestuurd gaat

worden. Daar ben ik van overtuigd.

Het Cruyff Institute is nog steeds aan het groeien, met vooral ook online opleidingen over de hele wereld en duizenden studenten en samenwerkingsverbanden met gerenommeerde universiteiten en verschillende clubs en federaties. In Nederland groeide het verder met Cruyff Universities op hbo-niveau en later ook Cruyff Colleges, die mbo-opleidingen geven.

Als ik terugkijk, dan is het natuurlijk hartstikke mooi dat vanwege knelpunten binnen de foundation uiteindelijk de school is ontstaan. Constaten dat er iets verbeterd moet worden, dat er geen opleiding is die daarin voorziet, dus neem je het besluit om zelf de mensen op te leiden. Daarom voelt het voor mij ook heel goed dat mijn dochter Susila al jaren in het bestuur van de foundation zit. Iemand die denkt en voelt zoals ik. Dat geeft me weer rust voor de toekomst, want het is echt mijn ding geworden. Dat door moet blijven gaan, ook als ik er straks niet meer ben.

Inmiddels wordt de foundation in Nederland geleid door Niels Meijer, een basketbalinternational die we via de Cruyff University hebben klaargestoomd om Carole Thate op te volgen. Carole had zich inmiddels zo ontwikkeld dat ik de tijd rijp vond dat ze mijn totale management op zich kon nemen. Zo loste ik mijn eigen probleem ook weer op.

Carole heeft al mijn activiteiten nu ondergebracht in de World of Johan Cruyff, waar naast de foundation en scholen ook Cruyff Classics, Cruyff Football en Cruyff Library deel van uitmaken. Wat bijna twintig jaar geleden als een pony project met gehandicapte kinderen begon, is nu uitgegroeid tot een organisatie met ongelooflijk veel activiteiten. Zoals de Cruyff Courts. Sportveldjes die midden in de woonwijken worden geplaatst, om zo kinderen vaker buiten op straat te krijgen.

Weer zo'n idee dat het gevolg is van allerlei ervaringen. Het begon met de 6ix's, daarna kwam het afscheid van Aron Winter met voetballen op kunstgras in het Concertgebouw, waarna dat veldje als eerste Cruyff Court aan Lelystad werd gedoneerd. Wat in 2003 in een van de mooiste concertzalen van Nederland begon, heeft in 2016 geresulteerd in 208 miniveldjes die over de hele wereld verspreid zijn. Extra bijzonder is ook nog eens dat veel courts geadopteerd zijn door voetballers, die hun naam daaraan verbonden hebben.

Daarom vind ik het heel bijzonder dat de winnaar van de jaarlijkse Johan Cruyff Prijs, voor het Nederlandse Talent van het Jaar, de locatie mag kiezen voor een naar hem vernoemde Cruyff Court. Zo probeer je de grootste talenten, met op jonge leeftijd al een grote voorbeeldfunctie, toch iets van een andere verantwoordelijkheid mee te geven

Inmiddels zijn we met de Cruyff Courts tegen een beperking aan gelopen. Vooral in Nederland houdt het qua ruimte niet over. Tot we in de gaten kregen dat er uiteindelijk altijd één plek is waar de jeugd iedere dag weer naartoe moet, en dat is naar school. Dus

zijn we de scholen gaan bekijken. Toen bleek dat elke school nog altijd een speelplein heeft. Maar tegelijk zag je dat de meest trieste plek van die school vaak datzelfde speelplein was.

Dus hebben we gezegd: laten we met de kinderen en de mensen van die scholen in gesprek gaan, en kijken hoe we samen dat schoolplein weer zo aantrekkelijk mogelijk kunnen maken. Zo is het project Schoolplein 14 ontstaan. Intussen kunnen we de aanvragen nauwelijks aan. Maar ook dat gaan we oplossen, want ze moeten er gewoon komen. Een plek bij school waar je kunt spelen en sporten, wanneer je maar wilt.

Daarmee wordt niet alleen de kans op diabetes bij kinderen verkleind omdat ze meer bewegen, ook wordt er een ander sociaal probleem mee opgelost. Een groot verschil met vroeger is dat vaak beide ouders werken. Met alle problemen van dien met de kinderopvang. Nu is het een kwestie van: breng hem of haar al wat eerder naar het schoolplein, en voordat die kinderen de klas in gaan hebben ze er al een halfuur sporten op zitten.

Op sommige scholen slaat het zo aan, dat die weer een stap verder gaan. Die organiseren allerlei competities, waaruit later met andere scholen weer een toernooi georganiseerd kan worden. Zo zie je dat door logisch nadenken er nog altijd veel simpel kan worden opgelost. Precies zoals dat in de sport werkt. Ik heb het vaker gezegd: simpel voetballen is het moeilijkste wat er is. Maar heb je die basiskwaliteit, dan kom je uiteindelijk altijd verder. Omdat het de meest efficiënte manier van denken in de hand werkt.

Daarom is de sportwereld de mooiste wereld die er bestaat. Het probleem is alleen dat het voetbal vandaag de dag in handen is van mensen die niet voetballen. Eigenlijk is het wachten op het moment dat het in elkaar flikkert, en dan maar hopen dat ervan geleerd is.

Dat heb ik met het opzetten van mijn foundation, scholen en andere activiteiten proberen te voorkomen. Ik heb mijn basiskwaliteit, maar beheers niet alles. Een mooie aanleiding om sport en studie bij elkaar te brengen. Zoals ik eerder in Amerika van nabij heb meegemaakt.

Dat zijn ervaringen die ik blijkbaar ergens opsla, waarna die een aantal jaren later weer naar boven komen en het gewoon gebeurt. Vaak zonder dat ik erbij nadenk. Er doet zich een kans voor en er ontstaat bij het zoeken naar de oplossing weer zo'n ondefinieerbaar automatisme. Pas later valt het muntje, door wie of wat ik geïnspireerd ben.

Dat bedoel ik ook met de stelling dat het leven mij meer geleerd heeft dan welk boek ook. Dat ook levenservaring kennis is. Kennis die je moet delen. Zo werk je in de hand dat een studieopdracht van het Cruyff Institute kan samenvallen met een moment dat de foundation kennis nodig heeft voor de doorontwikkeling van een Cruyff Court of

Schoolplein. Zoiets komt op een natuurlijke wijze tot stand en zo hoort het ook.

Daarom zitten veel Amerikaanse sportorganisaties ook zo goed in elkaar. Omdat daar het studiesysteem via de scholen loopt. Een groot verschil met Europa. Als wij willen sporten, dan moet dat via de club. Daar moet je dan eerst lid van zijn. Terwijl in Amerika je nauwelijks in het professionele circuit kunt komen als je niet op school zit. Zo worden niet alleen de topsporters opgeleid, maar ook studenten die later op het gebied van management, marketing en financiën in de sport actief zijn.

Daarom heb ik enorm veel respect voor Guus Hiddink, die dwars tegen alle stromen in een verkorte trainerscursus voor oud-internationals er bij de KNVB wist door te drukken toen hij bonds-coach was. In plaats van ze vier jaar te laten studeren, benoemde hij Frank Rijkaard en Ronald Koeman tot zijn assistenten en liet ze tegelijk de opleiding volgen. Na het WK in 1998, toen het Nederlands elftal de halve finale haalde, kregen ze hun diploma.

Later hebben Phillip Cocu en Frank de Boer daar ook van kunnen profiteren. Allemaal dankzij Guus. Je hebt nu eenmaal mensen als hij nodig om de klassieke denkpatronen binnen de sport te veranderen. De visie om vanuit de bestuurskamer de regie op het veld te bepalen. De basis van heel veel van de huidige problemen.

Dat geldt niet alleen voor het voetbal: tijdens de Spelen van 2012 bijvoorbeeld heb ik met bewondering Sebastian Coe gevolgd. Het was fascinerend om te zien hoe iemand vanaf de atletiekbaan richting de directiekamer heeft leren denken. Iemand die onderkent wat hij zelf weet en kan, en tegelijk beseft op welke onderdelen hij versterking nodig heeft.

Ik vond het ook een enorme eer dat hij me uitnodigde voor de Paralympische Spelen. Een onvergetelijke ervaring. Wij klagen over een crisis, maar daar in Londen zag ik sporters in actie die ondanks alle problemen die ze hebben alles gaven wat ze in zich hadden. Waarbij ze hun mogelijkheden steeds verder proberen uit te breiden. Zij zijn voor mij de voorbeelden. Tegelijk hebben we tijdens de Paralympics van de gelegenheid gebruikgemaakt om via talentstages een aantal bij de Cruyff Foundation aangesloten gehandicaptenporters alvast ervaring te laten opdoen voor de Spelen van 2016 in Rio.

Zo hoort het ook te werken. Je reikt elkaar de handen om situaties te verbeteren. Alleen kun je niks, je zult het toch echt samen moeten doen. Dat is ook de verbinding die we tussen al mijn activiteiten willen leggen. Zoals met de Cruyff Courts en Schoolplein 14. Daar zou de overheid een mooie koppeling mee kunnen maken, door de gym- en sportlessen weer terug naar de scholen te brengen. Ik ga nog een stap verder: buiten spelen zou een vak op school moeten zijn.

Uiteindelijk scheelt het de staat kapitalen als de mensen gezonder gaan leven. Nu dreigt diabetes een van de grootste gezondheidsproblemen te worden, omdat de jeugd veel minder beweegt. Ze zitten niet alleen flink wat uren per dag op school en aan het huiswerk, daar komen tegenwoordig ook nog de uren die ze achter de computer zitten en naar de tv kijken bij. Dus moet je met z'n allen de schouders eronder zetten om hen te

helpen. Niet alleen door hun duidelijk te maken dat het niet goed is, maar tegelijk ook de oplossingen aan te reiken.

Wat dat betreft ben ik wel een idealist. Eigenlijk met alles wat ik doe. Of het nu met voetbal is, de foundation, de scholen of wat dan ook, ik probeer altijd de zaken positief in te vullen en vooral duidelijk te maken dat niets onmogelijk is. Dat is me bijgebleven van de bijbellessen op school. Ik ben gelovig, maar geloof niet in een kerk. Bij mij heeft het eerder te maken met een manier van denken en gedragen, zonder in de details te gaan van een bepaald geloof.

Het gaat om de filosofie. Ik heb zelf mijn veertien regels, het geloof heeft de tien geboden. Dat zijn de basisdenkwijzen. Hoe ga je met mensen om, wat doe je met mensen? Wat dat betreft zijn al die geloven belangrijk om jezelf te oriënteren, zonder in extremen te gaan. Dat je impulsen krijgt van mensen die dingen voor elkaar hebben gekregen. Dat je denkt: hoe is het mogelijk?

Ik heb ooit een stuk gelezen over de bouw van de piramiden in Egypte. Daarbij blijken bepaalde cijfers volledig overeen te komen met natuurwetten. Dat je denkt: hoe is het mogelijk dat iemand iets gebouwd heeft met berekeningen die nu nog exact overeenkomen met de stand van de maan en weet ik allemaal? De mensen in die periode moeten iets hebben gehad wat wij niet hebben. Om wat voor reden ook. Terwijl wij altijd denken dat wij veel verder zijn dan de mensen vroeger. Neem ook Rembrandt en Van Gogh; wie doet het ze na?

Als ik zo nadenk, raak ik er steeds meer van overtuigd dat eigenlijk alles kan. Als ze drieduizend jaar geleden al het onmogelijke voor elkaar wisten te krijgen, waarom nu dan niet? Dat heb ik met het voetbal, maar ook met de Cruyff Courts en schoolpleinen. Door niet alleen te doen wat je doet, maar daar ook iets extra's aan proberen toe te voegen.

Zoals de veertien regels die bij iedere court en schoolplein staan. Bedacht om de jeugd mee te geven dat het spelen en sporten ook naar het gewone leven kan worden vertaald. Om zoiets te bedenken is geen hogere wiskunde nodig, want het ontstaat als je samen met iets bezig bent. Dat je met een wijntje in je hand denkt: het is nog niet af, er ontbreekt nog iets. Om zo met sport bezig te zijn geeft me altijd een heerlijk gevoel.

DE 14 VAN JOHAN CRUIJFF

I. Techniek
'De basis'

2. Tactiek
'Weten wat je doet'

Creativiteit

3. 'Schoonheid van de sport'

4. **Leren**
'Oefening baart kunst'

5. **Ontwikkeling**
'Een sterke geest in een sterk lichaam'

6. **Verantwoordelijkheid**
'Onderdeel van leiderschap'

7. **Respect**
'Heb oog voor het goede van de ander'

8. **Coachen**
'Als team moet je elkaar helpen'

9. **Samenspelen**
'Met elkaar kun je meer dan alleen'

10. **Initiatief**
'Durf te doen'

11. **Persoonlijkheid**
'Wees wie je bent'

12. **Teamspeler**
'Alleen kun je niet winnen'

13. **Integratie**
'Deel je plezier met anderen'

14. **Sociale betrokkenheid**
'De basis van alles, ook in de sport'

HOOFDSTUK 26

De conflicten met Ajax en Barcelona hebben me vooral geleerd hoe het leven soms vreemde en onverwachte wendingen neemt. Daarom neem ik het zoals het is en daarbij vervult mijn familie een centrale rol.

Ondanks alle verhuizingen zijn we een heel hecht gezin gebleven. Omdat niemand buitenspel werd gezet. Dat vooral heeft me in de moeilijkste tijden overeind gehouden. Dankzij het voortdurende gevoel van rugdekking, die ik vooral van mijn vrouw Danny kreeg, en het gegeven dat ik in Nederland, Spanje en Amerika altijd van dichtbij kon zien waarvoor ik het allemaal deed. Danny, de drie kinderen, de drie honden en de kat. Overal waar ik thuiskwam, kreeg ik zo het gevoel dat ik ook echt thuis was.

Afvragen wat er was gebeurd als ik in 1988 niet bij Ajax was vertrokken, heeft daarom geen zin. Als ik naar mijn in Spanje geboren kleinkinderen kijk en zie hoe gelukkig mijn kinderen in Barcelona zijn, dan realiseer ik me des te meer dat het zo heeft moeten zijn.

Maar de hang naar Nederland blijft. Ik ben en blijf trots op mijn land, met al z'n voor- en nadelen. Het is klein, maar bulkt van de kwaliteit. Nergens ter wereld vind je zo veel multinationals per vierkante meter. Zelfs New York is eerst van ons geweest, voordat we het verkocht hebben. Aan de andere kant zijn we soms ook niet zo'n aardig volk. Ik ben daar trouwens een product van, want als er goed gekankerend moet worden, dan sta ik vooraan. Maar bovenal zijn we een uniek volk en dat zal ik mijn kinderen en kleinkinderen altijd voor blijven houden.

Door alles wat er is gebeurd mag het duidelijk zijn dat Chantal, Susila en Jordi geen standaardjeugd achter de rug hebben. Bovendien drukte mijn bekendheid op ons gezin. Wanneer ik een geweldige wedstrijd speelde was ik de koning. Niet alleen bij de supporters, ook op het schoolplein. Maar als ik slecht presteerde, hadden mijn kinderen daar ook last van. Ik heb altijd benadrukt, of ik nu goed of slecht speelde, dat ik altijd hun vader bleef. En als vader veranderde ik niet, was ik altijd diezelfde papa.

Vooraf Danny, die zelf een behoorlijk spartaanse opvoeding heeft gehad, heeft ervoor gezorgd dat ze de juiste normen en waarden meekregen. Zo hadden we met Sinterklaas de gewoonte dat onze kinderen cadeaus kochten voor kinderen die het minder fijn hadden. Nadat ze die cadeaus hadden ingepakt, leverden ze de pakjes af bij diverse weeshuizen. Danny was het brein achter dat soort initiatieven.

Ook hebben we onze zoon en dochters geleerd om altijd je eigen gevoel te volgen. Het is belangrijk je te laten adviseren, vooral om tot een weloverwogen beslissing te kunnen komen. En ja, dan wordt het winst óf verlies of krijg je de schuld of de bloemen. Maar met beide moet je leren omgaan.

Na zijn carrière als voetballer is Jordi zich nu aan het ontwikkelen in de tweede fase van zijn leven. Ik vind het grappig om te zien dat ook hij eigenwijs is en zijn fouten maakt.

We zijn daarover open met elkaar, we bespreken alles. Maar de belangrijke beslissingen moet hij altijd zelf nemen.

Danny heeft bij mij voor het evenwicht gezorgd. Ik denk dat alles in het leven een bepaald soort evenwicht is. Wat je niet hebt, daar ga je op de een of andere manier naar op zoek. Ik heb geen verstand van kleding, geen verstand van kleuren. Zij wel. Danny heeft ook groene vingers. Ik help wel mee in de tuin, maar ben geen tuinier. Ik zie dat niet. Zij compenseert al die dingen die ik niet zie, maar die wel belangrijk zijn in mijn situatie, in mijn omgeving. Dat als ik thuiskom er een bloemetje staat. Zelf zou ik die niet kopen, maar het is heerlijk als ik ze ruik als ik binnenkom en als ik ze zie. Ik denk dat dit de basis is. Een soort van evenwicht, dat nooit naar één kant doorslaat.

Wat de kinderen betreft hebben we ze in de keuze voor sport altijd vrijgelaten. De een ging voetballen, de ander paardrijden. Mijn oudste dochter Chantal heeft waarschijnlijk de meeste kwaliteiten, maar is wel de minst sportieve van het stel. Als die moest hardlopen of zwemmen of wat dan ook, dan was ze een van de beste, maar zodra het woord trainen viel, dan was het nul. Ze heeft nooit getraind.

Susila is vele malen fanatieker en heeft met paardrijden een hoog niveau bereikt. Ze sprong toentertijd over de 1 meter 45 en dat is echt heel hoog. Ze is daarmee begonnen toen we vanuit Amerika terugkeerden naar Amsterdam. Ze bleef zich ook na onze verhuizing naar Barcelona sterk ontwikkelen en zat uiteindelijk heel dicht tegen de Spaanse olympische ploeg aan. De Engelse topruiter Michael Whitaker reed zelfs een van haar paarden en met hem heeft ze af en toe nog contact.

Maar op het moment dat ze de laatste stap moest maken kreeg ze problemen met haar knieschijven. Die worden door bepaalde spieren op hun plaats gehouden en die hielden het niet meer. Dat was echt heel triest en vervelend, maar Susila is nog altijd gek met paarden. De zoon van Chantal heeft het een beetje van haar overgenomen en hij springt nu al 1 meter 40.

Qua voetbal heb ik een beetje het stokje overgedragen aan Jordi. Ik weet niet of Jordi dat weer naar een van onze kleinkinderen gaat doen. Bij Chantal loopt er eentje die echt heel goed is. Dat is Shea, die is pas zes jaar oud. En Jordan heeft ook talent. Allebei kunnen ze goed voetballen, maar ze zijn qua mentaliteit verschillend. Dat zie je al als ze heel klein zijn. Jordan heeft het juiste karakter en Shea is technisch weer uitstekend. Dus wie weet? Ze hebben nog een lange weg te gaan. Een hele lange weg.

Mijn kinderen zijn uitgegroeid tot sterke persoonlijkheden. Ze werken hard, spreken hun talen – Chantal zelfs zeven – en hebben hun leven op eigen wijze ingericht. Hoewel we als gezin een hechte band hebben, laten we elkaar toch vrij. Iedereen waaiert voortdurend uit over de wereld en doet zijn ding. Maar waar we ook zijn, we bellen elkaar en houden contact. Altijd.

Inmiddels heb ik ook kleinkinderen. Hoewel ik op jonge leeftijd hartproblemen

kreeg, heb ik ze uiteindelijk toch allemaal leren kennen. Een heerlijke ervaring, die niet onderdoet voor het vaderschap. Zoals ik toch helemaal geen last heb gehad van de verandering van vader in opa. Omdat ik nooit het idee heb dat ik iets afsluit. Ik voel juist dat ik een ervaring rijker ben, dat er weer iets is bijgekomen. Mijn kinderen zijn mijn kinderen, maar mijn kleinkinderen zijn dat ook, zelfs al zit daar weer twintig jaar tussen. Zoals het hele leven een vooruitgang is. En vooral heel erg de moeite waard.

Als me gevraagd zou worden wat het mooiste is wat me in het leven is overkomen, dan zijn dat mijn vrouw, mijn kinderen en kleinkinderen. Dankzij hen voel ik me rijk. Heel rijk.

HOOFDSTUK 27

Ik heb een echt leven geleid en kan terugkijken op een manier zoals je dat hoort te doen. Het is in ieder geval ongelooflijk intensief geweest. Eigenlijk heb ik honderd jaar geleefd. Een leven dat me is overkomen, zoals ik het van jongs af aan genomen heb zoals het kwam. Met mooie momenten en met tegenslagen, waarvan ik geleerd heb dat die niet altijd veroorzaakt worden door fouten. Wel is tegenslag een signaal dat je iets moet bijstellen. Als je zo leert denken, dan worden alle ervaringen op den duur positief vertaald. Dat verrijkt je als mens. Bovendien leert het je om teleurgesteld te zijn, maar nooit triest.

Gelukkig ben ik alle tegenslagen te boven gekomen. Ook dat is geen toeval. Ik ben een aanvaller, voor niemand bang en gewend om te creëren. Daarom is een schaamtegevoel niet aan mij besteed. Ook niet toen ik met die varkensfokkerij miljoenen verloor. Omdat ik zelf snel inzag hoe stom ik was geweest. Want wat moet iemand die zo goed kan voetballen en daar zoveel vanaf weet ineens met varkens?

Als je zo naar jezelf in de spiegel durft te kijken is er geen plaats meer voor schaamte, maar heb je juist lering uit de situatie getrokken. En heb je een fout gemaakt om verder je weg te kunnen vinden. Dan wordt het een kwestie van revanche en daar ben ik gelukkig altijd vrij goed in geweest.

Ook heb ik mazzel gehad met een aantal mensen dat mijn pad kruiste. Het klinkt gek, maar door mijn bijzondere leven is niemand voor mij onbereikbaar. Een van de eersten met wie ik contact had was ingenieur Frits Philips. Anton Dreesmann was ook zo'n man die ik altijd kon bellen. Net als Horst Dassler van Adidas. Die kwam ik tegen, maakte een praatje en hij vertelde dan dingen waar ik nooit bij had stilgestaan. Daar nam hij alle tijd voor. Terwijl ik altijd op Puma speelde!

Oud-minister Pieter Winsemius is ook zo iemand. Bij hem kan ik altijd terecht. Hij informeert me dan niet vanuit zijn positie, maar vanuit zijn knowhow. Leen Hollander, een van de adviseurs bij de foundation, heeft hetzelfde. Maar ook oud-IOC-voorzitter Antonio Samaranch, die net als ik in Barcelona woonde. Allemaal mensen die in staat zijn om out of the box te denken en vooral geen ego hebben. Terwijl zij in hun vakgebied de grootsten zijn.

Een groot contrast met al die zogenaamd belangrijke personen. Van wie me altijd opvalt hoe groot hun ego juist wel is. Dat is ook het grote verschil tussen iemand die simpel nadenkt en zijn mening geeft of de mensen die denken dat ze aan een verwachtingspatroon moeten voldoen.

Ik heb dat vaak zelf ook moeten ervaren. Er is geen mens die in het voetbal meer van tactiek, techniek en jeugdopleiding weet dan ik. Dus waarom discussieer je met mij? Zinloos. Je kunt het alleen maar fout doen. Dus luister naar mij. Doe er je voordeel mee. Hoe groot kan je ego zijn als je dat niet inziet? Gelukkig heb ik wel naar al die bijzondere

mensen om me heen geluisterd. Die mij uiteindelijk de goede kant op hebben gestuurd.

Ik ben ook iemand die trouw blijft aan degenen die mij na aan het hart liggen. Iedereen die me kent weet dat vriendschap heel belangrijk voor me is. Mijn beste vriend Rolf Grootenboer ken ik al sinds mijn vijfde. Wij zijn Jopie en de Dooie. Ik werd vroeger altijd Jopie genoemd, en hij de Dooie omdat hij nooit wat zegt. We weten precies wat we aan elkaar hebben.

Omdat zo veel verschillende typen mensen iets voor mij hebben betekend, doet het me goed dat ik nog altijd de jeugd blijf aan te spreken. Blijkbaar ben ik redelijk met mijn tijd meegegaan. Daarnaast is het waarschijnlijk ook door al die nieuwe technologische dingen in de hand gewerkt. Ik schijn de laatste vijftien jaar zelfs bekender te zijn geworden dan in de tijd daarvoor. Ik was bekend bij vier miljard mensen over de hele wereld, maar op een gegeven moment bleken dat er zes miljard te zijn. Eerst denk je: hoe kan dat nou? Dat blijkt dan het effect te zijn geweest van Google en YouTube. Een gekke gewaarwording, maar tegelijk ook inspirerend.

Dat geldt ook voor mensen die mij met kunst of cultuur vergelijken. Dat komt op mij vreemd over. Omdat ik mezelf niet zo zie of met zoiets in verband breng. Dan blijkt er een link te worden gelegd tussen A en B die niks met voetbal te maken heeft, maar meer met lichaamsbeheersing of een soort van elegantie. Iets wat een expert op dat gebied dan ziet.

Eigenlijk vind ik dat het allerleukste. Niet dat ik het begrijp, maar het blijft leuk dat iedereen zich op zijn heel eigen manier ergens door laat inspireren. Zoals ook het geval was met Billy Beane. Die is door het totaalvoetbal van het Nederlands elftal tijdens het WK'74 anders gaan denken en heeft zo het Amerikaanse profhonkbal veranderd.

Er komt dus nooit een einde aan. Daarom is het zo belangrijk dat je in staat bent om buiten die box te denken. Alleen wil dat natuurlijk niet zeggen dat alle ideeën goed zijn. Maar het kan ook een half idee zijn dat anderen weer inspireert om tot het perfecte idee te komen. Maar als je niet uit de box komt, gebeurt er niks. Helemaal niet als je verplicht wordt te denken zoals de top denkt. Dan verandert er nooit wat.

Volgens mij wordt ook niets door één iemand uitgevonden. Ik denk eerder dat Thomas Edison bij het uitvinden van de gloeilamp de leiding heeft genomen binnen een groep van heel bekwame mensen. Er is sprake van een optelsom en dan blijkt iemand in staat om de details per persoon te combineren, waardoor het een uniek eindresultaat oplevert.

Het begint met allemaal stukjes, het is nooit meteen één. Net zoals met het totaalvoetbal. Eerst waren er de spelers met ieder hun specifieke kwaliteiten die uiteindelijk één geheel zouden vormen. De kunst is vooral om dat te doorzien en samen te brengen.

Dat is eigenlijk vandaag de dag de grootste tekortkoming van mensen die op belangrijke posities zitten. Zowel in de sport als daarbuiten. Die niet zien wat ze moeten

zien, omdat ze alleen zichzelf zien. Dan heb je wel de leiding, maar je bent toch heel beperkt.

Ik weet waar ik het over heb, want ik heb het geluk gehad in een periode van vernieuwing te zijn opgegroeid. De Beatles, lang haar, de afkeer tegen kadaverdiscipline, flowerpower, noem maar op. Er is de afgelopen veertig jaar zo ontstellend veel gebeurd, met elke keer een ommekeer in de denkwijze. Via de muziek, maar ook via de sport. Wat hebben de Beatles niet in gang gezet? Ook buiten de muziek. Allemaal dingen die zijn gebeurd zonder dat ze met een studie of wat dan ook te maken hadden.

Helaas zijn we nu weer een beetje aan het doorslaan. De creativiteit wordt aangetast, omdat machines en computers dat steeds meer overnemen. Neem het huidige topvoetbal. Veel spelers hebben op social media heel veel volgers. Dat is mooi, dat is bijzonder. Als iemand zo veel volgers heeft, dan is dat omdat ze in hem geïnteresseerd zijn en misschien wel van hem willen leren. Daarom wordt hij gevolgd. Intussen moet ook de persoon met al die volgers blijven leren. Dus wie volgt hij? Of is hij alleen bezig om gevolgd te worden? Uiteindelijk is dat weer een beperking.

Daarom zijn mensen als Cor Coster, Horst Dassler, Pieter Winsemius en al die anderen zo belangrijk voor me geweest. Ze hielpen me niet alleen fouten te voorkomen, maar ook anders te denken. Waardoor ik me ook na mijn actieve voetbalcarrière kon blijven doorontwikkelen. Op een manier waar ik minstens zoveel voldoening uit heb gehaald als als voetballer en coach.

Er is mij weleens gevraagd hoe ik over honderd jaar herinnerd zou willen worden. Gelukkig hoef ik me daar niet druk over te maken, want ik ben er dan niet meer. Maar als ik toch een antwoord moet geven, dan toch iets in de richting van een verantwoordelijke sportman. Als ik alleen als voetballer beoordeeld zou worden, dan zou dat puur om vijftien tot twintig jaar van mijn leven gaan en dat vind ik eerlijk gezegd toch te beperkt.

Tenslotte is dat voetbaltalent me door God gegeven. Daar heb ik niets voor hoeven te doen. Daardoor heb ik gewoon een beetje gevoetbald en het enorm naar mijn zin gehad. Als iemand zei: ik ga naar m'n werk, dan ging ik lekker voetballen. Die mazzel heb ik nu eenmaal gehad. Daarom wegen die andere dingen die ik in m'n leven gedaan heb toch zwaarder voor me.

Intussen werd ik niet altijd door iedereen begrepen. Als voetballer, als coach en ook daarna. Maar goed, Rembrandt en Van Gogh werden ook niet begrepen. Dat is wat je leert: je bent net zo lang gestoord tot je een genie bent.

NAWOORD

Mijn vader is op donderdag 24 maart overleden in het bijzijn van onze familie. Zijn wens was om dit heel privé te houden en daarom heeft zijn crematie inmiddels in kleine kring plaatsgevonden. Johan had duidelijk aangegeven het sober en vooral intiem te willen houden.

Maar de familie realiseert zich dat Johan niet alleen van ons is, maar ook van iedereen. Daarom zijn we FC Barcelona heel dankbaar dat de club ons heeft toegestaan om deze herdenking hier in het stadion te houden. Daardoor zijn we vandaag in staat om de dokter te bedanken, het ziekenhuis, en alle mensen die mijn vader tijdens de laatste maanden van zijn leven zo goed hebben verzorgd.

Zoals we op dit moment ook ervaren dat het een goede beslissing is geweest om het verlies van Johan met iedereen te delen. De liefde en het respect die getoond worden zijn heel bijzonder. Daarom onze dank voor de energie die u hiermee aan de familie gegeven heeft.

Ook zijn we trots en blij dat iedereen het heeft kunnen opbrengen om onze privacy te respecteren. We beseffen dat dit met een beroemde vader soms moeilijk kan zijn. Wat dat betreft willen wij ook Barcelona bedanken. Alles is steeds in overleg met de familie gegaan en daarbij werd steeds met onze wensen rekening gehouden. Daarom is het extra mooi dat de laatste handtekening die Johan in zijn leven heeft gezet de samenwerking tussen de club en zijn foundation zou bekrachtigen.

Ik kan niet genoeg benadrukken hoe trots mijn vader daarop was. Hij hield van Ajax, Barcelona en het Nederlands elftal, maar de foundation was zijn speciale kind, waar hij de laatste jaren al zijn energie en aandacht in stak. Daarom zullen wij als familie er alles aan doen om zijn waarden en wensen te waarborgen en die iedere dag uit te dragen.

Johan was van iedereen en is een inspiratiebron voor velen geweest. Zo moet hij ook worden herinnerd.

Jordi Cruijff

Dinsdag 29 maart, herdenkingsdienst in Barcelona

TIJDLIJN

Speler

1964-1973	Ajax (240 wedstrijden, 190 doelpunten)
1973-1978	Barcelona (143 wedstrijden, 48 doelpunten)
1979	Los Angeles Aztecs (23 wedstrijden, 13 doelpunten)
1980-1981	Washington Diplomats (30 wedstrijden, 12 doelpunten)
1981	Levante (10 wedstrijden, 2 doelpunten)
1981-1983	Ajax (36 wedstrijden, 14 doelpunten)
1983-1984	Feyenoord (33 wedstrijden, 11 doelpunten)
1966-1984	Nederlands elftal (48 wedstrijden, 33 doelpunten)

Trainer

1985-1988	Ajax
1988-1996	Barcelona
2009-2013	Catalaans elftal

Diversen

1947 (25 april)	geboren in Amsterdam
1957 (25 april)	gaat spelen in de jeugd van Ajax

1959	Cruijffs vader overlijdt
1964 (15 nov.)	maakt debuut in het eerste van Ajax en maakt eerste doelpunt in de 3-1-nederlaag tegen GVAV
1965-1966	maakt eerste hattrick, 25 doelpunten in dat seizoen, Ajax wordt kampioen
1966 (7 sept.)	Cruijff maakt zijn debuut in het Nederlands elftal in een EK-kwalificatiewedstijd tegen Hongarije
1966 (6 nov.)	eerste Nederlandse international die uit het veld wordt gestuurd, tegen Tsjechoslowakije
1966-1967	Ajax wint de landstitel en de KNVB-beker, Cruijff is topscorer in de Eredivisie (33 goals) en Nederlands voetballer van het jaar
1967-1968	Ajax wint de landstitel voor de derde keer op rij, Cruijff wordt uitgeroepen tot Nederlands voetballer van het jaar
1968 (2 dec.)	Cruijff trouwt met Danny Coster
1969	Ajax verliest de Europacup I-finale tegen AC Milan (1-4)
1970	keert terug na een blessure in een reserveshirt met rugnummer 14. Dat getal zou voortaan onlosmakelijk aan hem verbonden blijven
1970 (16 nov.)	geboorte van Johans dochter Chantal Cruijff
1970 (nov.)	Cruijff scoort zes doelpunten in de 8-1-overwinning op AZ '67
1971	Ajax wint de Europacup I voor de eerste keer (2-0-overwinning op Panathinaikos), Cruijff tekent een zevenjarig contract met Ajax. Hij is Nederlands en Europees voetballer van het jaar
1972 (27 jan.)	geboorte van Johans dochter Susila Cruijff
1972	Ajax wint zijn tweede Europacup (2-0 tegen Inter Milaan). Cruijff scoort beide goals. Ajax wint ook de Wereldbeker tegen het Argentijnse Independiente (4-1 over twee wedstrijden)

- 1973 Ajax wint de Europese Supercup
- 1973 Ajax wint de Europacup I voor de derde keer op rij (1-0 tegen Juventus). Cruijff wordt wederom Europees voetballer van het jaar
- 1973 (19 aug.) speelt vooralsnog zijn laatste wedstrijd voor Ajax en vertrekt naar Barcelona
- 1974 (9 feb.) geboorte van Johans zoon Jordi Cruijff
- 1974 Barcelona wint de nationale competitie voor de eerste keer sinds 1960, met onder meer de legendarische 0-5 tegen Real Madrid
- 1974 Cruijff weer Europees voetballer van het jaar
- 1974 Cruijff leidt het Nederlands elftal in de WK-finale, die verloren wordt van West-Duitsland (1-2). Cruijff wordt Speler van het toernooi
- 1977 (okt.) speelt zijn laatste wedstrijd voor het Nederlands elftal
- 1978 Barcelona wint de Copa del Rey, de Spaanse beker (3-1 tegen Las Palmas)
- 1979 La Masia, de jeugdopleiding van FC Barcelona, wordt opgezet volgens Cruijffs adviezen
- 1979 verhuist naar de Los Angeles Aztecs, en wordt uitgeroepen tot NASL Player of the Year
- 1980 gaat spelen voor de Washington Diplomats
- 1980 (nov.) hij keert terug bij Ajax als technisch adviseur, waarna de club van de achtste plek klimt naar de tweede
- 1981 Cruijff komt terug naar Europa, als speler voor Levante
- 1981-1982 Ajax wint de landstitel
- 1982-1983 Ajax wint opnieuw de landstitel én de bekercompetitie
- Ajax biedt Cruijff geen nieuw contract aan; wel tekent hij voor één

1983	jaar bij rivaal Feyenoord
1984	Feyenoord wint voor het eerst in tien jaar de landstitel, alsook de KNVB-beker
1984	Cruyff voor de vijfde keer uitgeroepen tot Speler van het jaar
1984 (13 mei)	Cruyff stopt definitief als voetballer
1985	Cruyff bij Ajax als trainer
1985-1987	Ajax twee keer achter elkaar bekerwinnaar
1987	Ajax onder Cruyff wint de Europacup voor bekerwinnaars
1988	wordt trainer bij Barcelona
1989	Barcelona wint de Europacup voor bekerwinnaars
1990	Barcelona wint de Copa del Rey, de Spaanse beker
1991	ondergaat een dubbele bypassoperatie aan zijn hart
1992	Barcelona wint de Europacup I (tegen Sampdoria) en de Europese Supercup
1991-1994	Barcelona wint de Primera División vier keer achter elkaar
1996	ontslagen als coach van Barcelona
1997	Cruyff Foundation opgericht
1999	verkozen tot Europese speler van de eeuw
1999	verkozen als tweede Wereldspeler van de eeuw, achter Pelé
1999	Cruyff Institute opgericht
2004	Cruyff op de FIFA 100-lijst van beste spelers
2009	100ste Cruyff Court geopend

- 2015 (oktober) Crujff krijgt de diagnose longkanker
- 2016 (24 maart) Johan Crujff overlijdt in Barcelona op 68-jarige leeftijd

FOTOVERANTWOORDING

Voorplat: Johan Cruijff in 1974 (detail) (VI-Images/Getty Images).

Beginschutblad (gebonden editie): Johan Cruijff tijdens de wedstrijd tussen Ajax en ADO in de Nederlandse eredivisie op 26 mei 1968 in stadion De Meer, Amsterdam (VI Images/Getty Images).

Beeldkaternen: voor de beschrijvingen, zie de bijschriften bij de foto's (The World of Johan Cruyff: foto's [1](#) en [11](#); VI Images/ Getty Images: foto's [2](#), [3](#), [8](#), [23](#), [26](#), [27](#), [28](#) en [29](#); EFE/PA Images: foto [4](#); Max Colin/Onze/Icon Sport/Getty Images: foto [5](#); Peter Robinson/EMPICS Sport: foto [6](#); AGIP/Bridgeman Images: foto [7](#); AP/Press Association Images: foto [9](#); Allsport UK/ALLSPORT/ Getty Images: foto [10](#); Hollandse Hoogte/REX/Shutterstock: foto's [12](#), [13](#) en [25](#); Giuliano Bevilacqua/REX/Shutterstock: foto's [14](#) en [17](#); Popperfoto/Getty Images: foto [15](#); De Telegraaf/Jan Stappenbeld: foto [16](#); Bob Thomas/Getty Images: foto [18](#); Koen van Weel/ AFP/Getty Images: foto [19](#); Bettmann/Getty Images: foto [20](#) en [22](#); Evening Standard/Getty Images: foto [21](#); Colorsport/REX/ Shutterstock: foto [24](#); Olaf Kraak/AFP/Getty Images: foto [30](#); Julian Finney/Getty Images: foto [31](#)).

Eindschutblad (gebonden editie): 'Dank je wel, Johan', als eerbetoon op de tribune tijdens de competitiewedstrijd tussen FC Barcelona en Real Madrid op 2 april 2016, Camp Nou, Barcelona (Paul Gilham/Getty Images).

Achterplat: Cruijff op weg naar een van de twee goals die hij scoorde tijdens de kwartfinale voor de wereldcup, in de wedstrijd Nederland-Argentinië die Nederland op 26 juni 1974 in Gelsenkirchen met 4-0 won (detail) (STF/Staff/Getty Images).

PERSONENREGISTER

Adriaanse, Co [148](#), [159](#), [160](#)

Alexanco, José Ramón [121](#)

Angel, Henk (tweede vader) [7](#), [9-10](#), [14](#), [15](#), [18](#), [97](#)

Bakero, José [129](#)

Basten, Marco van [24](#), [91](#), [106](#), [113](#), [115](#), [154](#), [156](#), [157](#), [177-178](#), [187](#), [188-189](#), [213](#), [215](#), [216](#),
[218](#), [234](#), [242](#)

Beane, Billy [83-84](#), [263](#)

Beane, Todd (schoonzoon) [248](#)

Beckenbauer, Franz [78](#), [90](#), [243](#)

Beckham, David [144](#)

Beenhakker, Leo [110](#)

Begiristain, Txiki [165](#), [168](#), [219](#)

Benito, Gregorio [44](#)

Bergkamp, Dennis [116](#), [154](#), [156](#), [191](#), [192](#), [197](#), [198](#), [200](#)

Beveren, Jan van [49](#)

Blankenburg, Horst [221](#)

Blind, Danny [185](#), [191](#), [192](#), [194](#)

Boer, Frank de [192](#), [196](#), [197](#), [199](#), [204](#), [211](#), [253](#)

Boer, Ronald de [191](#)

Boeve, Peter [183](#)

Boog, Rik van den [181](#)

Borrell, Josep [133-134](#), [143](#)

Bradley, Gordon [109](#)

Bradley, Tom [89](#)

Brard, Stanley [96](#)

Brightman, Peter [152](#)

Bruins Slot, Tonny [103](#), [111](#), [142](#), [161](#), [197](#), [205](#)

Buckingham, Vic [14-15](#) [19](#), [20](#), [37](#)

Busquets, Sergio [217](#), [225](#)

Cantona, Éric [144](#)

Carabén, Armand [37](#), [69](#), [71](#), [162-163](#)

Carlos Alberto [243](#)

Cataldo, Massimo di [152](#)

Cate, Henk ten [168](#), [172](#), [219](#)

Cerezo, Toninho [131](#)

Charlton, Bobby [146](#), [243](#)

Cocu, Phillip [253](#)

Coe, Sebastian [253](#)

Collee, Dolf [202-203](#), [204](#)

Coronel, Uri [180-181](#)

Coster, Cor (schoonvader) [7](#), [14](#), [18](#), [29-31](#), [35](#), [36](#), [54](#), [72](#), [73](#), [74](#), [77](#), [93](#), [94](#), [155](#), [246](#), [264](#)

Cruijff, Chantal (dochter) [15](#), [40](#), [41](#), [43](#), [128](#), [137](#), [257-260](#), [271](#)

Cruijff, Henny (broer) [11](#)

Cruijff, Jordi (zoon) [12](#), [41-43](#), [133](#), [134-135](#), [137-148](#), [149](#), [162](#), [194](#), [257-260](#), [268](#), [272](#)

Cruijff, Manus (vader) [7](#), [9](#), [11](#), [12](#), [14](#), [15](#), [17-18](#), [126](#), [215](#), [270](#)

Cruijff, Susila (dochter) [40](#), [41](#), [43](#), [137](#), [250](#), [257-260](#), [272](#)

Cruijff-Coster, Danny (echtgenote) [12](#), [14](#), [29](#), [30](#), [39](#), [41-43](#), [59-61](#), [63-64](#), [65-66](#), [67](#), [77](#), [92](#), [96](#), [125](#), [137](#), [140](#), [142](#), [145](#), [146](#), [193-194](#), [196](#), [257-260](#), [271](#)

Cruijff-Draaijer, Nel (moeder, later Angel-Draaijer) [9](#), [11](#), [12](#), [14](#), [15](#), [17](#), [18](#), [20](#), [29](#), [37](#)

Dassler, Horst [262](#), [264](#)

Dauids, Edgar [189](#)

Dolich, Andy [81](#), [93](#), [112](#), [113](#)

Draaijer, Gerrit [9](#)

Dreesmann, Anton [262](#)

Duivenbode, Theo van [197](#), [200](#), [204-205](#)

Edström, Ralf [156](#)

Eijden, Arie van [111](#), [160](#)

Enrique, Luis [134](#)

Ertegun, Ahmet [78](#)
Ertegun, Nesuhi [78](#)
Fadrhonc, František [47](#), [109](#)
Falcao, Radamel [131](#)
Ferguson, Alex [144](#), [145](#)
Ferro, Len del [104](#)
Franco, Francisco [37](#), [42](#), [69](#), [162](#)
Froger, René [152](#)
Gaal, Louis van [157](#), [159](#), [160](#), [161-162](#), [190-194](#)
Gárate, José Eulogio [227](#)
Garrincha [243](#)
Gascoigne, Paul [152](#)
Gaspard, Joan [130](#), [134](#)
Glöckner, Rudi [24-25](#)
Grootenboer, Rolf [194](#), [262-263](#)
Groot, Jaap de [44](#), [150](#), [156-157](#)
Groot, Theo de [43-44](#)
Guardiola, Pep [24](#), [123](#), [172-174](#), [175](#), [198](#), [216-217](#), [218](#), [219](#), [223](#), [240](#), [243](#)
Gullit, Ruud [96](#), [113](#), [156](#), [213](#)
Haan, Arie [49-50](#)
Hanegem, Willem van [50](#), [156](#)
Happel, Ernst [65](#)
Harmsen, Ton [107](#), [116-117](#), [133](#), [135](#)
Hart, Cor van der [103](#)
Have, Steven ten [187](#), [188](#), [189](#)
Heertje, Raoul [157](#)
Henrichs, Hennie [193](#), [205](#)
Hiddink, Guus [137](#), [156](#), [252-253](#)
Hiele, Joop [96](#)
Hoekstra, André [96](#)

Hollander, Leen [262](#)
Hughes, Barry [156](#)
Ince, Paul [157](#)
Iniesta, Andrés [129](#), [223](#), [225](#), [226](#)
Jaakke, John [160](#)
Jansen, Karel [36](#)
Jansen, Wim [50](#), [58](#)
Jasjin, Lev [243](#)
Johansson, Lennart [151](#)
Johnston, Craig [150](#)
Jongbloed, Jan [49](#)
Jonk, Wim [191](#), [192](#), [197](#), [200](#), [201](#), [202](#), [204](#), [205](#), [207](#), [209](#), [212](#)
Keizer, Piet [15](#), [21](#), [26](#), [35](#), [50](#), [154](#), [156](#), [215](#), [216](#), [218](#), [243](#)
Kennedy, John F. [80-81](#), [85](#)
Kerkhof, René van de [51](#)
Kessler, Georg [109](#)
Kindvall, Ove [156](#)
Kinsbergen, Michael [196-197](#), [199-200](#), [202](#), [204](#)
Klaassen, Davy [211](#)
Klinsmann, Jürgen [87](#)
Kluivert, Patrick [152](#), [157](#)
Koeman, Ronald [123](#), [125](#), [129](#), [130](#), [160-161](#), [162](#), [213](#), [219](#), [240](#), [253](#)
Kohn, Spitz [103](#)
Kovács, Ștefan [33](#), [34](#), [92](#), [109](#)
Krol, Ruud [26](#), [49-50](#), [56](#), [58](#), [156](#), [161](#), [243](#)
Lampard, Frank [228](#)
Laporta, Joan [159](#), [165](#), [168](#), [171](#), [172](#), [173](#), [174](#)
Laudrup, Michael [125](#), [133](#)
Lenstra, Abe [14](#), [156](#)
Lerby, Søren [155](#), [156](#)

Libregts, Thijs [95](#), [96](#), [109](#)
Linder, Kurt [92](#), [95](#), [109](#)
Ling, Tscheu La [183](#), [187-188](#), [189](#), [190](#), [192-193](#), [200-201](#), [202](#), [204](#), [212](#)
López Rekarte, Luis [125](#)
Madjer, Rabah [114-115](#)
Maier, Sepp [60](#)
Maldini, Paolo [152](#)
Maradona, Diego [243](#)
Marsden, Gerry [152](#)
Martínez, Roberto [146](#)
Matteo, Roberto di [157](#)
McManaman, Steve [152](#)
McNamara, Robert [80-81](#)
Meijer, Niels [250](#)
Melchior, Leon [101](#)
Menzo, Stanley [105](#), [106](#)
Messi, Lionel [83](#), [225](#), [239](#), [240](#)
Michels, Rinus [7](#), [13](#), [14](#), [15](#), [20](#), [21](#), [23-24](#), [26](#), [27](#), [33](#), [34](#), [37](#), [41](#), [43-45](#), [47](#), [48](#), [71](#), [78-79](#),
[92](#), [95](#), [101](#), [107](#), [109](#), [130](#), [156](#), [157](#), [177](#), [180](#), [182](#), [199](#), [213-215](#), [216](#), [218](#)
Molenaar, Keje [183](#)
Mos, Aad de [92](#), [95](#), [109](#)
Moses, Edwin [138](#)
Mühren, Arnold [114](#)
Mühren, Gerrie [26](#), [50](#)
Müller, Gerd [58](#), [71](#)
N'Dour, Youssou [152](#)
Neeskens, Johan [26](#), [48-49](#), [50](#), [71](#), [90](#), [154](#), [156](#), [172](#), [236](#)
Neymar [225](#)
Núñez, Josep Lluís [73](#), [121](#), [130](#), [133](#), [134](#), [135](#), [144](#), [153](#), [161](#)
Olsen, Jesper [93](#), [94](#)

O'Neal, Shaquille 82

Ophof, Edo 183

Overmars, Marc 183, 187, 191,197,198, 200, 202

Pelé 90, 243, 275

Pettersson, Stefan 156

Philips, Frits 262

Praag, Michael van 26, 128, 159

Puskás, Ferenc 37

Regis, Cyrille 113-114

Rensenbrink, Rob 50, 56

Rep, Johnny 51

Rexach, Carles 37, 134-135, 142, 147, 215, 216, 218

Rijkaard, Frank 13, 91, 115-116, 117, 156, 157, 160, 165, 167, 168, 170-173, 175, 198, 213, 219, 253

Rijsbergen, Wim 49-50

Robson, Bobby 134

Ronaldo 157

Rosell, Sandro 172, 174

Roy, Bryan 154, 191

Salinas, Julio 125

Samaranch, Antonio 262

Santana, Telê 131

Sar, Edwin van der 156, 191,197,198,199, 202

Schoenaker, Dick 197

Scolari, Luiz Felipe 172

Seedorf, Clarence 157

Shankly, Bill 25

Shriver, Eunice Kennedy 85, 245

Sócrates 131

Spurgeon, Keith 19

Stapleton, Frank [114](#)

Stéfano, Alfredo di [37](#), [243](#)

Stoichkov, Hristo [125](#)

Sturkenboom, Martin [191](#), [192](#), [194](#)

Suárez, Luis [225](#)

Suurbier, Wim [26](#), [48-50](#)

Swart, Sjaak [26](#)

Tahamata, Simon [155](#), [156](#)

Teunenbroek, Henk van [139-140](#)

Thate, Carole [246](#), [250](#)

Vasovic, Velibor [221](#)

Veen, Jany van der [7](#), [14](#), [15](#), [19-20](#), [23](#), [99](#), [109](#), [177](#), [182](#), [199](#)

Weisweiler, Hennes [71-72](#), [96](#), [109](#)

Wel, Arend van der [9-10](#), [14](#), [15](#)

Whitaker, Michael [259](#)

Wijers, Hans [197-198](#), [204](#)

Wijk, Leo van [197-198](#), [202](#)

Wijnstekers, Ben [96](#)

Wilkes, Faas [156](#)

Winsemius, Piet [163](#), [262](#), [264](#)

Winter, Aron [116](#), [154](#), [157-158](#), [250](#)

Witschge, Richard [128](#)

Xavi [223](#), [226](#)

Yao Ming [82](#)

Zico [131](#)

Zidane, Zinédine [133](#)

Zubizarreta, Andoni [133](#), [199](#)

'Je bent net zo lang gestoord
tot je een genie bent.'

Johan Cruijff

NEUWAM

www.nieuwamsterdam.nl
www.johancruyff.com

9 789046 821244